

PHAROS UNIVERSITATUM,

U3
m
Illuminans & deducens

FC
79

J U R A

UNIVERSITATUM

Tam Rerumpublicarum & Civitatum,
quàm aliarum quarumlibet Communitatum,
Congregationum, Collegiorum &c. eorum-
que Officia, & administrationes

QUINQUE PARTIUM TRACTATIBUS
Solidè, clarè atque utiliter exposita :
quorum agit

1. *De jure Universitatum.* 2. *De Actibus judicia-
libus, qui fiunt nomine Universitatum tam in agendo,
quàm in excipiendo.* 3. *De bonis Universitatum.* 4. *De
delictis, & quasi delictis Universitatum.* 5. *De Succes-
sionibus, quæ tam ex testamento, quàm ab intestato
competunt, & debentur Universitatibus.*

R.D. 88.258

A U T O R E

NICOLAO LOSSÆO

Taurinensi, Juris-Consulto celeberrimo, Sere-
nissimi Sabaudia Ducis Consiliario Statûs,
Referendario ac Senatore.

*Omnibus Legum studiosis, & in foro, & in Schola
versantibus apprime utilis ac necessarius, hucusque
plurimum desideratus.*

COLONIÆ,

Sumptibus HENRICI KÖMMERSKIRCHEN,
ANNO M. DCCLXVII.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DE MADRID

1^a ed. 1601.

PHAROS UNIVERSITATUM,

Illuminans & deducens

J U R A

UNIVERSITATUM

Tam Rerumpublicarum & Civitatum,
quàm aliarum quarumlibet Communitatum,
Congregationum, Collegiorum &c. eorum-
que Officia, & administrationes

QUINQUE PARTIUM TRACTATIBUS
Solidè, clarè atque utiliter expolita :
quorum agit

1. *De jure Universitatum.* 2. *De Actibus judicia-
libus, qui fiunt nomine Universitatum tam in agendo,
quàm in excipiendo.* 3. *De bonis Universitatum.* 4. *De
delictis, & quasi delictis Universitatum.* 5. *De Succes-
sionibus, quæ tam ex testamento, quàm ab intestato
competunt, & debentur Universitatibus.*

R. D. 88, 258 A U T O R E

NICOLAO LOSSÆO

Taurinensi, Juris-Consulto celeberrimo, Sere-
nissimi Sabaudia Ducis Consiliario Statûs,
Referendario ac Senatore.

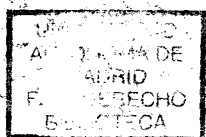
*Omnibus Legum studiosis, & in foro, & in Schola
versantibus apprime utilis ac necessarius, hucusque
plurimum desideratus.*

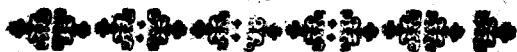
C O L O N I Æ,

Sumptibus HENRICI ROMMERSKIRCHEN,
ANNO M. DCCXVII.

BIBLIOTECA
L. 12
FEDERICO DE CASTRO

Materia _____
Número _____

TRACTATUS DE JURE UNIVERSITATUM, PARS PRIMA.

Invocato prius divino auxilio, ubi enim CHRISTUS non est fundamentum, ibi nullius boni operis superest ædificium, *1. quæst. 1. cum Paulus*; Nam ex hujusmodi divini Nominis invocatione, bonum principium, melius medium, & optimus finis provenit. *Auth. quom. oport. Episcop. in princ. Bart. & alii Doct. in præm. Digestor. in princ. gl. prima in Rub. præmii Institutionum*, quia ex divisione, & distinctione quæstionum, negotium fit clarius, *cap. super literis, extra de rescript.* Distinctio enim & partitio rra operatur, animum legentis incitat, mentem intelligentis præparat, memoriam artificiosè reformat. *1. 1. in princ. ff. de doli exceptio. gl. in §. igitur, in verbo easdem Institutiones, in præmio Institutionum.* Ideo dividendum duxi hunc Tractatum in quinque Partes principales. In prima videbimus, quid sit universitas, quot sint universitatum species; Et postremo loco de Officialibus, & Administratoribus Universitatum tractabimus. Secunda Pars versabitur circa actus judiciales, qui fiunt nomine Universitatum, tam in agendo, quàm in excipiendo. In tertia tractabitur de om-

4. *Tract. de Jure Universit.*
 nibus actibus extrajudicialibus, negotiis, contra-
 ctibus, qui fiunt ab Universitatibus, earumque
 Administratoribus; nec non bonis, rebus, privi-
 legiis, statutis, consuetudine, & aliis Juribus ipsa-
 rum Communitatum. In quarta, de delictis, vel
 quasi delictis Universitatum dispiciemus. In quin-
 ta & ultima de Successionibus, quæ tam ex testa-
 mento, quàm ab intestato competunt, & debentur
 Universitatibus, disputabitur. Quarum sin-
 gulæ partes suas habebunt quæstiones, & decla-
 rationes non ineptè accommodatas, & dispo-
 sitas.

C A P U T I.

Universitas quid sit.

S U M M A R I U M.

1. *Præfationes quid operentur.*
2. *Universitas quid sit.*
3. *Universitatis nomen est generalissimum, & ex-
 tenditur ad universitatem rationabilem, & ir-
 rationabilem.*
4. *Universitas verè & propriè nihil aliud est, quàm
 ipsimet homines universitatis, collectivè sumpti.*
5. *Universitas secundùm fictionem juris represen-
 tat unam personam, quæ est quid aliud diver-
 sum ab hominibus universitatis.*
6. *Universitas mortuis omnibus de ipsa universita-
 te, & populo, & aliis subrogatis, eadem cense-
 tur universitas, & idem est populus.*
7. *Hæreditas aliud est, & quid diversum à rebus
 hæreditariis.*
8. *Universitas est nomen juris, & non personarum,*

non

non habens animum, intellectum, consensum, nec etiam corpus.

9. *Universitas legitime congregata, & convocata vicem persona sustinet.*
10. *Universitas consideratur duobus modis, uno modo in abstracto, & alio modo in concreto.*
11. *Actus aliqui an fiant, ab universitate, seu ab hominibus, ut universis, an verò à pluribus, ut à pluribus, ut à singulis, maxima est differentia.*
12. *Liberatio facta universitati, non afficit singulos homines universitatis, nec è contra.*
13. *Universitatis lis non dicitur singulorum, nec è contra.*
14. *Universitatis compromissum, non est compromissum singularium personarum, nec e contra.*
15. *Universitatis bona non sunt, nec dicuntur bona singulorum, nec è contra.*
16. *Universitatis vasallus, non est vasallus singulorum, nec è contra.*
17. *Universitatis vasallus non prestat servitium, & fidelitatem omnibus, & singulis de universitate, sed duntaxat ei, qui universitati preest, Syndico scilicet, vel Considi, aut etiam Procuratori ad id specialiter electo.*
18. *Universitas vasallo qualiter teneatur ad prestationem servitii, & fidelitatis.*
19. *Servus manumissus ab Universitate, non est libertus singulorum de universitate, sed ipsius duntaxat universitatis.*
20. *Universitatis libertus ipsi universitati tantum, & non singulis de universitate debet reverentiam.*

21. *Univerſitatis libertas non poteſt in jus vocare ipſam univerſitatem ſine venia, ſingulas autem de ipſa univerſitate ſic.*
22. *Univerſitatis aētor, non dicitur aētor ſingularum, ſed univerſitatis.*
23. *Univerſitatis ſervus, non dicitur ſervus ſingularum, ſed duntaxat ipſius univerſitatis, in cuius eſt poteſtate, & ideo ipſi univerſitati tantum, & non ſingulis de univerſitate ſtipulari poteſt.*
24. *Clericus iurans Epifcopo, & Capitulo juxta textum in cap. cum Clerici, de verb. ſignif. non eſt ſingulis canonicis ſubditus, ſed omnibus ut univerſis, & tanquam Capitulo.*
25. *Univerſitati, ſeu Reipublica ſubditus, eſt ſubditus omnibus ut univerſis, & non ſingulis ipſorum.*
26. *Univerſitatis debitum, non dicitur debitum ſingularum, nec eſt contra.*
27. *Univerſitatis bona, non debent capi pro debito particularium perſonarum, nec eſt contra.*
28. *Univerſitatis cauſa alia eſt, & alia particularium perſonarum ejuſdem univerſitatis.*
29. *Univerſitas eadem manet, licet mutantur perſone.*
30. *Univerſitatis ius, & nomen conſervatur in uno ſolo, ſi unus ſolus remanſit de univerſitate.*
31. *Univerſitas conſtituitur ex tribus perſonis.*
32. *Univerſitas hominum conſervatur in uno, & etiam omnibus de univerſitate deſunctis, ſecus eſt in univerſitate corporum.*
33. *Univerſitatis privilegia, non conſentur extincta, mortuis omnibus de univerſitate.*

Qua-

34. *Qualitates nulla sunt non entis.*
35. *Universitas quando destruitur casu fortuito, citra ipsius universitatis delictum retinet omnia privilegia & iura ; scus si auctoritate superioris propter suum delictum universitas destruat, quia tunc amittit omnia privilegia.*
36. *Universitas, seu collegium potest heres institui, & gravari de restituenda hereditate uni vel pluribus, vel etiam omnibus de eademmet universitate, & Collegio.*
37. *Actio, & passio non possunt stare in eodem subiecto.*
38. *Universitas an proprie, & verè sit, & dicatur persona, & an veniat, & comprehendatur sub nomine & appellatione persona.*
39. *Fidelitatem iurans, seu promittens defendens contra omnem personam, vel omnem hominem mundi, an teneatur etiam defendere adversus universitatem & Collegium.*
40. *Statutum indistinctè compellens personas ad compromittendas differentias, & controversias, an habeat locum, & comprehendat controversiam, quæ est cum universitate, ut de illa debeat fieri compromissum, & an huiusmodi statutum sit favorabile, vel odiosum.*
41. *Dictio alius, alia, denotat similitudinem, & inducit repetitionem precedentium.*
42. *Procurator constitutus ad agendum contra quamcunque personam, an intelligatur constitutus, & dicatur habere mandatum contra communitatem, collegium, & universitatem.*

TRactaturus de rebus publicis, & Jure Universitatum, operæpretium esse duxi, priusquam

- quam ad interpretationem hujus materiæ perveniamus, pauca de significatione ipsius tituli referre, quæ maximè ad totius præsentis Operis intelligentiam conferunt. † Namque, nisi fallor,
- 1 istæ prælationes, & libentiùs nos ad lectionem propositæ materiæ perducunt, & eùm ibi venerimus, evidentiorẽ præstant intellectum, *l. 1. ff. de orig. jur. civil. l. 1. ff. si cert. pet. facit text. in §. his igitur generaliter, Instit. de just. & jur.* Universitas igitur, ut ab ejus definitione exordiamur,
- 2 ita à Doctoribus nostris describitur † Universitas est plurimorum corporum collectio, inter se distantium, uno nomine specialiter eis deputato; Collectio plurimorum ideo dixi, ut notetur, differre universitatem ab individuis, vel speciebus, ut bove & Socrate, secundum legum interpretes, qui non plura corpora, sed cujuslibet rei partes colligunt; Inter se distantium, ideo apponitur, ut discernatur totum integrale, quod non distantia, sed conjuncta plura continet ab universitate, ut est in armario, navi, ædificio, quæ ex continentibus, hoc est, ex pluribus inter se coherentibus constant; Specialiter eis deputato, ideo ponitur, ut per hoc appareat, hoc nomen homo, licet plura corpora significet, non tamen esse universitatem, quia nulli, vel nullus specialiter est deputatus. Quæ omnia possunt colligi *ex l. rerum mixtura, ff. de usucap. &* quamvis hoc nomen universitatis sit nomen generalissimum, † ut possit
- 3 etiam trahi, & extendi ad universitatem irrationabilem, putà ad gregis universitatem, *de qua loquitur Juriscons. in l. si grege. ff. de leg. 1. & in d. l. rerum mixtura,* nos tamen de rationabili uni-
- ver-

versitate duntaxat loquimur, ut de populo, Collegio, societate, & hujusmodi, de quibus universitatibus loquitur *J. C. in toto tit. ff. quod cujusque universitatis nomine*, & ibi *Azor. num. 1. quem sequitur Joannes Oynotomus in §. universitatis num. 1. Instit. de rerum divis. Innocent. in cap. dilecta in Christo num. 2. extra. de excessib. pralat.* Sed ut propius accedamus ad explicandam naturam, essentiam, substantiam, & quidditatem istius nominis, nempe universitatis, scribunt Doctores nostri † Universitatem nihil aliud esse, quàm ipsosmet homines universitatis, ita scriptum reliquit. *Glo. in l. sicut §. 1. in verbo non debetur in fin. ff. quod cui univ. nom. & in l. 1. ff. de Collegiis illicitis. Bald. in l. 7. §. 1. n. 1. ff. Quod cui univer. nom.* Nam totum non differt realiter à suis partibus, verè enim, propriè, & realiter, universitas nihil aliud est, quàm homines universitatis, *Bart. in l. aut facta §. nonnunquam, num. 3. ff. de pœnis. Boeri. in tract. de seditiosis cap. ult. num. 14. & n. 22.* nisi enim essent homines, non esset universitas. *Idem dicit Bald. in l. 5. n. 11. C. de exequu. rei jud.* ubi scribit, universitatem nihil aliud esse, quàm homines ipsiusmet universitatis collectivè sumptos, nam homines separati, & singuli non faciunt universitatem, & populum, & ideo universitas propriè non dicitur homines, sed hominum collectio in unum corpus mysticum, & abstractivè sumptum, cujus significatio est in ventra per intellectum, *Ozas. decis. 17. nu. 14. Hinc Castren. in l. 7. n. 1. ff. quod cujusque univer. nomine.* scribit universitatem esse quandam personam fictam, quæ constat ex pluribus singularibus personis, & *l. 2.*

- nu. 2. ff. eod.* scribit singulos homines de universitate esse quasi membra facientia unum totum, quod dicitur universitas. Idem voluit *Mynsing. observ. 78. Cent. 4. nu. 7. 8. § 8.* ubi verè, & propriè loquendo, universitas nihil aliud est, quàm singuli homines de universitate, qui in corpus unum collecti, illam universitatem faciunt; Idem scriptum reliquit *Gail. in lib. 2. de pace publica cap. 9. nu. 11. 12. § 14.* Aliud tamen, & diversum est secundùm fictionem juris, nam universitas † repræsentat unam personam, quæ est quid aliud diversum ab hominibus universitatis, *l. mortuo ff. de fidejusso*, quod apparet, quia † mortuis omnibus de populo, & aliis subrogatis, idem est populus, *l. proponebatur ff. de judiciis, l. 7. §. ult. ff. Quod cujusque univers. nomine.* Sic aliud est universitas, quàm personæ, quæ faciunt universitatem secundùm juris fictionem, quia est quædam persona repræsentata, *d. l. mortuo. Bar. in d. l. ant facta §. nonnunquam nu. 3. ff. de pœnis.* Sicut aliud est hæreditas, † & aliud res hæreditariæ. *Castren. in l. 7. num. 1. § 4. in fi. ff. quod cujusque univer. nomine; Hinc Jason. in l. 1. §. municipales nu. 1. § 2. ff. de acquir. possess.* scribit universitatem non habere † animum, & sic nec consensum, & universitatem esse nomen juris, & non personarum, non habens animum, nec intellectum, nec etiam corpus. *Bald. in l. 22. nu. 1. ff. de lega. 1. Innocent. in cap. gravem. n. 1. extra de sent. excom. Castren. in d. l. 2. n. 2. ff. Quod cujusque univer. Gaill. in loco supra citato.* ubi licèt universitas sit nomen juris, animo, & intellectu carens, tamen legitimè † congregata, & convocata, vicem personæ sustinet, &

& hoc fictione quadam, & repræsentatione per rectores, & administratores ipsius universitatis. *l. mortuo, ff. de fide iusso, & Mynsing. d. observat. 78. num. 5.* scribit, universitatem non esse personam veram, sed fictam, repræsentantem aliam personam, diversam à particularibus, & singularibus personis, & hoc improprie, & secundum fictionem juris; Neque hoc loco silentio omittam illud, quod scribit *Bald. in l. 7. §. 1. in princ. & n. 1. ff. quod cuiusque univer. nomine, & in l. 6. §. ult. n. 2. & 3. ff. de his qui not. infam.* ubi dicit, † universitatem posse considerari duobus modis; uno modo in abstracto, & hoc casu non est persona, nec animatum corpus, sed est quoddam corpus intellectuale, & quoddam nomen juris, habens quandam repræsentationem; alio modo in concreto, & tunc est nomen personarum, & sumitur pro singularibus personis in ipsa universitate contentis; Quod autem universitas per quandam fictionem, & repræsentationem aliud sit, & quid separatum, & distinctum à singulis hominibus de ipsa universitate, & aliam personam dici, & aliud corpus à singulis de universitate, tenent passim Doctores nostri, *7as. in l. 1. §. Si autem Collegium, num. 2. ff. ad Sen. cons. Trebell. Roland. à Valle consil. 53. n. 6. vol. 4. Cagnoli in l. aliud §. refertur, nu. 14. cum plurib. seq. ff. de reg. jur. Bar. in l. Civitas, num. 5. ff. si cert. pet. Castro in l. 7. nu. 1. ff. Quod cuiusque univer. Ripa in d. §. si autem Collegium, num. 2.* & quod hoc sit verissimum, pluribus comprobatur rationibus; videmus enim maximam differentiam † esse, an actus aliqui fiant ab universitate, seu ab hominibus, ut uni-
ver-

versis, an verò à pluribus, ut à singulis, *l. 1. §. quibus l. sicut, §. si quid ff. quod cujusque univer.*

12 *nom.* Hinc † liberatio facta universitati, non afficit singulos homines universitatis, nec è contra

13 similiter lis † universitatis, non dicitur singulo-

14 rum, nec è contra. Idem compromissum † universitatis non est compromissum singularium personarum, nec è contra. *Rol. à Valle. consi. § 3. num. 9. 10. 11. volum. 4.* Idem videmus esse de bo-

15 nis; universitatis † enim bona, non sunt, nec dicuntur bona singulorum, nec è contra, nam quod universitatis est, unius corporis est, ideo plurium, seu singulorum non est, quoniam universitas est persona repræsentata per se, *l. 6. §. universitatis, ff. de rerum divisione, §. universitatis. Instir. eodem titu. l. sed si hac §. qui manumittitur, ff. de in jus vocando, l. 1. §. servum municipum ff. de questio. Bart. in l. 1. §. ult. ff. de Colleg. illicitis. Bart. Soci. in l. 1. §. si autem Collegium, num. 2. ff. ad Sen. consul. Trebell. Borgninus decis. 68 num. 2. fol. 553. Bald. in d. l. 6. §. universitatis in utraque le-ctura. Jas. in l. 10. num. ult. ff. de in jus vocando. Marcus decis. 489. num. 2. vol. 1. Et decis. 779. nu.*

167. vol. 1. Hinc vasallus † universitatis, non est vasallus singulorum, nec è contra, *Glos. in l. 2. ff. quod cujusque univer. nomine,* uti nec majoris partis universitatis vasallus dici potest, quamvis aliàs quod à majore parte fit, & approbatur, ratum sit, ac si à tota universitate factum esset, *l. quod major ff. ad municip. l. 3. §. 4. ff. quod cujusque univer. Roll. à Valle. d. consil. § 3. num. 12. Bal. in l. 2. ff. Quod cujusque univer.* Et per hoc vasallus

17 † universitatis, non præstat servitium, & fidelitatem

ratem omnibus, & singulis de universitate, sed
duntaxat ei, qui universitati, seu Reipublicæ præ-
est, ac rerum ejusdem moderationem habet
Syndico, scilicet, vel Consuli, aut etiam procurato-
ri: ad id specialiter electo, *arg. l. municipibus, ff. de
condit. & demonstr. d. l. 2. l. item eorum §. sed hodie ff.*
Quod cujusque univ. nomine. Idem est in † Re- 18
pub. vel universitate vasalla, non enim singuli de
ipsa universitate tenebuntur ad præstationem ser-
vitii, & fidelitatis, sed hujusmodi munus pereos,
qui præsunt universitati, puta per Syndicos, Con-
sules, administratores, vel alios ad id specialiter
electos ejusdem Reipublicæ nomine adimpletur,
quia singuli de universitate, non sunt vasalli, sed
tantum ipsa universitas, *text. est in constitutione
de pace constantia, §. privilegia omnia, & ibi etiam
Bald. in ver. finito. Quæ omnia pulchrè explicat
D. Antonius Borrinus in suo luculento tractatu
de servitiis vasallorum in prima par. ca. 16. &
17. circa finem.* Eodem modo servus † manu- 19
missus ab universitate, non est libertus singulo-
rum de universitate, sed ipsius duntaxat uni-
versitatis, & ideo singulis de universitate † non 20
debet reverentiam, sed tantum ipsi universitati, † 21
& per hoc potest singulos ipsos de universitate
vocare in jus sine venia, *l. 6. §. 1. ff. de rerum di-
vis. l. 10. §. qui manumittitur, & ibi Bald. in utraq-
lectura. Cast. n. 1. & 2. Alex. in prin. & nu. 1. ff. de in
jus voc.* Hinc actor ab universitate † ad agendum, 22
constitutus, non dicitur actor singulorum, sed
universitatis, nec pro singulis intervenit, sed pro
ipsa Republica, & universitate, *l. 2. ff. quod cujus-
que univ. nom.* Hinc etiam servus † Reipublicæ,
seu

- seu universitatis non dicitur servus singulorum, sed duntaxat ipsius universitatis, in cujus est potestate, & ideo ipsi universitati tantum, & non singulis de universitate stipulari potest, l. 1. i. *versi. quod si servus publicus ff. de usuris text. est elegantissimus in l. 1. §. servum municipum ff. de questio. cujus verba hac sunt: Servum municipum posse in caput civium torqueri, sapissimè rescriptum est, quia non fit illorum servus, sed Reipubl. l. 6. §. 1. ff. de rerum divis. Alex. in l. quadragesima num. ult. ff. de vulg. substitu. Hinc † Clericus jurans Episcopo, & Capitulo juxta textum in cap. cum cleric. de V. sign. non est singulis Canonicis subditus, sed omnibus ut universis, & tanquam Capitulo. Eodem modo subditus † alicui Reipublicæ putà Venetæ, est subditus omnib. ut universis, & non singulis ipsorum. Cagnol. in l. aliud §. referatur num. 14. cum pluribus sequentibus, ff. de reg. jur. Hinc fit ut debitum † universitatis, non dicatur debitum singulorum, nec è contra; Et ob id universitatis debitum non potest peti à singulis de universitate, nisi habeant mandatum ab ipsa universitate, quia non debetur singulis, sed duntaxat ipsi universitati, *text. est in l. 7. §. 1. § 2. ff. quod cui univ. nom. si quid (scribit ibi I.C.) universitati debetur, singulis non debetur, nec quod debet universitas, singulis debent. Bal. in d. l. 7. §. 1. n.**
271. † Et ibid. *Castr. num. 1.* Hinc bona particularium, & singularium personarum pro debito Communitatis capi non debent, nec è contra. *Marcus decis. 489. nu. 6. § decis. 803. nu. 2. vol. 1.* nec pro debito universitatis singuli de ipsa universitate regulariter possunt conveniri, & è contra

tra

tra. *Glo. magna in l. 1. ff. quod cuiusque univ. l. 7. §*
ibi Bart. n. 1. § 2. ff. eod. Bona enim universitatis,
 non sunt singulorum, nec e contra *l. 6. §. 1. ff. de re-*
rum divis. §. universitatis, Instit. eo. Aliud igitur
 est facere tanquam universi, aliut tanquam sin-
 guli. † *Benintendus decis. 128. n. 6.* & alia est,
 universitatis causa, & alia particularium per-
 sonarum de ipsa universitate. *Ludovicus decis.*
39. num. 31. Quod etiam constat ex eo, quia uni-
 versitas † eadem manet, licet mutantur personæ,
l. 7. §. in decurionibus in prin. ff. quod cuiusque
universitatis nomine. Et ibi etiam Bald. nu. 1. l.
76. § ibi etiam Castren. n. 3. ff. de iudiciis. Idem
Castrens. in d. l. 7. n. 1. ff. quod cuiusque univer-
sitatis. ubi populus idem censetur hodie, qui
 fuit jam centum annis, licet omnes, qui tunc erant,
 mortui sint, & alii subrogati. Aliud igitur est uni-
 versitas, & aliud singuli de universitate, quod e-
 tiam ex eo comprobatur, quia universitatis † jus,
 & nomen conservatur in uno solo, si unus solus
 remansit de universitate *d. l. 7. §. in decurionibus*
ff. quod cui univ. nom. Et ibi etiam Bar. in princ.
pulchrè Dec conf. 45. n. 18. in princ. † Licet enim u-
niversitas constituatur ex tribus personis, l. Ne-
ratius ff. de verb. sign. † si tamen deveniat ad u-
num, licet unus non sit universitas, jus tamen, &
nomen universitatis conservatur in illo, gl. in d.
l. 7. §. in decurionib. in verbo nomen universitatis.
Jas. in l. si grege n. 7. 12. § 13. ff. de leg. 1. Cast.
in d. l. 7. §. ult. n. 1. ff. quod cuiusque univ. nom. §
ibi etiam Bal. n. 1. Et hoc habet locum in univer-
 sitate hominum, secus tamen est in universitate re-
 rum, seu corporum, quæ non potest in uno solo
 rema-

remanere. Nam in universitate hominum duo considerantur, scilicet ipsi homines, & res, juraque eorum. Unde licet homines extinguantur, remanent tamen res, & jura ipsorum hominum, que non extinguuntur propter mortem hominum, & propter illa jura repræsentatur tota universitas in uno, & etiam omnibus de universitate defunctis, sed universitas corporum non habet jura, sed duntaxat illa corpora, quibus extinctis, non potest hæc repræsentatio fieri, & induci, d. l. 22. si grege, ubi gloss. penult. & etiam Jaf. num. 7. ff. de lega. 1. & ibi etiam Bart. & Castren. num. ult. Idem Castren. in d. l. 7. §. ult. num. 4. ff. quod cujusque universitatis nom. Quod autem mortuis omnibus de universitate remaneat universitas, tenet gloss in l. 1. in verbo competit, ff. de Collegiis illicitis. Marcus decis. 1339. per totam 1334. num. 1. 1036 nu. 2. 783. num. 6. volu. 1. Et hoc saltem habitu, & quoad juris intellectum, seu intellectualiter, licet non actu, quod patet, quia privilegia universitatis non censentur extincta mortuis omnibus de universitate. Castren. in d. l. si grege nu. 4. ergo universitas remanet, quia non entis nullæ sunt qualitates, *Lejus qui* ff. si certum petatur, sperantur enim futuri alii substituti, & tunc redibit de habitu ad actum. Nam quod universale est, non potest morte perire, sicut homo in genere non moritur. † Hoc tamen verum est, quando destruitur universitas casu fortuito, & propter hominum mortem, citra ipsius universitatis delictum, puta si à latronibus, prædonibus, hostibus, vel tyranno capiatur, & destruantur, vel alluvione, & casinate pereat, hoc enim

calu

casu sine ullo corpore materiali vivit, quodam intellectu, & extat anima, ut ita dicam, quasi sine corpore, & retinet omnia privilegia, & ipsi semetiplos reedificari possunt, & omnia privilegia, & jura, quæ durabant habitu, reducuntur ad actum ipso jure. Si verò auctoritate superius propter suum delictum destruat, tunc desinit esse, & habitu, & actu, & omnia privilegia pereunt, etiamsi extarent personæ, quæ non possunt amplius dici de ipsa universitate, & est ratio differentię quia quando ob delictum, & sic de jure universitas destruitur, titulus cassatur, & annullatur, sed facti calamitas titulum non aufert, nec nomen. *Innocent. in cap. cum ex injuncto num. 1. extra de op. no. nuntia. Joannes Mauritius in tract. de restitutione in integrum cap. 404. num. 3. & 4. Bald. in const. de pace Constantie in verb. Nos Romanorum Imperator. Castren. in d. l. 7. §. in decurionibus, num. 7. & ibid. Bal. num. 3. ff. quod curionibus, num. 7. & ibid. Bal. num. 3. ff. quod cuiusque univers. nomine, idem Bald. in d. l. si grege, num. 1. ff. de leg. 1. de qua re suo loco, & tempore latius dicemus, & ex his satis superque liquet, aliud esse universitatem, & aliud singulos de universitate; quod etiam apparet ex l. 1. §. si autem collegium, ff. ad S.C. Trebellianum, † ubi univer- 36
sitas, seu collegium potest hæres institui, & gravari de restituenda hæreditate uni, vel pluribus, vel etiam omnibus de eademmet universitate, vel collegio, quod esse non posset, si universitas, & singuli de universitate essent unum, & idem, quia sequeretur, ipsam universitatem sibi-
met posse restituere hæreditatem, quod esset*

B

cui

cui fieri debet † restitutio , nam actio , & passio non possunt stare in eodem subjecto : ergo universitas aliud est à singulis de universitate ; & hæc est ratio , quam adducit *J. C. in d. §. si autem collegium in fine*. Sed quia superius obiter diximus, universitatem esse quandam personam fictam, & repræsentatam , operæpretium esse duxi , hunc articulum latius discutere. Videamus igitur , an universitas † sit persona , & an veniat , & comprehendatur sub nomine , & appellatione personæ. Primò igitur , quòd universitas , licet improprie sit persona , veniat tamen appellatione personæ , etiam in statuto tenet *Alex. cons. 17. numer. 4. § 5. vol. 6. Bald. in l. 9. §. animadvertendum in utraque lectura , ff. quod metus causa, § in l. quicumque , C. de servis fugitivis , § in l. omnes populi , in pen. column. ff. de just. § jure. ubi vult appellatione personæ comprehendi universitatem*. Hinc *Bald. in cap. 1. de nova forma fidelitatis* scribit , quòd jurans † fidelitatem, seu defendere contra omnem personam, vel omnem hominem mundi, tenetur etiam defendere adversus collegium , & universitatem , quia omnes comprehenduntur sub isto juramento , & sub istis verbis , exceptâ propriâ patriâ , quia illa est prior tempore , sicut natura est potentior accidente , & excipitur Papa, Imperator , & Rex, Superior ipsius jurantis , secundum Baldum ibid. Hinc Romanus in *l. 2. in prin. ff. de verb. oblig.* tractat, an statutum indistinctè † compellens personas ad compromittendas differentias , & controversias habet locum , & comprehendat controversiam , quæ est cum universitate , ut de illa debeat

beat fieri compromissum, & ibi arguit pro utraque parte: tandem inclinare, & sentire videtur, quòd sic, quia statutum fundat se in ratione naturali, ut evitentur, & tollantur discordiæ, & idè largè debet interpretari, tanquam favorable, ut personæ appellatione comprehendatur universitas. Hanc tamen decisionem Romani veram esse non credo, quia istud statutum indistinctè compellens personas ad compromissum, exorbitat à jure, & ideo strictè est intelligendum, & ita tenet *Franciscus Curtius in l. unica, §. hoc etiam, num. 2. cum plurib. seq. C. de jurejur. propt. calum. dan.* Præterea universitatem unire appellatione personæ, probat *text. in constituit. ad reprimendum, versic. ad hoc*, quò loci Imperator scribit hæc verba: *Ad hoc si qua communitas, corpus, vel collegium, vel alia quævis persona, &c.* † Considero enim, dictionem illam *alia*, quæ denotat⁴² similitudinem, & inducit repetitionem præcedentium. *Decius cons. 425. num. 12.* ergo universitas est persona. Contrariam autem opinionem, scilicet Civitates, Castra, Villas, & alias universitates, non esse propriè & verè personas, sed fungi vice personæ, & propriè & strictè loquendo, & inspectâ propriâ vocabuli significatione appellatione personæ non unire, tenet *Jas. in l. si quis major, num. 7, 8. 9. & 10. C. de transact.* quæ opinio probatur per textum in *l. metum §. animadvertendum, ff. quod metus causa, & in Authen. item nulla Communitas, C. de Episc. & Cleric.* cujus verba hæc sunt: *Item nulla communitas, vel persona publica vel privata, &c.* si Communitas & universitas esset persona, vel uniret appella-

tione personæ, satis fuisset, si Imperator dixisset, item nulla publica persona vel privata, nec erat necessarium facere mentionem specialem Communitatis. Præterea dictio disjunctiva, *vel*, ponitur inter diversa: ergo Communitatis & persona sunt diversa, & separata, nec unum venit appellatione alterius. Hanc eandem opinionem probat *text. in l. 2. §. hoc etiam huic legi, C. de jur. rejur. propter calum. dando.* in illis verbis: *Sive pro una persona quis litem movere voluerit, sive pro aliquo corpore, vel vico, vel alia universitate.* Si igitur universitas esset persona, & veniret appellatione personæ, quorsum separatim Imperator fecisset specialem mentionem de persona, & postea de universitate, ut supra dixi. Hanc opinionem, quod personæ appellatione, propria inspecta significatione, non contineatur universitas, maximè in statuto odioso, tenent multi Doctores, ut licet videre *in addit. in margine, apud Jason. in d. l. si quis major. in ver. persona, ubi dicit, universitatem propriè & verè, non esse personam, sed esse quandam personam fictam, & representatam, text. est de hoc in cap. Romana, §. universitatem, de sentent. excommunic. in 6.* Hanc eandem opinionem sequitur *Ludovic. decis. 39. num. 32. usque in finem, fol. 322.* ubi dicit, appellatione personarum propriè non comprehendendi, & contineri universitates, & statutum faciens mentionem de persona, non comprehendere Civitatem, Castrum, vel aliam universitatem, quæ est persona ficta; † Hinc Procurator constitutus ad agendum contra quamcunque personam, non dicitur habere mandatum contra Com-
 muni-

munitatem, seu universitatem, & ob id jure merito tabelliones apponunt in instrumentis ista verba, contra omnem personam, corpus, collegium, & universitatem. Hanc eandem opinionem tenet *Cagnol. in l. si quis major. num. 17. cum sequen. C. de transactio.* ubi expressè dicit, quòd propriè appellatione personæ non venit universitas, cum sit quoddam corpus repræsentatum inanimatum, fictum, & quid intellectuale, & in jure consistens. Et ideo statutum loquens de persona, non habet locum in universitate. *Bart. in rubr. ff. quod cujusque univ. nom. & ibi in additio. Bart. in l. Civitas. num. ult. ff. si cert. petat. & in l. 1. §. ult. ff. de Colligiis illicitis, & in l. aut facta, §. nonnunquam, num. 3. ff. de pœnis. Imol. in l. 2. in princ. ff. de verb. oblig. Bald. in l. 2. num. 1. ff. quod cujusque universitatis, & in l. 6. §. 2. num. 3. ff. de his, qui not. infam. Alex. in l. 25. §. 1. num. 8. & 9. ff. de acquir. heredi. Bald. in Rub. Cad. S. C. Trebell num. 2. & in Auth. item quæcunque, num 1. C. de Episcopis & clericis.* Quibus in locis cuncludunt Doctor. universitatem propriè non esse personam, nec venire, & comprehendi, inspecta propria, & stricta significatione vocabuli appellatione personæ, & hæc opinio est vera, & hæc tantò magis locum habent, ubi tractatur de materia odiosa & contra jus commune. *Pulchrè Decius cons. 486. per totum*, ubi multa ponit, an universitas veniat appellatione personæ, & an statutum, & prohibitio ad personas particulares relata, locum habeat in universitate.

CAPUT II.

Quot sint Universitatum species.

SUMMARIUM.

1. Universitatum species quatuor sunt.
2. Provinciarum distinctio, & constitutio quadruplex est.
3. Provincia appellatione, principaliter intelligitur de Italia.
4. Italia progreditur, & extenditur, usque in Galliam & Siciliam.
5. Italia non dicitur simpliciter provincia, sed provinciarum domina & princeps, & est immunis à solutione tributorum.
6. Provinciarum distinctio de jure gentium introducta, non potest tolli, uniri, seu confundi per Imperatorem.
7. Provincia qualiter de jure civili constituitur.
8. Universitas provincia habet merum, & mixtum imperium.
9. Provincia à jure civili introducta, & constituta, possunt per Principem tolli, dividi, & uniri.
10. Provinciarum divisio, & constitutio, qualiter emanaverit à jure Canonico.
11. Provincia dicitur qualibet Civitas, habens distinctum, & separatum regimen, & territorium, & quæ superiorem non recognoscit, & sic per consequens habet merum, & mixtum imperium.

12. Pros

12. *Provincia verbum simpliciter prolatum, qualiter intelligi debeat.*
13. *Civitas est nomen universitatis personarum, & domorum congregationem in se continens, nec non jurisdictionem, honorem, districtum & territorium sub se complectens.*
14. *Civitas quia sit?*
15. *Civitas unde dicatur?*
16. *Civitas an dicatur, licet non habeat Episcopum, an verò de essentia Civitatis sit, & requiratur, ut habeat Episcopum.*
17. *Civitas est, qua muris cingitur, & circumdatur, & an de essentia Civitatis requiratur, ut habeat muros.*
18. *Civitas habens muros veteres, & novos, dicitur esse, qua est intra muros novos.*
19. *Muri, & mœnia Civitatum, & municipiorum, sunt quasi divini juris.*
20. *Civitatum antiquitus tres fuerunt ordines.*
21. *Civitas Metropolitana qua dicatur.*
22. *Civitas an habeat merum & mixtum imperium.*
23. *Civitas an & quando possit confiscare bona.*
24. *Civitas & urbs unum & idem sunt.*
25. *Civitatis & urbis appellatione non continentur castra, & villa.*
26. *Legatum factum de eo, quod est in urbe, non extenditur ad ea, qua sunt in castris, & villis.*
27. *Urbis appellatio muris, Roma autem continentibus edificiis finitur.*
28. *Urbs simpliciter posita intelligitur de Romana.*
29. *Urbs unde dicatur.*
30. *Civitas, Urbs, & patria unum & idem sunt,*

- Et equiparantur, verbum tamen patria ponitur latius, quam urbis, vel civitatis nomen.
31. Municipium, Et Civitas, unum Et idem sunt, latius tamen ponitur municipium, quam Civitas, quia municipium potest etiam accipi pro castro, Et villa.
32. Municipium seu municipes unde appellantur.
33. Communitas quid comprehendat, Et unde dicatur.
34. Reip. nomen multis modis in jure nostro accipitur.
35. Castrum, villa, oppidum, vicus, Burgus, Et hujusmodi, sunt quid universale, Et quedam universitatis nomina, continentia in se jura universitatis.
36. Castrum quid sit, Et unde dicatur.
37. Castrum potest esse sine universitate, id est sine districtu, territorio, Et jurisdictione.
38. Castrum habens jus territorii seu universitatis, iisdem utitur privilegiis, Et juribus, quibus civitas, vel alia universitas.
39. Villa quot modis accipiat, Et unde dicatur.
40. Villa consistit ex quinque hominibus patribus-familias.
41. Villa unde sumat principium, Et finem.
42. Natus in villa, Castro, vel vico, sortitur originem ex illa civitate, cui villa, vicus, vel castrum subest.
43. Vicus quid sit, Et unde dicatur.
44. Oppidum quid sit, Et unde dicatur.
45. Oppidum largè Et generaliter dicitur qualibet Civitas, præter Romanum Urbem.
46. Burgus est nomen universitatis.

47. *Terra quid comprehendat , & unde dicatur.*
48. *Territorium, districtus, comitatus, curia, jurisdictionis, diocesis, & parochia, quid sint, & quid comprehendant.*
49. *Castrum, seu villa, an & qualem jurisdictionem habeant.*
50. *Jurisdictio omnis dumtaxat penes Principem reperitur, & potest illam prout vult, alteri communicare.*
51. *Castrum de necessitate non est civitati subiectum.*
52. *Servitus non praesumitur, cum qualibet res praesumatur libera.*
53. *Collegium quid sit, & unde dicatur.*
54. *Societas quid sit, & qualiter differat à collegio.*
55. *Corpus quid sit.*
56. *Collegia multa nomina habent.*
57. *Collegium constituitur ex tribus personis de jure civili.*
58. *Collegium quare in duobus consistere non possit.*
59. *Collegium an de jure canonico constitutur ex duabus dumtaxat personis.*
60. *Congregationem duo homines faciunt, & constituunt.*
61. *Turba hominum, seu coetus hominum sunt unum, & idem, & fiunt ex centum hominibus.*
62. *Multitudo hominum in quo numero verificatur.*
63. *Populus constat, & constituitur ad minus ex decem hominibus.*
64. *Gens verificatur in quatuor, vel quinque hominibus.*
65. *Populus & gens, an unum & idem sint.*

66. Collegium simplex, an & qualem habeat jurisdictionem.
67. Collegia an, & de quibus rebus possint condere statuta.
68. Congregatio cujuscunque castri, civitatis, vel villa, an & quando censeatur permissa, & approbata.
69. Civitas vel castrum non potest edificari ad emulationem alterius.
70. Civitas non constituitur, nisi à solo Principe.
71. Civitas eo ipso constituitur, quòd Princeps, vel alius superior sibi rescribit tanquam Civitati.
72. Civitates plures, castra, & villa, dominum & superiorem recognoscentes, invicem simul fœderari, & colligari sine ipsius superioris auctoritate non possunt, secus in Civitatibus liberis, & dominum non recognoscentibus.
73. Burgus tanquam pars Civitatis, dicitur universitas à jure approbata.
74. Collegia simplicia an, & quando censeantur approbata, licita & permissa.
75. Collegium omne est reprobatum eo ipso, quòd non est specialiter approbatum à jure, vel à Principe.
76. Collegium cuilibet permissum est facere ad suam justitiam consequendam.
77. Collegium omne quod sit pietatis causa, & religionis intuitu, est approbatum de jure communi.
78. Collegium causa religionis, an & quando possit institui sine auctoritate Summi Pontificis.
79. Col-

79. Collegium licitum possunt facere plures simul habitantes; & sic possunt constituere syndicum.
80. Collegium plurimum personarum, facientium unam, & eandem artem, & professionem in aliqua civitate vel loco, est approbatum de jure communi.
81. Collegium Doctorum, & universitas scholarium est approbata de jure communi.
82. Collegium pauperes personæ possunt facere, ad sustentationem eorum vitæ, & est approbatum de jure communi, dum tamen non conveniant plus quàm semel in mense.
83. Collegium, congregatio, seu curia decurionum dicitur universitas licita, & approbata.
84. Collegia illicita facientes qualiter puniantur.
85. Collegium illicitum & reprobatum si dissolvatur, bona communia ejusdem Collegii, ad quos devolvantur.

Explicitâ universitatis definitione, consequens est, ut videamus de universitatum speciebus. Quatuor igitur † universitatum species tradunt ubique Doctores nostri; est enim Provincia, Civitas, Castrum, seu Villa, & simplex Collegium. Ita docuit nos *Bart. in l. Imperium, nu. 7. ff. de jurisd. om. jud. & cons. 189. n. 1. vol. 1. Purpuratus in d. l. imperium, n. 121. cum seq. Marcus decis. 366. nu. 16. vol. 1.* Redeundo igitur ad primam universitatis † speciem, sciendum est, quadruplicem esse provinciarum distinctionem, seu constitutionem: Primò enim constituitur Provincia, & una distinguitur ab alia per idiomata penitus diversa, ut Gallia, Anglia, Alemaniam, Italia,

lia, & aliæ hujusmodi generis, quæ diverso singula ipsarum utuntur idiomate, & variis loquuntur

3 † linguis, & in effectu appellatione Provinciæ principaliter intelligitur de Italia, *l. notitionem, §.*

4 *continentes. ff. de verb. signif. †* quæ progreditur usque in Galliam, & Siciliam, secundum *glo. in l. 1. in princ. in verbo Italiam. ff. de officio præfect. urb.*

5 Respectu tamen hujus distinctionis Italia non dicitur simpliciter † provincia, sed provinciarum domina, & princeps, meritò enim olim, & hodie etiam juris dispositione attenta, immunis erat, libera, & exempta à solutione tributorum, seu stipendiorum, tanquam domicilium imperii, parensque bonorum omnium, quod jus postea beneficio Imperatorum multis datum est Civitatibus, *l. 1. § ult. ff. de censibus.* Nec obstat, si dicatur, hodie esse sublatam differentiam Italiæ, & aliarum provinciarum, & per consequens Italiam subjectam fuisse tributorum solutioni, per textum *in l. finali, C. sine censu vel reliq.* ubi Imperator loquitur per signum universale de solutione tributorum omniū provincialium, & sic videtur comprehendere Italiam, pro quo videtur facere textus *in §. per traditionem, Instit. de rer. divisione, & l. 1. C. de usucap. transform.* quia respondetur secundum gloss. *in d. l. finali.* quòd licet Provinciæ sint exequatæ quoad acquisitionem translationis domini, & præscriptionis rerum particularium; secus tamen quoad solutionem tributorum, quia Italia est libera, & ille terminus generalis, omnes restringitur, ut ibi glo. probat multis exemplis, & pro hoc facit textus *in l. de his C. de Epis. & cler.* ubi fit mentio duntaxat de solutione tributorum

torum provincialium. Ita etiam dicit glo. in d. §. per traditionem, in verb. nulla est differentia. Hodie autem Italia non est provinciarum domina, sed ancillarum ancilla propter bella civilia, & subjacet multis afflictionibus. Archidiaconus in c. non vos 23. quest. 5. Marcus dicta decis. 366. num. 1. 2. 3. & 4. vol. 1. † Et hæc provinciarum distinctio est introducta de jure gentium. l. ex hoc jure, versic. discretae gentes, ff. de just. & jure, & ibi glo. & ob id Imperator non posset hujusmodi provincias tollere, unire, seu confundere, ut si vellet unire Galliam cum Alemania, vel Italiam, ita ut ambæ appellarentur eodem nomine. §. sed naturalia, Instit. de jure nat. gent. & civ. & de hac provinciarum distinctione loquitur Bartol. in constit. qui sint rebelles, in verbo Lombardia, n. 2.

† Secunda distinctio, divisio, seu constitutio provinciarum emanavit à jure civili, & fit per Præsidentem, ut dicunt Doctores nostri; olim enim, & antiquitus omnes civitates, quæ suberant uni Præsidi, & uni Metropolitano, habenti sub se magnum territorium, faciebant unam provinciam, l. illicitas, §. qui universas, l. congruit, ff. de officio Præsidis. Bart. in dicta constit. qui sint rebelles, in verbo Lombardia, num. 7. Angelus in l. unica, num. 5. C. de metropoli. Beryto. libr. 11. † Et hujusmodi provincia, seu Præses ille, qui ipsi provinciae præerat, de jure communi habeat merum & mixtum imperium. d. §. qui universas, l. 1. & toto titul. C. de officio rectoris provinciae. Bartol. in l. 1. num. ult. ff. de damno infecto, & in l. imperium, num. 7. ff. de jurisdict. omn. jud. & cons. 189. num. 1.

nu. 1. vol. 1. & quòd apud universitatem provincie sit merum & mixtum imperium, tenet *gl. in l. 2. ff. de crim. stellionatus. Purpur. in d. l. imperium, num. 124. cum pluribus sequ. ubi latè de hac materia Cagnol. ibid. nu. 160. Marcus decis. 366.*

- 9 num. 16. vol. 1. † Hinc sequitur, ut Princeps, seu Imperator hujusmodi provincias, à jure civili introductas, possit tollere, dividere, & unire ad suum libitum, faciendo de duabus provinciis unam, & de una duas, *l. si eadem, ff. de officio assessoris, d. §. sed naturalia. Instit. de jure nat. gentium & civili. Bartol. in d. l. unica, nu. 8. & 10. C. de Metropoli. Beryto. lib. 11.*

- 10 Tertia Provinciarum divisio & constitutio emanavit à Jure Canonico, & est illa, quæ fit per Archiepiscopatus, quoties plures Civitates habentes Episcopos, subsunt uni Archiepiscopo. Provincia enim secundum Doctores nostros propriè dicitur, quæ habet sub se decem, aut undecim Civitates, & unum Regem, & totidem minores potestates sub se, & unum Metropolitanum, aliosque Suffraganeos, decem vel undecim Episcopos, *cap. scitote, 6. quest. 3. licèt secundum Archidiaconum ibi quædam provinciæ hodie habeant plures Episcopos, & quædam minores. Marcus d. decis. 366. num. 7. cum pluribus seq. Canonista in cap. si civitas, extra de sententia excom. in 6. Bart. in d. ver. Lombardia, num. 7. in prin.*

Quarta & ultima Provinciarum distinctio, & constitutio est, quæ fit per usurpationem, seu consuetudinem, & præscriptionem, ut sunt hodie multe Civitates, non recognoscentes superio-

rio-

riorem de facto. † Nam hodie Provincia dicitur 11
 quælibet Civitas, habens distinctum & separa-
 tum regimen & territorium, & quæ superio-
 rem non recognoscit, & sic per consequens habet
 merum & mixtum imperium, *gloss. est de hoc sin-*
gularis in l. ultim. C. de præscript. longi temp.
Bart. in l. unica, num. 5. C. de Metropoli. Beryto.
lib. 11. Cagnol. latè in l. imperium, nu. 162. cum
plurib. sequ. ff. de jurisdict. omn. iudic. ubi explicat.
gloss. in d. l. ultim. Marcus dicta decis. 366. n. 13.
 § 14. vol. 1. *Castrens. in repetitione l. ex hoc jure,*
num. 11. 12. 13. ff. de justit. & jure. Alex. in l. 9. §. tu-
tor. n. 3. ff. qui satisdare cogantur. Ex supradictis
 igitur patet, qualiter verbum istud † Provincia 12
 simpliciter prolatum, intelligi debeat, de qua ma-
 teria me remitto ad ea, quæ scribit *Bart. in dicta*
constit. qui sint rebelles, in ver. Lombardia, num.
8. & 9. Castr. in repet. l. ex hoc jure, numer. 14.
Hieronymus de monte, in tract. de finibus regundis,
cap. 4. per totum, ubi multa de hac prima universi-
tatis specie, nempe de Provincia. Secunda univer-
 sitatis species est minus larga, quam sit prima, &
 appellatur Civitas, † quæ universitatis nomen 13
 habet, personarum & domorum congregatio-
 nem in se continens, nec-non jurisdictionem ho-
 norem, districtum, & territorium sub se com-
 plectens. *Marcus decis. 365. n. 2. & 3. vol. 1. cu-*
 jus quidem licet multæ definitiones, seu descri-
 ptiones tradantur à Doctoribus nostris, illa tamen
 communiter recipitur, & admittitur, ut † Civitas 14
 dicatur hominum multitudo, societatis vincu-
 lo adunata, Episcopum habens, muris cincta,
 & quæ Veterum auctoritate Civitas est nun-
 cu-

cupata, *Doctores in capit. si civitas, extra de senten. excom. in 6. Et ibi inter alios Joannes Andreas. Civitas igitur est communio, seu multitudo civium gratiâ commodioris vitæ, quàm maximè fieri potest, quæ certè non ex quorumcunque inhabitantium, sed ex eorum multitudine coalescit, qui velut propriam Civitatis partem referant. Cagnol. in l. 2. num. 24. ff. de orig. juris civil. Et ob id*

- 15 Civitas, teste Cicerone, à Civibus appellata est, quasi Civium unio, congregatio, & multitudo. *Cardinalis in Clementina prima, in versi. extra civitates, extra de sepulturis: sed quia castra etiam & villæ possunt dici hominum multitudo, societatis vinculo adunata, idcirco posita sunt illa verba, Episcopum habens; pro cujus rei intelligentia videndum est: an de essentia civitatis sit, &*
- 16 requiratur, quòd habeat Episcopum. Circa quam quæstionem *Bart. in l. unica, num. 3. C. de Metrop. Beryto. lib. 11. Et ibi Ang. num. 2. dicunt, civitatem constitui, & appellari posse, sola principis voluntate volentis aliquem locum esse civitatem; unde possibile est, esse civitatem, licèt non habeat Episcopum, quia princeps non potest facere Episcopum, sed dat alia privilegia; & sic non sequitur, si summus Pontifex privat civitatem Episcopo, ergo definit esse civitas. Hinc scribit Innocen. in cap. cum ab Ecclesiarum, extra de off. ordin. Si summus Pontifex, Imperator, vel alius Princeps ex certa scientia scribat uni loco tanquam civitati, sciens non esse civitatem, eo ipso efficitur civitas dicatur, & constituatur. Clement. si Summus Pontifex, de sent. excom. Bart. in l. ult. num. 5. ff. de Collegiis illicitis, dicendo enim, quòd sit civitas,*

tas, videtur concedere ei omnia privilegia civitatis. *Bart. in constit. qui sint rebelles, in verbo Lombardia, num. 5. § 6.* ubi etiam dicit, quod civitas verè sine Episcopo dicatur, & licet ex causa civitas privetur Episcopo, non tamen per hoc definit esse civitas, & quod ad esse civitatis non requiratur Episcopus, *text. est in cap. 1. extra de privilegiis, § ibi Abbas in 1. notab. § etiam ibidem Decius text. notab. in cap. Episcopi, 80. distinctione*, ubi Episcopi non debent in modicis & parvis civitatibus constitui, ne vilescat nomen Episcopi, *§ in cap. audivimus, 3. quest. 2.* & quod hoc sit verum demonstratur; nam antequam esset constituta dignitas episcopalis, jam erant civitates constitutæ, quia Episcopatus fuit creatus post adventum Christi, tempore Apostolorum, in concilio publico, *96. distinct. cap. olim*, & tamen civitates erant ante adventum Christi. *l. ex hoc jure. ff. de justit. § jure 21. distinct. cap. clericos. Jason. in l. si heres, 76. §. 1. num. 4. 5. § 6. ff. de lega. 1. Marcus decis. 366. num. 26. volum. 1.* & hoc de jure puto verissimum. De consuetudine tamen, & usu communi, maximè in Italia, civitas illa dicitur, quæ habet Episcopum. *Bartol. in l. 6. §. ultim. ff. de excusat. tutor.* & civitas Metropolitana dicitur, quæ habet Archiepiscopum, quæ etiam dicitur civitas maxima. *Bart. in d. l. 6. §. 1. num. 5. in 2. lectura, glo. in l. unica, § ibi Bart. § Angel. num. 1. C. de Metropoli. Beryto. lib. 11.* nam civitas honoratur quibusdam dignitatibus, quibus alii loci ipsa civitate inferiores, ut sunt villæ, castra, & vici, non honorantur. *glo. in d. l. si heres. §. 1. ff. de lega. 1.* & inter alias Episcopali decoratur di-

C

gni-

gnitate. Moribus itaque receptum est, ut dignitas Episcopalis, quæ est in loco, faciat civitatem, & ita vedetur sentire *Fridericus Imperator in constitutione illa de pace Constantie. Bart. in l. 2. nu. ult. ff. de verbor. signific. & in l. ult. num. 5. ff. de collegiis illicitis, & in d. ver. Lombardia, num. 5. & 6. Marcus dicta decis. 366. num. 26. volu. 1. Castrens. in l. 1. num. 3. ff. quod cujusque univer. nom.* ubi expressè dicit, civitatem hodie non posse dici, & appellari, nisi habeat Episcopum à summo Pontifice constitutum, licet olim aliud esset; & ita concludendum est, ad hoc ut aliquis locus Civitas dicatur, requiri Principis voluntatem, & Episcopi constitutionem, si hoc consuetudo exposcat, *Ioannes Andreas in d. cap. si civitas, num. 6.* latè de hac materia *Hieronimus de Monte in tract. de finibus regundis, cap. 5. num. 1. cum pluribus sequentibus*, ubi multa ponit de hac secunda universitatis specie, nempe de civitate. Sequuntur in descriptione supradicta civitatis illa verba; **17** *muris cinctæ*, † nam civitas est, quæ muris cingitur, & circumdatur, & civitatis seu urbis appellatio muris finitur, *l. 2. & ibi Bart. num. 2. ff. de verbor. signific. l. ut Alfenus, ff. eodem, l. nam quod liquide, §. si ita, & ibi etiam Bart. num. 1. ff. de penul. legata, l. 1. C. ne rustici ad ullum obsequium, de vot. lib. 11. Doctores in d. cap. si civitas. Jason. in l. si heres, §. 1. nu. 4. 5. & 6. ff. de lega. 1. glo. in cap. 1. in verbo civitatibus, extra de jurejurando in 6. Bart. in l. 1. §. si ve autem, ff. de oper. novi nunciat. Marcus decis. 365. num. 34. vol. 1. Hieronymus de Monte in d. capit. 5. num. 1. quibus in locis volunt supra dicti Doctores, propriè & strictè Civitatem eam dici,*

dici, quæ muros habet, & ob id propriè loquen-
 do continere, & includere id duntaxat, quod in-
 tra muros, & ambitum continetur, non autem
 suburbia, & continentia ædificia comprehende-
 re. *licet Bald. in l. 8. in 2. lectura, num. 1. ff. quod
 cuiusque universi. nom.* dicat, de essentia civitatis
 non esse necesse, quòd habeat muros. † Quòd si
 civitas habeat muros veteres, antiquos, & et-¹⁸
 iam novos, dicitur civitas esse, quæ est intra mu-
 ros novos. *Bartol. in l. 2. numero ultim. ff. de ver-
 bor. signific.* † Qui muri, & mœnia civitatum, &
 municipiorum, sunt quasi divini juris; unde in¹⁹
 eis delinquentes, capitali afficiuntur pœna. §. *san-
 cta. Instit. de rerum divisione*, quæ pœna *secun-
 dùm Ang. ibi. num. 1. & alios Doctores*, locum ha-
 bet, duntaxat in violantibus almæ urbis mœnia,
 in cæteris autem pœna sit arbitraria, *Hierony-
 mus de Monte in tract. de finibus regundis, capit.
 5. num. 11.* Cæterùm sciendum est, olim & anti-
 quitus, antequam essent Episcopi & Archiepi-
 scopi, tres fuisse ordines civitatum. † Nam quæ-²⁰
 dam maxime, quædam magnæ, & quædam par-
 væ dicebantur. Maximæ civitates dicebantur
 illæ, in quibus erat forum causarum, cui suberant
 multæ aliæ civitates, etiam habentes merum im-
 perium. Magnæ civitates dicebantur illæ, quæ
 habebant merum imperium, non tamen habe-
 bant alias civitates sub se. Parvæ dicebantur illæ,
 quæ non habebant merum imperium, sed solum
 jurisdictionem, quæ datur defensoribus civita-
 rum. Hanc distinctionem tradit *7. C. in l. si duas, §.
 decet, ff. de excusat. tutorum.* † Illa ergo civitas,
 quæ erat maxima, vocabatur Metropolitana, &²¹

hoc reſpectu inventum eſt , ut civitas.cujus ſedes eſt Archiepiſcopalis , dicatur Metropolitana , quia habet plures Epiſcopos ſub ſe habentes merum imperium. Illa verò , quæ habet Epiſcopum, dicitur civitas , non Metropolis. *Bar. in l. unica, num. 2. C. de Metropoli. Beryto lib. xi. & ibi etiam Angel. in principio. Bart. in conſtit. qui ſint rebelles, in verb. Lombardia, nn. 7. Marcus deciſ. 366. num. 16. in fine, & num. 19. 20. 21. vol. 1.* Poſtremò, pro complemento iſtius materiæ ſciendum eſt , uni-
 22 verſitati † civitatum de jure communicohærere juriſdictiones tantùm uſque ad certam quantitatem, & in levioribus criminibus, ſed merum , & mixtum imperium non habere. *l. 1. C. de deſenſoribus civitatum, & in Authen. de deſenſ. civitatũ, §. & judicare, §. judicent. §. juſjurandum, in fine.* Fallit in quibuſdam civitatibus , quibus hoc eſt conceſſum de jure Communi , ut civitati Romanæ. *l. 1. §. cùm urbem ff. de officio præſecti urbis, & in aliis quibuſdam civitatibus Lombardiæ , quæ hoc habent ex illa conſtitutione Friderici extravaganti de pace Conſtantiæ , de qua fecit mentionem glo. magna in ſi. d. §. juſjurandum.* Aliæ verò civitates ſi habent merum vel mixtum imperiũ , illud habent vel ex privilegio ſpeciali , vel ex præſcriptione , & conſuetudine legitima, vel fortè utuntur de facto. *Bartol. in l. 1. nu. ult. ff. de damno infecto, & in l. imperium, num 7. ff. de juridi. om. jud. & in rubrica, C. de jure Reip. lib. 11. & conſil. 189. num. 1. volum. 1. Purpuratus in d. l. imperium, n. 131. cum pluribus ſeq. Marcus dicta deciſ. 366. num. 16. Bartol. in d. verbo Lombardia, num 5. Caſtrenſis in l. ſi hæres, §. 1. num. ult. ff. de legat.*

legat. l. 1. † Hinc civitas non potest confiscare bona, ²³
 nam confiscare bona est meri imperii. *l. 1. C. de bonis vacant lib. 10.* nisi hoc habeat ex privilegio vel consuetudine; nam ista sunt paria, *Innoc. in cap. postulasti, extra de foro compet.* † Cæterum ci- ²⁴
 vitas & urbs, unum idem sunt. *l. si quis, l. singulorum. C. de adif. privatis, l. præscriptio, C. de oper. pub. Bart. in §. 1. num. 4. & §. Athen. quibus modis. natur. efficiant. sui.* † Hinc fit, ut urbis appellatio- ²⁵
 ne non contineantur castra & villæ, quemadmodum nec appellatione civitatis. *l. nam quod liquidè, §. final. ff. de penu. legata.* † ubi legatum fa- ²⁶
 ctum de eo, quod est in urbe, non extenditur ad ea, quæ sunt in castris, & villis. *Bartol. in l. 7. §. 1. num. ultim. ff. de excusat. tut. in 2. lectura.* † Nam urbis appellatio muris, Romæ autem continen- ²⁷
 tibus ædificiis finitur, *l. 2. ff. de verborum signific.* † urbs autem simpliciter posita intelligitur de ²⁸
 Romana. *§. sed ius quidem civile. Inst. de jure nat. gent. & Civ. Bart. in d. l. 2. num. 2. ff. de verb. signif.* ²⁹
 † & urbs dicitur ab urvo, quod est curvatura aratri, quod in condenda civitate solet adhiberi, *l. pupillus. §. urbs. ff. de verb. sign. gl. in l. 2. ff. eod. tit.* Antiqui enim religionis causa die auspicato junctis bobus, interiore aratro circumagebant sulcum, intra quem urbem ædificarent. Unde Virg. scriptum reliquit illud carmen.

Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.

Cagnol. in l. prima, num. 6. ff. de orig. jur. civil. ut etiam è contrario in everrendis urbibus aratrum pariter solebat adhiberi, *l. si usus fructus civitati, ff. quibus modis usus fruct. amitt.* † Patria etiam, & ³⁰

civitas, seu urbs, unum & idem sunt, & æquiparantur. *Bart. in l. 2. num. 2. ff. de verbor. signific. verbum tamen patriæ ponitur latiùs, quam urbis vel civitatis nomen, ut ibidem scribit Bart. in l. 5. C. de incolis, lib. 10. & in l. 3. nu. 2. C. de nat. lib.*

† Municipium etiam, & civitas unum & idem sunt; latiùs tamen ponitur municipium, quàm civitas, quia municipium potest etiam accipi pro castro & villa, *l. 1. ff. ad municipales, glo. 2. in l. legatis. ff. ex quib. caus. major. Alex. in l. 8. §. tutor, n. 2. ff. qui satisd. cog. Marcus decis. 800. nu. 1. vol. 1. †*

32 quibus etiam in locis ponitur, unde dicatur municipium, seu unde appellentur municipes. &

33 gloss. in rubrica, *C. de municip. & origin. lib. 10. †* Communitas etiam est nomen generale, perti-
nens ad universitatem civitatis, castri, & villæ, & cujuslibet municipii, eò quòd ab ipsa hominum communitate principaliter regatur. *Bartol. in constitutione ad reprimendum, in verbo Communi-*

34 *tas.* † Reipublicæ etiam nomen multis modis accipitur in jure nostro, ut scriptum reliquit Accursius in *Authen. de hered. & Falc. in prin. in verbo Reipublica, & ibi Bart. num. 2. & in Rubrica, C. de jure fisci, lib. 10. num. 4.* primò enim accipitur pro toto, & universo Imperio Romano, ut in *proëmio, ff. veteris in principio, omne totius Reipublicæ nostræ sanctionem*, id est, totius Imperii Romani. Ita ibi explicat *Accursius in verbo sanctionem*. Ita etiam accipitur in *d. Authen. de hered. & Falcidia in princi. occupatis nobis circa totius Reipublicæ curas*, id est, totius Imperii, ut ibi pariter ponit *Accursius in verbo Reipublica*. Secundo modo accipitur Respublica pro civitate Roma-

na

na duntaxat, & sic propriè, *l. bona civitatis, ff. de verb. signific.* bona civitatis scribit ibi J.C. abusivè publica dicta sunt; sola enim, & propriè publica dicenda sunt, quæ Populi Romani sunt; item dicitur *in l. eum qui vectigal. ff. eodem.* Cujus verba hæc sunt: Eum, qui vectigal Populi Romani conductum habet, Publicanum appellamus; nam publici appellatio in compluribus causis ad Populum Romanum respicit; civitates enim loco privatorum habentur. Propriè igitur Respublica accipitur duntaxat pro civitate Romana. Ita enim scriptum reliquit Bartol. *in l. 3. C. qui potiores in pign. habeantur.* Jason. *in l. ut inter divinum, nu. 15. C. de sacrosanct. Eccles.* Joannes Oynotomus *in §. rursus, num. 51. Instit. de actio.* Tertio modo accipitur Respublica pro qualibet civitate, & tunc impropriè *d. l. bona civitatis*, & *in l. eum, qui vectigal. ff. de verborum signific. C. de officio ejus, qui vicem alterius judicis, juncta ibidem gloss. 1. text. est in d. l. 3. C. qui potiores, ubi Bart. & Bald. glo. & Barto. in rubrica, C. de jure Reipublicæ, libr. 11. glo. 1. in l. 1. C. eodem. titul.* Jason. *in d. l. ut inter divinum, num. 15. C. de sacrosanct. Ecclesiis*, & *in l. si domus, §. si fundus, num. 29. ff. de legatis 1.* & Bald. *in l. 3. C. ad Senatuscon. Trebell.* ubi quælibet civitas venit appellatione Reipublicæ, & habet Rempublicam. Quartò & ultimò ponitur Respublica pro quolibet municipio, Castro, & villa, *l. sed. & si §. 1. ff. de publ. & vectig.* Præterea & si quis vectigal conductum à Republica cujusdam municipii habet, hoc editum locum habet, scribit ibi J.C. hoc etiam scriptum reliquit Jason. *in d. l. ut inter divinum, num.*

15. *Et in d.l. ſi domus, §. ſi fundus, num. 29. Bald. in l. 4. num. 2. C. quibus ex cauſ. majores. Aelxand. conſil. 13. num. 4. vol. 6. ubi dicunt, quamlibet villam, caſtrum & municipium largo modo venire appellatione Reipublicæ. Olim tamen Rempublicam non habeat, niſi Populus Romanus, vel Imperator; hodie verò qualibet civitas, quæ ſuperiorem non recognoſcit; aliæ verò civitates, caſtra, & municipia ſubdita non dicuntur propriè & ſtriſtè habere Rempublicam, ſed impropriè, & largo modo. Caſtren. in l. 1. §. 1. in principi. ff. quod cujuſque univerſ. nom.*

Explicitis quibusdam verbis, ſeu nominibus univerſitatem denotantibus, & maximè pertinentibus ſeu conſtituentibus hanc ſecundam univerſitatis ſpeciem, de qua ſupra locuti ſumus, reſtat, ut ad tertiam univerſitatis ſpeciem accedamus, quæ eſt minima reſpectu ſupradictarum, † & eſt caſtrum, villa, oppidum, vicus, burgus, & hujusmodi, quæ ſunt quid univerſale, & quædam univerſitatis nomina continentia in ſe jura univerſitatis ſcilicet juriſdictionem, honorem, territorium, diſtriſtum, & pertinentias. *Borgninus 36 deciſ. 50. num. 1. fol. mibi 420. † Caſtrum autem dicitur quaſi caſa alta, ſeu fortis, & munita muris, ſeu vallo, vel dicitur caſtrum, quaſi caſa ſtriſta, quia habitatio caſtri non debet eſſe diſfuſa, & nimis ſpatioſa, ne multa egeat cuſtodia, l. quicunque Caſtellarum, C. de fundis limitrophis, lib. 11. Doſt. in cap. ſi civitas, de ſentent. excom. in 6. Bart. in conſtit. qui ſint rebelles, in verbo Lombardia n. 4. Felinus in c. Rodolphus, extra de reſcriptis, §. aſ. in l. ſi hæres §. 1. nu. 7. ff. de legatis 1. Marcus deciſ. 366.*

uuu.

nn. 28. volum. 1. Gail. observat. 62. nn. 1. lib. 2. &
 licet superius dixerimus, castrum continere in se
 universitatem, territorium, districtum, & jurisdi-
 ctionem, † potest tamen castrum esse sine uni-
 versitate, id est, sine districtu, territorio, & juris-
 dictione, *l. per provincias, C. de edificiis privatis,*
 quo casu de jure communi nullo speciali gaudet
 privilegio, sed civitati vicinæ subest, † secus si sub-
 ditos habeat, & jus territorii, seu universitatis,
 quo casu castrum iisdem utitur privilegiis, & ju-
 ribus, quibus civitas, vel alia universitas. *Gail. di-*
cta observ. 62. num. 2. § 3. § per totam, vol. 2.
§ observ. 61. per tot. lib. 2. ubi etiam latè tractat de
 juribus castro competentibus, & ejus pertinentiis,
 & de multis aliis rebus ad castra pertinentibus; † 39
 Villa autem, cujus mentionem facit J. C. in *l. 83.*
§. qui fundum, ff. de legatis primo, ponitur pro
 ædificio posito in rure, *l. fundi appellatione. ff. de*
verbo significat. glo. in l. 8. §. ult. in verbo villam: ff.
solutio matri. l. si ita, §. fin. ff. de fundo instructo, l.
fundi. ff. quibus modis ususfru. amittatur. l. heres,
§ ibi glo. ff. de usufructu legato, inde venit, & di-
 citur villicus, qui propter fructus percipiendos in
 rure præponitur, ut dicit J. C. in *l. si cum villico, ff.*
de instit. actione, Jason: in d. §. qui fundum num. 5.
 sed nos in hoc nostro tractatu universitatum acci-
 pimus villam, prout est congregatio hominum,
 & unitas quarundam domorum, sine muris,
 quasi vallis vallata & circumdata, quia non mu-
 nitione murorum, sed vallatione multorum for-
 tificatur, nam villa illa est, quæ est extra muros ci-
 vilitatis, *l. 1. C. ne rustici ad nullum obseq. devoc.*
lib. 11. Bartol. in l. 1. §. si ve autem, nn. 1. ff. de operis

novi nunciat. Jason, in l. si heres, §. 1. num. 8. ff. eodem. Marcus decis. 366. num. 27. vol. 1. Bartol. in d. l. si heres, §. 1. glo. in §. Et quidem naturali, in verbo villis instit. de rerum divis. In Gallia tamen villa idem est quod civitas, apud nos dicuntur ædificia sine muris & fossis. Barto: in constitu. qui sint rebelles, in verbo Lombardia num. 3. Jas. in d. l. si heres, §. 1. num. 5. ff. de legat. 1. Marcus in loco supra allegato, † & consistit villa ex quinque hominibus patribus familias: Alex. in l. 31. nu. 7. C. de testamentis, † & sumit principium ex ingressu, qui respicit civitatem. Nam ibi est frons, & caput villæ, si tamen una domus multum distet ab aliis, in quibus est collectio familiarum, talis domus non vocatur caput villæ, sed dicitur de cohærentiis, & appenditiis villæ, non de intrinseco corpore villæ, & dicitur multum distare, si non audiant vocem ipsorum clamantium ad invicem, cum enim villæ construuntur, ut unus aliis subveniat, qui tantum distat, ut illam subventionem de facili habere non possit, non dicitur proprie habitare in villa. Baldus in rubrica ff. de rerum

42 *divisione nu. 27.* † Natus autem in villa, castro, vel vico, sortitur originem ex illa civitate, cui villa, vicus, & castrum subest, tractandusque est ut civis illius civitatis, licet soleat esse in aliquo deterioris conditionis. *l. si quis, C. de natur. liberis,* ibi nati in villa, vico, vel castro quoad honores, & onera gaudent iisdem privilegiis, ac si fuissent nati in civitate, cui subsunt, & hoc ibi tenet glo. in verbo *conferatur*. Hinc Virgilius vocatur Mantuanus, licet fuerit natus in vico, seu villa vicina. *l. qui ex vico, ubi de hoc est textus, Et ibi etiam gloss.*

gloss. ff. ad municipales. Castrensis in l. 76. §. 1. nu.
 2. ff. de legatis 1. Marcus decis. 366. num. 9. 10.
 11. § 38. vol. 1. Barto. in l. 3. num. 1. § 2. C. de
 natur. liberis. Cagnol. in l. imperium, num. 174. §
 176. ff. de jurisdict. omn. judic. † Vicus est nomen
 generis, & de ipso facit mentionem J. C. in d. l.
 qui ex vico. ff. ad municipales, § in l. si heres, §. vi-
 cis, ff. de legatis 1. & vicus est, qui nulla civitatis di-
 gnitate honoratur, sed quia vice civitatis, cui sub-
 est, regitur, ideo vicus dicitur, vel quia viis, & non
 muris clauditur, gloss. 1. in d. §. vicis, † Oppidum
 autem quid sit, & unde dicatur, ponit I. C. in l.
 pupillus. §. oppidum, ff. de verb. signific. ubi dicit,
 quòd oppidum dicitur ab ope, cujus rei causa
 moenia sunt constituta, & dicitur terra muris cin-
 cta, quæ fert opem contra hostes, Jason in l. si ha-
 res, §. 1. nu. ult. ff. de legat. 1. & hoc de stricta si-
 gnificatione vocabuli. † Largè enim & generali-
 ter oppidum dicitur quælibet civitas, præter Ro-
 manam urbem, Marcus dicta decis. 366. n. 29. vol.
 1. Cagnol. in procæmio digestorum, §. illud verò nu.
 274. † Burgus etiam est nomen universitatis, l.
 penult. C. de fundis rei privatae, lib. 11. Barto. in d.
 l. si heres, §. 1. & burgus dicitur pars civitatis co-
 hærens, licèt sit extra muros, & qui habitant in
 burgis, dicuntur habitare in civitate, Marcus decis.
 365. n. 41. vol. 1. de quibus suburbiis, seu pomæriis
 loquitur J. C. in l. 5. ff. de serv. export. § multa ponit
 Hieronymus de Monte in tracta. de finibus regund.
 cap. 5. n. 12. cum pluribus sequ. † Terra compræ-
 hendit non solum castrum, & villam, sed etiam
 regnum, civitatem, & provinciam, cap. cum in
 partibus, extra de verb. signific. Hieronymus de
 Monte

Monte in tract. de finibus regund. cap. 5. nu. 9. Et in libris feudorum titulo de pace tenenda in principio, à terrendo tunc dicta, prout & territorium, nempe quòd intra eos terminos dominus vel magistratus terrendi habeat potestatem. l. pupillus. §. territorium, ff. de verb. signific. De qua materia videre licet Bart. in l. 1. §. siue autem. Et ibi in addit. ff. de operis novi nunciat. Alex. consil. 47. numer. 9. volum. 6. Marcus decis. 365. per totam volum. 1. † Sed quia provinciæ, civitates, castra, quæ constituunt supradictas tres universitatum species regulariter habent sub se territoria, districtus, comitatus, curiam, jurisdictionem, diocesim, & parrochiam, & multa alia hujusmodi generis, idcirco de eis esset videndum. Sed ne longius discurram, & vager, quàm par est: ideo me remitto ad ea, quæ plenè de hac materia ponit Hieronymus de Monte in dicto tract. de finib. regun. c. 5. 6. 7. 8. & 9.

Videndum nunc restat post explicationem locorum, qui constituunt hanc tertiam universitatis speciem, quænam jurisdictio sit penes istam
 49 castrorum, seu villarum universitatem, † si quidem igitur ista castra, seu villæ subsunt alicui civitati, vel alteri castro magno, nullam hoc casu jurisdictionem habent, sed civitas, cui subsunt, habet jurisdictionem in eis, *l. qui ex vico, ff. ad municipales, l. 4. C. de natur. liberis, l. nulli §. quod si in vico, C. de Episcopis, & Clericis, §. si quis igitur ex qualibet auth. quibus modis naturales efficiantur sui*, nam civitas de jure communi habet plenam jurisdictionem in locis sibi subjectis, *Papiensis in forma libelli in actione negatoria in verbo spectat,*

ſpectat, & pertinet, num. 1. Quandoque talia caſtra, ſeu villæ nulli civitati ſubſunt, ſed ſoli Præſidi provinciæ, tunc magiſtratus ejus municipiû habent eandem juridiſtionem, quam defenſores civitatis, de quibus habemus titulum C. de magiſtratus municip. illa ergo caſtra, quæ utuntur mero vel mixto Imperio, aut hoc habent ex privilegio, aut ex conſuetudine, ſeu præſcriptione, aut de factò hoc faciunt. *Bart. in l. 1. n. ult. ff. de damno infeſto, & in l. imperium, nu. 7. ff. de juridiſd. omn. judic. & conſ. 189. n. 1. vol. 1. Purpuratus in d. l. imperium, nu. 199. in fi. & n. 200. & 201. Marcus deciſ. 366. n. 16. vol. 1. Caſtr. in l. ſi hæres, §. 1. nu. 3. ff. de legatis primo, ubi in ſpecie dicit, penes univerſitates caſtrorum vel villarum nullam eſſe juridiſtionem, ideo ſibi non poſſunt de jure communi eligere Magiſtratum, ſed mittuntur à civitate ſuperiori cui ſubſunt, qui ibi exercent juridiſtionem, d. l. qui ex vico, ff. ad municipales, l. finali, C. de teſtamentis. Bar. in conſtitutione, qui ſint rebelles, in verbo Lombardia, nu. 4. & 6. Jaſon. in l. 1. in principio, ff. juridiſd. omn. jud. Quod autem ſupra dictum eſt, caſtra civitati non ſubjecta, eandem habere juridiſtionem, quam civitas ſeu defenſores civitatum intelligitur, & procedit quis præeſt caſtro tanquam Magiſtratus, & Judex, aliud ſi ut dominus, quia tunc habet merum, & mixtum imperium, niſi aliud eſſet ex conſuetudine, vel privilegio, & conſeſſione Principis; † Cùm enim in eo, & penes 50 eum omnis juridiſdictio dumtaxat ſit, & reperia-
tur, poteſt illam, prout vult, alteri communicare:
Cagnolus in d. l. imperium, num. 180, 181. 182.
ff. de*

- § 1 ff. de jurisd. om. jud. † Ex supradictis igitur patet, castrum de necessitate non esse civitati subiectum, non enim tenet consequentia, est castrum, ergo
- § 2 est civitati subiectum, † maximè cum quælibet res præsumatur libera, *l. Altius, C. de servitutibus, Cagnol. in d. l. Imperium, num. 177. § 178.* ubi etiam remissivè ponit, quomodo probetur,
- § 3 castrum esse civitati subiectum. † Quarta, & ultima species universitatis dicitur simplex collegium, quod dicitur, quando plures simul cohabitant, sic dictum: quoniam plures simul colliguntur. *gloss. in rubrica, ff. de collegiis illicitis, § ibi etiam Bart. gloss. in l. 1. in verbo collegium, ff.*
- § 4 quod cujusq; univ. nom. † Et in hoc differt à societate, quia societas dicitur, quando simul non cohabitant. *glossa prima in d. l. 1. ff. quod cujusque univers. nom.* † Corpus verò est nomen generis, § 5 & dicitur propriè, sive simul habitant, sive non *gl. 1. in l. 3. §. à municipibus, ff. de bonor. possess. Bart. in d. rubrica, ff. de colleg. illic. gloss. in l. 1. in verbo corpus, § ibi etiam Bart. in prin. ff. quod cujusque univers. nom. Bart. in constitutione ad reprimendum, in verbo corpus, nu. 1. Marcus decis. 799. nu. 5. vol. 1. Bald. in l. 1. num. 2. § 3. ff. quod cujusq; univ. nom.* ubi etiam ponit definitionem
- § 6 societatis. † Hinc *Bar. in rubr. ff. de colleg. illic.* dicit collegia multa nomina habere, nam quædam collegia appellantur societates. *l. 1. in prin. ff. quod cujusq. univers. nom.* quædam appellantur fraternitates, unde illi de tali collegio appellantur confratres, *l. ult. ff. de colleg. illic.* quædam appellantur sodalitia, unde illi de tali collegio dicuntur sodales, *l. 1. §. sodales, l. ultima, ff. eod. tit.*
- de

de collegiis illicitis. † Collegium autem consti- 57
 tuitur, & consistit ex tribus personis de jure civi-
 li, l. Neratius, ff. de verbor. signific. l. sicut, §. ul-
 timo, & ibi gloss. & Bart. in prin. & n. 1. ff. quod
 cujusque univers. Bart. in l. 4. num. 1. ff. vi bono-
 rum raptorum, glossa in Bar. in rubrica, ff. de colle-
 giis illicitis, Bald. in rubr. C. pro socio, num. 3. ubi
 ponit rationem, † quare collegium in duobus 58
 consistere non possit, quia in duobus non inveni-
 tur major pars, & si esset discordia, non posset ex-
 pediri per duos, l. si unus, §. si duos, ff. de receptis
 arbitris, gloss. in cap. 1. de elect. † licet gloss. in cap. 59
 1. x. quæst. 1. voluerit tenere, quod de jure cano-
 nico duo faciant collegium, de quo videre licet
 Johan. de Imol. & Parormit. in d. c. 1. de electio.
 Marc. dicta decis. 799. num. 3. volum. 1. † Con- 60
 gregationem autem duo homines faciunt, & con-
 stituunt, glo. in d. c. 1. de Elect. Bar. in l. 4. nu. 3.
 ff. vi bonorum raptorum. † Turba hominum, seu 61
 cætus hominum sunt unum & idem, fiunt ex cens-
 tum hominibus. † Multitudo autem hominum 62
 potest verificari in majori vel minori numero,
 Bar. in d. l. 4. num. 12. Boërius in tractatu de
 seditiosis c. 3. num. 2. † Populus constat, & con- 63
 stituitur ad minus ex decem hominibus. Glo. in d.
 c. 1. Bar. in d. l. 4. num. 4. Boërius in loco citato.
 num. 3. † Gens dicitur ex minori numero de- 64
 cem, & verificatur in quatuor vel quinque, † li- 65
 cèt populus, & gens unum, & idem esse videan-
 tur. l. omnes populi ff. de just. & jure, juncto §. om-
 nes populi. Instit. de jure nat. gentium, & civil.
 ubi, in uno loco dicitur gens, & in alio populus, &
 sic videntur poni pro una, & eadem re, Bar.
 in d.

in d. l. 4. num. ult. l. 1. Et ibi gloss. etiam in addit. in margine. ff. de probat. Bart in l. 7. §. in decurionibus num. 2. ff. quod cujusque univers. nomine, Et ibidem Castrensis num. 5. Innocentius in d. c. 1. de electione. Boerius in tract. de seditiosis, cap. 3. nu. 1.

- 66 Cæterum † illud sciendum est, penes istam universitatem simplicis collegii non esse merum, neque mixtum imperium, neque jurisdictionem, *l. ult. C. de jurisdict. om. jud. Bar. in l. imperium, num. 7. ff. de jurisdict. om. jud. Purp. ibid. num. 202.* Præterquam in his, quæ pertinent ad ipsum collegium, seu quæ respiciunt artem, negotiationem, seu professionem eorum, qui sunt de tali collegio. † In istis enim collegia habent jurisdictionem, & sic possunt facere leges, & statuta, ita tamen, ut hujusmodi statuta aliis non præjudicent, ut putà si faciant legem seu statutum, ut certæ tantam personæ possint illam professionem exercere, & non alii. *l. ultima. ff. de collegiis illicitis l. 1. C. de monopolis, & de iis tantum possunt statuere, & disponere, quæ simul habent facere, de aliis verò non. l. 1. Et ibi not. ff. quod cujusque univers. nom. Bar. in d. l. ultima nu. 20. ff. de collegiis illicitis.*

Explicitis Universitatum speciebus, necesse est, ut videamus, an & quando universitates, collegia, aliaque corpora censeantur, & sint permissa, & approbata, & quæ sint illicita, & reprobata.

- 68 † Sciendum itaque est, universitatem, & congregationem cujusunque castri, civitatis, vel villæ esse permissam, & approbatam, de jure gentium. *l. ex hoc jure ff. de just. Et jure, glo. in l. 1. in verbo aliorum ff. quod cujusque univers. nom. Innocentius tamen*

tamen *in c. ab ecclesiarum, extra de officio ordi.* videtur tenere, quod non gaudeat huiusmodi universitas privilegio civitatis, castri, vel villæ, nisi approbetur à superiore; Sed veritas est istam approbationem non esse necessariam, cum à jure gentium hoc sit permissum. Item à jure civili hoc non est reprobatur, † nisi quando illa ædificio-⁶⁹rum collectio tenderet ad æmulationem alterius civitatis, vel castri. *l. opus ff. de operibus publicis l. per provincias C. de ædificiis privatis glo. in l. 2. in verbo antiquitas. C. de fundis limitrophis libro 1. Bar. in d. l. ex hoc jure num. 7.* Prædicta autem sunt vera, quantum ad hoc, ut dicatur populus, quantum verò ad hoc, ut illa ædificiorum collectio sit civitas, requireretur auctoritas superioris. † Ad Principem enim pertinet facere aliquem⁷⁰ locum civitatem, maxime cum in usu communi præcipue in Italia non appelletur civitas, nisi illa, quæ Episcopum habet, sed hoc fieri non potest sine auctoritate summi Pontificis, diceretur tamen castrum, terra, seu communitas, & esset populus seu universitas licita, & approbata, fateatur tamen ibidem Innocentius, † quod talis uni-⁷¹versitas civitatis, castri, vel villæ censetur approbata, eo ipso, quod superior illi rescribit tanquam civitati, castro, vel villæ. Nulla tamen confirmatio, ut dictum est, requiritur. *Bar. in l. ultima, num. 5. ff. de collegiis illicitis, & in l. 2. num. ultimo. ff. de verb. significatione*, ubi in terminis dicit, quod homines possunt civitatem propria auctoritate sibi ipsis constituere, sine superioris licentia, *gloss. in l. 1. & ibi etiam Bart. num. 2. ff. quod cujusque univer. nom.* Congregatio igitur cujuslibet ci-

D

vitatatis,

- 72 vitatis, castri, villæ, & populi est permiffa, & approbata de jure gentium, † non tamen possunt plura castra, villæ, civitates, dominum & superiorem recognoscere, invicem simul fœderari, & colligari sine ipsius superioris auctoritate. Ista enim sunt sodalitia, & collegia prohibita. *l. 1. ff. de collegiis illicitis*, secus in civitatibus, & aliis locis, qui non recognoscunt de facto in temporalibus superiorem. Possunt enim simul tanquam loci liberi fœderari, & colligari. *Bart. in l. ultim. d. num. 10. & 11. & ff. de colleg. illicitis*, †
- 73 Burgus etiam dicitur universitas à jure approbata, tanquam pars civitatis. *Marcus decis. 800. nu. 6. vol. 1. & decis. 365. num. 41. eodem vol. l. penul. C. de fund. rei privat. lib. 11. Bart. in l. si haberes §. vicis, ff. de legat. primo.* † Circa verò alia simplicia collegia; an & quando conseantur approbata, licita, & permiffa, superest videre. Præmittendum igitur est, verissimam esse regulam illam, † collegium omne esse reprobatum,
- 75 eo ipso, quòd non est specialiter approbatum à jure, vel à Principe. *l. 1. ff. de collegiis illicitis, l. 1. ff. quod cujusque univers. nom. Bart. in l. si quis à filio, §. si parti. num. primo, ff. de legatis primo l. 3. §. 1. ff. de collegiis licitis glo. in d. l. 3. in verbo illicita, ff. de collegiis illicitis, Boërius in tract. de seditiosis, cap. 5. num. 1. 3. & 4. Bart. in l. ultima, num. 5. ff. eod. & in l. ex hoc jure, num. 7. ff. de just. & jure.* Videamus igitur, quæ sint ista collegia, quæ specialiter à jure reperiuntur concessa, & approbata. † Primò cuilibet permiffum est facere collegium ad suam justitiam consequendam. *glo. in l. 1. in verbo aliorum, ff. quod cujusque*

cujusque univers. nom. Bart. in d. l. si quis à filio, §. si parti. num. 1. ff. de lega. 1. † Secundò collegi-
um omne, quod fit pietatis causa, & religionis⁷⁷
intuitu est approbatum de jure communi, ut
sunt istæ fraternitatis disciplinatorum, & hu-
jusmodi alia. *l. 1. §. sed religionis, ff. de collegiis il-
licitis. Bart. in l. cum Senatus, num. 4. ff. de re-
bus dubiis, & in l. 5. §. quibusdam, num. 2. ff. de
jure immunit. & in l. ultima, num. 14. & 15. ff.
de collegiis illicitis, glossa in l. 1. §. 1. in verbo a-
liorum, ff. quod cujusque univers. nom.* Sed in hu-
jusmodi collegiis prætextu religionis non de-
bent tractari alia, quæ respiciunt regimen civi-
tatis, & hujusmodi alia; & si hoc fieret, locus
esse pœnæ. *Bart. in l. 2. ff. de extraordin. crimi-
nibus, & in d. l. 1. §. sed religionis.* Supradictis
tamen adversari videtur text. in cap. religionum
diversitatem extra de religiosis domibus, in 6.
ubi nullum collegium causa religionis potest
institui sine auctoritate summi Pontificis, ergo
de jure communi hujusmodi collegia causa re-
ligionis instituta non censentur approbata. *Bart.
in d. l. ultim. num. 6. ff. de collegiis illicitis.* Huic
dubitationi respondet hoc pacto distinguen-
do; † aut quis vult instituere collegium cau-⁷⁸
sâ religionis, ita ut personæ remaneant læ-
culares, ut sunt collegia disciplinatorum, &
hujusmodi alia, & ista permessa sunt de jure
communi, dicto §. *sed religionis*; aut vult
quis instituere collegium causâ religionis, ita
ut ecclesiasticæ personæ efficiantur, & istud
non potest fieri sine auctoritate summi Ponti-
ficis, & ita procedit textus in d. cap. religionum di-

versitatem. † Tertiò collegium licitum possunt

79 facere plures simul habitantes, & sic possunt facere sindicum, unde tres, vel quatuor scholares simul habitantes possunt facere collegium licitum, & Sindicum constituere, licèt nonnulli teneant contrarium, eò quòd simul non habitent animo faciendi collegium, sed ut commodiùs vivant. *l. ultima. ff. de collegiis illicitis, & ibi Bar. num. 3. & 4.* ubi omnes, qui habent multa facere, & tractare, simul possunt facere collegium approbatum de jure communi. *glo. in l. 1. §. 1. in verbo aliorum, & ibidem Bart. num. ultim. ff. quod cu-*

80 *jusq. univ. nom.* † Quartò collegium plurium personarum facientium unam, & eandem artem in aliqua civitate, vel loco est approbatum de jure communi. *l. ultima, & ibi Bar. num. 8. ff. de collegiis illicitis. l. 1. cum gl. ff. quod cujusq. univers.* quæ artes, professiones, & negotiationes enumerantur in *l. finali. ff. de jure immunit. gl. in d. l. 1. & ibi Bar. n. 1. & 2. ff. quod cujusq. univer. nom.* quibus etiam collegiis, & corporibus artificum aliqua immunitatis privilegia à jure concessa sunt. *l. pen. & ult. ff. de jure immunitatum.*

81 † Quintò collegium Doctorum, & Universitas Scholarium est approbata de jure communi *Auth. habita. C. ne filius pro patre, glo. in d. l. 1. in verbo aliorum. Bart. in d. l. ultima, n. 7. ff. de collegiis illicitis.*

82 † Sextò collegium pauperes personæ possunt facere ad sustentationem earum vitæ, & est approbatum de jure communi, dum tamen non convenient plus quàm semel in mense, *l. prima, ff. de collegiis illicitis. Bar. in l. ultim. num. 9. ff. eod.*

83 † Septimò congregatio, seu collegium, & curia decurionum dicitur

tur universitas licita, & approbata. *gl. in l. 1. §. primo, in verbo aliorum, ff. quod cuiusque univers. nom.* de qua materia, quæ scilicet collegia dicantur licita, & approbata, plenè tractat *Innocent. in cap. dilecta in CHRISTO, per totum. extra de excess. pralat. Azo. in summa tit. ff. quod cuiusque univers. nom. per totum titulum.* Præter igitur supra dicta, & alia, quæ expressè, & alia specialiter à jure vel à Principe reperiuntur concessa, & approbata, omnia alia collegia sunt illicita & reprobata, † & auctores istorum collegiorum tenentur, l. Julia majestatis, & l. Iul. de vi publica, quasi hominibus armatis, & coadunatis hoc fecerint *text. est in l. 2. ubi etiam Bart. ff. de collegiis illicitis, glo. in l. 1. in verbo coercetur. ff. quod cuiusque univers. nom.* Licèt autem auctores hujusmodi collegiorum illicitorum puniantur hac pœna, homines tamen de hujusmodi collegiis etiam puniuntur, quia collegia ipsa dissolvuntur, l. 3. ubi Bar. *ff. de collegiis illicitis, & in l. 1. in princ. & ibi etiam glossa. ff. quod cuiusque univer. nom.* † Sed hoc casu permittitur singulis de ipso collegio, & universitate dissoluta pecunias communes, si quas habent dividere, & alia bona communia inter se partiri, l. 3. in prin. *ff. de collegiis illicitis, glo. in l. 7. §. 1. in ver. non debetur, ff. quod cuiusque univers. nom. l. 1. in fine cum glo. in verbo competit. ff. de collegiis illicitis,* & per hoc reprobatur opinio Peregrini in tract. de jure fisci, lib. 3. tit. 12. num. penul. & ultimo, ubi dicit, si collegium illicitum destruat auctoritate Superioris, bona per ipsum collegium possessa vacare, & ad fiscum uti vacantia pertinere. Hoc

54 *Tractat. de Jure Universit.*
enim est contra d. l. 3. in prin. ff. de collegiis illi-
citis.

Hactenus vidimus , quid sit universitas , quæ
& quot sint Universitatum species , & quæ Uni-
versitates dicantur à jure approbatæ & conces-
sæ , nunc restat , pro complemento istius primæ
partis hujusce tractatus nostri , ut aliqua brevi-
ter , & strictum dicamus de ipsarum universita-
tum Administratoribus , & Officialibus.

C A P U T III.

De Universitatum Administratoribus,
eorumque dignitate , qualitate , of-
ficio, privilegiis, potestate, &
auctoritate.

S U M M A R I U M.

1. *Universitates parum est habere bona, res, privi-
legia, & alia jura , nisi sint Officiales qui ipsas
universitates regant, & administrent.*
2. *Leges , seu jura parum est esse in civitate , nisi
sint Magistratus , per quos jus quotidie in me-
lius produci possit.*
3. *Administratores in duplici sunt differentia ,
aut enim sunt administratores bonorum, aut ju-
stitiæ.*
4. *Populus ubi maximus est , ibi difficilis est ejus
congregatio.*
5. *Difficile dicitur , quodcum labore , aut multo
tempore fit.*
6. *Vulgus facile solet dissentire.*
7. *Plebs*

7. *Plebs inest populo.*
8. *Homines faciles sunt ad dissentiendum.*
9. *Universitas consentire non potest.*
10. *Decuriones quare fuerint constituti, & creati.*
11. *Decuriones unde dicantur.*
12. *Decuriones hodie dicuntur consiliarii civitatum, aliarumque communitatum.*
13. *Decurionatus olim erat principium onerum, & munerum municipalium.*
14. *Decurionum nomina scribenda sunt in albo.*
15. *Decurionatus est dignitas, & honor.*
16. *Decuriones non debent exercere officium tabellionatus, nec etiam officium procuratoris, cum sint officia vilia.*
17. *Infames repelluntur à dignitate Decurionatus.*
18. *Decurionatus honorem, & dignitatem libertus, qui ius aureorum annulorum adeptus non est, vel natalibus suis non est restitutus, non potest adipisci, & multò minus servus.*
19. *Decurionatus officium an spurii, & incestuosi possint exercere.*
20. *Utilitas publica facit, & operatur, ut etiam inhabiles admittantur.*
21. *Decuriones plures esse, pertinet ad publicam utilitatem, & concernit etiam utilitatem, & commodum privatum ipsorum Decurionum.*
22. *Decurionatus officium an Judaeus possit exercere.*
23. *Judaeis omnes interdicta sunt dignitates.*
24. *Decurionatus habet in se honorem & onus.*
25. *Decurionatus officio miles fungi potest.*

D 4

26. Filii-

26. *Filii familias possunt esse decuriones, & an pater pro eis teneatur.*
27. *Patria potestas non curatur, neque attenditur, in his, qua sunt publici juris.*
28. *Pater, filius, & plures fratres possunt esse simul decuriones, & alter alteri potest dare vocem suam, & suffragium.*
29. *Minores viginti quinque annis an & quando possint ad Decurionatus officium aspirare.*
30. *Fœmina non possunt fungi officio Decurionum, nec aliis virilibus officiis.*
31. *Decuriones non possunt torqueri.*
32. *Decuriones non possunt ad mortem damnari, inconsulto Principe.*
33. *Decuriones appellantur principes civitatis.*
34. *Decurionum res, & bona immobilia, non possunt de jure communi sine decreto alienari.*
35. *Decuriones possunt res proprias, etiam immobiles donare & omnes alios contractus, excepto venditionis celebrare, sine decreto Judicis.*
36. *Decuriones si lapsi sint facultatibus, alimenta eis de publicis bonis, & redditibus decerni debent.*
37. *Decurionum ordo succedit, fisco excluso, decurioni sine hærede ab intestato decedenti.*
38. *Decuriones habent immunitatem ab extraordinariis muneribus.*
39. *Decuriones habentes duodecim liberos excusantur ab oneribus patrimonialibus.*
40. *Filius naturalis datus curiæ Decurionum, efficitur legitimus.*
41. *Honos ubi est, ibi est & onus.*

42. De-

42. Decurionum officium quid sit.
43. Decuriones non possunt aliquod officium extra civitatem acceptare, nec à civitate discedere sine licentia superioris.
44. Decurio si reliquit civitatem, & ivit ad habitandū in villa, cogitur redire ad civitatem.
45. Decuriones non possunt privata vel publica pradia conducere, neque pro huiusmodi conductoribus fidejubere.
46. Decuriones maximam habent potestatem, & auctoritatem citra regimen, & administrationem rerum publicarum.
47. Ordo decurionum, seu concilium civitatis, vel alterius universitatis, an, & quando representet totum populum, & totam civitatem.
48. Factum à concilio civitatis, an, & quando censeatur factum à toto populo, & universa civitate.
49. Decurionum ordo seu concilium civitatis an habeat eandem potestatem, quam totus populus. & adunantia generalis.
50. Iudex appellationis quando non est in civitate, potest appellari à sententiis iudicis ordinarii ad ordinem Decurionum.
51. Ordo decurionum an & quando possit tutorem pupillis constituere.
52. Concilium civitatis an & quando possit constituere syndicum.
53. Concilium civitatis potest eligere omnes officiales, qui sunt necessarii pro administratione rerum publicarum.
54. Decurionum ordo qualiter gerere se debeat circa electionem officialium.

55. *Electio officialium publicorum fieri debet ſecundum leges, ſtatuta, & conſuetudines cujuſque loci.*
56. *In electione officialium, qui ſunt neceſſarii pro adminiſtratione rerum publicarum debent intervenire dua partes ex tribus, ordinis Decurionum.*
57. *Decurionum ordo poteſt eligere legatum, & mittere ad Principem.*
58. *Civitas tenetur reficere omnia damna legatis data.*
59. *Legationis munus quis cogitur acceptare, cum ſit munus neceſſarium.*
60. *Legationis officium juſtam petenda reſtitionis cauſam inducit.*
61. *Concilium civitatis, nec non ejuſdem poteſtas poteſt creare adminiſtrationem bonorum ejuſdem civitatis.*
62. *Ordo decurionum habet auctoritatem eligendi Medicos, pro civitate neceſſarios, ſalarique eiſdem conſtituere poteſt.*
63. *Decurionum ordo poteſt Doctores, & Medicis concedere immunitatem ab oneribus, & muneribus, aliis verò perſonis non.*
64. *Conſiliarii, ſeu Decuriones juſtum pretium frumento, & aliis victualibus ſtatnere poſſunt.*
65. *Decuriones non coguntur frumentum vilius civibus vendere, quàm annona exigit.*
66. *Conſiliarii civitatum ſcientes ordinationem factam à concilio, vel de proximo fiendam concernentem pretium frumenti, ſi proprium frumentum cariori pretio vendiderunt,*

runt, certè rescinditur hujusmodi venditio.

67. Concilium civitatis ad hoc ut legitimè convocetur, requiritur auctoritas Judicis, Magistratus, vel alterius superioris.
68. Concilium civitatis quando congregatur, debet intervenire. Et esse præsens in ipso concilio Judex, seu Magistratus ipsius loci, vel alius superior, nisi de ipsius interesse tractetur.
69. Concilium civitatis, quando non exeat Magistratus, vel alius superior, potest convocari, Et congregari de auctoritate antiquioris Decurionis.
70. Universitas an, Et quando censeatur legitimè convocata, licet non fuerint observata solemnitates à jure requisitæ.
71. Concilium civitatis, vel alterius universitatis ad hoc ut dicatur legitimè convocatum, requiritur, ut congregetur in loco publico solito, Et consueto.
72. Concilium civitatis si propter aliquod impedimentum, putà belli, pestis, Et hujusmodi, non potest convocari in loco solito, Et consueto, permittitur ei, se alibi congregare.
73. Universitas seu ipsius concilium, an possit in Ecclesia convocari.
74. Manumissio cùm sit actus publicus, Et favorabilis, potest fieri in Ecclesia.
75. Concilium civitatis seu alterius universitatis ad hoc ut dicatur legitimè congregatum, requiritur, ut omnes Consiliarii vocentur, Et ut duæ partes ex tribus interveniant.

76. Uni-

76. *Universitatis pars major, an & quando præjudicet minori parti.*
77. *Statutum vel consuetudo, ut in actibus gerendis non steturi majori parti, non valet.*
78. *Concilium civitatis an, & quando possit negotia publica expedire, licet non interveniant dua partes ex tribus totius ordinis decurionum, si modo omnes consiliarii vocati sunt.*
79. *Decuriones absentes an, & quando specialiter vocandi sint.*
80. *Universitas an, & quando presumatur legitime congregata.*
81. *Concilium civitatis vel alterius Universitatis potest expellere eos, qui non sunt de concilio, si ipsi concilio velint adesse.*
82. *Universitas ad hoc, ut legitime dicatur convocata, requiritur, ut major pars omnium decurionum congregatorum consentiat.*
83. *Decurionum major pars præjudicat minori, nec dignitas ipsorum est attendenda, sed major numerus.*
84. *Decuriones debent communiter, & simul in loco publico, non autem separatim consensum præstare.*
85. *Reformationes quæ dicantur.*
86. *In conciliis civitatum, & aliarum universitatum, quis ordo, & quæ forma debeat observari in faciendis reformationibus & decretis.*
87. *Statuta condita à civitate, seu ipsius concilio sunt stricti juris, & quare.*
88. *Reformatio, seu decretum factum à concilio civitatum an valeat, si non appareat de propositione facta.*
89. *Re-*

89. *Reformatio vel decretum factum per unis-
versitatem, seu ipsius concilium, an valeat, si
propositio fuit facta per personam inhabilem.*
90. *Reformatio, seu decretum factum à concilio
civitatis an valeat si propositio fuit facta su-
per materia prohibita.*
91. *Reformatio, seu decretum antequam fiat à
concilio civitatis debet antè precedere propo-
sitis.*
92. *Statuta dicentia, quòd priùs aliquid debeat
proponi in concilio minori, antequam propo-
natur & terminetur in concilio majori, sunt
rationabilia.*
93. *Decuriones, & consilarii in rebus, & nego-
tiis publicis, maximè arduis tractandis,
cantè, prudenter, & maturè debent proce-
dere.*
94. *Decurionum decreta debent esse honesta, ius-
ta, & rationabilia, aliàs non valent.*
95. *Decurionum decreta ambitiosa non valent.*
96. *Decurionum decreta an & quando possint
rescindi.*
97. *A decretis decurionum an, & quando, & ad
quem possit appellari.*
98. *Decuriones debent expressè contradicere,
quando in universitate, seu ipsius concilio ali-
quid damnosum & illicitum tractatur, aliàs
tenentur, & puniuntur.*
99. *In conciliis civitatum, quis debeat habere
primam vocem.*
100. *Factum ab his, qui habent auctoritatem à
concilio universitatis videtur factum ab ipso-
met concilio.*
101. *Actus*

101. *Actus omnes nostros facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur.*
102. *Officialis electus ab his, qui fuerunt deputati à concilio civitatis censetur specialiter nominatus & electus ab ipsomet concilio.*
103. *Electio si est commissa aliquibus, si deputati elegerunt personam inhabilem, an possint iterum eligere.*
104. *Judex delegatus, qui tulit sententiam nullam an possit iterum judicare, & quid de judice ordinario.*
105. *Concilium civitatis si dat arbitrium, seu potestatem prioribus, vel aliis circa alicujus negotii expeditionem, an ipsi priores vel alii, quibus datum est arbitrium, possint alteri persone committere, & transferre in alios auctoritatem sibi ipsis concessam.*
106. *Concilium civitatis si committat aliquid prioribus antiquis, seu aliis intelligitur, vel majori parti eorum, si alii sunt absentes.*
107. *Concilium civitatis, si aliquid prioribus, vel aliis personis committat, an possint hujusmodi deputati contra statuta & reformationes universitatis providere.*
108. *Syndici, procuratores, & actores possunt intentare & movere actiones ipsi universitati competentes.*
109. *Syndici universitatum dicuntur habere liberam & generalem administrationem.*
110. *Syndici universitatum possunt vendere rem universitatis sine mandato.*
111. *Syndici universitatum aequiparantur tutoribus,*

112. *Syndici*

112. *Syndici & administratores publici an & quando possint super re ipsius universitatis transigere, & an & quando teneat hujusmodi transactio.*
113. *Transactio requirit speciale mandatum.*
114. *Syndici, procuratores, & administratores publici non possunt ius Reipublice, & debitum liquidum remittere, nec in præjudicium universitatis alicui gratificari.*
115. *Lex si quis major, C. de transact. an habeat locum in civitate, vel alia universitate.*
116. *Confessio Syndici vel alterius administratoris publici, an & quando præjudicet universitati.*
117. *Administratores publici possunt debitum usurarium remittere.*
118. *Syndici & alii administratores publici quando plures sunt simul constituti ab universitate, quilibet eorum habet potestatem, & mandatum in solidum, licet hoc expressum non fuerit.*
119. *Administratores publici, quando plures sunt constituti, quilibet eorum tenetur in solidum, & alter pro altero.*
120. *Administratores publici an habeant beneficium divisionis & ordinis.*
121. *Administratores publici qualiter propter negligentiam puniantur, & ad quid teneantur.*

QUoniam parum esset † universitates habere bona, res, privilegia, & alia jura, nisi etiam essent Officiales, qui ipsas universitates regerent, & administrarent, earumque bona juraque
pro

protegerent, & defenderent. *glossa in rubrica, C.*

- 2 *de administrat. rer. public. libr. 11.* † Sicut etiam parum esset, civitates habere jura, seu leges, nisi essent magistratus, per quos jus quotidie in melius produci possit, ut dicit J. C. *in l. 2. §. post originem, ff. de orig. juris civilis*, idcirco operæ pretium esse duxi, antequam ulterius progrediar de Administratoribus Universitatum pertractare,
- 3 † intelligendo semper tam hîc, quàm in toto hoc Tractatu de Administratoribus bonorum, non autem de Administratoribus justitiæ, *l. prohibere, §. planè, ff. quod vi, aut clam. Ripa in l. si is qui bona, num. 1. ff. de pignorib. Castrens. in l. 27. nu. 1. ff. si certum petatur, gloss. in rubrica, C. de ministr. rer. publ. lib. 11.* † Quia igitur ubi est maximus populus, ibi difficilis est ejus congregatio. † Dicitur enim difficile, quod cum labore aut multo tempore fit, *teste Aristotele primo Politicorum*. Cujus difficultatis prætextu, & ratione, antiquitus Populus cornu, sive buccina fuisse in concionem vocatum, tradit *Dionysius*, quippe quod fieri non poterat, ut parvo tempore tanta hominum multitudo per Nomenclatores vocaretur, & cœpit plebs difficile convenire, † quia vulgares, & plebei facilè dissentiant, juxta Poëtarum principis sententiam:
- 6

Scinditur incertum studia in contraria vulgus:

Populus verò difficiliùs, quia augetur numerus personarum, & consequenter diversitas animo-

- 7 † In populo enim inest plebs. *§. lex est vers. plebs autem. Instit. de jur. nat. gent. & civ.* † homines enim faciles sunt ad dissentiendum. *l. quia poterat. ff. ad Senatus cons. Trebell, cap. super literis,*
- 8

ris. Ibi intelleximus diuersos diuersa sentire, &c. extra de rescriptis. † Hinc propter difficultatem, 9
quæ est in congreganda universitate totius populi,
dicatur universitatem consentire non posse. l. 1. §.
fin. ubi etiam glo. ff. de acquir. possess. l. unica ff. de li-
bert. univers. tex. est elegantissimus in l. 2. §. de in-
de quia difficile, ff. de orig. jur. civ. cuius verba hæc
sunt: Deinde quia difficile plebs convenire coepit,
populus certè multò difficilius in tanta turba homi-
num necessitas ipsa curam reipublicæ ad Senatum
deduxit. † Hac igitur ratione & antiquitus decu-
10 riones constituti & creati fuerunt, & postea con-
siliarii civitatum, & aliarum universitatum, qui
decurionum loco suffecti & subrogati sunt, ut sci-
licet facilius simul convenire, & se congregare
possent pro publicis negotiis expediendis, & ter-
minandis, & per quos Respublicæ regerentur,
administrarentur, nec non conservarentur; † 11
Quos decuriones quidam dictos ajunt, ex eo,
quòd initio, cùm coloniæ deducerentur decima
pars eorum, qui ducebantur concilii publici gra-
tia conscribi solita sit, olim enim, cùm Romani
excreverent, eorumque numerus augetetur, mit-
tebantur aliqui in aliquam partem, quæ postea
vocabatur colonia, quorum decima pars eligeba-
tur, ut publico præesset concilio, publicarumque
rerum administrationi. l. pupillus, §. decuriones.
ff. de verb. signifi. glo. in rubrica, C. de decurioni-
bus, lib. 10. † & decuriones hodie, ut dixi, di-
12 cuntur conciliarii civitatum aliarumque commu-
nitatum, glo. in d. rub. C. de decurionib. lib. 10.
Bar. in rub. ff. eodem tit. de decurionib. gl. in l. 3.
in verbo ordo, & ibi etiam Bart. num. 6. ff. quòd

E

enjusq,

- cujusq; univ. nom. gl. in l. 2. in verbo decurionibus, C. de decurionibus, lib. 10. ubi dicitur concilium civitatis esse ordinem decurionum, idem tenet. Bar. in d. l. 5. n. 3. C. de usur. Alexan. consil. 17. n. 1. vol. 6. Rol. Rol. à Val. consil. 90. nu. 2. vol. 1. Marcus decis. 780. num. 1. vol. 1. gloss. in l. sed & ex dolo, §. de dolo autem decurionum, ff. de dolo malo. Concilium igitur civitatis æquiparatur ordini decurionum, & sic consiliarii decurionibus, † & olim decurionatus erat principium onerum, & munerum municipalium, ut dicit Bald. in l. 3. num. 1. C. quando provoc. non est nec. † Decurionumque nomina, & antiquitus, & nunc scribenda sunt in albo, ordine posito per J. C. in l. 1. ff. de albo scribendo, † & quem esse decurionem, est dignitas & honor, l. 6. in prin. ff. de decurionib. l. ne quis, C. de decurionib. lib. 10. l. 11. §. 17. in fine, C. de questionib. l. 3. C. de decurionibus, lib. 10. glo. in Rub. C. de decurionib. lib. 10. Bar. in l. omnes 49. num. 1. C. eod. tit. de decurio l. 5. ff. de vacat. & excusat. munerum, l. 1. C. de decurionib. lib. 10. l. 8. C. quando provocare non est necesse, † ob id decuriones non debent exercere officium tabellionatus, nec officium Procuratoris, cum sint officia vilia, l. 34. cum glo. C. de decurionib. lib. 10. l. universos, & ibi etiam glo. & Bar. num. 1. C. eod. titul. Rol. à Valle consil. 66. n. 39. vol. 1. aliàs privilegium decurionatus amittunt. Bar. in l. ult. nu. 1. C. de tabulariis lib. 10. & ob id decurionibus non sunt danda officia vilia. Bar. in l. ult. nu. 1. C. de susceptoribus lib. 10. † Hinc infames repelluntur à dignitate decurionatus, l. infamia, C. de decurionib. lib. 10. † Hinc libertus, qui jus aureorum annulorum adeptus non

non est, vel natalibus suis non est restitutus, non potest ad decurionatus honorem & dignitatem aspirare, & multò minus servus. *l. 1. § 2. C. si serv. aut liber. ad decur. aspir. lib. 10. l. unica, C. ad legem viscelliam.* † Sed decurionatus est dignitas, ut dixi, 19 curigitur spurii, & incestuosi, qui ipso jure sunt infames, & ab omnibus arcentur dignitatibus, *l. legem, l. ult. C. de natu. liberis*, ad decurionatus officium minimè aspirare prohibentur, *l. generaliter, §. spurios, l. spurii, ff. de decurionib.* licet de jure canonico sit diversum, *6. dist. Can. 1. § 2. Bart. in tract. de differentiis inter Jus Civile, & Canonicum, num. 65.* hanc difficultatem hactenus non inveni ab aliquo tactam, sed meo judicio potest responderi, † quia ubi tractatur de utilitate publica, etiam inhabiles, & qui aliàs non admitterentur, recipiuntur, & admittuntur, *l. si quis in gravi, §. hi quoque, ff. ad Senatusconsult. Syllanianum.* † Sed publicam respicit utilitatem, quam plures esse decuriones, per quos Respublicæ possint administrari; interest etiam ipsius ordinis decurionum ipsum ordinem plenum esse; quantò enim major est numerus ipsorum, tantò minus laboris, & oneris quisque eorum sentit; Ergo nil mirum, si spurii & re, & vita honesti ad decurionatum recipiantur, maximè ubi desunt legitimi, qui possint esse decuriones, & hanc rationem meo judicio videtur adducere *J. C. in d. l. generaliter, §. spurios versic. quod utique non sordierit, ff. de decurionibus.* † Præterea si decurionatus est dignitas, & honor, cur igitur Judæus decurionatus officium exercere potest? *d. l. generaliter, §. fin. ff. de decurionib. l. omnes 49. ubi gl. &*

- 23 *Bar. num. 1. C. de decurionibus lib. 10.* † & tamen Judæis omnes interdictæ sunt dignitates. *l. fin. C. de Judæis. Jason.* movet hanc dubitationem *in rubrica, ff. de justit. Et jure. num. 6. Et Bart. in d. l. omnes.*
- 24 *num. 1.* quibus in locis dicunt, † Decurionatum habere in se honorem & onus, ut de hoc est gloss. *in rubrica, C. de decurionibus lib. 10.* In quantum igitur decurionatus continet honorem & dignitatem, non competit Judæis, sed quantum continet onus, benè potest cadere decurionatus in Judæos, & hoc modo solvit Bart. ibi. quam solutionem Jason. in loco allegato multis comprobare nritur rationibus & argumentis, & hanc solutionem sequitur etiam *gl. in d. l. omnes 49. in verbo numer. C. de decur. lib. 10.* firma igitur maneat conclusio, decurionatum esse dignitatem & honorem. † Hinc fit, ut miles decurionatus officio fungi possit. *Bart. in l. 5. C. de decurionib. lib. 10.* quod non esset, si decurionatus non esset dignitas, † ab hoc honore non repelluntur etiam filii familias, nam & hi possunt esse consiliarii & decuriones civitatis, & pater tenetur pro eis, si consenserit, vel etiam ratum habuerit. *l. 6. §. pater, l. 7. §. ult. ff. de decurionib. l. 2. ff. ad municipales, l. 1. C. de filiisfam. Et quemadmodum pater pro his tenetur. lib. 10. l. 1. C. de decurionib. lib. 10. cum l. 5. C. eod. tit. Bart. in l. 5. Et in l. 1. C. de decurio l. 10.*
- 27 † Nam in his, quæ sunt publici juris, non curatur patria potestas. *l. nam quod ff. ad S. C. Macedo-*
- 28 *nianum.* † Quinimo pater, filius, & plures fratres possunt esse simul de concilio civitatis, & alter alteri potest dare vocem suam & suffragium, *text. est in terminis in l. 5. Et 6. ff. quod cujusque univer.*

nam.

nom. quasi decurio enim hoc dedit, non quasi domestica persona. *Castr. in l. 3. num. 10. § 11. ff. epd. tit. Marcus decis. 629. num. 2. § 6. vol. 1. Bar. in l. 5. n. 1. ff. quod cuiusque univers. nam. † 29*
 Exceptistamen minoribus viginti quinque annis, qui non habent vocem in concilio, nec possunt ad officia publica aspirare, ex quibus possit eis damnum, & dispendium evenire, & ob id minor viginti quinque annis vocatus ad decurionatum est sine appellatione tutus mero jure, maximè si pater non consenserit, *l. 8. ff. de munerib. § honoribus. l. 6. §. 1. ff. de decurionib. text. est in l. 8. § ibi etiam Bald. n. 1. § 2. C. quando provocare non est necesse. Idem Bald. in l. 5. n. 3. ff. de oper. novi nunciat. § in l. exigendi n. 6. C. de procuratoribus*, fallit in duobus casibus, in quibus minor viginti quinque annis admittitur ad decurionatum, primus est in defectum majorum, secundus quando consuetudo longa in contrarium extat. *l. 11. ff. de decurionibus. †* Exceptis etiam foeminis, quæ non possunt decurionum officio fungi, & sic esse de concilio civitatis. *Bart. in l. ult. num. 16. ff. de collegiis illicitis*, ne contra pudicitiam sexui congruentem virilibus fungantur officiis. *l. 1. §. secundo loco, ff. de postulanda l. in multis. ff. de statu hominum, l. 2. ff. de reg. jur.* Hinc etiam fit, quòd cùm decurionatus sit dignitas ob id multis privilegiis decoretur, ut apparet *totatit. ff. § C. de decurionibus*, & inter alia illud extat, quòd † Decuriones. non possunt torqueri, & quæstionem pati, excepto crimine læsæ majestatis, *l. 16. C. de quæstionib.* etiam si munera decurionatus quis deposuerit. Nam & ipse propter pristinam dignitatem,

tatem, quæstionem non patitur, l. 17. C. de quæstionibus, l. ult. de decurionibus. glo. in rubr. C. de decurionib. lib. 10. l. 33. C. eod. cum glossa in verbo subdendum, etiam si consuetudo sit in contrarium, quæ tamen non est servanda. d. l. omnes 33. Et ibi etiam Bart. n. 1. Et 2. C. de decurionib. lib. 10. gl. in rubrica. C. eodem. Hyppolitus de Marfilis in sua practica crim. §. expedita, num. 27. secundum privilegium, quod habent decuriones,

32 est, † Quia non licet contra decuriones civitatis ferre sententiam mortis inconsulto Principe, nec ordinarius judex, quicumque sit, potest eos condemnare ad mortem, l. moris. §. ista ferè ff. de pœnis. Bar. in const. qui sint rebelles: in verbo rebellando nu. ult. Jason. in l. 1. nu. 14. ff. de officio assessor: l. penultima, ff. ad l. Corn. de sicariis, l. divi fratres

33 §. 1. ff. de pœnis, ubi etiam † Decuriones appellantur principes civitatis, id est dicuntur principes

34 pales personæ civitatis. † Tertium privilegium est, quia decurionum res, & bona immobilia non possunt de jure communi, sine decreto alienari, sed hodie hoc privilegio non utuntur decuriones. Bar. in rub. ff. de decurionibus, Et in l. 1. num. 10. C. de impon. lucrat. descrip. lib. 10. tex. est in l. 1. Et ibi etiam Bar. num. 1. junctio l. fina. C. de prædiis decurionum sine decreto lib. 10. decuriones igitur non possunt vendere bona propria immobilia, nisi in casum necessitatis, interveniente auctoritate & decreto judicis; aliàs non valet venditio, & emptor perdit pretium, & restituit rem cum fructibus, & hoc Imperator introduxit, ut re-publlicæ divites haberent administratores, per quos functiones publicæ patriæque munera im-
pleri

pleri possint. *d. l. 1. cum gl. 1. C. de pradiis decurionum. li. 10. l. 46. l. ult. C. de decurionib. li. 10.* licet tamen decuriones non possint res proprias immobiles sine decreto alienare, & vendere, † possunt³⁵ nihilominus eas donare, & omnes alios contractus excepto venditionis celebrare. *l. ult. C. de pradiis decurionum lib. 10. fas. in l. cum dubitabatur, num. 57. C. de jure emphyt. †* Quarum³⁶ privilegium habent decuriones, quia si lapsi sunt facultatibus, alimenta eis de publicis bonis & redditibus decerni debent, maximè si ob munificentiam in patriam patrimonium exhauferint. *l. 8. ff. de decurionibus. †* Quintum privilegium habet³⁷ ordo decurionum; quia si aliquis ex decurionib. sine hærede ab intestato decedat, non succedit ei fiscus, sed ordo decurionum. *l. 1. Et ibi etiam Bart. C. de heredit. decurionum, Bald. in l. 2. C. quando, Et quibus quarta pars lib. 10. †* Sextum privilegi-³⁸ um succedit, quia decuriones habent immunitatem ab extraordinariis muneribus. *Bart. in l. 21. C. de decurionib. lib. 10. †* Et habentes duodecim li-³⁹ beros excusantur ab oneribus patrimonialibus, *l. 24. C. eodem tit. si quis decurio, pater sit duodecim liberorum honoratissima munerum quiete donetur, scribit ibi imperator. glo. est de hoc in l. honorem sustinenti. ff. de muneribus, Et honorib. glo. in l. actores. C. de exactiōe tribut. lib. 10. l. 1. C. de vacat. munerum, Bart. in l. 8. §. 1. nu. 2. ff. de excusa. tutorum in secunda lectura, Rolandus à Valle cons. 52. nu. 2. vol. 2.* Septimum sequitur privilegium, † Quia filius naturalis datus curiæ decu-⁴⁰ rionum efficitur legitimus, §. ult. *Instit. de nuptiis, l. quoniam, C. de naturalib. lib. glo. in rubr.*

C. de decurio. lib. 10. in fine, l. ult. in fine, C. de his, qui spon. pub. mun. sub lib. 10. Auth. quibus modis naturales efficiantur sui per tot. è contra autem si decuriones habent dignitatem, honorem, & privilegia, habent etiam onus. † Nam ubi est honos, ²¹ ibi est onus, ut dicit glo. in rubr. *C. de decurio. lib. 10.* † Civitatis enim munera subeunt, & publicas implere coguntur functiones, *l. ad subeunda, C. de decurionib. lib. 10.* diligenter, & assidue administrationi rerum publicarum studere, & vacare debent, civitatisque jura indefessò studio tue-ri, *textus est in constit. de pace constantia, & ibi etiam Bald. in verb. contra civitatem.* † Et ob id tanquam ascripti glebæ, non possunt aliquod officium, extra civitatem acceptare, nec à civitate discedere, sine licentia superioris, *textus est elegantissimus in l. 1. ff. de decurionib. l. 50. l. 53. C. de decurionibus, lib. 10. cum l. 16. C. eod. tit.* ⁴⁴ *& ibi etiam Bar. Marcus decis. 798. num. 2. vol. 1.* † Et si decurio reliquerit civitatem, & iverit ad habitandum in villa, seu rure, cogitur redire ad civitatem, & ibi habitare, alias punitur, *l. unica, & ibi etiam Bart. C. si curialis relicta civit. rus habit. maluerit, lib. 10. Bart. in l. 1. ff. de decurionibus.* † Hinc etiam fit, ut decuriones non possint privata, vel publica prædia, aliasque Respublicas conducere; si tamen successerunt ei, qui conduxerat, remanent in conductione, *l. 2. §. 1. ff. de administratione rerum ad civit. pertinen. l. 4. l. 6. §. 2. ff. de decurion.* neque pro hujusmodi conductoribus fidejubere possunt, *l. curialis, C. locati, & hoc, ne avocentur à cura, & administratione R. publicæ, ut in simili de militibus dicit Imperator*

rationem in l. milites, C. locati. † Maximam autem po- 46
 testatem, & auctoritatem ordo decurionum, seu
 concilium civitatis, vel alterius universitatis habet
 à lege concessam, circa regimen, & administratio-
 nem Rerum publicarum, ut dicit gl. in l. 3. in ver-
 bo ordo ff. quod cuiusque univers. nom. † Repræ- 47
 sentat enim totum populum, & totam civitatem.
 † Et factum à concilio civitatis, & cuiusque alte- 48
 rius communis videtur, & censetur factum à
 toto populo, & universa civitate, gl. in rubr. C.
 qua sit longa consuetudo, gl. in l. aliud, §. refertur, ff.
 de reg. jur. l. nulli, & ibi not. ff. quod cuiusq. univers.
 nom. Bart. in rubr. ff. de decurionib. & in l. civitas,
 n. 2. ff. si cert. petatur, gl. in l. de quib. in fine, & ibi
 Bart. num. 10. ff. de legib. & in l. omnes populi, num.
 16. ff. de iust. & iure, gl. in l. sed & ex dolo, ff. de dolo
 malo. Bart. in l. num. 8. C. de decurion. lib. 10. Ale-
 xand. cons. 17. num. 1. vol. 6. Bar. in l. 5. num. 2. C. de
 usur. Roland. à Valle, cons. 90. num. 1. vol. 1. Marcus
 decis. 780. nu. 4. vol. 1. Marcus decis. 95. nu. 13. &
 22. Alex. in l. 1. §. municipes, nu. 6. ff. de acqu. posses-
 sione, Castrensis in l. 3. nu. 6. & in l. 1. §. 1. num. 9.
 ff. quod cuiusque univers. nom. Alex. cons. 22. num.
 2. vol. 7. & cons. 40. num. 1. vol. 7. & cons. 135. nu.
 1. eod. vol. Bar. Soci. in l. 1. n. 24. ff. quod quisque iu-
 ris, Alex. in l. 26. num. 6. & 7. ff. ad Senatuscons.
 Trebellianum, Ripa in l. si is, qui bona, num. 6. ff. de
 pignoribus. Castrensis in l. 26. num. 2. ff. ad Trebell.
 Alexand. cons. 101. nu. 1. vol. 1. Cagnol. in d. l. aliud,
 §. refertur, num. 18. 19. & 20. ff. de reg. jur. & in l.
 2. n. 141. cum pluribus sequentibus, ff. de orig. iur.
 civ. † Et ob id concilium civitatis, seu ordo decu- 49
 rionum videtur habere eandem potestatem, &

omnia ea posse facere , quæ potest totus populus , & adunantia generalis , ita tenet *Bar. in d. l. 5. num. 2. C. de usur.* Contrarium videtur sentire idem *Bart. in l. ambitiosa, num. 7. ff. de decretis ab ordine faciendis, quem sequitur Alex. in l. 5. num. 15. ff. de verborum obligationib.* ubi dicit , quòd licet concilium civitatis , seu ordo decurionum non possit donare , tamen adunantia generalis , seu totus populus bene potest donare , *§ 7. 12. ubi pariter Bar.* dicit concilium civitatis arbitrium liberum , & generale habens , non posse facere statutum , per quod jus quæsitum alicui auferatur , licet adunantia generalis , seu totus populus hoc possit facere , & multa alia exempla adducit *Bar. in d. l. ambitiosa. per totam.* Ex quibus apparet concilium ordinarium , seu ordinem decurionum non habere eandem potestatem , quam totus populus ; Breviter dicendum est , decurionum ordinem , seu concilium civitatis de jure communi non habere eandem potestatem , auctoritatem , & jurisdictionem , quam habet totus populus , nisi aliter expressum per legem , statuta , vel consuetudinem sit inductum , & sancitum , ita *Alex. in d. l. 5. n. 15. ff. de verb. oblig. D. Sola. in proemio decr. antiq. in gl. 3. n. 3. § 4.* ubi expresse dicit , quòd licet concilium civitatis repræsentet totum populum , id tamen cætenus intelligitur , quatenus concilium ex statutis , vel consuetudine potestatem habet , & nemini dubium debet esse , maximam ex juris communis dispositione circumscripto omni statuto & consuetudine competere ordini decurionum & conciliis universitatum potestatem , & auctoritatem , cujus rei aliquot

quot adducam exempla. † Primò enim quando ⁵⁰
 judex appellationis in civitate non est, vel quia
 abest, vel quia nemo est constitutus, potest appel-
 lari à sententiis judicis ordinarii, ad ordinem decu-
 rionum, *Bart. in l. ubi, n. 1. ff. de tut. & cur. facit l. 1.*
§. si quis in appellatione, ff. de appell. Bar. in l. 3. nu.
6. ff. ad municipalem, Maranta in sua praxi par. 6.
de appellat. n. 389. † Secundò, quando Rectores, ⁵¹
 seu Judices deficiunt, & defunt in civitate, tuto-
 ris datio remanet apud ordinem decurionum, &
 hoc casu, quando ordo decurionum tutorem
 dat, potest dare unum ex ipsismet decurionibus
 in tutorum pupillo, *text. est in l. ubi absunt, & ibi*
etiam Bar. ff. de tut. & curat. Regulariter tamen
 universitates in suis conciliis non possunt creare
 tutores vel curatores, nisi specialiter habeant
 potestatem à lege, vel à Principe concessam, *l. 6.*
ff. qui petant tutores, cujus verba hac sunt: Decre-
to decurionum, & ipsum magistratum curatorem
dari potuisse, respondi. † Tertiò concilium civita- ⁵²
 tis per quod regitur civitas, habet auctoritatem
 constituendi Syndicum, nisi Syndicus sit à lege
 vel consuetudine constitutus, *glo. in l. 27. & ibi*
etiam Bart. ff. ad Senatus cons. Trebell. glo. & Bar.
in l. 2. in verbo ad certa, glo. in l. 30. C. de decurio-
nibus, lib. 10. Decuriones enim sunt Procurato-
 res & Administratores Reipublicæ, qui ideo actio-
 nibus publicis uti possunt, & agere nomine pu-
 blico, vel per seiplos, vel per actorem, seu Syn-
 dicum, quem elegerunt. Nec est opus adunantia,
 seu concilio generali. *Bartol. in l. 30. ubi de hoc est*
text. in terminis, C. de decurio. lib. 10. & ibi etiam
glo. d. l. 27. juncta etiam glo. ff. ad Senatus consul.
 Tre-

- Trebell. glo. 1. in l. ult. C. de vend. reb. civitatis, lib. 10. l. 1. §. quibus autem, l. 2. 3. 4. 6. ff. quod cujusque univers. nom. & non ſolùm Syndicos conſiliarii*
- 53 *civitaris poſſunt eligere, † ſed etiam omnes alios Officiales, qui ſunt neceſſarii pro adminiſtratione rerum publicarum, glo. in rubr. C. de adminiſtratione rerum publicarum, lib. 11. & ibi etiam Bart. facit l. 2. ff. ad municipales. Marcus deciſ.*
- 54779 *num. 2. vol. 1. † Et concilium debet potiùs eligere Officiales, qui ſint de corpore ipſius univerſitatis, quàm alios exteros, & qui non ſint de ipſa univerſitate, glo. in magna in l. 4. ff. quod cujusque univers. nom. Caſtrenſ. in l. 3. num. 1. 2. ff. quod cujusque univers. nom. ad concilium igitur civitatum pertinet eligere omnes officiales pro adminiſtratione rerum publicarum neceſſarios. Ange. in rubr. C. de adminiſtratione rerum publicarum, lib. 11. Bartol. in l. 2. num. 8. C. de decurionibus,*
- 55 *lib. 10. † in qua electione Officialium debent ſervari leges, ſtatuta, & conſuetudines cujusque loci. l. penult. C. de jure ſiſci, lib. 10. l. 6. ff. quod cujusque univers. nom. Marcus deciſ. 800. num. 3. lib. 1.*
- 56 *† Et debent intervenire duæ partes ex tribus ordinis decurionum, quarum duarum partium major pars conſentiat, aliàs hujusmodi electio officialium eſſet nulla, l. nominationum, la ſecunda, C. de decurionibus, lib. 10. l. 3. & 4. cum glo. ff. quod cujusque univers. nom. l. 27. C. de appellat.*
- 57 *† Ad concilium etiam civitatis pertinet legatum eligere, & mittere ad principem, Bartol. in l. 6. nu. 1. & ibi etiam Angelus. C. de legationib. lib. 10.*
- 58 *† Quibus legatis tenetur civitas reficere omnia damna eiſdem data ab hoſtibus, vel à piratis in itinere,*

itinere, *Innocentius in cap. sicut, 2. extra de jure-
jurand. num. 5.* † & electus ad tale munus & of-
ficiū legationis cogitur illud acceptare; est e-
nim munus necessarium, *l. si quis decurio, C. de
decurionibus, & toto titulo, C. de legationibus,*
† Et ob id legationis officium tanquam necessa-
rium justam petendæ restitutionis causam indu-
cit, *Joannes Mauritius in tract. de restitutione in
integrum, cap. 422. per tot.* † Ad hæc ordini de-
curionum cujusque civitatis Medicorum intra
terminum præfinitum constituendorum arbi-
trium commissum est, ut certi de probitate mo-
rum, & peritia artis, eligant ipsi decuriones, qui-
bus se, liberosque suos in ægritudine corporum
committant, salariaque eisdem Medicis consti-
tuere ad ipsosmet decuriones pertinet, ita ut nec
Præsidi provinciæ hæc liceat facere, *l. 1. l. 4. ff. de
decretis ab ordine faciendis, l. unica juncta glo. 2.
C. de salario præbendo libro decimo,* & quod plus
est, potest † ordo decurionum Medicis, & Do-
ctoribus concedere immunitatem ab oneribus,
& muneribus; aliis verò personis non posset con-
cedi per ipsum concilium ordinarium, sed bene
per totum populum, & adunantiam generalem,
*l. 1. C. de decretis decurionum, lib. 10. l. 1. ff. de de-
cretis ab ordine faciendis. Barto. in l. 2. nu. 3. &
4. ff. de ju. immunit. Alex. consi. 30. num. 8. vol. 5.*
† Præterea ordo decurionum potest justum pre-
tium frumento, & aliis victualibus statuere, *l. ult.
ubriam Barto. ff. ad l. Juliam de annona,* † ipsi ta-
men decuriones non coguntur frumentum vi-
lius civibus vendere, quàm annona exigit, *l. 8. ff.
ad municipales, l. 6. ff. de administratione rerum*
ad

65 *ad civit. pertinen.* † Quòd si in concilio civitatis fuerit tractatum & ratiocinatum de imponendo certum pretium frumento, quia nimis carè vendebatur, & unus ex conciliaris, antequam hoc fieret, totum suum frumentum vendiderit caro pretio, si postea facta est ordinatio, per quam vilius pretium frumento est statutum, certè emptor poterit agere contra venditorem, & rescindere venditionem, tanquam factam in fraudem legis futuræ. *Bart. in l. 28. num. 2. ff. de legib. & in l. 40. ff. de act. empt.* quòd autem supradictum est concilium civitatis repræsentare totum populum, & universam civitatem, factumque à concilio censerì factum à toto populo, id ita demum procedit, & verum est, si ipsa universitas, seu ipsius concilium rectè, ritè, & legitimè fuerit convocatum, & congregatum, & consensum accommodaverit servatis solennitatibus à juris civilis dispositione introductis, & adinventis. † Primò enim concilium civitatis debet convocari auctoritate Judicis, Magistratus, Rectorum, vel alterius Superioris, quando aliquid de necessitate incumbit faciendum, aliàs hujusmodi convocatio, & congregatio non valet, & omnes actus facti nulli sunt. *l. 2. cum gl. ff. de decretis ab ordine faciendis, text. est elegantissimus in l. 2. C. de decurionib. lib. 10. Bart. in l. 2. n. 1. 2. & 3. C. de decurionib. lib. 10. & in l. actor. colum. 2. ff. rem ratam haberi, & in l. omnes populi, n. 16. ff. de just. & jur. Rol. cons. 99. n. 3. vol. 1. & quòd sit necessaria auctoritas Judicis, vel alterius superioris expressa vel tacita, ad hoc, ut universitas possit se congregare ad evitandum monopolium, *l. 1. C. de monopolis*, & si contra-*

fiat,

fiat, quòd sit inquisitioni , & poenæ locus , tenet in specie *Marcus decis. 800. num. ult. vol. 1. & decis. 799. num. ult. vol. 1. & decis. 780. num. 10. & 11. & decis. 779. num. 1. vol. 1. & decis. 640. num. 4. vol. 1.* ubi potestates terrarum possunt convocare concilium universitatis, cui ipsi tanquam magistratus præsumt, & *decis. 165. nu. 3. vol. 1. idem tenet Boërius decis. 80. num. 12. Alexan. in l. 25. §. jussum. num. 12 ff. de acquir. hered. Angelus in l. 2. nu. 2. C. de decurionibus, lib. 10. Bald. in l. 3. num. 3. & 4. ff. quod cujusque univers. nom.* quinimò, quod plus est, non solum requiritur auctoritas superioris congreganda universitate, † sed potestas⁶⁷ magistratus, vel alius superior debet intervenire, & esse præsens in ipso concilio, quando congregatur pro aliqua re statuenda, & negotio expediendo, *Bar Socynus in l. 1. n. 24. & 25. ff. quod cujusque univers. nom.* nisi de ipsius superioris interesse tractetur. Hoc enim casu permittitur universitati se congregare sine ejusdem superioris interventu, *Sola. in decretis folio 2. n. 4. † Quan-*⁶⁸
do autem universitas non habet magistratum, rectorem, seu superiorem, ille quis est antiquior in ipsa universitate, seu concilio civitatis potest convocare ipsam universitatem, seu ipsius concilium, & alii decuriones tenentur ire ad concilium, sed si non iverint, non possunt mulctari per eum, ipsis tamen non euntibus, potest eis non expectatis procedi ad negotiorum expeditionem, & alios actus necessarios peragendos, † dummo-⁶⁹
do, ut infra dicemus, duæ partes ex tribus totius ordinis decurionum interveniant. *Bar. in l. 1. nu. 4. ff. de albo scribendo, Angelus in d. l. 2. n. 2. C. de decurioni-*

- curionibus. lib. 10. & quòd jus convocandi universitatem absente rectore, seu superiore competat decurioni antiquiori, tenet Marcus *decis.*
- 70 805 *per totam vol. 1.* † Si tamen omnes consiliarii civitatis, vel alterius universitatis simul congregati sint, censetur universitas legitimè convocata, licèt non fuerit congregata de mādato superioris, vel pulsata campana, vel sono tūbæ, vel voce præconia, ut requiritur, prout inferiùs dicemus. *Bald. in d. l. 7. §. 1. n. 1. in fine ff. quòd cuiusque univers. nom. Ias. in l. 1. n. 4. ff. de in jus vocando.* Secundo ad hoc, ut concilium universitatis dicatur legitimè convocatum, requiritur, † ut congregetur in loco público, solito, & consueto. *4. ult. vers. in locum curie convenire. C. de legationibus. lib. 10. Bar, in l. 5. n. 1. § ult. C. eod. titu. § ibi Ang. n. 1. in fine idem Barto. in l. omnes populi, num. 16. ff. de just. § jure, text. est de hoc in terminis, in l. 2. C. de decurionib. lib. 10. Thesaurus decis. 257. num. 3. Rolandus à Valle consi. 90. num. 3. vol. 1. Bart. in l. 2. num. 5. C. de decurio. lib. 10. § ibi Angelus num. 7. Bald. in l. 3. num. 2. ff. quòd quisque juris.*
- 72 ubi limitat hoc non procedere, † si propter aliquod impedimentum, putà belli, pestis, & hujusmodi non posset convocari in loco solito & consueto. † Sed an licitum & permissum sit congregare, & convocare universitatem, seu ipsius concilium in Ecclesia, ut faciunt rustici in villis, qui congregantur in ecclesia cum auctoritate magistratus, & ibi tractant de negotiis publicis. *Bald. in l. 2. n. 6. C. de sacrosan. ecclesiis,* movet hanc difficultatem, & videtur tenere, quòd valeat hujusmodi congregatio, licèt Episcopus possit hoc ju-
- re

re prohibere, pro hoc adduco *text. in §. pen. cum gl. 1. Instit. de libertinis*, † ubi, quia actus manu-⁷⁴ missionis est pius, & favorabilis huiusmodi actus manumissionis potest fieri in Ecclesia coram Antistite, & populo. Eodem modo videtur dicendum, quòd cùm in conciliis universitatum tractetur de rebus publicis, & sic favorabilibus, nec non de personis privilegiatis, & miserabilibus, putà pupillis, viduis, & huiusmodi aliis, quæ etiam faciunt universitatem, & de quarum interesse, & præiudicio etiam tractatur, concilium convocari posse in ecclesia, maximè cùm ut plurimum in istis parvis villis & castris universitates nullum alium locum habeant magis idoneum, in quo possint se congregare, quàm ecclesias eorundem locorum. *Alex. conf. 68. n. 9. vol. 2. †* Tertiò ad hoc, ut concilium civitatis, vel alterius uni-⁷⁵ versitatis dicatur legitimè congregatum, & ut decurionum decreta valeant, requiritur, quòd publicè omnes consiliarii, seu decuriones vocentur scilicet per tubam, vel campanam, vel voce præconia, secundum consuetudinem cuiusque loci, & licet non omnes veniant, tamen videntur omnes facere, quod faciunt, qui venerunt, si modò duæ partes ex tribus veniant. *l. 2. § 3. ff. de decret. ab ordi. faciendis.* illa decreta, scribit J. C. quæ non legitimo numero decurionum coacto facta sunt, non valent, lege autem municipali cavetur, ut ordo non aliter habeatur, quàm duabus partibus adhibitis, *glo. in l. 2. in verbo solemniter, C. de decurionib. lib. 10. § in verbo munera, l. nominationum, cum gl. 1. § ult. C. eodem l. 2. C. de prædiis decurionum, lib. 10. gl. in l. 27. ff.*

F

ad

ad Trebellianorum lib. ult. vers. in provinciis, C. de vend. reb. civ. lib. 11. Thesaurus decis. 257. num. 3. nulli, ff. quod cujusque univ. nom. ubi etiam glo. in vers. duæ partes, l. municipales, l. quod major, & ibi etiam glo. ff. ad municipales. Refertur enim ad universos, quod publicè fit per majorem partem, l. aliud, §. fertur & ibi glo. ff. de reg. jur. ideo autem hoc lex fingit, quia non possunt omnes facillè simul convenire & consentire, l. 1. ff. de libert. univers. l. 1. §. ult. ff. de acquir. possess. l. metum, §. animadvertendum, ff. quod metus causa, l. 2. & ibi not. C. de decurionibus lib. 10. Bart. in repet. l. omnes populi, num. 16. ff. de justit. & jure, & in l. ambitiosa, num. 1. ff. de decretis ab ord. faciend. Bald. in l. 3. num. 2. ff. quod cujusque univers. nom. nam ibi dicitur esse tota universitas, seu ipsius concilium, quando duæ partes, vel plures reperiuntur, gl. in d. l. 3. & ibi Barto. num. ult. ff. quod cujusque univers. nom. idem Bar. in l. 45. per tot. C. de decurionibus lib. 10. & in d. l. 2. num. 4. C. eod. tit. Marcus decis. 785. vol. 1. quod igitur à majore parte totius ordinis decurionum salubriter constituitur, valet, & tenet, cum duæ partes ipsius ordinis totius curiæ instar exhibeant. Nam quod facit major pars curiæ, pro eo habetur, ac si omnes egerint, latè Cagnolus in l. aliud, §. refertur, num. 1. 2. cum pluribus sequent. ff. de reg. jur. Jas. in l. 1. §. municipales, n. 1. ff. de acquir. poss. Marcus decis. 783. per totam, vol. 1. & decis. 782. & decis. 367. n. 1. 2. & 3. vol. 1. & decis. 225. per totam eod. volumine, ubi dicitur, quod ad hoc ut universitatis actus rectè generantur, & valeant, debent esse duæ partes ex tribus ipsius universitatis, seu curiæ, & ordinis
decu-

decurionum præsentés, *idem tenet Oza. decis. 39. num. 2. Castrens. in l. 3. num. 7. 8. § 9. ff. quod cuiusque univers. nom.* Nam major pars universitatis dicuntur duæ partes ex tribus, *Alex. in l. 7. §. ult. num. 12. ff. de pactis, § cons. 68. nu. 1. § 9. vol. 2. Angelus in l. 46. num. 1. C. de decurionibus lib. 10.* ubi expressè dicit, omnes consiliarios, seu decuriones vocandos esse sono tubæ, vel campanæ, vel voce præconia, sufficere tamen, duas partes ipsorum esse præsentés, quia major pars universitatis dicuntur duæ partes ex tribus, & factum à majori parte valet quoad omnes, *Alex. in l. 7. §. ult. num. 13. ff. de pactis, § in l. 9. num. 2. § 3. ff. eodem, Bald. in l. 2. §. hoc etiam num. ult. C. de jurejurando propter calum. dando, § in l. nominationum forma, C. de decurionib. lib. 10.* † Nam ⁷⁶ universitatis pars major præjudicat minori, ubi agitur de aliqua re communi pluribus ut singulis, *Marcus decis. 489. nu. 1. 4. 14. 15. 16. 17. § 18. § decis. 226 per tot. volum. 1. § decis. 681 per tot. volum. 2.* † Quinimo statutum vel consuetudo, ut in actibus gerendis non stetur majori parti, ⁷⁷ non valet; nam canonicum reputatur illud, quod major pars facit, & præsumptio est pro plurib. *Afflict. decis. 1. numer. 4. § 5.* concludo igitur, quòd ad validitatem convocationis, seu congregationis concilii universitatis, seu ordinis decurionum requiritur, ut duæ partes ex tribus decurionum sint præsentés, & non sufficit, si in instrumento dicatur convocatis, & coadunatis consiliariis, nisi dicatur interfuisse duas partes ex tribus ipsorum decurionum. *Alex. cons. 195. num. 4. vol. 7. § num. 3. § consi 47. num. 11. vol. 6.*

Bartol. in l. 3. num. 4. C. de prædiis decurionum, lib. 10. & Notario attestanti in instrumento Consiliarios congregatos facere duas partes ex tribus creditur, donec contrarium probetur. *Rolandus consil. 90. num. 7. vol. 1.* sed Panormitanus *in c. cum omnes, extra de constit.* refert, communem opinionem Canonistarum tenentium, quòd quando universitas est congregata & convocata de mandato superioris habentis potestatem convocandi, & vocati fuerunt omnes consiliari per campanam, vel sonum tubæ, vel voce præconia, secundum consuetudinem locorum, & non omnes venerint, nec etiam facientes duas partes ex tribus, nihilominus illi consiliarii, qui venerunt, possunt actus, & negotia ipsius universitatis explicare, & hujusmodi gesta valebunt: rationem isti DD. adducunt, quia mandatum superioris constituit non venientes in contumacia, & contumacia privat illos facultate dandi suffragia, quia non veniendo faciunt se alienos. Hanc eandem opinionem tenet Joan. Andreas *in c. in causis, de electio.* ubi ponit casum in universitate, seu ipsius concilio, in quo essent centum consiliarii, seu decuriones, quo concilium, cum esset convocatum ab habente potestatem, comparuerunt in concilio, dumtaxat triginta, concludit ibi, quòd jus universitatis residebat in illis triginta, quinimo secundum ipsos, quod plus est, jus universitatis in uno tantum residere potest, aliis absentibus, vel defunctis, vel in remotis partibus existentibus, *l. sicut, ff. quod cujusque univ. nom. de qua materia latè Marcus decis. 783. per tot. & 367. vol. 1, & decis. 1339. per tot. vol. 1.* veritas est in

in contrarium, quicquid dicant Canonistæ, nempe quòd ad validitatem convocationis concilii requiritur, ut interveniant duæ partes ex tribus ipsorum decurionum, & totius ordinis consiliarios. *l. nominationum, C. de decurion. lib. 10.* cujus verba hæc sunt, nominationum forma vacillare non debet, si omnes, qui albo curiæ detinentur adesse non possunt, ne paucorum absentia sive necessaria, sive fortuita debilitet, quòd à majore parte ordinis salubriter fuerit constitutum, cum duæ partes ordinis in urbe positæ totius curiæ instar exhibeant. *glo. in l. 2. C. de decretis decurionum lib. 10. l. 5. in fine. C. de legationibus lib. 10. l. nulli, l. planè, ff. quod cujusque univers. nom. l. ob- servare, C. de decurionib. li. 10. l. 2. § 3. ff. de decret. ab ordi. facien.* ubi de hoc sunt textus apertissimi, & ob id ab hac opinione non est recedendum. † Hinc dicunt Doctores nostri, quòd in acti- 78 bus universitatis, si sunt præsentibus duæ partes decurionum, non requiritur specialis citatio absentium, non sunt enim expectandi absentes extra civitatem. Item nec infirmi, vel aliter impediti. *Barto. in l. ult. nu. 2. C. de legationibus lib. 10. † 79* Nisi in tribus casibus, de quibus *per glossam in cap. presentium extra de electione, in 6. Marcus decis. 1339. nu. ult. volum. 1. § decis. 1030. per tot. vol. 1. 1334. nu. 2. vol. 1. § 1036. per tot. vol. 1. Castrensis in l. 11. n. 2. ff. de pactis § in l. 1. n. 24. ff. de procurat.* & si quis plura alia velit videre, de convocatione concilii, & qui numerus decurionum debeat intervenire pro validitate decretorum ipsius universitatis, videat Marcum dicta decis. 1036. per tot. 1335. 781. 783. vol. 1. in quibus lo-

- cis plura ponuntur de hac materia ; pro cujus
 80 complemento illud duntaxat subjiciam. † Quòd
 si dubitatur , an universitas fuerit legitimè congre-
 gata , vel ne , præsumitur ob temporis antiquita-
 tem quòd fuerit legitimè congregata. *Craveta de*
 81 *antiquit. temp. fol. 128, num. 41.* † Et si universi-
 tas esset coadunata ad aliquid faciendum, & ibi ef-
 fect aliquis , qui non esset de ipsa universitate , &
 concilio , & vellet omnino ipsi concilio adesse,
 posset licitè per ipsam universitatem expelli, quia
 turbat universitatem in quasi possessione juris, in
 qua est. Nam in quasi possessione juris habet lo-
 cum , quòd dicitur , vim vi repellere licet , *gl. &*
Bar. in l. 1. §. hoc interdicto ; num. 4. ff. de itinere.
 82 *actuque privato.* † Quartò ad hoc ut teneat con-
 vocatio concilii , & valeant gesta , & decurionum
 decreta, requiritur, ut major pars omnium decu-
 rionum congregatorum consentiat , sive omnes
 de universitate , seu concilio convocati sint, sive
 duæ partes, vel plures , quia illud dicitur factum
 à concilio civitatis , quod est factum à majori
 parte eorum , qui faciunt ipsum concilium , id est
 à duabus partibus totius ordinis decurionum ,
 & sufficit majorem partem istarum duarum par-
 tium consentire, ubi duæ partes duntaxat, inter-
 veniunt. Sed si omnes decuriones interveniant ,
 sufficit majorem partem omnium decurionum
 consentire, *glo. 1. in l. nominationum, C. de decurio-*
nibus lib. 10. gl. in l. 2. C. de decretis decurionum
lib. 10. l. quòd major ubi etiam glo. ff. ad municipi-
nulli, cum l. seq. ubi gl. in verbo duæ partes, & Bal.
num. 2. ff. quod cujusque univers. nom. & in l. 8. §.
1. n. 3. ff. de pact. ubi expressè dicit , in actibus uni-
 ver-

versitatatum sufficere consensum majoris partis
 consiliariorum congregatorum , † & hoc casu⁸³
 non dignitas , & auctoritas ipsorum decurionum
 est attendenda , sed prævalet simpliciter major
 pars , quæ minori præjudicat , *Alex. consi. 192. per*
tot. vol. 6. & cons. 40. nu. 1. vol. 2. l. 1. & ibi Bar. C.
de spectaculis lib. 12. ubi expressè dicit , quòd con-
 sensus populi , & sic majoris partis in rebus agen-
 dis sufficit , licet primates reluctentur & dissenti-
 ant , † & hujusmodi consensus debet communi-⁸⁴
 ter , & simul in loco publico præstari , nec sufficit ,
 quòd separatim præstetur , *l. 2. ff. de decret. ad ord.*
pulchrè Bart. in l. omnes populi, num. 18. ff. de justit.
& jure. Thes. decis. 257, num. 8. Decius consil. 437.
num. 3. Castren. in l. 1. num. 6. ff. de legib. Alexan.
in l. 7. §. ult. num. 2. ff. de pact. nam in his , quæ
 pertinent ad plures , ut universos , sufficit consen-
 sus majoris partis , debet tamen simul præstari in
 uno loco , & non in diversis locis. Secus in his ,
 quæ pertinent ad plures , ut singulos , in quibus
 consensus potest separatim præstari , sed requiri-
 tur omnium consensus , *l. per fundum, ff. commu-*
nia pradiorum, Innocentius pulchrè in cap. cum om-
nes, num. 3. extra de constit. Castrensis in l. 3. num. 7.
8. & 9. ff. quod cujusque univers. nom. quinimò in
 casibus , in quibus consensus majoris partis debet
 præjudicare minori , etiam si negotium pertineat
 ad plures ut singulos , requiritur consensus si-
 multaneus , *Bald. in §. jus autem civile , num. 16.*
17. 18. Instit. de jure nat. gentium , & civil. Bart.
in d. l. omnes populi, num. 18. ff. de justit. & jure. &
 quòd in actibus universitatum consensus simul-
 taneus requiritur , tenet *Bald. in l. 3. num. 3. in fine,*
 & cti-

Etiam in secunda lectione, num. 1. ff. quod cuiusque univers. nom. Ozas. decis. 39. num. 3. pulchre Marcus decis. 784. per tot. vol. primo, ubi allegat huius rei rationem, quia quando consensus præstatur simul & communiter, major pars potest ad se trahere minorem, & è contra minor pars potest ad se trahere majorem. Præterea consensus simul, & communiter præstitus, est magis deliberatus, & majori est subnixus firmitate, & robore. Hanc eandem opinionem tenet. Jaf. in i. si quis, §. si parti, nu. 8. & 9. ff. de lega. 1.

Haecenus vidimus, qualiter concilium civitatis, sive alterius universitatis legitimè convocetur, & congregetur: Nunc dispiciamus, quis ordo, modus, & quæ forma observanda sit in conciliis universitatum, in reformationibus faciendis & negotiis publicis expediendis. † reformationes enim dicuntur, quæ fiunt à decurionibus, vel ab antianis populi, & quæ non sunt insertæ in volumine statutorum. Jaf. in l. cum. prolati, num. 6. 8. & 9. ff. de re judicata. Castrens. in l. 1. nu. 4. ff. ad legem Falcidiam. † Primò igitur in huiusmodi reformationibus, & actibus universitatum proponitur negotium, quod fieri debet; Secundò consultitur super eo; Tertiò fit reformatio, seu resolvitur, & definitur ipsum negotium. Bar. in l. 2. num. 1. ff. ad Senatuscons. Velleianum, & in l. 2. C. de decurio. lib. 10. & in l. omnes populi, ff. de iust. & jure. Maranta in sua praxi, fol. 2. num. 7. unus enim proponit in concilio, sive potestas, caput, seu rectores concilii, seu alius de consiliariis, & interrogat, an placeat aliis talis reformatio, & ita postea reformatur, & constituitur, pro-

ut

ut placet concilio, *Bar. in l. 1. nu. 5. ff. de legib. † Et* 87
 ob id, statuta condita à civitate, seu ipsius concilio, sunt stricti juris, quia fiunt per stipulationem, quæ est stricti juris, præcedente scilicet interrogatione, & subsequente responsione, ut dictum est. *Ita dicit Bald. in d. l. 1. ff. de legib. §. constat, vers. lex est, & ibi gloss. in verbo veluti, & in verbo consule, Instit. de jure nat. gent. & civili, & practicam faciendi propositionem in concilio docet Bart. in l. 5. num. 1. C. de legatio. lib. 10. & ibi etiam Angel. idem. Bar. in d. l. omnes populi num. 16. petit enim proponens utile & sanum consilium exhiberi, & hoc verum, quando propositio fit super aliquo dubio, sed quando fieret super certo, secus: exempli gratia, finitum est officium unius officialis, congregatur concilium, ut eligatur sequens officialis, tunc quia certum est electionem debere fieri, non petit proponens consilium super hoc, sed petit ut nova fiat electio alterius officialis per ipsos consiliarios, & quòd propositio fienda in concilio debeat fieri per majorem, seu superiorem, tenet *Bar. in l. 2. nu. 6. & 7. C. de decurionib. lib. 10. & ibi Ang. num. 8. Castrensis in l. 22. §. præter hac, num. 4. ff. de petit. hered. & in l. 1. num. 4. ff. ad l. Falcidiam. † Sed* 88
 an reformatio facta à concilio civitatis valeat, si non appareat de propositione facta? dic, quòd sic. *Castrensis in d. l. 1. num. 5. ff. ad legem Falcidiam. Barto. in l. 2. & ibi etiam Ang. num. 8. C. de decurio: lib. 10. etiam si extet statutum, quòd non fiat reformatio, nisi fiat propositio per priorem, seu antianum. Nam si reperiatur reformatio facta à concilio vel populo, valet, licet non appa-*
 F 5 reat*

reat de propoſitione. *Castr.* in l. 1. num. 2. ff. de
conſtit. Principum. *Jaſ.* in l. 1. num. pen. & ult. ff.
 de legib. & in l. univerſis, num. 2. C. de prec. Imp.

89 offer. *Rolan. conſi.* 90. num. 13. 14. 15. vol. 1. † Quid
 ſi facta fuit propoſitio per perſonam inhabilem,
 putà infamem, an valeat reformatio facta? certè
 ſic, poſtquam apparet de conſenſu, & voluntate
 populi, ſeu concilii civitatis. *Jaſon.* in d. l. univerſis,
 num. 2. *Caſtrenſ.* in d. l. 1. num. 6. ff. ad legem

90 *Falcidiam.* † Quid ſi propoſitio fuit facta ſuper
 materia prohibita, ut ſi ſtatutum dicit, quòd tale
 negotium non poſſit proponi in concilio, an va-
 leat reformatio? certè non: niſi diſpenſaretur
 contra ſtatutum. *Castr.* in d. l. 1. n. 6. ff. ad l. *Fal-*
cidiam. Illud poſtremo circa hanc materiam pro-

91 poſitionis fiendæ in concilio ſciendum eſt, †
 quòd debet fieri diu propoſitio ſuper rebus agen-
 dis, antequam deliberetur, & fiat reformatio,

92 ſeu decretum, † & ideo rationabilia ſunt ſtatuta
 dicentia, quòd priùs aliquid debeat proponi in
 concilio minori, antequam proponatur, & ter-

93 minetur in concilio majori; † debent enim con-
 ſilarii in rebus, & negotiis publicis maximè ar-
 duis tractandis cautè, prudenter, & maturè pro-
 cedere, non velo levato, & perfunctoriè. *Roland.*
conſ. 90. num. pen. & ult. vol. 1. *Castr.* in l. 22. §.

94 *prater hac* num. 4. ff. de pet. her. † Advertantque
 diligenter decuriones, ut eorum reformationes,
 & decreta ſint honeſta, juſta, & rationabilia, aliàs

95 non valerent. *Ozaſ.* deciſ. 17. num. 8. & 11. †
 & non ſint ambitioſa, & ad æmulationem facta,
 quia poſſunt reſcindi, caſſari, & revocari, l. *ambi-*
tioſa. ff. de decretis ab ord. facien. *Marcus* deciſ.

800. *nn. 2. vol. 1. Barto. in l. 12. nn. 2. & ult. C. de transactio.* † licet enim quod semel ordo de-96
 crevit, non oporteat id rescindi, ex causa, tamen
 hoc licet, videlicet si ad publicam utilitatem respi-
 ciat rescissio prioris decreti. *l. quod semel, ff. de decretis ab ordi. faciend.* † Nam à decreto decu-97
 rionum civitatis iniquo, & publicæ utilitati con-
 trario potest appellari ad officialem ipsiusmet ci-
 vitatis, dummodo habeat merum & mixtum im-
 perium, & non sit creatus ab ipsis decurionibus,
 sed à superiore. *Maranta fol. 470. num. 395.* †
 Caveant etiam consiliarii, ut quando in univer-98
 sitate, seu concilio aliquid damnosum, & illiei-
 tum tractatur, ut expressè contradicant, aliàs ita
 involvuntur pœna delicti, quemadmodum con-
 sentientes. *7as. in l. qua dotis, nu. 89. ff. sol. matr. Marcus decis. 962. per tot. maxime num. 2. vol. 1.* Convocato igitur concilio, aoadunatisque
 decurionibus, factâque propositione, ut suprà
 diximus, in reformationibus deinde faciendis, is
 ordo servari debet, † ut is, qui majoris auctorita-99
 tis, & dignitatis est, debeat habere primam vo-
 cem, & sic consequenter & successivè suffragia
 danda sunt, secundum cujusque qualitatem, ho-
 norem, & prærogativam, *Maranta in sua praxi, fol. 2. num. 8. l. 6. §. privilegiis, ubi Bart. ff. de decu-
 rion.* Sed quia aliquando ordo decurionum, vel
 quia multitudine negotiorum impeditus est, vel
 quia ita ipsi universitati expedit; nam segniùs ex-
 pediunt commissa negotia plures, committit ali-
 quibus ex concilio, seu aliis personis, quæ non
 sunt de corpore ipsius concilii alicujus negotii
 expeditionem, & dat ipsis super eodem negotio

arbitrium, idcirco aliqua circa hanc materiam
 subijciam, an scilicet, & quando decreta, seu re-
 formationes factæ per ipsos deputatos valeant,
 necne. Præmitto primò verissimam esse illam re-
 gulam, † quòd illud, quod fit ab his, qui habent
¹⁰⁰ auctoritatem à concilio universitatis, videtur
¹⁰¹ fieri ab ipsomet concilio civitatis. † Nam omnia
 ea nostra faciamus, quibus auctoritatem nostram
 impartimur, inquit Imperator in *l. 1. C. de vet. ju-
 re enucl. text. est de hoc expressus*, & in terminis
*materia nostra in l. 6. §. si decuriones, ff. quod cujus-
 que univ. nom.* † Hinc si consilium civitatis vel
¹⁰² alterius universitatis eligat illum in officialem,
 quem priores, vel alii deputati nominaverint,
 nominatus à prioribus, seu ab aliis deputatis,
 censetur specialiter nominatus, & electus ab ipso-
 met concilio civitatis, *l. unum l. familia, §. 1.
 ff. de lega. 4. ubi de hoc est text. & ibi etiam Bart.
 num. 1. & Castr.* ubi electus, seu nominatus ab
 aliquo, censetur ab illo electus, seu nominatus,
 qui eligendi potestatem tribuit eligendi, & sic ille
 eligens, vel nominans dicitur exercere nudum
 ministerium, & nullum jus tribuit, sed omne jus
 habet electus ab illo, qui potestatem dedit, *d. l. 6.
 §. si decur. ff. quod cujusq. univ. nom.* parvi enim re-
 fert ipse ordo eligat, an is cui ordo negotium de-
 dit, *d. §. decur.* † Sed quid si eorum electio non va-
¹⁰³ leat, ut puta, si elegerunt inhabilem, an possint ite-
 rum eligere? *Castrens. in l. 69. §. 1. n. 3. ff. de leg. 2.*
 tangit hanc difficultatem, & dicit, quòd non pos-
 sunt iterum eligere, tanquam functi sint eorum
 officio, † sicut judex delegatus, qui tulit senten-
¹⁰⁴ tiam nullam, *l. judex posteaquam, ff. de re judicata,*
 Bart.

Bart. tamen *in l. 2. ff. de optio. legata*, circa hunc articulum distinguit, an istis deputatis fuerit collata ordinaria, vel delegata potestas, quia primo casu iterum possent eligere, sicut ordinarius, qui tulisset sententiam nullam, quia posset iterum illam dare, *l. si Praeses C. quomodo*, & *quando iudex*, secus in secundo casu, quia non possunt iterum eligere, quando autem censeatur collata ordinaria, vel delegata potestas, seu jurisdictio, explicat ibi Bart. ad quem me remitto. Hinc etiam sequitur, quod si priores, seu antiani alicujus universitatis fecerint aliquod statutum vigore auctoritatis sibi ipsis concessæ à concilio ipsius civitatis, certè istud statutum non dicetur conditum per ipsos priores, sed ab ipsomet ordine decurionum, & per hoc, nec iidem priores, nec alii sequentes possunt illud statutum sine ipsius concilii auctoritate revocare; secus si priores fecerunt ipsum statutum ex eorum officio tanquam priores, quia erat eis hæc facultas, & potestas concessa, tunc enim & ipsi, & successores in officio possunt illud revocare, *Bar. in l. 2. §. 1. num. ult. ff. de optione legata*. † Sed quid si concilium civitatis¹⁰⁵ dat arbitrium, seu potestatem prioribus, vel aliis super alicujus negotii explicatione, utrùm ipsi priores, vel alii, quibus est datum arbitrium, possint alii committere, & transferre in alios auctoritatem sibi ipsis concessam, *Bart. in l. 6. §. 1. ff. quod cujusq. univ. nom.* ponit hanc quæstionem, & dicit, esse videndum, utrùm populus, universitas, seu ipsius concilium transtulerit jurisditionem ordinariam, vel delegatam. Primo enim casu potest transferri in alios, quia cum habeant ordi-

ordinariam jurisdictionem à populo, poterunt hanc eandem aliis demandare, nisi electa sit industria personarum; secus in secundo casu. Quia in re faciunt, quæ scribit *Bart. in l. omnes populi, num. 20. ff. de justit. & jure.* † Cæterum si universitas aliqua, seu ordo decurionum per statutum, reformationem, & decretum committat aliquid prioribus, antianis, seu aliis, intelligitur vel majori parti eorum, si alii sunt absentes, debent tamen requiri, & vocari, quia fortè eorum præsentia traheret ad alios suam sententiam. *Barto. in l. 11. nu. 1. ff. de pactis. Jas. in l. 10. n. 1. & 2. ff. eod.* † Non possunt tamen priores, quibus aliquid
 106 est commissum, providere contra ordinamenta, statuta, & reformationes ipsius concilii, nisi necessitate urgente, & emergente, vel ex magna & evidenti causa. *Barto. in l. 4. num. 2. C. de naviculariis, lib. 10. Jas. in repet. l. 9. ff. de justit. & jure.*
 107 Et quando aliquid committitur aliquibus per ipsum concilium civitatis, valet, licèt iterum non reducatur ad concilium, quia sufficit, semel fuisse commissum. *Cagnol. in l. 2. num. 59. ff. de orig. jur. civil.*

Vidimus hætenus de decurionibus, seu consiliariis, qui sunt generales administratores universitatum, rerumque publicarum, nec-non aliqua diximus de his, quibus aliquid commissum est ab ipsomet ordine decurionum. Nunc superest, pro complemento hujus primæ Partis præsentis Tractatus, ut aliqua breviter & strictim subjiciamus de aliis particularibus officialibus, seu administratoribus, qui ab ordine decurionum, & conciliis universitatum eliguntur, ut publica
 ne-

negotia gerant, publicasque res administrent,
 latius particulatim, & sigillatim suo loco, &
 tempore de hoc dicturi. † Iſti igitur administra-
 tores particulares ab univerſitatibus conſtituti, ve-¹⁰⁸
 luti ſyndici, procuratores, actores, ſeu negotio-
 rum geſtores poſſunt intentare, & movere actio-
 nes competentes ipſi univerſitati. *Castr. in l. ult.*
. quod cuiuſq₃ univ. nom. Bald. in l. 30. ubi de
oc eſt text. C. de decurionibus lib. 10. & poſſunt
 omnia alia negotia ipſius reipublicæ expedire;
 tamenſi requirerent ſpeciale mandatum: † dicun-
 ur enim habere liberam, & generalem admini-¹⁰⁹
 ſtrationem, ſeu mandatum, & poteſtatem gene-
 ralem cum libera, *glo. ult. in l. mandato generali.*
ff. de procura. Decius conſil. 297. n. 2. Alex. in l. 12.
n. 2. § 3. C. de tranſact. § in l. 16. n. 2. C. de procur.
 † ubi procurator, ſeu ſyndicus univerſitatis poteſt
 vendere rem civitatis ſine mandato, quia dicitur¹¹⁰
 habere liberam adminiſtrationem, † æquiparan-
 tur enim iſti ſyndici tutoribus, qui habent pote-¹¹¹
 ſtatem cum libera, *Decius conſ. 297. num. 1. §*
2. & quòd iſti adminiſtratores publici cenſean-
 tur habere liberam adminiſtrationem, tenet *Alex.*
in l. 11. §. plerumque num. 12. ff. de pact. § in l.
27. num. 17. ff. ſi cert. pet. Caſtr. in d. §. plerumq₃
num. ult. § in l. 58. n. 8. ff. de procurat. Bald. in l.
unica. n. ult. C. etiam per procur. cauſ. reſtitut. in
integrum. ubi iſti adminiſtratores dicuntur habe-
 re publicum, & ſic ſpeciale mandatum, *idem*
Bald. in l. 12. num. 2. C. de tranſact. ubi licet
 in mandato ſingularium perſonarum ſit neceſſa-
 ria adjectio liberæ, vel æquipollentis, ad hoc
 ut libera cenſeatur data poteſtas, & adminiſtra-
 tio.

tio, in mandatis tamen universitatum tacitè hoc
 videtur inesse, ex legis dispositione. *Curtius juni-*
or. in l. Praeses. n. 2. C. de transact. Marcus decis.
780. nu. 8. vol. 1. & decis. 701. per tot. vol. 2. & ibi
etiam in addit. Jaf. in l. 12. num. 7. 8. 9. & 10. C. de
transact. & ibid. Barto. n. 4. † Hinc cùm isti admi-
 112
 nistratores habeant liberam & generalem admi-
 nistrationem, possunt super re dubia ipsius uni-
 113
 versitatis transigere, † & tenet transactio, licet in
 ipsa requiratur speciale mandatum, si modò bo-
 na fide, & non ambitiosè facta sit. *l. transactionis.*
l. 12. C. de transactio. & ibid. Alex. num. 1. 2. & 3.
Bald. num. 1. cum sequen. Curtius junior. nu. 2. Jaf.
nu. 1. cum pluribus sequen. Decius consi. 297. num.
 114
 4. 5. & ult. † Non enim possunt jus reipublicæ, &
 debitum liquidum remittere, nec donare, nec in
 præjudicium ipsius universitatis, alicui gratifica-
 ri, *l. ambitiosa, ff. de decret. ab ordi. facien. l. 2.*
cum glo. C. de decret. decur. super immunit. lib. 10.
Bald. in l. 38. ff. de pact. Alexan. in l. 11. §. plerum-
que nu. 9. 11. & 12. ff. eod. titu. de pact. & in d. l. 12.
num. 1. 2. & 3. C. de transact. Castren. in d. §. ple-
rumque. num. ult. & in d. l. 38. num. 1. ff. de pact. ubi
 expressè dicit, istos administratores universita-
 tum posse pacisci ad utilitatem, & damnum ipsius
 universitatis, nisi hujusmodi pacta sint ambitio-
 sa, continentia scilicet donationem, & debiti li-
 quidi remissionem; non enim hoc possunt facere,
 ut de hoc est text. expressus *in d. l. 12. C. de trans-*
act. Bald. in l. 22. n. 1. C. de pact. ubi hujus rei ponit
rationem, & in d. l. 12. n. 1. 4. 5. 6. & 7. C. de trans-
act. & ibid. Jaf. n. 1. 12. & 15. Curt. Junior, num. 5.
& 6. Marcus decis. 207. per tot. volum. 2. Masch.

con-

conclus. 1314. per tot. † Sed utrū l. si quis maior. C. eod. titul. de transact. habeat locum in civitate, vel alia universitate, vide Cagnolū in d. l. si quis maior, numer. 17. cum pluribus sequen. Et ibi Jaf. num. 7. cum pluribus sequen. decis. Avennionen. 128. num. 8 Licet autem isti administratores particulares rerum publicarum non possint gratis de itum liquidum universitatis remittere, †¹¹⁶ si tamen confiteantur, solum esse universitati, sintque tales personæ, quæ positæ sunt, & constitutæ ad recipiendam solutionem, talis confessio præjudicat universitati, & ei statur. *Castren. in l. 38. num. 3. ff. de pact.* † Possunt etiam administratores universitatum debitum usurarium, tan-¹¹⁷ quam odiosum remittere, l. adversus, C. de usuris, *Curtius Junior in d. l. 12. numer. 8. 9. Et 11. C. de transact. Castr. in d. l. 38. num. ult. ff. de pact.* † Habent etiam aliud isti publici administratores, quia quando plures sunt simul consti-¹¹⁸ tuti ab universitate, quilibet eorum habet potestatem & mandatum in solidum, etiam in his, quæ requirunt speciale mandatum, licet hoc expressum non fuerit, l. 11. 12. 13. ff. ad municipales. Personam enim publicam gerunt, & ideo habent mandatum in solidum. *Pulchrè Decius consil. 297. per totum. Marcus decis. 78c. num. ult. vol. 1. Maschar. conclus. 1314. per totam. Ripa in l. si is, qui bona nu. 4. ff. de pigno.* † & quilibet eorum tenetur in solidum, & alter pro altero,¹¹⁹ & quod unus solvit propter culpam alterius, repetit ab illo per actionem negotiorum gestorū. *Castren. in l. cum alicui, num. 4. Et in l. 31. num. 1. Et 2. ff. de negotiis gestis toto tit. C. quo*
G quis-

quisque ordine conven. lib. 10. l. 11. cum duabus
 12 sequen. ff. ad municipales. † An autem isti admini-
 stratores rerum publicarum habeant beneficium
 divisionis, & ordinis, sicut contutores, ponit latè
 Boërius decisio. 60. num. 1. 2. & per totum, ubi
 13 multa de hac materia, † Qualiter autem propter
 negligentiam puniantur isti administratores, & ad
 quid teneatur, utrùm dumtaxat de dolo, an verò
 etiam de lata culpa, levi, & levissima, & de casu
 fortuito vitioque naturali, vide Ozas. decis. 109.
 num. 7. & 8. Borgnin. decis. 37. num. 12. & 14.
 19. 20. cum plur. sequen. fol. 298. & decis. 320.
 num. 22. fol. 292. De quibus omnibus latè dis-
 seremus inferiùs suo loco & tempore. Et ex istis
 remaneat expedita ista prima Pars præsentis
 nostri Tractatus.

TRA

TRACTATUS
DE JURE
UNIVERSITATUM,
PARS SECUNDA.
CAPUT I.

De actibus judicialibus, qui fiunt nomine Universitatum, tam in agendo, quàm in excipiendo.

SUMMARIUM.

1. Universitas potest agere, & conveniri.
2. Universitas non potest per se in judicio stare, sed per suos syndicos, seu actores.
3. Universitas potest cogi ad constituendum syndicum.
4. Universitas equiparatur pupillo.
5. Pupillus quando convenitur in judicio, actor debet petere, ut constituatur eidem pupillo tutor.
6. Curator ad lites constituitur minori, etiam invito.
7. Universitas si nullum syndicum habeat, per quem possit defendi, admittitur quilibet etiam extraneus ad defensionem ejusdem universitatis.

8. Absens potest à qualibet persona etiam extranea defendi, dummodo caveat de iudicato solvendo.
9. Respublica interest, quamplurimos ad defendendam suam causam admittere.
10. Satisfactio, seu cautio rati, firmat personam ejus de cujus mandato dubitatur.
11. Syndicus universitatis, si de ejus mandato, seu decreto dubitatur, admittitur cum cautione de rato.
12. Syndicus, seu actor eligitur ab ordine decurionum.
13. Syndicum qualibet universitas approbata potest facere.
14. Pro universitate quis possit agere.
15. Iudex ordinarius an, & quando possit agere pro universitate, cui praeest.
16. Pupillus si non habet tutorem, iudex supplet.
17. Iudex ordinarius, vel alius magistratus, an & quando possit agere pro singulis collegiis existentibus in universitate, cui praeest.
18. Syndicus universitatis qualiter constituitur.
19. Syndicum certa pars universitatis potest constitnere.
20. Syndicus an possit constitui ab antiquis, vel consulibus.
21. Syndici constitutio ad hoc ut teneat, & valeat, quae requirantur.
22. Syndici constitutio an requirat de necessitate decretum, & auctoritatem iudicis.
23. Syndici constitutio ad hoc, ut subsistat an requiratur ut in instrumento syndicatus describantur, & exprimantur nomina omnium decurio-

curionum, qui ipsi constitutioni fuerunt praesentes.

24. *Syndici constitutio illegitima potest per universitatem ratificari verbo, & facto.*
25. *Syndicus constitutus ab universitate si appelletur procurator, an ista nominatio habeat vitare actum constitutionis.*
26. *Syndicus constituitur tam ad negotia, quàm ad iudicia.*
27. *Actor constituitur ab universitate ad lites tantum.*
28. *Syndicus habet mandatum generale cum libera administratione.*
29. *Actor constituitur ab universitate ad unam causam dumtaxat, & sic habet tantum speciale mandatum.*
30. *Syndicus constituitur ab ipsa universitate.*
31. *Actor non solum potest constitui ab ipsa universitate, sed etiam ab antianis, prioribus, seu consilibus ipsius universitatis.*
32. *Actor constituitur à tutore vel curatore.*
33. *Syndicus constituitur ab universitate, & ordine decurionum sine decreto iudicis.*
34. *Actor quando constituitur non ab ipsa universitate, sed ab eius administratoribus, requiritur decretum iudicis.*
35. *Syndicus constituitur ad lites praesentes, & futuras.*
36. *Actor constituitur ab universitate ad lites praesentes tantum, & non ad futuras.*
37. *Actor quare non possit dari, nisi ad lites praesentes, syndicus autem ad praesentes & futuras.*
38. *Sententia non tenet, nisi super re certa.*

39. Procurator proprie est ille, qui à persona singulari constituitur.
40. Syndicus proprie ille dicitur, qui est constitutus ab universitate, & collegio.
41. Oeconomus duntaxat ab Episcopo constituitur. & in rebus ecclesiasticis.
42. Syndicus & procurator in effectu unum, & idem sunt.
43. Universitas non solum syndicum, sed etiam procuratorem constituere potest.
44. Procurator & Syndicus in multis pari passu ambulant.
45. Syndicus est nomen genericum, & defensorem significat.
46. Universitatum causa eo ordine tractantur, quo causa singularium, & particularium personarum.
47. Ferie messium, & vindemiarum non servantur in causis universitatum.
48. Procurator constitutus à singulari persona utitur in procedendo jure communi, tam in agendo, quam in excipiendo.
49. Syndicus vel actor constitutus ab universitate utitur jure communi in agendo, nisi aliud expressum sit, licet in excipiendo utatur jure singulari.
50. Procurator quis non presumitur, nisi probeatur mandatum.
51. Syndicus quis non presumitur, nisi constet de mandato.
52. Procurator non potest esse testis in causa, in qua existit procurator.
53. Syndicus in causis, in quibus pro universitate intervenit, non potest esse testis. § 4. pro

54. Procurator post litem contestatam revocari non potest, nisi cum causa cognitione.
55. Syndicus sive actor ab universitate constitutus, non potest litem contestata sine superioris auctoritate revocari.
56. Procuratori non datur actio iudicati, nec contra eum, nisi in rem suam datus sit.
57. Actori ab universitate constituto. seu syndico non datur actio iudicati, nec similiter contra eum.
58. Filius familias potest constitui procurator.
59. Filius familias potest ab universitate constitui actor & syndicus.
60. Syndicus constitutus ab universitate, usque ad certum tempus, an finito tempore, & litem contestata teneatur litem proseguere.
61. Syndicus ab universitate constitutus cum auctoritate magistratus seu alterius superioris, an & qualiter possit agere contra ipsum magistratum, & superiorem.
62. Citatio est principium, & fundamentum omnium iudiciorum.
63. Universitas qualiter citari debeat.
64. Universitas coram quo iudice conveniri debeat.
65. Syndicus universitatis agens. quod nomen debeat in libello ponere, & qualiter libellum concipere debeat, tam in civilibus, quam in criminalibus.
66. Juramentum calumniae hodie. tam actores, quam rei tenentur subire.
67. Universitas an, & qualiter teneatur de calumnia jurare.
68. Universitas caret anima, & est nomen iuris, & non personarum.

69. *Syndicus universitatis respondet positionibus cum juramento calumnia.*
70. *Reorum proprium est fugere.*
71. *Universitas si est contumax, qualiter contra ipsam procedatur.*
72. *Decretum secundum non interponitur contra pupillum.*
73. *Decretum secundum interponitur contra universitatem.*
74. *Contumacia syndici an, & quando noceat universitati.*
75. *Confessio syndici facta in judicio an noceat universitati.*
75. *Confessio syndici facta in judicio an noceat universitati.*
76. *Syndicus universitatis an, & quando possit deferre adversario juramentum litis decisivum, vel super aliquo emergenti.*
77. *Expensas litis an & quando universitas injustè litigans rescire, & solvere teneatur.*
78. *Universitas si litigat cum aliquo ejusdemmet universitatis. & fuerit condemnata in expensis, an is, contra quem litigat universitas, teneatur contribuere in expensis litis per universitatem factis.*
79. *Testes de universitate an & quando possint deponere, & probent in causa ipsiusmet universitatis.*
80. *Compromissum ad similitudinem judiciorum pertinet, nec non ad finiendas lites.*
81. *Universitas an possit facere compromissum.*
82. *Compromissum factum ab universitate, an finiat, si ipsa universitas diminuat.*
83. *Universitas eadem manet, licet aliqui ex ipsa universitate deficiant.*
84. *Com*

84. *Compromissum si fiat per universitatem, an requiratur decretum iudicis in compromisso, an verò in laudo.*
85. *Laudum est transactio.*
86. *Laudum fundatur super compromisso.*
87. *Sententia lata contra universitatem an & quando teneat.*
88. *Sententia lata contra universitatem, qua transiit in rem judicatam, an possit citra remedium appellationis retractari ex instrumentis de novo post latam sententiam repertis.*
89. *Universitas si habuit sententiam contra debitorem suum vel ejus heredem, potest petere se mites in possessionem rerum tam heredis, quam hereditariarum.*
90. *Sententia executio non potest fieri contra syndicum, actorem, vel contra singulares personas de ipsa universitate, sed tantum contra ipsam universitatem fieri debet.*
91. *Sententia lata contra universitatem, qualiter contra ipsam mandetur executioni.*
92. *Sententia lata contra particularem, & singularem personam, qualiter, quo ordine, & modo mandetur executioni.*
93. *Sententia lata contra universitatem, an possit mandari executioni in viis publicis, & aliis rebus similibus.*
94. *Universitas condemnata si nulla bona habeat, in quibus possit fieri executio sententiae, debet, & cogitur collectam imponere, ut de ejus exactione solvatur condemnatio.*
95. *Universitas, si nolit imponere collectam, iudex citatis ipsis de universitate, eam imponet.*

- 1 **C**ERTISSIMUM est in jure, † Universitatem posse agere, & conveniri. *l. 1. §. 1. l. 2. 3. 7. §. 9. ff. quod cujusque univ. nom. l. procuratores, C. de decurio. lib. 10. †* Non tamen potest per se in judicio stare, sed per suos Syndicos, & actores, per quos ipsa respublica repræsentatur. *d. l. 2. §. 3. ff. quod cujusque univ. d. l. decuriones, §. ibi etiam gl. l. 8. ubi de hoc est rex. elegantissimus ff. de pollicitationib. l. 27. junctâ glo. ff. ad S. C. Trebell. l. 10. §. qui manumittitur, ff. de in jus voc. Bal. in l. 6. §. 2. n. 3. ff. de*
- 2 *his, qui not. infamia. & ideo † potest universitas cogi ad constituendum syndicum, l. 4. §. creditorib. ff. de fideic. libertatib. d. l. 27. ff. ad S. C. Trebell. Castrenf. in d. l. 1. §. 1. num. 2. ff. quod cujusque univers. nom. Bar. in d. l. 4. §. creditoribus. §. in l. 3. nu. ult. ff. de alimentis, §. cibariis lega. Marcus decis. 489. nu. 5. in fine vol. 1. Bart. §. Ripa in l. 1. §. si autem collegium. nu. 9. ff. ad S. C. Trebellia. ubi expresse dicit, universitatem posse officio judicis compelli ad faciendum syndicum, contra quem creditores agant, & qui ipsam universitatem defendat, & ut facilius causæ tractentur. Franciscus Curtius in l. 2. §. hoc etiam num. ult. C. de jurejurando propter calumniam dando, §. ibi etiam Bald. num. 2. §. in l. 1. §. nu. 5. C. de testamen. manumiss. §. in l. 8. in 2. lectura. ff. quod cujusque univers.*
- 4 *nom. ratio est, quia † respublica & universitas æquiparatur pupillo. l. 3. c. de jure reipublica lib.*
- 5 *11. & sicut quando agitur contra pupillum, † actor debet petere, ut constituatur eidem pupillo tutor, curator, seu defensor. l. 3. §. fina. ff. qui pet. tut. ita quando agitur contra universitatem, potest, & debet petere actor, ut constituatur Syndicus*

eus, & imputabitur actori, si non petierit. l. 1. §
 ibi etiam Bart. n. ult. C. de jure Reipub. lib. 10.
 eodem modo videmus, quod † minori, etiam invi- 6
 to constituitur curator, seu defensor ad lites. §. 1.
Instit. de curato. Quod † si nullus syndicus ab uni-
 versitate sit constitutus, per quem possit defendi 7
 ipsa res publica, vel si sit constitutus, absit, aut va-
 letudine impediatur, aut inhabilis sit ad agen-
 dum, admittitur quilibet etiam extraneus ad de-
 fensionem ejusdem universitatis. Quemadmo-
 dum enim † ad defensionem privatæ personæ 8
 absentis admittitur quilibet, dummodo caveat
 de judicato solvendo, ita & ad defensionem uni-
 versitatis, licet non sit propriè absens. Nam † rei-
 publicæ interest, quamplurimos ad defendens 9
 suam causam admittere. l. 4. ff. de oper. nov.
 nunc. quia hoc modo melior conditio universi-
 tatis fit. l. 1. § ult. § ibi etiam Bart. n. ult. ff. quod cu-
 jusq. univers. nom. Cast. in d. l. 1. §. 1. n. 7. & sicut pro
 privata persona admittitur quis cum cautione de
 rato; nam † per cautionem rati, firmatur persona 10
 ejus, de cujus mandato dubitatur, ita & † pro
 universitate quis admittitur cum cautione de ra- 11
 to, quoties de mandato, seu decreto dubita-
 tur. l. 6. §. actor universitatis. ff. quod cujusque univ.
 nom. tex. est in l. 2. §. hoc etiam, C. de jure juran. prop.
 cal. dan. § ibi etiam Bal. nu. 1. § Franciscus Curt.
 num. 6. gl. 1. in l. ult. C. de vend. reb. civ. lib. 11. glo.
 ult. in l. 1. §. ult. ff. quod cujusque univers. nom. l.
 nona, cum glo. magna. ff. rem. ratam haberi, Non
 tamen actor seu syndicus ab universitate consti-
 tutus tenetur cavere de judicato solvendo, gl. in
 l. 6. §. actor universitatis, in verbo de rato. ff. quod
 cujus-

*cujusq; univerſ. nom. Jaf. in l. 4. nu. 19. ff. de re judi-
cata*, † univerſitas igitur, ſeu ipſius concilium de
jure communi habet auctoritatem eligendi ſyndi-
cos, ſeu actores, per quos agere vel conveniri
poſſit. *Bart. in l. 2. nu. 8. C. de decurio. lib. 10. l. 30.
C. eod. tit. l. 27. Et ibi glo. Et etiam Bar. ff. ad S. C.
Treb. Et ibid. Alex. nu. 5. 6. Et 7. nec eſt neceſſe,
quòd conſtituatur à concilio, ſeu ab adunantia
generalì, ſed ſufficit, quòd conſtituatur à concì-
lio ordinario, Caſtr. in l. 3. n. 6. ff. quod cujusq; univ.*

13 *nom.* Nam † quælibet univerſitas approbata pot-
eſt facere ſyndicum, *Marcus deciſ. 800. nu. 5. Et 6.*

14 *vol. 1.* † Is enim pro univerſitate poteſt experiri,
cui hoc conſeſſum eſt à lege, vel conſuetudine,
vel ab ordine decurionum, ſeu concilio ipſius u-
niverſitatis, vel à majore parte, id eſt, à duabus
partibus totius ordinis decurionum, *l. 27. cum gl.
ff. ad Trebell. gl. 1. in l. ult. C. de vend. reb. civ. lib.*

11 *l. 2. Et 3. ff. quod cujusq; univerſ. nom.* † Nam ju-
15 re communi magiſtratus, ſeu poteſtas, qui præeſt
ipſi univerſitati, agit pro ipſa communitate,
quando reſpublica non habet caput, rectores,
adminiſtratores, actores, ſeu ſyndicos, *glo. 2. in
l. 3. ff. quod cujusque univerſ. æquiparatur enim
univerſitas pupillo, l. rempublicam, C. de jure rei-*

16 *publicæ, lib. 11.* † Sed ſi pupillus non habet tuto-
rem, judex ſupplet, *l. bonorum. C. qui admitti ad
bonorum poſſeſſ. l. ſi infanti, in fine, C. de jure delib.*
ita in univerſitate judex ſeu poteſtas ſupplet de-
fectum adminiſtratoris, ſeu ſyndici, *Bart. in l. 3.
nu. 1. 3. 4. Et 5. ff. quod cujusque univ. nom.* ſicuti
enim ad agendum pro ſingulari perſona, ſunt a-
liqui, qui habent poteſtatem à lege, etiam ſine
man-

mandato expreffo, ita ad agendum pro univerſitate, *Caſtrenſ. in l. 3. num. 1. ff. eo. tit. quod cuiusq.* Nec ſolum † magiſtratus poteſt agere pro ipſa¹⁷ univerſitate, cui præeſt, ſi non habeat ſyndicum, ſeu adminiſtratorem, ſed etiam pro ſingulis collegiis exiſtentibus in illa univerſitate, ſi non habeant rectorem, *gl. 2. in d. l. 3. ff. quod cuiusq. univerſ. Caſtrenſ. in d. l. 3. n. 1. 2. 3. 4. & 5. † Syndicus*¹⁸ *igitur univerſitatis vel ipſo jure communi, & legis diſpoſitione, vel ab ipſamet univerſitate, ſeu ordine decurionum conſtituitur, & † non ſolum*¹⁹ *tota univerſitas, ſed etiam certa pars univerſitatis poteſt facere ſyndicum, Jafon. in repet. l. 9. nu. 41. ff. de juſti. & jure, & in l. ſi quis, 32. §. ſi parti n. 2. & 7. ff. de lega. 1. Caſtr. in d. l. 32. & ult. num. 3.*²⁰ *f. de lega. 1. Sed an † antiani vel conſules poſſint facere ſyndicum? vide Alexan. in l. 11. §. plerumq. nu. ult. ff. de pact. Caſtrenſ. in l. 3. nu. 6. ff. quod cuiusque univerſ. nom. Alex. in l. omnibus, num. 5. 6. & 7. ff. ad Senatus C. Trebell. † in conſtitutione*²¹ *autem huiusmodi ſyndicorum multa requiruntur ad hoc, ut talis conſtitutio teneat, & valeat, quorum aliqua ſunt generalia ad omnes alios actus, qui ſunt ab univerſitatibus, aliqua autem ſunt particularia, ſpecialiter reſpicientia modum & formam conſtitutionis ipſius ſyndici. Primò igitur requiritur, ut univerſitas, ſeu ipſius concilium convocetur mandato ſuperioris, l. obſervare, C. de decurionib. lib. 10. & ubi non ſit ſuperior, decurioni antiquiori in officio competit hoc jus convocandi concilium, gloss. in l. 3. & ibi Doctores, ff. quod cuiusque univ. nom. Boërius in tract. de ſeditioſis, cap. ult. num. 8. Secundò requiritur,*
ut

ut ipsum concilium congregetur in loco publico, solito, & consueto, vel per campanam, vel tubam, vel præconis voce, juxta consuetudinem cujusque loci, *d. l. observare, & ibi etiam glo. Glo. in l. aliud, §. refertur, ff. de reg. jur. Boërius loco allegato numer. 8.* Tertiò quòd sint præsentès, & interfint ipsi consilio, saltem duæ partes ex tribus ipsorum decurionum, *l. 3. & 4. ff. quod cujusque univers. nom. glo. in l. 27. ff. ad S. C. Trebell. Rolan. consil. 53. num. 31. volum. 4.* Quartò, quòd major pars omnium congregatorum, simul consentiat, siue omnes de concilio interfuerint, siue duntaxat duæ partes, *d. l. 3. & 4. & ibi glo. ff. quod cujusque univers. nom. glo. in d. §. refertur. l. quod major. ff. ad municip. glo. in l. 30. in ver. reipublica, C. de decurionib. lib. 10.* & hæc requisiti sunt generalia, ad omnes alios actus, qui fiunt ab universitatibus, & de quibus in prima parte hujusce tractatus satis, abundèque diximus. Quintò specialiter † ad hoc ut syndici constitutio teneat, requiritur, ut interveniant decretum, & auctoritas judicis, potestatis, seu alterius magistratus, qui quæst ipsi universitati, *glo. in l. 3. ff. quod cujusque univers. nom. Jas. in l. 25. §. jussum. num. 39. & 40. ff. de acq. her. ubi dicit, quòd ad universitatem spectat creare syndicum, qui tamen venit confirmandus per superiorem. Idem tenet Bart. in l. 1. C. de servis reip. manumitt. & ibi etiam Bald. n. 6.* Contrarium tamen, scilicet in constitutione syndici sufficere decretum decurionum, nec esse necessariam superioris auctoritatem, seu judicis, & magistratus decretum, *tenet glo. in l. actor, ff. rem ratam haberi, & in l. item eorum, §. actor ff. quod cujus-*

cujusque univers. nom. Non obstat, l. 1. § 2. C. de serv. reip. manum. super quibus fundatur prima opinio, quia ibi tractabatur de alienatione rerum, quæ servando servari poterant, meritiò requiritur decretum superioris, sicut in alienatione rerum pupilli, & minoris. Tutius tamen est, ut ultra decretum decurionum interveniat etiam in syndici constitutione superioris auctoritas, Bart. in l. 3. num. 7. ff. quod cujusque univers. nom. & hanc opinionem, sufficere decretum decurionum, necesse necessarium decretum, seu auctoritatem superioris, & judicis, tenet Marcus decis. 787. per tot. vol. 1. Ripa in l. 1. §. si autem collegium, num. 6. ff. ad S. C. Trebell. Bald. in l. 3. num. 3. ff. quod cujusque univers. nom. pro qua opinione adducitur text. in d. l. 3. ff. quod cujusque univers. nom. ubi is potest nomine universitatis experiri, cui lex permittit, aut, lege cessante, ordo decurionum dedit, ergo sufficit decurionum decretum. Idem dicit text. in l. item eorum, §. 1. cod. cum. §. quid si actor, quibus in locis, J. C. loquens de syndici, & actoris constitutione, facit mentionem duntaxat de decreto decurionum, & non de magistratus auctoritate, & decreto, maximè cum constitutio syndici non respiciat jurisdictionem, sed administrationem rerum ipsius universitatis, super quibus liberè potest ipsa universitas, seu ipsius concilium statuere, & disponere tanquàm super rebus propriis ipsius universitatis, & quemadmodum, quando procurator constituitur à domino, non est necesse, quòd interveniat decretum judicis, seu auctoritas superioris, quia rei suæ quilibet est dominus,

nus, & moderator, ita etiam, eodem modo, videtur dicendum, quando syndicus, seu actor constituitur ab universitate, seu ordine decurionum, ut scilicet solum decretum decurionum, qui totum populum repræsentant, sufficiat, nec sit necessaria alia superioris auctoritas. *Bal. in d. l. 3. in 2. lect. num. 2. ff. quod cujusque univ. Rol. à Valle conf. 90. num. 5. vol. 1.* & hæc est veritas. Pro conciliatione tamen harum opinionum contrariarum *Cast. in d. l. 3. num. 6. & in l. 6 §. sed si ita num. ult. cum §. quid si actor, ff. eodem*, sic distinguit, aut syndicus constituitur ab aliqua universitate, seu concilio civitatis, quæ civitas superiorem non recognoscit, & hoc casu non requiritur decretum, seu auctoritas judicis, & magistratus, qui præest ipsi civitati, quia magistratus non est superior, sed inferior, cum constituatur ab ipsa civitate non recognoscente superiorem, quæ tenet locum principis, & ita secundum eum potest intelligi *glo. in d. l. actor, ff. rem rat. hab.* sufficit enim hoc casu decretum ipsius civitatis, seu concilii, aut illa universitas, à qua fuit syndicus constitutus, recognoscit superiorem, à quo solet constitui iudex seu potestas, qui præest ipsi universitati, & hoc casu potest procedere alia opinio, de qua *in l. 3. quod cujusque univ. nom.* ut scilicet sit necessaria auctoritas ipsius judicis, & magistratus, & ita videtur secundum Castrensem de facto servari; nam in singulis deliberationibus & conciliis, quæ fiunt in civitatibus subditis, & superiorem recognoscentibus, semper adsumt magistratus ipsorum locorum, qui repræsentant personam Principis, seu superioris, & qui præ-
bent

bent auctoritatem ipsis conciliis, & congregationibus. Sextò † ad hoc, ut constitutio syndici te-²³ neat, requiritur, ut in instrumento syndicatus describantur, & exprimantur sigillatim nomina omnium consiliariorum, qui ipsi constitutioni interfunt. *l. ult. C. de vend. reb. civ. li. 11.* & maxime in causis arduis, in quibus non sufficeret dicere, quòd decuriones constituunt, & faciunt talem syndicum, vel nominare duos, vel tres ex ipsis decurionibus, & postea subicere, & omnes alii, qui faciunt majorem partem. *7as. in l. placet n. 15. C. de sacrosf. eccles.* Breviter citra hanc materiam Doctores nostri communiter dicunt, & distinguunt hoc pacto, aut tractatur de actibus universitatis multum ponderosis, & præjudicialibus, & hoc casu debent exprimi nomina omnium decurionum, qui illi actui interveniunt, ut, quando constituitur syndicus ad alienandam rem ipsius civitatis. *d. l. ult. C. de vend. reb. civitatis li. 11.* aut tractatur de aliis rebus, & negotiis, quæ non sunt magni ponderis, & præjudicii, & tunc si universitas, seu concilium est magnum, frequens, & plenum, non est necesse, quòd scribantur nomina omnium decurionum, propter difficilem, & longam dinumerationem, sed sufficit dicere in instrumento omnes de concilio, seu duas ex tribus partes interfuisse: si verò universitas est parva, tunc scribi debent nomina omnium decurionum in instrumento syndicatus, & aliis deliberationibus, ita dicit Bart. *in l. 1. n. ult. ff. de albo scrib. Bal. in l. 3. num. 3. ff. quod cujuscq. univ. nom. Rolan. consi. 90. num. 16. 21. & 55. vol. 1. & consi. 53. n. 31. vol. 4. Bart. in d. l. ult. num. ult. C. de*

H

vend.

*vend. reb. civit. & in l. 6. §. actor, n. ult. ff. quod cuius
 jusq. univers. nom. Papiensis fol. 375. nu. 2. Marcus
 decis. 780. n. 9. vol. 1. de qua materia latè Mynsing.
 observatione 18. per totam cent. 3. & observatione
 76. per tot. cent. 1. ubi si syndicus constituatur ab
 universitate aliqua per nomen collectivum, ut puta,
 si dicatur, talis universitas, seu communitas
 constituit talem syndicum, non debent exprimi in
 instrumento syndicatus nomina singulorum, sed
 sufficit dicere omnes, vel majorem partem inter-
 fuisse; secus si constituatur per nomina singula-
 ria, puta cives, canonici, constituunt syndicum,
 quia talis sermo posset verificari de duobus tan-
 rum, & ob id nomina omnium decurionum, qui
 sunt præsentes sigillatim, & nominatim sunt ex-
 primenda, Masc. concl. 1313. nu. 7. usque in fi-
 nem. Et hæc sufficiant circa requisita ad hoc, ut
 syndicatus universitatis sit legitimus, & validus.
 De qua materia si quis plura desideret videre, con-
 sultat Cagnolum in l. aliud, §. refertur, n. 5. 6. & 10.
 ff. de reg. jur. Bart. in l. actuarios 7. n. 1. C. de numera-
 riis, & actuar. lib. 12. Rol. consil. 90. num. 3. conseq.
 volum. 1. Papiensem fol. 375. nu. 3. Marcum decis.
 780. per tot. vol. 1. Alex. in l. 26. num. 5. 6. & 7.
 ff. ad S. C. Trebell. Castren. ibid. num. 2. & in l. 1.
 §. 1. num. 9. ff. quod cuiusque univers. nom. Bald.
 in l. neque tutores, num. pen. & ult. C. de procurat.
 & in l. 30. C. de decurionib. lib. 10. & in l. 3. num. 2.
 ff. quod cuiusque univers. nom. in 1. lect. & in 2.
 lect. num. 2. Alexan. consi. 17. n. 1. vol. 6. & consi.
 198. num. ult. vol. 2. & consi. 49. num. 1. volum. 7.
 quibus in locis multa traduntur de modo, forma
 24 & requisitis in constitutione syndici. Quod si
 uni-*

universitas constituerit syndicum non servatis supradictis solemnitatibus à jure civili requisitis, & sic constitutio est illegitima, potest per ipsam universitatem ratificari hæc constitutio syndici, valida non solum verbo, sed etiam facto, putà si universitas solvat expensas factas in lite per syndicum non legitimè constitutum: non enim casu gesta per eum ratificare videntur, *Decius cons. 486. n. pen. & cons. 262. n. 6. & cons. 297. n. 3. & cons. 449. n. 35. Alex. cons. 127. n. 2. vol. 5.* Sed quid si universitas constituit unum syndicum, & appellat eum procuratorem, an per hoc vitietur instrumentum constitutionis syndici? & è contra si syndicum appello eum, qui est procurator, an ista nominatio, seu appellatio habeat vitare actum? Pro declaratione istius rei sciendum est, in jure nostro circa hoc propositum reperiri quatuor nomina, de quibus est videndum; est enim syndicus actor, procurator, & œconomus, † syndicus constituitur tam ad negotia, quàm ad judicia, sed † actor ad lites tantum, *l. 2. ff. quod cuiusq. univ. nom.* † Syndicus regulariter habet mandatum generale, cum libera administratione. † Actor verò constituitur ad unam causam, & sic habet speciale mandatum. Præterea † syndicus constituitur ab ipsa universitate, † Actor potest constitui ab administratoribus universitatis, putà ab antianis, prioribus, seu consulibus ipsius universitatis; sicut † à tutore, vel curatore etiam constituitur, *l. neque, C. de procurat.* item † syndicus constituitur sine decreto iudicis ab ordine decurionum, *l. 1. §. item collegium, ff. ad S. C. Trebell.* sed † actor, quando constituitur non

ab ipsa universitate, sed ab ejus administratoribus, debet constitui cum decreto judicis, seu magistratus, *d. l. neque, & l. si actor, C. de appell.* item † syndicus constituitur ad lites præsentis, & futuras; sed † actor universitatis ad præsentis tantum, *l. item eorum, §. sed si ita, ff. quod cujusque univers. nom. & ibi etiam Bart. nu. 2. & 3. Castrens. in rubrica, ff. eo. DD. in d. l. neque, & ibi etiam*
 37 *gl. C. de procurat.* Sed quæ est ratio, † cur actor non possit dari nisi ad lites præsentis? & syndicus ad præsentis, & futuras? Respondetur: quia aliam naturam habet officium actoris, & aliam officium syndici. Nam actor dicitur ab actu, unde si lis non est in actu, sed solum in potentia, nomen actoris non potest verificari, *Bald. in l. item eorum, §. si decuriones, in 1. lectura, num. ult. ff. quod cujusque univers. nom.* alia est ratio, quia cum hujusmodi decretum, seu constitutio sit actoris sententia, † sententia autem non teneat, nisi super re certa, *§. curare, Inst. de act. l. non quemad. ff. de judiciis, l. 1. ff. de usuris*; sequitur tale mandatum de futura lite, utpote incertum, non valere, *gl. in l. 6. §. sed si ita, in verbo decretum, ff. quod cujusque univers. nom.* † Procurator propriè est ille, qui à persona singulari constituitur, *l. in princ. ff. de procura.* † Syndicus autem est ille, qui est constitutus ab universitate, & collegio, *l. 1. §. quib. ff. quod cujusque univ. nom.* & dicitur Syndicus, quasi singulorum causas dicens, *c. 1. extra de Syndico, glo. in l. 1. §. quib. autem, in verb. syndicum, ff. quod cujusque univ. & ad stipulandum non promittendum quandoque constituitur, l. fin. ff. quod cujusque univers. nom.* *Ripa in l. si is qui bona, ff. de pignor.*

pignor. Actor autem dicitur in una causa tantum,
licet Syndicus ad omnes. † Oeconomus verò
duntaxat ab Episcopo constituitur, & in rebus ec-
clesiasticis, *gl. in d. §. quibus, in verbo syndicum,*
quæ ponit differentias inter syndicum, actorem,
& œconomum. *glo. in l. item eorum, §. actor, in*
verbo, defendere, & in verbo, de rato, ff. quod cuiusq;
univ. Papien. fol. 375. n. 1. gl. in l. neque, C. de pro-
cur. in verbo debent. Castr. in l. 6. §. ult. ff. quod cuius-
que univ. nom. & in §. sed si ita, & in l. 9. n. 2. 3. 4.
ff. rem rat. hab. Bart. in l. 1. §. 1. n. 1. ff. quod cuius-
que univ. nom. ubi plenè tractatur de supradictis
differentiis inter syndicum, actorem, procurato-
rem, & œconomum. In effectu tamen † syndicus
& procurator unum, & idem sunt, & potius debet
fieri distinctio in qualitate constituentis, seu in
modo & forma constituendi, quàm in nomine
administratorum, seu eorum, qui constituuntur;
unde si universitas dicit, ita constituimus talem
procuratorem, iste propriè est syndicus, & si
unus privatus diceret, constituo talem syndicum
meum, iste esset procurator, & si omnia ista nomi-
na simul ponantur, verbi gratia, si quis dicat,
constituo talem meum syndicum, actorem, &
procuratorem, in ea significatione quodlibet isto-
rum nominum sumetur, quod congruit qualitati
constituentis, *Bal. in l. 1. §. quib. autem n. 2. ff.*
quod cuiusq; univ. nom. & in l. 21. numer. 1. in 2.
lectu. ff. de his, qui not. inf. & in l. neque tutores
n. 11. C. de procur. ubi dicit, quòd non est vis in no-
mine, sed in modo constituendi, & qualitate rei
mandatæ. Bar. in l. 6. n. ult. & ibid. Castr. n. 5. ff.
de prescript. verbis idem Bar. in l. 1. §. 1. n. 2. & 3. ff.

H 3

quod

- quod cujusque univ.* ubi expresse dicit, si appello syndicum eum, qui est procurator, vel è contra, ista appellatio seu nominatio non habet vitare actum, unum enim interdum ponitur, & intelligitur pro altero, secundum subjectam materiam, & qualitatem personarum. *Castr. in l. 1. §. 1. n. ult. ff. quod cujusque univers. nom. Innoc. in cap. 6. n. 2. & in cap. 3. in principio, extra de juramento calum-*
- 43 *nia.* Et per hoc † universitas in causa universitatis, non solum syndicum, sed etiam procuratorem constituere potest. *glo. in l. neque tutores, in verbo debent, in fine. C. de procurat. Barto. in §. si quis Episcopus auth. de sanctiss. Epis. Castr. in l. 8. §. veterani procuratores, nu. ult. ff. de procurat. & in l. 1. n. pen. & ult. ff. eod. & in l. 6. §. sed*
- 44 *sita n. 2. ff. quod cujusq. univ. nom.* † Procurator enim, & syndicus in multis pari passu ambulant, ut dicit J. C. *in l. 6. §. actor universitatis, vers. actor, itaque iste, ff. quod cujusque univers. nom.* Nam eo modo, quo defendit procurator causam sui domini, agit, & defendit syndicus causam universitatis. *juxta notata in rubrica extra de syndi-*
- 45 *co.* † Syndicus enim nomen græcum est, & defenforem significat, secundum *glo. in c. 1. & ibi*
- 46 *Anton. de Butrio num. 13. extra de syndico.* † Causæ enim universitatum eo ordine tractantur, quo causæ singularium, & particularium personarum. *Bal. in l. 1. in 2. lectu. num. 2. ff. quod cu-*
- 47 *jusque univ. nom.* † In causis tamen universitatum non servantur feriæ messium, & vindemiarum. *Bal. in l. 5. n. 2. C. de feriis.* Et quemadmo-
- 48 *dum* † procurator constitutus à singulari persona utitur in procedendo jure communi, tam in agendo,

do, quàm in excipiendo, ita etiam † syndicus, vel 49
 actor constitutus ab universitate, unitur jure com-
 muni in agendo, nisi aliud expressum sit; licet in
 excipiendo utatur jure singulari; *Bar. in l. 3. n. 6. ff. quod cujusque univ. nom. Bal. in l. 27. n. 4. ff. si cert. pet.* & sicut quis † procurator non præsu- 50
 mitur, nisi probetur mandatum, ita nec † syndicus
 quis præsumitur, nisi probet, se fuisse non so-
 lum constitutum, sed etiam legitimè constitu-
 tum, & quemadmodum etiam † procurator 52
 non potest esse testis in causa, in qua exitit pro-
 curator; ita † nec syndicus in causis, in quibus 53
 pro universitate intervenit. *Maschar. concl. 1313. per tot.* & quemadmodum † procurator post li- 54
 tem contestatam revocari non potest, nisi cum
 causæ cognitione. *l. post litem ff. de procurat.* eo-
 dem modo † syndicus sive actor ab universitates 55
 constitutus non potest, lite contestata, sine supe-
 rioris auctoritate revocari. *Bar. in l. 6. §. quid si actor. n. 1. & ibid. etiam Castr. ff. quod cujusque univ. nom. d. l. 6. §. ex iisdem causis, ubi de hoc est tex. in terminis.* Præterea sicut † actio judicati non 56
 datur procuratori, nec contra eum, nisi in rem
 suam datus sit, ita etiam nec † actori ab universita- 57
 te constituto, nec contra eum datur actio judicati.
l. 6. §. actor universitatis, ff. quod cujusque nom. In-
 super quemadmodum † filiusfam. potest consti- 58
 tui procurator. *l. filiusfam. §. ipse quoque, ff. de pro-
 curat.* ita etiam † filiusfamilias potest actor & 59
 syndicus ab universitate dari. *d. l. 6. §. ult. ff. quod
 cujusque univ. nom.* Sed quid si † syndicus fuit 60
 constitutus ab aliqua universitate usque ad cer-
 tum tempus, & lis fuit contestata, & tempus est

finitum, an finito tempore teneatur litem prosequi? Distinguitur, aut quæritur, utrum possit compelli ad causam peragendam ab adversario. & dico, quòd sic, nisi syndicus alleget aliquam justam causam ex his, quæ ponuntur in *d. l. post litem, cum legibus sequen. ff. de procurat.* non enim potest revocari in præjudicium adversarii, ut ibi, aut quæritur, an possit cogi ab ipsamet universitate, à qua fuit constitutus, ita ut ei teneatur, si non exerceat officium, & hoc casu dicendum est, non posse eum cogi, nec teneri, nisi fortè cessarit in reddendis instrumentis, & in reddenda ratione; quemadmodum dicitur de tutore, & curatore, qui post completam tutelam, & curam cogitur litem cœptam perficere, nisi instrumenta litis, & rationes reddiderit, *l. 5. §. post completum, ubi Bart. ff. administr. tut. Bart. in l. ult. §. ult. ff. de appell. Marc. decis. 55. num. 2. vol. 1. Alexan. 61 consil. 135. num. 2. vol. 2.* Cæterum † si universitas constituit syndicum, seu procuratorem, vel actorem cum auctoritate magistratus, seu alterius superioris, non potest ille syndicus agere contra ipsum magistratum & superiorem. Qualiter autem constituatur, tunc syndicus, quando subditi volunt agere contra superiorem, ponit Barto. in *l. potest 18. num. ult. ff. de auctorit. tut.* Innocen. in *cap. edoceri, extra de rescript.* Bart. in *l. 6. §. actor. num. 1. ff. quod cujusque univers. nom.* ubi docet, qualiter constituatur syndicus, quando est contentio inter universitatem, & rectorem, seu superiorem.

Hactenus vidimus de his personis, quæ tam ex juris communis dispositione pro universitatibus

cæ.

experiuntur, quàm de his, quæ ab ipsismet universitatibus eliguntur. Nunc tractandum est de actibus judicialibus, qui fiunt ab ipsis universitatibus, seu earum nomine ab administratoribus, & officialibus supradictis, tam in agendo, quàm in excipiendo. † Sed quia citatio est principium, & ⁶² fundamentum omnium iudiciorum, §. *fin. Instit. de pæn. tem. litig.* idcirco priùs videamus, † quæ ⁶³ liter universitas citari, & in jus vocari debeat. Potest igitur universitas citari per edictum in loco affixum, ubi consuevit congregari; & si cives clauderent portas civitatis, potest affigi edictum in porta civitatis, quando nuncius haberetur ingredi, quòd si non esset tutus accessus ad portam civitatis, potest edictum affigi in civitate vicina, in ecclesia scilicet ipsius civitatis vicinæ, nec sufficit citari rectores, seu administratores ipsius universitatis in eorum domibus, sed debent citari, in loco ubi consueverunt congregari publicè. Potest etiam citari universitas per proclama factum in locis publicis ipsius civitatis, seu alterius universitatis, legendo citationem publicè, Maranta *in sua practica in verbo rectè concipiatur citatio*, num. 94. fol. 284. Castr. *in l. 1. §. 1. num. 5. ff. quod cuiusque univ. nom.* ubi dicit universitatem citari debere in arengo, id est quando sunt simul congregati in loco publico, citatio enim facta in persona syndici non sufficeret, ut universitas dicatur esse in dolo, & contumacia. Idem tenet Bald. *in l. 5. num. 15. C. de execu. rei jud. Et in l. 1. in 2. lectu. num. 1. ff. quod cuiusque univers. nom.* ubi scribit, universitatem debere citari in concilio congregato, nec sufficeret, si citeretur potestas, vel

H 5

alius

alius officialis, quia ejus contumacia non nocet universitati. Dupliciter igitur potest ipsa universitas citari, scilicet personaliter, & ad domum, tunc dicitur personaliter citari, quando citatur congregata in concilio; tunc dicitur ad domum citari, quando schedula citatoria januis, vel locis publicis affigitur, ita ut in publicam perveniat notitiam: idem enim est modus citandi universitatem, qui servatur in citatione fienda contra singularem personam, nempe personaliter, & ad domum per litteras; & antequam universitas possit se congregare, non potest dici contumax, nec in contumacia constitui. *Bald. in d. l. i. §. quod. si nemo, num. 1. 2. §. 3. ff. quod cujusque univers. nom.* Non sufficit igitur, citare syndicum, sed est citanda ipsa universitas supradicto modo, nisi nolit se congregare; quia tunc sufficeret citare syndicos, administratores, & rectores ipsius universitatis, *glo. in l. non potest, §. ibi etiam Bart. ff. de reg. jur.* ubi ponit, & docet modum citandi universitatem, & eam constituendi in contumacia. Idem *Bart. in l. final. ff. quod cujusque univer. §. latius in extravaganti, ad reprimendum, in verbo citationum corpus.* Idem tenet *Socinus in tract. de citatione art. 17.* ubi expressè dicit, universitatem citandam esse in arengo, id est, quando simul est congregata in loco publico, solito & deputato, & citationem factam in personam syndici, vel actoris universitatis, vel aliorum administratorum, & officialium non sufficere, & per talem citationem universitatem ipsam non posse constitui in dolo, & contumacia, quia ea, quæ expediunt universitati, possunt fieri per eosdemmet syn-

syndicos & administratores, non autem ea, quæ nocent. Idem tenet Bar. in §. sportularum, Auth. de sanctiss. episcopis, & in l. 1. nu. 2. & 3. C. de jure Reipublicæ, lib. 11. ubi dicit, non sufficere citari syndicum. Si enim non comparuerit, ejus contumacia non nocet universitati, sed si comparuerit, & litigaverit, tenet judicium. Contrariam autem opinionem, citationem scilicet factam in personam syndici universitatis sufficere, ejusque contumaciam officere ipsi universitati, tenet Bald. in l. 1. §. omnib. ff. quod cujusq. univ. Guido Papæ q. 321. idem Bald. in l. 6. num. 3. C. de remiss. pign. ubi expressè dicit, quando negotium tangit universitatem, sufficere civitati syndicos ipsius universitatis. Verùm meo judicio securiùs & tutiùs est, tenere cum gloss. in d. l. non potest, ff. de reg. jur. & ibi Bart. Rectè igitur ad evitandas prædictas contrarias opiniones observatur in hac nostra patria Pedemontana, ut in literis citatoriis, quæ conceduntur contra universitates, ponatur clausula salutaris, decernentes citationem fiendam in persona unius ex consulibus, syndicis, vel duorum ex credendariis, seu consiliariis ipsius universitatis perinde valere, ac si universitas ipsa citata, & apprehensa foret. Cagnol. in d. l. non potest ff. de reg. jur. Hodie autem extat in hac patria decretum novum sub tit. de citationibus, quo caveatur, universitatem posse citari in personam syndicorum & administratorum ipsius universitatis. Si quis autem plura circa hanc materiam desideret videre, qualiter scilicet universitas secundùm juris communis dispositionem citari debeat, consulat Hier. de Monte in tract. de finib. reg. c. 72. n. 23. &

23. & 24. Bald. in l. etiam, C. de execut. rei jud. & in Auth. sed cum testator, n. 5. & 6. C. ad l. Falc. & in l. civitas, n. 10. in fine, ff. si cert. pet. & in l. 2. n. 2. C. de decurio. lib. 10. & in l. 2. n. 2. & ult. C. de indictio. lib. 10. ubi plenè de hac materia.

64 Qualiter citari debeat universitas, vidimus. Nunc dispiciamus † coram quo Judice universitas, in qua sunt laici, & clerici, debeat conveniri, utrum coram Judice sæculari, an verò ecclesiastico. Distinguitur, aut in ipsa universitate, quæ convenitur, major numerus est clericorum, & hoc casu tota universitas convenietur coram Judice ecclesiastico, aut major numerus est laicorum, & tunc convenietur coram Judice sæculari, & hoc quando plures ut universi conveniuntur; secus si plures ut singuli conveniuntur, ut sint plures singulares personæ repertæ in eodem crimine, inter quas est unus duntaxat clericus, & alii omnes laici, & omnes inquirerentur per judicem sæcularem, & clericus declinaret forum, possent omnes alii laici similiter petere, se remitti ad judicem ecclesiasticum, contemplatione illius clerici, ne causæ continentia dividatur. Marant. in sua præct. in 4. par. princip. distinct. 11. fol. 175. num. 22. & 23. Bartol. tamen in l. cum senatus, nu. 4. de rebus dubiis, & in l. 1. ff. de collegiis illicitis, indistinctè videre tenetur, quòd universitas, in qua sunt clerici, & laici, debeat coram Judice ecclesiastico conveniri. Videtur tamen dicendum contrarium, quòd imò ipsa universitas conveniri possit coram Judice universali ipsius loci, & sic coram Judice laico, ex quo est corpus imaginatum, seu representatum, de quo non est aliqua lege dispositum, sub

sub quo iudice debeat conveniri ; unde conveniatur coram Iudice loci, ubi est ; hoc enim casu non considerantur singuli de universitate ut singuli, sed ut universitas, & ut unum corpus fictum, l. 1. §. 1. l. in tantum, §. universitatis, ff. de rerum divis. De qua re vide Marian. Socin. in cap. 1. vers. 14. declara, extra de foro comper.

Visto qualiter universitas citari debeat, & coram quo Iudice debeat conveniri, videndum nunc restat de multis aliis actibus, qui in judiciis fiunt ab universitatibus, seu earum nomine ab administratoribus : Et primò † si syndicus univers- 65
sitatis agat, quod nomen habeat in libello ponere. In quo dicendum est, quòd in civilibus debet libellum nomine universitatis concipere, & si ageret, & conciperet libellum, & non diceret nomine universitatis, vel syndicario nomine, videretur potius agere proprio nomine, text. est de hoc in terminis in l. 8. vers. quòd si detrectat, actores constitui, qui legitime pro civitate agere possit, nomine publico, adire adversus eum iudices poterunt, ff. de politationibus, l. 1. in fine C. de periculo nominatorum, lib. 1. in criminalibus verò, syndicus non potest concipere libellum nomine universitatis vel syndicario nomine, sed proprio nomine debet libellum formare, & agere. Maranta fol. 296. num. 7. Bald. in l. 1. in 2. lectu. num. 2. ff. quod cuiusque univers. nom. ubi remissivè tractat, qualiter libellus concipiatur à syndico, & contra syndicum universitatis. Præterea, quia † hodie 66
ram actores, quàm rei tenentur jurare de calumniis, §. ecce enim, §. item actoris, Inst. de pœn. tem. litig. Universitas, an & qualiter iuramentum calum-

- 67 *lumnix subire teneatur, videamus. † & certum est, universitatem jurare de calumnia per ejus administratores, seu rectores; nam non solum in privatorum causis, sed etiam in causis universitatum, jurandum da calumnia, per ejus administratores, syndicos, seu actores. gloss. in l. 6. §. actor universitatis, in verbo defendere, in fine ff. cujusque univers. nom. l. 2. §. hoc etiam C. de jure-juran. propter cal. dan. cum. gloss. in verbo plurima, gloss. 1. in l. ult. C. de vend. reb. civ. lib. 11. tex. est elegantissimus in l. municipibus, ff. de condit. & demonstrat. & ibi etiam Barto. idem Bartolus in d. §. hoc etiam, nu. 2. & 3. Cagnol. in l. 2. num. 146. ff. de orig. juris civ. Innocen. in capite 2. num. 9. extra de testibus, & attestationibus, fol. 112. & nu. 4. Castren. in l. 6. §. ult. n. ult. & per tot. ff. quod cujusque univer. nom. & in l. 97. num. 1. & 2. ff. de reb. dub. Innocen. in cap. 1. extra de syndico. Bald. in d. §. hoc etiam, nu. 1. ubi expressè dicit, quòd in causis universitatum est jurandum de calumnia, sicut in causis singularium personarum. Jurabitur autem per administratores, vel majorem partem ipsorum, nomine universitatis, vel per syndicum legitimè constitutum, & erit forma juramenti; quia jurabit in animam constituentium, non in*
- 68 *animam universitatis, quia † universitas caret anima; universitatis enim, in quantum universitates sunt, nomina sunt juris, non nomina*
- 69 *personarum. Eodem modo videmus, † syndicum universitatis respondere positionibus cum juramento calumniæ, cap. presentium, extra de testib. in 6. gl. in l. 2. §. hoc etiam, ubi Franc. Curt. nu. ult. C. de jurejur. propter cal. dan. Bald. in ead. l. 2. §. quod obser-*

observari, versi. nunc veniamus ad quest. Marc. de-
cis. 477. per tot. vol. 2. ubi pulchrè circa hanc mate-
riam. Ad hæc, quia plerumque hi, qui conveni-
*untur, sunt contumaces, † mos enim reorum est*⁷⁰
fugere, qualiter contra universitatem proceden-
dum sit, si nullus existat pro ea, qui ipsam defen-
*dat, dispiciamus. Qua in re dicendum est, † eo-*⁷¹
dem modo procedi contra universitatem contum-
acem, quo contra singulares, & particulares
personas contumaces. Poterit igitur contra ipsam
universitatem pervenire ad primum, & secundum
decretum; licet enim pupillus & respublica æqui-
*parentur. l. rempublicam, C. de reipub. lib. 11. & †*⁷²
contra pupillum non interponatur secundum de-
cretum, l. apud Jul. ff. ex quib. caus. in possess. eatur.
*Diversum tamen est in universitate, † contra*⁷³
quam pervenitur ad secundum decretum. Ratio
diversitatis est, quia pupillus speratur fieri ma-
ior, sed universitas nunquam, arg. l. 4. §. fin ff. de
tutelis & ratio. distrachen. Bart. in l. 1. n. 1. C. de jure
reip. lib. 11. & in d. l. rempublicam, per tot. C. eod. tit.
l. 1. §. quod si nemo, & ibi etiam gloss. in verb. procon-
sul, & Barto. num. 1. ff. quod cujusq. univers. nom. &
ibi Bald. num. 3. & hoc est verum, si universitas sit
citata in arengo, id est, quando est simul congregata in loco publico, & consueto: citatio enim
*syndici vel actoris ipsius universitatis non faceret censeri ipsam universitatem esse in dolo, laticitatione, & contumacia; nec hujusmodi citatio proderet, nec sufficeret ad interpositionem secundi decreti. Ita in terminis dicit Castr. in l. 1. §. 1. nu. 5. ff. quod cujusq. univers. nom. † Syndici enim contumacia non nocet ipsi universitati. Bart. in*⁷⁴
l. 1.

- l. 1. nu. 2. C. de jure reip. lib. 11. gl. in l. non poteſt, ff. de reg. juris.* licet Bar. ſibi contrarius, dicat, nocere ſyndici contumaciam univerſitati, *in l. 5. §. Et ſi forte, num. ult. ff. quod vi, aut clam*, Syndicus enim, ut ſupra dictum eſt, ea quæ expediunt univerſitati, poteſt facere, non autem ea, quæ nocent. *gl. in d. l. non poteſt, 60.* unde quemadmodum eas contumacia non nocet reipublicæ, ita nec
- 75 ejus ꝑ confeſſio in jure & judicio facta, *l. certum, §. ſed an Et ipſos, Et ibi gloſſ. ff. de confeſſis, gl. in d. l. non poteſt*, de qua materia vide Cagnolum *re-miſſive in l. unica, §. ſi procurator, nu. 26. ff. ſi quis jus dicenti non obtemp.* Contrarium tamen, nempe quòd Syndici legitimè conſtituti confeſſio præ-judicet univerſitati, tenet Ozaſ. *decif. 39. num. 5. 6. 35. Et 36. Decius conſil. 297. num. ult.* Quærunť præterea Doctores noſtri, ꝑ an ſyndicus, ſeu de-
76 ſenſor univerſitatis poſſit deferre adverſario ju-
ramentum litis deciſivum, vel ſuper aliquo e-
mergenti, & dicunt quòd ſic: ſi habeat ad hoc ſpeciale mandatum, *l. 34. §. 1. Et ibi etiam Barto-
num. 1. ff. de jure juran.* De expenſis verò litis il-
77 lud dici poteſt, quòd ꝑ univerſitas injuſtè litigans
condemnatur in expenſis litis. Adminiſtratores
enim univerſitatis non debent differre ſolurio-
nem debiti liquidi, aliàs tenetur univerſitas ad
uſuras, & expenſas litis injuſtè & temerè ſuſcep-
tæ, quas univerſitas recuperat ab adminiſtratori-
bus, qui bonam fidem non agnoverunt, textus
eſt elegantiffimus *in l. 80. §. 2. Et ibi etiam Bald.*
78 *num. 1. ff. de legat. 2.* Sed an ꝑ is, contra quem
univerſitas litigat, teneatur, ſi ſit de illamet uni-
verſitate, & ibi habeat bona, contribuere in ex-
pen-

penſis litis, quas univerſitas fecit litigando cum eo? Dic quòd ſic. *Marcus deciſ. 489. num. 13. vol. 1.* Verùm, quia plerumque univerſitates tam in agendo, quàm in excipiendo producunt teſtes in iudicio, ut examinentur, eorumque diſpoſitiones recipiantur, qui teſtes, ut plurimum, ſolent eſſe de ipſamet univerſitate, à qua producuntur, & ad cuius inſtantiam debent in iudicio deponere; idcirco videamus † an, & quando teſtes de univerſitate probent in cauſa ipſiuſmet univerſitatis. Circa quam quæſtionem ſic diſtinguunt Doctores. Quædam ſunt, quæ non poſſunt probari, niſi per illos de univerſitate, ut electiones, & alia negotia, quæ fiunt ſecretò, & inter ipſos tantùm de univerſitate, & iſto caſu ille, qui eſt de univerſitate, eſt idoneus teſtis pro univerſitate. *arg. l. conſenſu C. de repudiis.* Quædam ſunt, quæ poſſunt de ſui natura probari per alios, quàm per illos de univerſitate, quo caſu diſtinguitur. Aut illud negotium, ſuper quo deponunt teſtes de univerſitate, eſt negotium, quod principaliter ſpectat ad univerſitatem, quantum ad honorem, & commodum, & tunc quilibet de univerſitate eſt idoneus teſtis, quia debitum univerſitatis, non eſt debitum ſingulorum. *l. ſicut §. 1. ff. quod cuiusque univerſ. nom. gloſſ. in l. in tantum, §. univerſitatis, in verbo reſcripſerunt. ff. de rerum diſ. gloſſ. in l. 1. ff. de colleg. illic circa finem, gloſſ. magna.* Non enim dicitur univerſitas teſtificari, ſed ſinguli. *glo. in terminis, in l. 2. ff. quod cuiusque univerſ. nom.* licet enim nemo in re propria teſtis eſſe poſſit. *l. nullus ff. de teſtibus l. omnibus, C. eod.* ille tamen, qui eſt de univerſitate, admittitur ad
I teſti-

testimonium dicendum in causa universitatis, cum illa non sint singulorum, sed universitatis causa, & idem est, si illud negotium principaliter non spectat ad universitatem, sed in consequentiam, ut est videre exemplum in legatario, qui potest esse testis in testamento, in quo aliquid est sibi legatum. *l. qui testamento, ff. de testamentis*. Dicunt tamen Doctores, quod minor fides semper adhibetur in his casibus, in quibus testis de universitate admittitur ad testificandum pro universitate, & de hoc est gloss. in §. *cogitandum, Authen. de monachis*. Non enim hoc casu potest dici testis integer. Et quanta fides hujusmodi testibus sit adhibenda, judicis arbitrio committitur. *l. 3. ff. de testibus*. Aut illud negotium, de quo agitur, non tangit nomen, honorem, nec commodum universitatis, sed principaliter respicit commodum, & utilitatem singulorum de universitate, & tunc testes de universitate non sunt idonei testes, quia ista videtur causa propria, ex qua principaliter quilibet de universitate consequitur, & percipit commodum, ut est, quando universitas habet pascua, & non habet animalia, quæ ibi pascantur, sed singuli de universitate mittunt sua animalia ad pasculandum: In hoc negotio, quod tangit singulos, ut singulos, testes de universitate non sunt idonei testes; Idem est, si universitas haberet nemora, in quibus ipsa non solet ligna incidere, sed dumtaxat singulares, & particulares personæ de ipsa universitate: Hoc enim casu ipsi de universitate non possent esse testes; quia testificarentur in causa propria, quæ eos ut singulos principaliter tangit, eorumque com-

commodum, & utilitatem respicit. Hinc si testes universitatis deponant in causa ejusdem universitatis, ex qua, si universitas succumberet, damnum pertineret ad singulos de universitate, tanquam singulos, ut quia imponenda esset collecta, certè illi de universitate non essent idonei testes in hac causa universitatis, quia tractant de causa propria; secus si principaliter singulos, ut singulos non tangeret, sed respiceret universitatem, ut putà, quia universitas est solvendo, & sic ipsa posset solvere, & non gravare particulares de universitate. In his tamen casibus, in quibus testes de ipsa universitate admittuntur ad testificandum in favorem universitatis, si altera pars probat per testes magis idoneos, contrarium ejus, quod deponunt testes de universitate, magis est standum testibus deponentibus contra testes universitatis, quàm ipsis testibus universitatis. *late Afflict. decis. 400. per tot. Jason. in l. 10. numer. ultimo. ff. de in jus vocando, & in l. 4. num. 13. ff. si cert. pet. & in l. 22. n. 41. C. de testam. Hyppolitus de Marsiliis in l. 1. §. servum municipum, ff. de questionibus. Maschar. de probat. conclu. 318. per tot. conclu. 295. n. 14. usque in finem illius conclusionis, conclu. 316. num. 1. & 2. conclu. 1421. per tot. conclu. 395. nu. 8. 9. cum pluribus sequen. Didacus practicarum quest. cap. 18. num. 4. Roland consi. 72. per tot. vol. 2. Benintend. decis 70. n. 7. 8. & 17. Barto. in tract. de reprob. testium, num. 12. & in tract. de testibus, nu. 13. & in §. cogitandum, num. 3. & 9. Auth. de monachis, & in l. 9. num. 3. C. de testib. glo. in l. 6. §. universitatis, & ibi etiam Barto. num. 1. ff. de rerum divis. ubi facit supradictam*

distinctionem, de qua Afflict. in d. decis. 400. per totam. facit etiam ad hanc materiam doctrina Bar. in l. ex quacunque n. 12. ff. si quis in jus vocatus non ierit. ubi dicit, si testis deponens in causa suæ universitatis interrogetur, an ad eundem pertineat commodum, vel non, & respondeat, quod non, non ideo intelligitur falsum deponere, si in eum redundet commodum, vel incommodum secundario, & per indirectum, non autem directo, & principaliter, & de hac materia, an & quando illi de universitate possint esse testes in causa universitatis, vide Papiensem fol. 311. nu. 6. & ibi in addit. Crav. de antiq. temp. fol. 82. nu. 17. cum seq. Marcum decis. 93. per tot. vol. 2. & decis. 489. num. 3. vol. 1. Oza. decis. 99. n. 39. Alexan. in l. 10. §. qui manumittitur, num. 2. ff. de in jus vocando. Ripam in l. 1. §. si autem collegium. num. 2. ff. ad S. C. Trebell. Oynotomum in §. universitatis, num. ult. Inst. de rerum divis. Castrenf. in d. §. qui manumittitur, n. 3. & in l. 2. num. 3. ff. quod cujusque univers. nom. Bald. in l. 5. num. ult. C. de testib. & ibi etiam in addit. & in l. 2. num. 2. ff. quemadm. testam. aper. & in rubr. ff. de rerum divis. nu. 19. & in l. 6. §. universitatis, in 1. & 2. lectu. ff. eod. titu. de rerum divis. & in l. 2. numer. 2. ff. quod cujusque univers. nom. Alexan. conf. 99. num. 78. & 9. volum. 5. & conf. 68. nu. 18. volum. 2. Socinum in titulo. ff. de in jus vocando, fol. 31. num. ultimo. Hieron. de Monte in tract. de finibus regund. cap. 58. per totum. Verum, quia † compromissum ad similitudinem judiciorum, & ad finiendas lites pertinet, ut dicit J. C. in l. 1. ff. de receptis arbitris : idcirco operæ pre-

pretium esse duxi, aliqua breviter & strictim hoc loco de hac materia dicere. † Universitatem igitur posse facere compromissum, indubitati juris est. Sed quærent Doctores † nunquid compromissum factum ab universitate finiatur, si ipsa universitas diminuatur, ut putà, si multi ex ipsa universitate, qui compromissum fecerunt, sint defuncti, videtur dicendum quòd sic, *per tex. in l. diem proferre, §. 1. sed interpellatur, §. si ab altera, ff. de recept. arbitris*. Contrarium tamen est verius, quia † licet aliqui ex ipsa universitate deficiant, non tamen mutatur universitas, sed una, & eadem remanet, *l. proponebatur, ff. de judiciis*. Bart. *in l. quòd in rerum, §. & si navem, nu. 3. ff. de lega. 1.* Jas. *ibid. n. 6.* ubi dicit expressè, si universitas, in qua sunt decem personæ, faciat compromissum, mortuis quinque vel septem, & aliis subrogatis non extinguitur compromissum, & hoc verum est, quando compromissum fuit factum pro utilitate ipsius universitatis, secus si pro utilitate singularium personarum, ut ibi scribit Jas. Idem scribit Alex. *in l. 22. n. 3. ff. de lega. 1.* ubi dicit, compromissum factum per universitatem non expirare, etiam mortuis aliquibus de universitate; jus enim universitatis in uno potest, mortuis omnibus, residere, *l. sicut, §. finali, ff. quod cujusq. univ. nom.* Castr. *in l. proponebatur, n. 6. ff. de judiciis, in 1. lect. & in 2. lect. num. 2.* ubi dicit, compromissum factum ab universitate non extinguì, licet omnes de universitate mutantur, & alii loco ipsorum subrogentur, sed transire ipsum compromissum ad successores, quia eadem durat universitas, secus in hærede, *d. l. diem*

- proferre, §. 1. ff. de recept. arbit. nam durante identitate, res durat eadem, licet in substantia contingat mutatio, ut etiam scribit Bald. in d. l. cum proponebatur, in 1. & 2. lectu. Alia quaestio
- 84 circa hanc materiam sese offert, quæ est talis: † Universitas, seu ejus administratores compromittunt administratorio nomine in arbitrum, seu arbitratorem, de re immobili, quaeritur, utrum requiratur decretum judicis, seu superioris in compromisso, an verò in laudo? Et videtur quòd
- 85 in laudo, quia ipsum † laudum est transactio. Contrarium est verius, nempe quòd requiratur tempore compromissi, quia decretum respicit actum administratoris, non actum tertii; item quia laudum fundatur super compromisso, & ideo fundamentum debet esse rectè positum. Non †
- 86 obstat, quòd laudum sit quasi quædam transactio, quia istud est verum, non tamen per se, sed junctum cum compromisso, Bald. in l. 12. nu. 13. C. de transact. Nunc restat, ut aliqua de ultimo actu judicii, nempe de sententia, & ejus executione dicamus. Videamus igitur † an & quando
- 87 sententia lata contra universitatem valeat, & teneat. Circa quam quaestionem gloss. in l. 1. C. de jure reip. lib. 11. distinguit tres casus. Quandoque ad sententiam diffinitivam contra universitatem indefensam pervenitur, & tunc est ipso jure nulla, d. l. 1. C. de jure reip. sicut idem est in minore & pupillo, l. cum & minores, C. si adversus rem judicatam. Quandoque pervenitur ad interlocutoriam, & tunc valet, l. 1. §. quib. l. civitates, ff. quod cujusque univers. nom. Quandoque universitas plenè defenditur, & tunc valet sen-

sententia, sed restituitur, si est læsa, *l. rempublicam, C. de jure reipublica, libr. 11. Barto. in d. l. 1. nu. 1. C. de jure reip, lib. 11.* Sed quid † si con-⁸⁸
 tra rempublicam lata sit sententia, à qua universi-
 tas non appellavit, & sic transivit in rem judica-
 tam, & post latam sententiam reperta sint de no-
 vo instrumenta facientia pro ipsa universitate, an
 sententia possit retractari, circa remedium appel-
 lationis? Dic quòd sic, dummodo & instrumen-
 ta de novo reperta sint, & subsit causa: De qua
 re vide *l. 35. & ibi gloss. & Jas. num. 8. 11. & 12. ff. de rejud. Marantam fol. 430. num. 98. Joannem Mauritium in tract. de restit. in integrum, cap. 293. num. 3. & cap. 420. per tot.* Quid è con-
 tra † si respublica habuerit sententiam contra de-⁸⁹
 bitorem suum, vel ejus hæredem? Certè poterit
 mitti in possessionem rerum tam hæredis, quàm
 hæreditariarum, quo casu respublica habens pi-
 gnus judiciale ob sententiam, præfertur cæteris
 creditoribus hæreditariis, etiam prioribus, ha-
 bentibus duntaxat personalem actionem, *l. 3. C. qui potiores in pignore.* Nunc dispiciamus in ex-
 ecutione sententiæ, fienda contra universitatem.
 Et primò dico † executionem sententiæ latæ con-⁹⁰
 tra universitatem, non posse fieri contra syndi-
 cum, actorem, seu defensorem ipsius universita-
 tis, nec contra singulos de universitate, sed de-
 bere fieri contra ipsam universitatem, *Jas. in l. 4. num. 18. ff. de rejudic. & ibi Ripa num. 4. & 23. text. est de hoc in d. l. 4. §. actor municipum.* †
 Qualiter autem fiat executio contra universita-⁹¹
 tem, videamus. Et certè quemadmodum † con-
 demnata aliqua singulari persona, si non reperi-⁹²

- untur bona mobilia, & immobilia, capiuntur in cauſam judicati debitoris nomina, ita etiam quando condemnatur univerſitas, & fit contra ipſam executio, *text. eſt in l. 8. & ibi etiam Caſtr. ff. quod cujuſque univerſ. nom.* Sed quid ſi univerſitas nomina debitorum non habeat, nec aliqua bona mobilia vel immobilia, † an executio ſententiæ latæ contra univerſitatem poſſit fieri in viis publicis, & aliis rebus ſimilibus? *vide Alex. in l. 40. num. ult. ff. de re judic. & hoc caſu † quando univerſitas nulla bona habet, debet, imo cogitur collectam imponere, & de ejus exactione ſolvere, glo. in l. 1. §. quòd ſi nemo, in verbo proconſul, ff. quod cujuſque univerſ. nom. Alex. in d. l. 4. num. 12. ff. de re judic. & ibid. Ripa num. 26. Bald. in l. 8. in 1. lectu. ff. quod cujuſque univer. nom.* quòd
- 95 † ſi univerſitas nolit imponere collectam, judex citatis ipſis de univerſitate, eam imponet. *Oynotomus in §. univerſitatis, num. 4. Inſtit. de rerum diviſ.* De qua materia collectarum, quæ ab univerſitatibus imponuntur ſuo loco, & tempore, latiùs dicemus. Et hæc ſufficiant circa hanc
- Secundam Partem hujus noſtri
Traſtatus.

Secundæ Partis Finis.

TRA-

TRACTATUS
DE JURE
UNIVERSITATUM,
PARS TERTIA.

CAPUT I.

De Bonis Universitatum.

SUMMARIUM.

1. Universitas qualibet licita, & approbata potest habere bona, & res incommuni.
2. Edificans in solo publico debet solvere debitam pensionem pro edificio, si hoc expediat rei publicæ, aliàs ipsum solum cum edificio vendicatur per ipsam rempublicam.
3. Universitas potest habere rem emphyteuticam.
4. Universitatum bona, non sunt bona singulorum separatim, sed omnium, & universorum de universitate.
5. Universitatum res, & bona qualiter differant à communibus, & publicis rebus.
6. Universitatum pascua, & nemora an, & quando sint propria ipsarum universitatum, vel etiam communia singularibus personis.
7. Universitatum pascua, & nemora quando sunt communia singularibus personis de universitate, qualiter unusquisque ipsis pascuis, & nemoribus, uti debeat.

8. *Universitatum pascua, nemora, & alia bona quando sunt communia singularibus personis, tunc nec usum, nec usum fructum dicuntur proprie in hujusmodi bonis publicis habere, sed quandam duntaxat facultatem.*
9. *Universitas per proprium statutum introducere potest, ut pascua, & nemora communia in certa parte anni sint prohibita, & in alia parte anni concessa.*

- N**UNC sese offert tertiæ partis hujus nostri Tractatus explicatio, pro cujus intelligentia præmitto, certissimam & indubitatam esse juris regulam, & conclusionem, † universitates omnes licitas & approbatas posse habere bona, & res in communi, sicut quælibet persona singularis potest habere bona propria, putà nemora, pascua, piscinas, salinas, vectigalia, & denique alia bona; item pecuniam in ærario, seu archam communem, l. 1. §. quibus autem, cum §. ult. ff. quod cujusq; univ. nom. l. bona civitatis, l. inter publica, ff. de verbor. signif. l. 2. C. de divers. prædiis urban. lib. 11. ubi, quælibet civitas potest acquirere sibi bona, & ea firmiter habere, & possidere & l. 1. C. eo. tit. ubi † ædificans in solo reipublicæ, debet solvere debitam pensionem pro ædificio, si hoc expediat reipublicæ, alias ipsum solum cum ædificio vendicatur per ipsam rempublicam, & l. 5. C. eod. tit. ubi † civitas potest habere rem emphyteuticam, quam si quis emat ab ipsa civitate, pacto adjecto, ne teneatur ad canonem, tenet emptio, sed hujusmodi pactum est irritum, & † hæc bona, dicuntur res, & bona universitatis, quæ non sunt singu-

singulorum separatim, sed omnium, & universorum de universitate usibus simul, & conjunctim destinata, *l. 6. §. universitatis, ff. de rerum divis. §. universitatis, Instit. eod. tit.* Quæ † res universitarum differunt à communibus, & publicis rebus, quòd rerum communium, & publicarum usus omnibus gentibus, & populis peræque competit, saltem, quoad usus certos, *§. flumina, cum duob. §§. seq. Instit. de rerum divis. & ibi D.D.* Universitatis verò rerum usus, tantum eorum est, qui sub illa universitate, seu congregatione sunt, & harum rerum dominium semper est universorum, non singulorum, licet singuli his uti possint, si modò ad usum singulorum sint destinatæ, secus si duntaxat ad usum universitatis, putà † si universitas, seu ejus administratores simpliciter emant pascua, & nemora, non adjecto, neque expresso, ut particulares personæ de illa universitate jus pascendi & nemora incidendi habeant, tunc enim illa pascua, & nemora essent propria universitatis, nec singulares personæ ejusdem universitatis jus pascendi, & ligna incidendi in eis haberent, *Barto. in l. 20. §. 1. ff. si servitus vindicetur, glo. in l. 7. §. 1. in verbo, non debetur, ff. quod cujusque univ. nom.* Cæterum † si pascua, & nemora sint communia singularibus personis, ad earumque usum destinata; tunc unusquisque ipsis pascuis, & nemoribus debet uti moderatè, absque æmulatione, secundum quantitatem, & vires patrimonii, *Marcus decis. 213. num. 5. vol. 1.* quo casu, propriè loquendo, istæ † personæ singulares & particulares, nec usum, nec usum fructum dicuntur in hujusmodi bonis publicis habere, sed quandam

dam duntaxat facultatem, *Castr. in l. 7. num. 4. ff. quod cuiusque univers. nom. Hiero. de Monte in traēt. de finib. regun. c. 72. num. 21.* † Potest autem universitas per proprium statutum introducere, ut pascua communia in certa parte anni sint prohibita, & in alia parte anni concessa, quo casu ille, qui se fundat super tempore permissio, & prohibito, debet probare. *Marcus dicta decis. 223. num. 4. de quibus pascuis publicis habemus titu. C. de pascuis publicis, lib. 11. tit. 60.*

C A P U T II.

De contractibus Universitatum. Et primò : Universitas qualiter possit contrahere.

S U M M A R I U M.

1. *Universitas potest & per se, & per syndicum contrahere, & alia publica negotia expedire.*
2. *Universitas an, & quando possit cogi ad constituendum syndicum.*
3. *Universitas potest contrahere non solum cum exteris, & qui non sunt de ipsa universitate, sed etiam cum iisdemmet de ipsa universitate.*

CERTISSIMUM est in jure, † Universitatem, quando per seipsam vult aliquem actum extrajudicalem facere, puta contractus inire, & huiusmodi alia negotia publica expedire, non habere necesse, neque compelli posse, ut constituat syndicum ad illum actum expediendum, sed posse per seipsam, & per proprium decretum hæc omnia facere. Ita docuit nos *Jas. in l. 1. §. si autem colle-*

collegium. n. 6. ff. ad S. C. Trebell. & ibid. Alex. n. 3. & ult. Ripa num. 9. Castren. in l. 1. §. 1. num. 2. ff. quod cuiusque univers. nom. glo. in l. nulli, ff. eod. Barro. in d. §. si autem collegium, ubi universitas potest celebrare contractus per decretum ipsiusmet universitatis, nec est necessaria superioris auctoritas, nec syndici constitutio. Nam, quando contrahitur cum aliqua universitate præsentem, & legitimè convocata, non est necesse, quòd ipsa universitas faciat syndicum ad sic contrahendum, sed ipsa universitas potest principaliter per se contrahere, text. est in d. §. si autem collegium. Potest igitur, & per se principaliter, & per syndicum legitimè constitutum universitas contrahere, & quòd dicitur, † iudicem posse cogere universitatem ad constituendum syndicum, habet locum duntaxat in actibus judicialibus, ut latè diximus supra in 2. par. huius tract. nec sibi vendicat locum in contractibus, & aliis negotiis extrajudicialibus, ut dicunt Doctores in locis supra allegatis. Nec solum † universitas per se potest cum aliis, qui non sunt de ipsa universitate, contrahere, sed etiam potest contractus inire cum iisdemmet de ipsa universitate. Bart. in d.

§. si autem collegium, ubi de hoc est text.

CAP. III.

CAPUT III.

Universitas an , & quando ex propriis contractibus, tam in universo, quàm in particulari obligetur.

SUMMARIUM.

1. Universitas ex propriis contractibus obligari potest.
2. Consensus requiritur in Contractibus.
3. Universitas consentire non potest.
4. Universitas legitime congregata vicem personæ sustinet, & ob id contractus, aliaque negotia ad rem publicam pertinentia expedire potest.
5. Universitas potest consentire, licet non cum eadem facilitate, qua singularis persona.
6. Universitas an, & quando & per se, vel per syndicum legitime constitutum, possit obligare singulares personas, & bona particularium ipsiusmet universitatis, ipsis particularibus non consentientibus.
7. Contractus omnis, qui fit ab eo, qui habet potestatem legis condende, habet vim legis.
8. Universitas est quid aliud separatum, & diversum à singularibus, & particularibus personis ipsius universitatis.
9. Universitas an & quando possit, & personas, & bona singulorum, & particularium de universitate obligare, alia traditur distinctio.
10. Statutum conditum ab universitate ad hoc, ut validum sit, debet esse generale, aliis si

factum sit contra singulares personas , non valet.

11. *Contractus unius persona non extenditur ad aliam personam , nec alteri potest prajudicare.*
12. *Obligari sine sua voluntate alter per alterum non potest.*
13. *Universitas quando obligat singulares personas , an intelligatur eas obligare in solidum , an verò tantum pro virili parte.*
14. *Administrator legitimus pro universitate quis dicatur.*
15. *Obligatio , seu hypotheca bonorum , est species alienationis.*
16. *Administrator universitatis an & quando possit alienare bona publica.*
17. *Administratores seu syndici , si plures sint ab universitate constituti , an unus solus possit obligare bona universitatis.*
18. *Administratores & syndici publici , in dubio , officium , & administrationem in solidum habere dicuntur.*

UNIVERSITATEM † ex proprijs contractibus obligari posse , nemini dubium esse debet , ut scribunt omnes Doctores in *l. civitas ff. si cer. petatur*. Licet enim † in contractibus consensus requiratur , † universitas autem consentire non possit , *l. 1. §. ult. ff. de acquir. posses.* tamen † universitas legitimè congregata vicem personæ sustinet , & ob id contractus , aliaque negotia ad rem publicam pertinentia explicare potest , † consentumque proprium in supradictis omnibus accommodare , licet non cum eadem facilitate,

- rate, qua singulares personæ, ut dicit gloss. in d. ult. Sed majus dubium est, † an, & quando universitas vel per se, vel per syndicum possit obligare singulares personas, & bona particularium ipsiusmet universitatis, ipsis particularibus non consentientibus. Circa hunc articulum Doctores nostri solent distinguere inter universitatem non recognoscentem superiorem, & sic habentem potestatem condendi legem vel statutum, & universitatem, quæ superiorem recognoscit, & quæ per consequens non potest legem vel statutum facere; ut primo casu possit universitas vel per se principaliter, vel per syndicum legitimè constitutum, & qui habeat in mandatis ad sic promittendum, obligare personas, & bona particularium, & singulorum de ipsa universitate; secus autem
- 7 in secundo casu: † omnis enim contractus, qui fit ab eo, qui habet potestatem legis condendæ, habet vim legis. *l. Caesar ff. de publicanis, l. penul. C. de donat. inter virum & uxorem*. Quemadmodum igitur lex vel statutum conditum ab aliqua universitate habente hanc potestatem ligat, & afficit omnes de ipsa universitate. *l. 1. ff. de legib. l. omnes populi ff. de just. & iur.* ita etiam contractus initi a tali universitate habente legis condendæ potestatem, seu superiorem non recognoscente, & locum principis tenente, ligant, & afficiunt bona, & personas particulares de ipsa universitate, & pacta, quæ opponuntur in hujusmodi contractibus, qui celebrantur a tali universitate, possunt allegari in judicio, tanquam statuta, contra cives ejusdem civitatis, & universitatis, & contra om-

omnes , quos statuta ejusdem communitatis ligant, & afficiunt. *Barto. in l. civitas, num. 2. 3. & 4. ff. si cert. pet. quem sequitur Castren. in l. 4. num. ult ff. de re judic. idem Bart. in d. l. 4. §. 1. numer. 9. 10. & 11. ff. de re jud. & in rub. ff. quod cujusque univers. nom. & ibi in addit.* Universitas igitur , seu ejus syndicus potest facere contractum , non solum in universo, sed ut etiam singulares personæ de populo , seu universitate, earumque bona obligentur , & ita possunt talem contractum facere consilarii , qui repræsentant totam universitatem seu populum , & hoc, quando populus , seu universitas habet potestatem legis & statuti condendi , quo casu singulares personæ , ita ex hoc contractu & obligatione conveniri poterunt , sicut si de hoc esset factum statutum, nec hoc ex solo contractu jure obligationis procedit , quia cum ¶ alia persona sit populus , seu universitas, & alia personæ singulares & particulares ipsius populi , non potest unus alterum obligare , sed hoc procedit ex vi legis , quia talis contractus factus ab universitate habente potestatem legis condendæ , habet vim legis. *d. l. Cesar. ff. de publicanis. Barto. in d. l. civitas nu. 5. ff. si certum petatur.* Secus igitur est in universitate , quæ superiorem recognoscit , & quæ per consequens legem vel statutum condere non potest , quia talis universitas non potest singulares personas non consentientes obligare , ita ut ex hujusmodi obligatione non possint conveniri , earundemque bona capi; nisi illorum , qui fuerunt præsentis hujusmodi contractui , & obligationi , nam & illi conveniri poterunt ex proprio mandato , utili institoria,

K

cum

cum illorum consensus interveniat. *Bart. in l. 7. num. 2. ff. quod cujusque univers. nom. & in l. 26. nu. 2. 3. & 4. C. de donat. inter vir. & uxor.* Hanc eandem distinctionem sequitur idem Barto. *in l. sicut in princ. ff. quod cujusque univers. nom. qua est d. l. 7. jam allegata. Jas. in l. 4. num. 2. 3. in fine. ff. de re judicata*, ubi dicit, hanc opinionem, seu distinctionem esse veram & communem, *& in l. civitas, nu. 5. 6. 7. & 8. ff. cert. pet. Doctores in l. si is, qui bona, ff. de pignoribus.* Bald. tamen *in l. 1. num. 3. cum seq. C. ne filius pro patre*, repræhendit hanc opinionem, & eum sequitur *Castr. in l. 4. ff. de re jud.* movetur Baldus, quia ista conclusio supradicta, quod contractus factus ab eo, qui habet potestatem legis condendæ, habeat vim legis, procedit secundum ipsum Baldum, quando talis contractus fieret animo condendi legem, & adhibita forma, quæ requiritur in lege condenda, sed quando universitas creat syndicum, vel facit contractum, non facit animo condendi legem; nam alia est forma legis condendæ, in qua requiritur major deliberatio, & alia ad constituendum syndicum, vel ad faciendum contractum, & ideo, ut conclusio supradicta Bart. procedat, esset opus, quod antea universitas condidisset statutum, quod omnis contractus ab ea celebrandus haberet vim legis. Hanc opinionem Baldi contra Bart. tenent multi Doctores, quos refert *Jas. in l. 4. n. 24. & 25. ff. de re judicata. Alex. in d. l. 4. nu. 21.* conciliat has opiniones Bart. & Baldi contrarias, & dicit opinionem Bartoli procedere in civitatibus, quæ non recognoscunt superiorem, & sic tenent locum Principis, opinionem Bald. & sequacium

cium habere locum in universitatibus recognoscantibus superiorem. Verum, quicquid dicat, Bald. non est recedendum ab opinione, & distinctione Bar. tanquam vera, & communi, ut dicit Jas. in d. l. 4. num. 23. in fine, ff. de re judic. Jas. in l. civitas, n. 9. 10. § 11. ff. si cert. petatur. Circa hunc articulum † an & quando universitas in contractibus, & obligationibus possit vel per se, vel per syndicum legitimè constitutum obligare, & personas, & bona singulorum, & particularium de universitate pro observatione contractus, vel pro debito ipsius universitatis, & an teneat, & subsistat hujusmodi obligatio, distinguit hoc pacto, & dicit, quòd ita consuleret, si casus veniret; Aut civitas creavit syndicum, & dedit ei potestatem, ut possit obligare unam, vel duas personas particulares, & singulares de ipsa universitate, noe interveniente ipsorum particularium consensu; & hoc casu, si syndicus obligavit illas duas vel tres personas singulares non consentientes obligationi, non tenet obligatio, & hoc probat per supradictam Bart. conclus. & distinctionem, quando constituitur syndicus ab universitate, cum potestate obligandi universitatem, & singulares personas, earumque bona, certè hæc constitutio syndici habet vim legis, & statuti, ut supra dictum est, modo sic, † quando universitas facit statutum, debet illud facere generaliter, & si facit contra singulares, & particulares personas, non habet vim legis, & factum non valet, l. 1. § 2. ff. de leg. Jason. ibid. n. 10. ergo idem erit dicendum, quando universitas constituit syndicum ad obligandum unam vel duas personas, ut in effectu hujus-

modi obligatio non substat : Aut verò universitas constituit syndicum cum potestate , & mandato , ut possit obligare non solum ipsam universitatem , & ejus bona , sed etiam omnes personas particulares ipsius universitatis , & hoc casu , ex causa publicæ utilitatis duntaxat ; syndicus poterit obligare omnes personas singulares ipsius universitatis , etiam non consentientes obligationi , & tenebit obligatio , quia hoc casu obligatio est generalis , & extenditur ad omnes personas particulares ipsius universitatis , non autem ad certas , & nominatas personas , ut in primo casu. Hanc eandem distinctionem videtur tenere Alexan. in d. l. 4. num. 24. ff. de re jud. Gaill. in tract. de arrestis imperii , cap. 9. num. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. cum sequen. Possunt igitur hujusmodi universitates superiorem non recognoscentes , vel per se ipsas principaliter , vel per syndicum legitimè ab ipsis constitutum cum mandato speciali universitatis , obligare particulares omnes ipsius universitatis , eorumque bona pro debito , & contractu universitatis , idque ex causa publicæ utilitatis , qua cessante cessabit etiam hæc potestas universitatis , multa enim publicæ utilitatis gratia permessa sunt , quæ aliàs prohibentur. Si igitur universitas velit obligare singulos de universitate pro contractu principaliter respiciente privatam utilitatem , putà si universitas fide juberet pro aliqua persona , & vellet obligare particulares ipsiusmet universitatis , hoc facere non potest , secus pro contractu concernente principaliter utilitatem reipublicæ. Non enim Princeps neque respublica in bonis singularium personarum quicquam
juris

juris habent, quia bona singulorum non dicuntur bona universitatis, excepto duntaxat casu concernente publicam utilitatem, quo excepto, universitas non potest obligare singulares personas non consentientes, secundum glo. in l. 2. C. qua sit longa consuet. quia aliud est universitas, & aliud singuli de universitate, ergo † contractus unius non debet alteri præjudicare; regula enim est, quòd † alter per alterum non potest obligari sine sua voluntate, & aliud est populus, seu universitas, & aliud sunt singulares personæ ipsius universitatis. Oynotomus in 8. universitatis, nu. 4. Instit. de rer. divis. Hanc eandem distinctionem sequitur Ripa in l. 4. nu. 39. 40. 41. 42. ff. de re jud. & in l. si is, qui bona, nu. 5. cum seq. ff. de pignorib. Gaill. in loco supra allegato, foll. 383. cap. 9. num. 7. cum plurib. sequen. Cæterum † quando syndicus¹³ creatus ab universitate habente potestatem legis condendæ obligat universitatem, & singulares personas pro causa publicæ utilitatis, ut supra dictum est, non intelligitur singulares personas obligare in solidum, sed tantum pro virili parte, & sic quilibet de universitate poterit tantum conveniri pro sua rata parte, & non in plus, l. reos. in fine. ff. de duobus reis; nisi aliud habeat syndicus in mandatis, scilicet obligandi in solidum singulares personas, & in contractu expresserit, Bart. in l. 4. ff. de re jud. Diversum tamen est, quando syndicus obligat bona universitatis, & bona singularium personarum; intelliguntur enim hoc casu bona singularium personarum in solidum obligata, Barto. in d. l. 4. ff. de re jud. Aliud est igitur secundum Bart. ibi, in personarum, & aliud in re-

rum, seu bonorum obligatione, Alex. quem refert Jason. in d. l. 4. num. 25. 26. & 27. repræhendit hanc differentiam Bartoli, inter obligationem personarum, & bonorum: & movetur, quia obligatio personalis, quæ est principalis, non intelligitur in solidum, sed pro virili parte, secundum eundemmet Bartolum, ut supra diximus, ergo nec obligatio bonorum, quæ accessoria; quia imitatur accessorium naturam sui principalis. l. si eum §. qui injuriarum, ff. si quis cautio. Contra eundem Barto. tenet Jason. in d. l. 4. num. 25. in fine, & num. 26. & 27. ubi dicit apertè, hanc differentiam à Barto. constitutam inter obligationem singularium personarum, & obligationem bonorum, nullo modo posse subsistere, quia bonum est argumentum de personis ad res, & è contra, & tantò magis in proposito nostro, cum obligatio personarum sit principalis, & obligatio bonorum accessoria, ut supra dictum fuit, Alex. tamen in d. l. 4. num. ult. in fine ff. de re judicata. dicit fore temeritatem velle recedere ab opinione Barto. propter maximam ejus auctoritatem, & concludit perpetuò tenendam esse menti decisionem prædictam Bartoli, quam sequitur Ripa in d. l. 4. num. ult. & in l. si is qui bona, ff. de pignorib. Bald in l. 1. §. quod si nemo, nu. 3. ff. quod cujusque univers. nom. Quod autem supra dictum est, syndicum & administratorem universitatis in contractibus, & obligationibus, quæ per ipsum celebrantur nomine universitatis, obligare posse bona particularium personarum, nec non bona ipsius universitatis, juxta l. si is qui bona, ff. de pignoribus; intelligendum est de admi-

administratore , qui jure administrat. † Dicitur
autem jure administrare is , cui concessa est admini-
stratio cum libera , *l. procurator cui libera* , ff.
de procurat. vel cum speciali mandato ; secus in
eo , qui habet simplicem administrationem , *l. pro-
curator totorum* , ff. *de procurat.* ratio est , quia † 14
supponere bona hypothecæ , est species alienatio-
nis , *l. fin. C. de rebus alienis non alienandis* , † 15
quam alienationem nullus administrator facere
potest , nisi habeat speciale mandatum cum libe-
ra ab universo populo , vel à concilio , totum po-
pulum repræsentante , legitimè convocato ; seu an-
tisanis ipsius universitatis , hic enim non jure admini-
strat , & per hoc nec alienare , nec obligare
bona ejusdem universitatis potest ; non enim re-
præsentant totam universitatem sicut concilium.
Ripa in d. l. si is qui bona , num. 1. 2. 3. 4. ff. *de
pignor.* *Bald. in l. civitas* , num. 9. ff. *si cert. pet.*
Castrens. in l. 7. num. 2. ff. quod cujusque univers.
nom. quod † si plures sint constituti administra- 16
tores , seu syndici , an unus solus possit obliga-
re bona universitatis ? Certè sic , quia † officium 17
administrandi in dubio censetur cuilibet conces-
sum in solidum. *Bald. in cap. 2. versi. hoc quod* ,
num. 5. *de pace tenenda* , in usibus feudorum.

‡ *Ripa in d. l. si is qui bona* , num. 1. 2. 3.

§ 4. ff. *de pignoribus.*

CAPUT IV.

De mutuo facto Universitati, seu ejus
administratoribus.

SUMMARIUM.

1. Mutui contractus est ceteris frequentior, multaque singularia, & specialia habet.
2. Digniora, & frequentior sunt premittenda, & uberius pertractanda.
3. Civitas, & quolibet alia universitas ex causa mutui obligari potest.
4. Civitas & Ecclesia equiparantur.
5. Ecclesia ex causa mutui obligatur.
6. Legis civitas ff. si cert. pet. dispositio, non solum habet locum in civitate, sed etiam in omnibus castris, villis, & collegiis, & aliis universitatibus, quae per alios reguntur.
7. Lex civitas, ff. si cert. petatur, an habeat locum duntaxat in contractu mutui, an verò etiam in ceteris contractibus.
8. Universitas legitimè convocata, seu ejus concilium si accipit pecuniam mutuo, tunc universitas indistinctè obligatur ex ipsa mutui datione, neque creditor tenetur probare pecuniam versam esse in utilitatem ipsius reipublicae.
9. Ecclesia quando praesente capitulo, & praelato accipit pecuniam mutuo, creditor tunc non habet necesse, probare pecuniam versam fuisse in utilitatem Ecclesiae.
- 10 Universitas circa alienationem, & administrationem rerum suarum est domina, & moderata.

deratrix, & potest liberè de his facere legem, quam vult.

11. Universitas quando non accipit pecuniam mutuo, sed ejus administrator, & syndicus habens speciale mandatum ab ipsa universitate ad accipiendam pecuniam mutuo in certam causam vel in genere, tunc ipsa universitas obligatur indistinctè.
12. Universitas obligatur, si ipse administrator vel syndicus non habens speciale mandatum, sed simplicem duntaxat administrationem, pecuniam mutuo accepit, si in utilitatem ipsius rei publicae conversa sit, aliàs ipse administrator duntaxat obligatur.
13. Ecclesia & minor non obligantur ex mutuo recepto à tutore, curatore, & œconomo, nisi probetur, tale mutuum versum fuisse in eorum utilitatem.
14. Administrator universitatis non habens speciale mandatum, sed simplicem duntaxat administrationem, si pecuniam mutuum accepit, nec conversa est in utilitatem rei publicae, quæ actione teneatur, ut possit conveniri.
15. Obligatio non obligat ultra animum, voluntatem, & intentionem contrahentium.
16. Actio de dolo cum alia non concurrat.
17. Pecuniam versam esse in utilitatem universitatis, cui incumbat onus probandi; & qualiter hoc probetur.
18. Visus testimonium est excellentius omni alio testimonio.
19. Edificia non reficiuntur vento, sed cum magno sumptu, & operâ.
20. Actus sequens præsumitur factus in executionem tractatus præcedentis.

HAC-

HACTENUS vidimus aliqua in universum, si-
ve in genere de contractibus & obligationi-
bus, quæ ab universitatibus, seu earum admini-
stratoribus fiunt. Nunc sigillatim & particularim
dispiciamus de specialibus contractibus, qui per
communitates celebrantur, *juxta l. 1. ff. si cert.*
pet. §. his igitur generaliter, Instit. de just. & jure,

- 1 † sed quia contractus mutui est cæteris frequen-
tior, multaque singularia, & specialia habet,
glo. in rub. ff. si cert. petat. l. singularia, ff. eod. id-
eo prius ab hoc contractu exordiamur, *juxta l.*
legavi, ff. de liber. leg. & l. 2. ff. de statu hom. §. ult.
- 2 *Instit. de jure nat. gen. & civili*, ubi ea, † quæ sunt
frequentiora, & digniora sunt præmittenda, ube-
riùs que pertractanda. De mutuo igitur factò uni-
versitati, ejusque administratoribus loquitur, *l.*
civitas, ff. si cert. petatur. cujus verba hæc sunt:
Civitas mutui datione obligari potest, si ad utili-
tatem ejus pecuniæ versæ sunt, alioquin ipsi soli
qui contraxerunt, non civitas, tenebuntur; ex
qua lege, junctis his, quæ scribunt Doctores *in*
d. l. civitas, multæ eliciuntur conclusiones, quas
breviter, & strictim referam, ex quibus tota hæc
materia clarè, apertè, & dilucidè remanebit ex-
plicata. Præmitto igitur, certissimam esse juris
conclusionem † ex causa mutui nedum singulas
3 rem personam obligari, sed etiam quamlibet uni-
versitatem, & communitatem, *d. l. civitas, ff. si cert.*
4 *petat.* Nam † Ecclesia, & civitas æquiparantur, *l.*
5 *ult. C. de sacrosanctis Ecclesiis*, sed † ecclesia ex
causa mutui obligatur. *Auth. hoc jus porrectum,*
C. eod. tit. de sacrosan. ecclesiis. Ergo idem erit di-
cendum de civitate, ut ex mutui datione oblige-
tur.

tur. *Papiensis fol. 746. nu. 2. § 3.* Nec de hoc est dubitandum, quia est textus apertissimus in *d. l. civitas*. † Cujus legis dispositionem non solum locum habet in civitate, sed etiam in omnibus castris, villis, collegiis, & universitatibus, quæ per alios reguntur. *Bart. in d. l. civitas, num. 10. § 11. Rol. à Valle cons. 90 nu. 25. vol. 1.* An autem † dispositio dict. legis civitas habeat duntaxat locum in contractu mutui, an verò etiam in cæteris contractibus, *Bart. in l. 1. C. de vend. reb. civitatis, lib. 11.* tenet, quòd non; quem communiter sequuntur Doctores in dicta lege civitas, & bene probatur, in *l. 1. C. si adversus credit.* arguendo de pupillo ad rempublicam, *l. respublica C. quibus ex causis majores.* Stante igitur hac conclusione verissima, universitatem obligari ex mutui datione, videndum est, quando & quibus in casibus obligetur, & quando non. Qua in re subijcio primam conclusionem, quæ est hujusmodi: † Quando universitas legitimè convocata, seu ejus consilium, quod universitatem repræsentat, accipit pecuniam mutuò, tunc universitas indistinctè obligatur ex ipsa mutui datione, neque creditor tenetur probare, pecuniam versam esse in utilitatem ipsius reipublicæ; ex eo enim quòd ipsamet contraxit mutuum, & quòd pecunia eidemmet universitati, seu ejus administratori, præsentem tamen ipsa universitate, numerata est, præsumitur versa in ejus utilitatem, licet aliàs non probetur versio. *Bart. in l. civitas, n. 2. 3. § 4. ff. si cert. pet. § ibid. n. 8. in fine, § n. 12. 13. 14. Jason. in d. l. civitas, nu. 4. versi. 2. principaliter. Papiensis fol. 746. num. 4. Alex. ibid. nu. 11.* Idem videmus esse in

9. in Eccleſia, quæ civitati æquiparatur; nam ꝑ quando mutuum fit præſente Capitulo & Præſato, non eſt neceſſe tunc probare, pecuniam verſam fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ, *glo. in Authent. hoc juſ porrectum, circa finem, C. de ſacroſan. eccleſiis. Maſchar. conclu. 582, num. 3.* Ratio hujus rei poteſt eſſe, quia ꝑ univerſitas circa alienationem & adminiſtrationem rerum ſuarum eſt domina, & moderatrix, & poteſt liberè de iis diſponere, & circa eas facere legem, quam vult, *l. prohibere, §. planoſſ. quod vi aut clam. Bar. in d. l. civitas, nu. 2. 3. & 4.*
10. Secunda conclusio eſt, ꝑ quando univerſitas non accepit pecuniam mutuò, ſed ejus adminiſtrator & ſyndicus habens ſpeciale mandatum ab ipſa univerſitate ad accipiendam pecuniam mutuò in certam cauſam, tunc ipſa univerſitas obligatur indiſtinctè: præſumitur enim pecuniam verſam eſſe in illam certam cauſam, & in utilitatem univerſitatis, ſufficitque hoc caſu, ſi adminiſtrator tempore mutui accepti dicat ſe accipere in illam certam, & deſtinatam cauſam: præſumitur enim pecuniam eſſe verſam in dictam certam cauſam, licet aliter non appareat de ipſa verſione, *l. qui habebat, ff. de inſtitor. act. l. 1. §. ubi autem, verſi. quandoque quæritur, cum l. fin. ff. de exercit. act.* nec creditor tenetur hoc caſu probare, pecuniam verſam in utilitatem univerſitatis; mandatum enim adimplet adminiſtrator, fuitque ei conſeſſum, ut pecuniam mutuò acciperet, in talem cauſam, & hoc fecit, & ulterius creditor quærere non debebat. *Bar. in d. l. civitas, n. 7. ſaſ. ibid. nu. 1. & 2. Papienſis fol. 746. nu. 4.* Et idem dicendum eſt, quando adminiſtrator

tor habebat mandatum speciale ab universitate accipiendi pecuniam mutuò, in genere, & non in certam, expressam, & destinatam causam; nam his duobus casibus non tenetur creditor probare, pecuniam versam esse in utilitatem universitatis, cum hoc casu præsumatur: contrahentes enim, confisi de mandato, decipiendi non sunt. *l. 1. §. magistrum, ff. de exercit. actione. Doctores in locis supra allegatis.* Tertia est conclusio † quando administrator universitatis non habet speciale¹² mandatum ab universitate ad accipiendam pecuniam mutuò, sed simplicem duntaxat administrationem; si pecuniam mutuò accepit, obligatur universitas, si in ejus utilitatem probetur pecuniam esse versam, † alias administrator dunta-¹³ xat, obligatur, & hic est casus, de quo in *d. l. civitas*. quæ ita debet intelligi secundum Bar. *ibi num. 8. Gaill. fol. 383. cap. 9. nu. 5. §. 6. l. si in rem. C. quando ex facto tuto. Castren. in l. 6. §. 1. n. ult. ff. de negot. gestis.* non enim jure administrat, qui pecuniam in utilitatem universitatis non convertit. *arg. l. si fundum, §. si tutor ff. pro emptore. Ripa in l. si is, qui bona, num. 8. 9. §. 10. ff. de pignoris.* Castren. in *d. l. civitas*, per tot. §. in l. 3. §. 1. nu. 2. ff. de in rem verso. Bald. & Socinus in *d. l. civitas*. Administrator igitur universitatis habens simplicem administrationem, & non speciale mandatum ad accipiendam pecuniam mutuò, obligatur ipse solus, & non universitas, si pecunia non est conversa in utilitatem ipsius reipublicæ. Idem videmus esse in ecclesia, & minore, quibus universitas æquiparatur, † qui non obligantur ex mutuo recepto à tutore, curatore, & œconomo, nisi pro-¹⁴ betur,

betur, tale mutuum versum fuisse in eorum utilitatem. *Auth hoc jus porrectum, C. de sacrosanct. eccle. Maschar. conclu. 582. num. 1. & 2.* Sed, † qua actione teneatur, & possit conveniri hujusmodi administrator, quærunt Doctores nostri, & dicunt, siquidem administrator accepit pecuniam mutuò simpliciter, vel etiam tanquam administrator universitatis, per hoc non excluditur, quin etiam ipse proprio nomine teneatur ex eodem contractu; potuit enim mutuans contemplatione utriusque mutuam pecuniam dare, quod præsumitur in dubio; sed si expressè fuit dictum, quòd administrator accipiens mutuam pecuniam, non teneatur proprio nomine, nec tanquam persona privata, tunc non est dubium, quòd non tenebitur; nam † obligatio non obligat ultra

15 animum, voluntatem, & intentionem contrahentium, *l. non omnis, ff. si cert. pet.* si igitur administrator pecuniam mutuò accepit, & contraxit tanquam administrator universitatis, & ad ejusdem universitatis utilitatem, debet facere duo, scilicet se administratorem universitatis probare, & se ad ejusdem utilitatem fecisse: aut ergo non docet se administratorem, vel docet se minus legitimum mandatum habuisse, & hoc casu tenetur de dolo, *l. quidam debitor, l. si legatarius, ff. de dolo malo.* dolo enim facit asserendo se administratorem, cum non esset; si verò docet, se administratorem, non autem docet pecuniam verlam in utilitatem universitatis, poterit conveniri conditione ob causam, fuit enim ipsi mutuò data pecunia in hanc causam, ut in utilitatem universitatis verteret, quæ causa sequuta non est, *tot. tit.*

tit. ff. de cond. ob caus. si verò neutrum doceret, nec se administratorem universitatis, nec pecuniam versam in ejus utilitatem, hoc casu cessat actio de dolo, & habet locum condictio ob causam; † quia actio de dolo cum alia non concurrit. *l. 1. § 2. ff. de dol. malo l. 2. C. eod. tit.* poterit igitur hisce calibus ante omnia judicis officium implorari contra talem administratorem, ut prædicta probet, & doceat, aliàs convenietur supradictis actionibus. *Bart. in d. l. civitas, num. 9. § 10. & consi. 94. nu. 2. vol. 1. Alex. in d. l. civitas, nu. 9. & 10.* Quando igitur administrator non habens speciale mandatum, sed solum simplicem administrationem universitatis, accipit pecuniam mutuo, ipse solus obligatur, si pecunia non est conversa in utilitatem publicam, & tenetur non solum durante officio, sed etiam finito officio, ac si mutuum esset factum proprio nomine, aliàs sequeretur, quod mutuans neminem haberet obligatum finito officio, & sic pecunia cederet lucro administratoris, contra *l. si me & Titium, ff. si cert. pet. Alex. in d. l. civitas, num. 1. § 6.* secus si sit conversa in utilitatem reipublicæ, hoc enim casu respublica obligatur, ex eo enim, quod pecunia versa est in utilitatem universitatis, videtur potius contractum fuisse cum ipsa universitate, quam cum ipso administratore. *l. 1. ff. de in rem verso.* Sed † cui incumbat onus probandi, pecuniam versam esse in utilitatem universitatis, quaerunt Doctores, & dicunt hanc probationem spectare ad creditorem volentem agere contra ipsam rempublicam, quia ex hoc fundat intentionem suam, & hoc sive agat, sive excipiat: fundat.

damentum enim suæ intentionis, sive agat, sive excipiat, unusquisque probare tenetur. *l. 2. l. in exceptionib. ff. de probat. Maschar. concl. 1167. num. 10. 11. & 19.* Sed qualiter, & quomodo creditor possit & debeat probare pecuniam versam esse in utilitatem universitatis? Dic quòd probatur, primò per probationes hoc necessario concludentes, putà per testes, vel instrumenta, vel per apertam facti naturam, ut per sensum oculorum quod fuit visum expendi in eam causam: testimonium

- 18† enim visus, excellentiùs est omni testimonio. *§. sed cum magis. Instit. de gradibus cognat.* probatur etiam per conjecturas, & à posteriori effectu & eventu, quia appareat illam causam, in quam accepta est pecunia sequutam fuisse, putà quòd refectio sit sequuta, sed non apparet, ex qua pecunia; nam præsumitur ex ea pecunia, quæ in hanc causam fuit mutuò accepta, † nec enim
- 19vento reficiuntur adificia, sed cum magno sumptu, & opera. *l. ult. C. de usur. pupil. l. que tutores, C. de admin. tuto. l. ex duobus. ff. de nego. gestis, l. si ventri, §. ult. ff. de privil. cred.* nam † actus sequens
- 20præsumitur factus in executionem tractatus præcedentis, *Maschar. conclusione 619. num. 2. & conclu. 1165. 1166. 1167.* & hoc tantò magis habet locum, si probetur tempore mutui accepti universitatem indiguissse pecunia. *Ripa in l. si is qui bona, num. 8. 9. & 10. ff. de pignoribus. Alex. in l. civitas num. 11. ff. si cert. pet. Papiens. fol. 746. num. 6.* Cæterum, quando non rectè pecunia solvitur administratori civitatis, non præsumitur versa in utilitatem reipublicæ, nisi probetur. *l. unica & ibi Bart. n. 2. C. de solutio. & liberat. lib. 11.* quando

do autem dicatur, versa pecunia in utilitatem universitatis, vide textum elegantissimum in *l. quòd si servus, §. Et regulariter cum §. sequen. ff. de in rem verso*. Sed quid, si creditor, qui pecuniam mutuò dedit, dicat se dedisse ipsam pecuniam thesaurario universitatis? certè creditor hoc casu potest agere contra universitatem, ut contra thesaurarium cedat jura sua, à quo thesaurario consequitur suam pecuniam sine dispendio, & damno universitatis. *l. in creditore, ff. de evictio. Papiensis fol. 746. nn. 7. & 8.*

C A P U T V.

De alienatione rerum publicarum.

S U M M A R I U M.

1. *Universitas an, & quando possit propria bona alienare.*
2. *In re propria quilibet est arbiter, & moderator.*
3. *Universitas circa administrationem, & alienationem rerum suarum potest facere legem, quam vult.*
4. *Alienatio rerum publicarum ad hoc ut valida sit, qua requirantur.*
5. *Ordo decurionum, seu concilium ordinarium an possit alienare bona publica, an verò hac facultas alienandi competat concilio generali per capita domorum.*
6. *Alienatio rerum publicarum ad hoc, ut valida sit, debet observari forma à consuetudine introducta.*
7. *Alienatio rerum universitatis ad hoc, ut sit valida, requiritur ultra decretum curia, judicis etiam decretum.*

L

8. Ali-

8. *Alienatio rerum publicarum ad hoc ut ſit valida, emptor tenetur probare pretium verſam fuiſſe in utilitatem reipublica.*
9. *Alienatio rerum publicarum, ad hoc ut valida ſit, debet precedere ſubhaſtatio.*
10. *Alienatio bonorum mobilium civitatis, vel alterius univerſitatis, quas ſolemnitates requirat*
11. *Alienatio bonorum mobilium pupilli an requirat decretum judicis.*
12. *Lex ultima. C. de vend. reb. civ. lib. 11. habet locum non tantum in alienatione rerum civitatis, ſed etiam vendicat ſibi locum in caſtris, villis, & aliis univerſitatibus, qua per alios reguntur.*
13. *Lex ult. C. de vend. reb. civ. lib. 11. habet locum, non ſolum in venditione, ſed etiam in qualibet alia alienatione.*
14. *Univerſitas an poſſit renunciare ſolemnitatibus concernentibus alienationem rerum publicarum.*
15. *Legibus prohibentibus, ſeu earum ſolemnitatibus non poteſt renunciari.*
16. *Dictio non aliter, & dictio niſi, inducunt formam*
17. *Legibus dantibus ſolemnitatem, & formam non poteſt renunciari.*
18. *Univerſitas ſuperiorem non recognoſcens, & ſic habens poteſtatem legis condende, poteſt facere ſtatutum circa formam, & modum alienandi reſpublicas, & valet, licet diſcrepet à forma juris communis.*
19. *Alienatio rerum publicarum facta tyranno, poteſt revocari, quaſi facta juſto metu.*
20. *Syndicus, procurator, ſeu administrator uni-*
uni-

universitatis an, & quando possit alienare rem publicam.

21. *Alienatio rerum publicarum non venit in mandato universitatis quantumcunque generali.*
22. *Syndicus, procurator, vel administrator universitatis, ad hoc ut possit venderes, & bona ipsius reipublice, quid requiratur.*
23. *Alienatio rerum publicarum, facta servatis solemnitatibus requisitis, non potest retractari, licet alius offerat meliorem conditionem.*
24. *Actio redhibitoria habet locum in venditionibus rerum civitatis.*
25. *Actio redhibitoria habet locum tam in rebus immobilibus, quàm in rebus se moventibus.*
26. *Syndici, officiales, seu administratores publici, qui vendunt bona publica, an teneantur de evictione, finito officio, & administratione.*
27. *Tutor non tenetur de evictione finito officio.*
28. *Tutoris officium est necessarium, & non voluntarium.*
29. *Syndici & administratoris publici officium est necessarium, & non voluntarium.*
30. *Procuratoris officium est voluntarium, & non necessarium.*

VIDIMUS supra de mutuo dato universitatibus, quæ pro ejusdem pecuniæ mutuo acceptæ restitutione, ut plurimum necesse habent, & coguntur devenire ad rerum publicarum alienationem, locationem, collectarum, novorumque vectigalium impositionem, pecuniarum debitarum exactionem, ut inde possint, & mutuam pecuniam reddere; creditoribus ex aliis causis satisfacere, & pro quotidianis necessariisque im-

- penſis publicis, & in uſus communes pecuniã valeant erogare. Ideo de iſtis omnibus diſpiciamus, & primò de alienatione, & diſtractione rerum publicarum. Indubitata igitur eſt juris conſuſio, & regula, † univerſitatem poſſe propria bona mobilia & immobilia alienare, vel ex neceſſitate; putà pro ſolvendo ære alieno, expediendisq; publicis negotiis, vel ex utilitate, etiamſi debitum non ſubſit, ut quia alienatio tendat in utilitatem & commodum ipſius univerſitatis; re-
- 2 gula enim eſt generalis, † quemlibet in propriis rebus eſſe arbitrum, & moderatorem. *l. in re mandata C. mandati. Theſ. in noſtris terminis deciſ. 257. numer. 2. & 7. Bart. in l. 3. in fine. C. de jure reipublice lib. 11. & de hoc non eſt dubitandum; extat enim totus titulus C. de vendendis rebus civitatis, lib. 11. nam † univerſitas circa ad-*
- 3 *miniſtrationem & alienationem rerum ſuarum poteſt facere legem, quam vult. l. prohibere, §. plane ff. quod vi aut clam. l. 2. §. viam publicam, & ibi*
- 4 *gloſſ. ff. ne quid in loco publico. Sed † ad hoc, ut hujusmodi alienationes rerum publicarum de jure ſubſiſtant, & validæ ſint, multæ ſolemnitates requiruntur, de quibus in l. ult. C. de vend. reb. civit. lib. 11. Primò enim, ſive univerſitas per ſe ipſam contractum venditionis ineat, ſive ſyndicum ad alienandum conſtituat, debent eſſe præſentes, & intervenire hujusmodi alienationi, ſeu ſyndici conſtitutioni duæ partes ex tribus concilii, ſeu ordinis decurionum ipſius univerſitatis. d. l. ult. verſi. in provinciis verò, C. de vend. re. civ. lib. 11. & ſufficit, quòd major pars ipſarum duarum partium conſentiat; deſcribique debent*

nomina omnium decurionum, qui consentiunt dictæ alienationi, & cum curialibus, seu decurionibus, seu pluriima parte eorum, debet etiam intervenire major pars honoratorum, & possessorum, id est eorum, qui in civitate bona possident; qui honorati, & possessores, propositis sacrosanctis evangeliiis, jurent simul cum consiliariis, per relationem ad juramentum primo loco præstitum per eos ab initio sui officii, quod credant ipsam alienationem suæ patriæ esse utilem. *d. l. ult. § ibi glo. § Joannes de Platea. Rolandus à Valle consi. 90. num. 19. 20. § 21. vol. 1. Bar. in l. 2. num. 1. C. de prædis decurio. lib. 10. ubi de hoc est text. elegantissimus.* † Concilium igitur ordinarium universitatis potest bona immobilia ejusdem communitalis alienare, cum dictis solemnitatibus. Contrarium tamen tenet Bart. in *l. ambitiosa. num. 10. ff. de decret. ab ord. facien.* ubi tenet hanc facultatem alienandi bona immobilia universitatis non competere concilio ordinario, seu ordini decurionum ejusdem universitatis, sed concilio, seu adunantiæ generali. Licet enim decuriones repræsentent totam universitatem & populum, tamen in arduis negotiis, & rebus magni ponderis, ut est alienatio rerum immobilium, non potest concilium ordinarium aliquid decernere, nisi congregato concilio generali per capita domorum, à quo eidem concilio ordinario hæc potestas, & auctoritas tribuatur; & præsertim in villis, & aliis locis civitate inferioribus hoc locum habet, in quibus decuriones non sunt personæ literatæ, graves, & sagaces. *Thesau. decis. 257. n. 2.* Hæc tamen opinio est de directo contra *d. l.*

L 3

fina-

- finalem, vers. in provinciis verò, ubi imperator requirit interventum, duntaxat curialium, seu ordinis decurionum, nec non honoratorum & possessorum, vel majoris partis eorum, nec est verisimile imperatorem sensisse de concilio & convocatione generali totius universitatis; quia si hoc voluisset, frustra fecisset mentionem honoratorum, & possessorum, quorum interventus compræhenderetur sub congregatione concilii generalis. Concludo igitur, hanc potestatem alienandi bona immobilia universitatis, residere penès concilium ordinarium, seu ordinem decurionum, nisi aliter fuerit statutum, vel per*
- 6 *consuetudinem introductum; † forma enim introducta à consuetudine in alienatione rerum publicarum, si non servetur, alienatio redditur nulla, l. ult. cum gloss. C. de jure reipub. lib. 11. Rolandus d. consil. 90. num. 29. Præterea, ad hoc ut † alienatio rerum universitatis sit valida,*
- 7 *requiritur ultra decretum curiæ, judicis etiam decretum, d. l. ultim. C. de vendic. rebus civ. lib. 11. l. 2. cum gloss. in verbo, acta, C. de prædiis decurionum, lib. 10. l. 1. § 2. C. de servis reip. manumitten. Roland. d. consil. 90. num. 22. requiritur*
- 8 *etiam, ut emptor probet, pretium † versum fuisse in utilitatem reipublicæ, gloss. ult. in fine, in d. l. ult. cum gloss. ult. in l. 1. C. eod. titu. de quo vide Bartolum in l. 1. nu. 1. § 2. C. eod. tit. de vend. reb. civit. Præter supradictas solemnitates † debet*
- 9 *præcedere in alienationibus rerum publicarum subhastatio, ad instar rerum minoris & pupilli, quibus respublica æquiparatur; & instrumento alienationis rerum universitatis non est standum,*

dum, in quo fit mentio de subhaftationibus, si tempore confecti instrumenti non potuerunt intervenire. *Roland. consil. 90. num. 41. & consil. 99. num. 19. volum. 1.* & istæ solemnitates sunt necessariae, ubi alienantur bona immobilia ipsius universitatis, necnon annui redditus, & etiam bona mobilia, quæ servando servari possunt; sed † alia¹⁰ bona mobilia, quæ servando servari non possunt, alienari possunt sine decreto judicis, curiæ, seu decurionum, † ad similitudinem bonorum pupilli, *l. lex qua tutores, C. de administ. tut.* Barto in d. ult. nu. 1. *C. de vend. reb. civ. lib. 11. glo. 1. in fine, in d. l. fin.* cujus † legis ultimæ dispositio, quæ lo-¹² quitur de rebus civitatis vendendis, habet etiam locum in castris, villis, & aliis universitatibus, quæ per alios reguntur. *Rolan. consil. 90. nu. 23. cum seq.* & licet † d. l. ult. loquatur de venditione,¹³ habet tamen locum in qualibet alia alienatione. *Ludovicus decis. 91. num. 37. 38. & 39.* Sed †¹⁴ an universitas possit renunciare prædictis solemnitatibus concernentibus alienationem rerum publicarum, & de quibus in d. l. ultima? Dic quòd non; nam † legibus prohibentibus non¹⁵ potest renunciari, *gloss. in l. 1. & 2. C. ne fidejusser, dot. dent.* sed in d. l. ult. prohibetur, bona civitatis posse alienari, nisi cum solemnitatibus ibidem descriptis, ut patet in *d. l. fin. versi. non aliter, nisi*, ergo eis renunciari non potest; maxime cum dicta † verba non aliter, nisi, inducant¹⁶ formam; & † legibus dantibus solemnitatem & formam non potest renunciari, *l. nemo potest, ff. de¹⁷ lega. 1.* *Roland. consil. 90. num. 40. vol. 1.* Verumtamen si esset aliqua † universitas, quæ haberet¹⁸

- potestatem, & facultatem condendi legem, & statutum, ut sunt universitates superiorem non recognoscentes, tunc, faciendo primò legem, seu statutum circa formam, & modum alienandi, vel circa ipsam alienationem, valeret, & sufficeret, servari formam legis municipalis, licèt discreparet à forma juris communis. *De qua in d. l. ult. C. de vend. reb. civ. ubi Bart. num. 4. l. prohibere, §. planè, ff. quod vi aut clam, & ibi Bart. n. 2. l. 2. §. viam publicam, ubi gloss. & Barto. ff. ne quid in loco publico. gloss. in l. continuus, §. cum quis sub conditione, & ibi etiam Barto. num. 5. ff. de verborum oblig. † nisi universitas faciat tale statutum, seu legem municipalem pro alienatione rerum suarum fienda tyranno; nam ista alienatio, & statutum, & omnia, quæ facta sunt, possunt revocari, quasi facta justo metu, l. 1. §. quæ oneranda, versic. & in summa, ff. quarum rerum act. non dat. Bart. in d. l. 3. §. planè, n. 3. ff. quod vi aut clam. Universitas igitur vel per se principaliter, & per proprium decretum, vel per syndicum legitimè constitutum potest propria bona alienare. Nam*
- 20 † syndicus, seu procurator universitatis habens liberam & generalem administrationem, vel speciale mandatum, potest vendere rem universita-
- 21 tis, † secus si habeat simplicem administrationem, *Ripa l. si is, cui bona, n. 2. ff. de pignorib.* Supra dicta tamen procedunt † dummodò sit expressum in licentia, seu mandato, & instrumento syndicatus, quæ bona debeant vendi, aliàs simplex facultas vendendi non sufficit, *Roland. d. conf.*
2390. num. 28. vol. 1. quòd si † alienatio rei publicæ facta sit servatis supradictis solemnitatibus, sub-

subsistat hujusmodi venditio , emptorque rem
 emptam perpetuò possidere debet , nec ab eo po-
 test avelli , licèt alius offerat meliorem condi-
 tionem , *l. 4. C. divers. prad. urban. lib. 11. l. 1. ubi*
etiam Barto. C. de vend. reb. civ. lib. 11. Ang. in l. 1.
C. de fund. rei privata, lib. 11. l. Lucius , §. fin. ff. ad
municip. Marcus decis. 565. n. 2. vol. 1. universi-
 tas enim potest legem condere, intra quod tempus
 venditio rerum suarum fiat ; intra quod tempus
 offerens majus pretium , & meliorem conditio-
 nem admittitur , licèt res jam alteri fuerit vendita;
 post verò lapsum tempus non : nam à lege nullum
 tempus est præfixum, intra quod publicæ res ven-
 di debeant , *l. 4. §. ibi etiam gloss. 1. in fine , &*
Bart. n. 2. §. 9. C. de fide instrum. lib. 10. † in ven-
 ditionibus tamen rerum civitatis tam mobilium ,
 quàm immobilium habet locum actio redhibi-
 toria , *Bald. in l. ult. nu. pen. §. ult. C. de adilitiis*
actio. † actio enim redhibitoria habet locum tam²⁵
 in rebus immobilibus , quàm in rebus se moven-
 tibus , *l. pen. C. eod. tit.* Sed † utrum syndici , offi-²⁶
 ciales , seu administratores universitatum , qui
 vendunt bona publica , finito officio , & admini-
 stratione teneantur de evictione ? videtur quòd
 sic, *per tex. in l. procurator , qui pro evictione , ff. de*
procur. & per tex. in l. 4. §. in eum , ff. de admin. re-
rum ad civ. pertinen. Contrarium est verius ; nam
 † tutor non tenetur de evictione finito officio,²⁷
 quia † officium assumit ex necessitate : eadem ra-²⁸
 tione , nec † tales officiales , quorum officium est²⁹
 necessarium , *totò tit. ff. de muner. & honor.* & sic
 non obstat , *l. procurator.* quia ibi loquitur in pro-
 curatore , † cujus officium est voluntarium. Nec³⁰

170 *Traſtat. de Jure Univerſit.*
obſtat *tex. in d. §. in eum*, quia ibi pecunia fuit
promiſſa animo novandi, & principaliter ſe ob-
ligandi: ita dicit Barto. *in d. §. in eum*. De qua ta-
men materia vide plenius per Bart. *in l. poſt mor-*
tem, ff. quando ex facto tutor.

C A P U T VI.

De Debitoribus Univerſitatum.

S U M M A R I U M.

1. *Debitoribus publicis an, & quando poſſint conve-*
niri.
2. *Debitoribus publicis poſſunt cogi ad ſolvendum an-*
te tempus, ſi hoc concernat utilitatem, & neceſ-
ſitatem publicam.
3. *Plus petere dicitur, qui ante tempus petit.*
4. *Utilitatis publicæ gratia multa introducta ſunt,*
quæ aliàs adinventæ non fuiſſent.
5. *Reſpublica reperitur aliquando magis privile-*
giata, quàm ſiſcus.
6. *Fiſcus regulariter eſt magis privilegiatus, quàm*
reſpublica.
7. *Fiſcus non poteſt ante tempus agere contra ſuos*
debitores.
8. *Debitor publicus non gaudet appellationis bene-*
ficio.
9. *Appellationis beneficium regulariter nemini de-*
negatur.
10. *Uſuræ citra ſtipulationis vinculum non debentur.*
11. *Actio ex pacto nudo non oritur.*
12. *Uſuræ debentur civitatibus ipſo jure, & nudo*
pacto.
13. *De-*

13. *Debitorum publici possunt cogere universitatem ad constituendum thesaurarium, cui possint solvere.*
14. *Thesaurarius, seu massarius civitatis, vel alterius universitatis, si est debitor ejusdem rei-publicae, debet à se ipso exigere, aliàs tenetur, & punitur.*
15. *Debitor publicus, si pro solutione debiti alienavit Reipublica majorem partem alicujus proprietatis, cogitur eidem alienare minorem.*
16. *Fiscus si habeat aliquam rem communem cum aliquo privato, cogitur ille privatus vendere fisco suam partem.*
17. *Vendere rem suam nemo cogitur, fallit, ubi tractatur de utilitate publica.*
18. *Debitorum publici non possunt habere in civitatibus, vel aliis universitatibus aliquem honorem, & dignitatem, nisi prius debita solvant.*
19. *Debitorum publici qualiter liberentur.*
20. *Concilium ordinarium, seu ordo decurionum non potest publicos debitores dimittere, eosque gratis à solutione liberare.*
21. *Civitas vel alia universitas an gaudeat beneficio, & privilegio tacitae hypothecae.*
22. *Civitates regulariter utuntur jure privatorum.*
23. *Civitas vel alia respublica est privilegiata in actione personali.*
24. *Compensatio an possit reipublica per debitorem publicum opponi.*
25. *Administrator publicus, si pecuniam publicam minus idoneo crediderit, qualiter teneatur.*

- 1 **N**OTISSIMI juris est, † debitores universitatum, si idonei sunt, & pecuniæ publicæ bene collocatæ sint, in sortem inquietari non debere, maximè si ipsæ pecuniæ publicæ pariant usuras; si non pariant, prospicere rei publicæ securitati judex debet, dummodo non acerbum se exactorem, nec contumeliosum præbeat, sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantia humanum; nam inter insolentiam curiosam, & diligentiam non ambitiosam multum interest. Ac ejusdem magistratus officium etiam pertinet, ne pecuniæ publicæ credantur sine pignoribus, vel hypothecis. Ita scriptum reliquit J. C. in l. si benè collocata, ff. de usur. l. 2. in pr. C. de debit. civ. lib. 11. Quod igitur dictum est, non inquietandos esse debitores publicos in sortem id ita demum locum habet, si hoc publica necessitas non exigat: nam † propter necessitatem publicam universitas potest cogere, & urgere duos debitores ad solvendum, etiam ante tempus decursum, & solutioni fiendæ præfixum. *Jas. in l. 10. numer. 3. § 4. ff. de condic. indeb.* licet enim † qui præmaturè, & ante tempus petit, plus petere videatur, §. plus autem, *Instit. de actio.* hoc tamen
- 2
- 3
- 4 locum non habet, utilitatis publicæ gratiâ; † multa enim jure civili contra strictam rationem disputandi pro utilitate communi recepta esse innumerabilibus rebus probari potest, ut scribit J. C. in l. ita vulneratus, §. ul. ff. ad l. Aquil. l. si quis in gravi, §. utrum autem, vers. poterit propter hoc quod in commune utile est, ff. ad S. C. Syllanianum, & in hoc † Respublica est magis privilegiata,
- 5 quàm fiscus, licet regulariter sit contrarium; quia

quia † fiscus in jure est magis privilegiatus, quàm 6
 reipublica, *l. simile privilegium, ff. ad municipales*,
 & tamen † fiscus non potest ante tempus agere 7
 contra debitores, & si agat, perdit actionem, *l. 6. C. de jure fisci*. Præterea in aliis est etiam privile-
 giata reipublica, respectu suorum debitorum;
 quia † si constat aliquem esse debitorem publi- 8
 cum, ei appellationis beneficium denegatur; dici-
 tur autem constare, quando manifestè, & aperte
 convictus est, etiamsi non est confessus, *Bald. in*
l. ult. num. 1. § 2. C. quorum appellationes non reci-
piuntur: licet regulariter † appellationis benefi- 9
 cium nemini debeat denegari, *tot. tit. ff. C. § ext.*
de appellationibus. Ad hæc, licet † usuræ citra vin- 10
 culum stipulationis non debeantur, *l. 1. § 3. C. de*
usur. & † ex pacto nudo non oriarur actio, *l. ju- 11*
ris gentium, §. quinimo, ff. de pactis; hoc tamen non
 habet locum † in universitatibus, quibus et- 12
 iam ex nudo pacto, quinimo ipso jure debentur
 usuræ creditarum ab eis pecuniarum *l. 11. ff. de usur. l. etiam ex nudo, ff. eod. titu.* quibus
 usuris, † ne ipsi debitores publici diutius quàm 13
 par est graventur, possunt officio judicis cogere
 universitatem, ut constituat thesaurarium, cui
 solvere possint. *Ripa in l. 1. §. si autem collegium,*
num. 9 ff. ad S. C. Trebell. Quod † si ipse thesaura- 14
 rius, seu massarius universitatis sit debitor ejus-
 dem universitatis debet à se ipso exigere, aliàs re-
 netur, & punitur. *Bal. in l. 70. num. 2. § 3. ff. de*
fidejussor. Quartum privilegium est, quia † si de 15
 bitor publicus pro debiti solutione alienaverit
 ipsi reipublicæ majorem partem alicujus pro-
 prietatis, cogitur eidem universitati alienare mi-
 no-

- 16 no rem, & reliquam partem. † Idem enim videmus esse in fisco. *l. unica C. de vend. rerum fiscali-*
- 17 *um lib. 10.* Nam † pro utilitate publica cogitur quis vendere res suas, *l. ult. Et ibi etiam Bart. nu. 3. Et 4. C. de debitorib. civit. lib. 11. §. sed Et major. asperitas. Instit. de his, qui sunt sui vel alien. jur.* licet quis regulariter non cogatur vendere rem suam. *l. in vitum. C. de contrahenda emp.* & ideo sunt privilegiatæ universitates pro istis debitis publicis, & eorum solutione, ut hujusmodi
- 18 † publici debitores non possint in ipsis universitatibus habere aliquem honorem, & dignitatem, nisi prius debita solvant. *l. 1. C. de debitorib. civit. lib. 11. l. 4. ff. de legatio. l. 6. §. debitores rerum publicarum, cum duob. §§. seq. ff. de muner. Et honor,*
- 19 & ita leberentur cum decreto curiæ, seti judicis. *text. est elegantiss. in l. 2. Et ibi etiam Bart. C. de pred. decur. lib. 10. Bar. in l. unica. in princi. C. de solutionibus Et leberat. lib. 11. ubi docet, modum qualiter debitores publici debeant solvere, & re-*
- 20 portare appocam de soluto. † Non enim potest ordo decurionum debitores publicos dimittere, eosque gratis à solutione liberare. *l. ambiciosa, in principio. ff. de decretis ab ord. facien. l. 2. cum gloss. C. de decret. decurionum lib 10.* Licet autem respublica supradicta, & multa alia privilegia habeat in bonis debitorum, & aliorum, cum quibus contrahit, de quibus privilegiis est *glo. in l. ult. in glo. ult. C. de debit. civi. lib. 11.* in
- 21 jure tamen notissimum est, † nullam universitatem excepta civitate Romana habere tacitam hypothecam in bonis debitorum, & aliorum, cum quibus contrahit, nisi ex speciali privilegio vel
- pa-

pacto. Regulariter enim † civitates utuntur ju-22
 re privatorum. *l. 2. C. de jure reip. lib. 11. l. fin* &
ibi etiam Bart. ff. ad municip. l. simile privilegium,
ff. eod. tit. gloss in rub. C. de jure reip. lib. 11. gloss. in l.
ultim. in verbo obnoxiiis, C. de debitoribus civit.
gloss. in l. 2. C. in quibus caus. pignus tacite contra-
hatur ; exceptis tamen quibusdam casibus , de
quibus per Barto. in l. 2. in prin. & num. 1. C. de de-
bit. civit. lib. 11. & quòd civitas, licet fiscum ha-
beat, jure tamen , & privilegio tacitæ hypothecæ
non gaudeat, tenet Marcus decis. 339. num. 8. vo-
lum. 1. de qua materia vide Ripam in l. privilegia,
num. 29. & 30. ff. de privil. creditorum. Bal. in l. 19.
nu. 15. C. de sacrosan. eccle. Ang. in l. 2. C. de debitori-
bus civit. lib. 11. Bart. in Authen. ut ex act. instru-
menti dot. pri. & secun. in prin. num. 4. gloss. in l. ult.
in verbo, obnoxiiis, C. de debit. civit. lib. 11. Licet
 tamen respublica jure & beneficio tacitæ hypothe-
 non gaudeat, † est tamen privilegiata in actione²³
 personali ; quia omnibus creditoribus actionem
 parsonalem duntaxat habentibus præfertur ipsa
 respublica. *l. bonis §. respublica ff. de privil. credi-*
torum ; sed si privatus & respub. habeant expres-
 sam hypothecam, præfertur privatus reipublicæ,
 si privatus habeat anteriorem hypothecam, *l. 8.*
cum gloss. ult. ff. qui potiores in pign. habeantur. l. 4.
& 3. C. qui potiores in pign. Sed † an debitor pu-
 blicus possit objicere reipublicæ compensationem²⁴
 quærunt Doctores nostri ? Circa quam materiam
 dicendum est, quòd sic ; nisi sit debitor ex causis
 positis in *l. 3. C. de compensatio, circa quam rem vi-*
dere licet l. 13. C. eod. tit. l. 2. §. 2. 3. & 4. ff. admi-
nistratio rerum ad civit. pertinen. † Qualiter
 au-

autem teneatur administrator universitatis, qui pecuniam publicam minus idoneo credidit, tractat J. C. in l. unica, C. de his, qui ex officio quod administra. conveniuntur lib. 11. ubi scribit hoc casu teneri, duntaxat ad sortem, seu summam principalem, quam credidit, non autem ad usuras, & de hoc latius suo loco & tempore dicemus. Si quis autem plura desideret videre de debitoribus publicis, videat totum titulum *Codicis, ne fiscus vel respublica, tit. 18. lib. 2.*

C A P U T VII.

De locatione rerum publicarum.

S U M M A R I U M.

1. *Communia communiter solent negligi.*
2. *Locatio rerum publicarum debet fieri de consensu totius ordinis decurionum, vel saltem majoris partis.*
3. *Locatio rerum publicarum quando sit, debet prestari per conductorem fidejussor.*
4. *Administratores publici tenentur reipublica, si locaverunt publicas res, nulla exacta cautione à conductoribus.*
5. *Fidejussores conductorum publicarum rerum tenentur universitati, etiam in usuris, nisi aliud sit expressum.*
6. *Locatio rerum publicarum ad hoc ut valeat, requiritur, ut in ea interveniat subhastatio sicut requiritur in venditione.*
7. *Locatio perfecta, non potest rescindi prætèxtu majoris pensionis per alium oblata in locatione rerum publicarum.*

8. Lo

8. *Locatio rerum publicarum facta ad certum tempus extinguitur finito tempore.*
9. *Locatione rerum publicarum finita, praefertur primus conductor, si tantum offert, quantum novus.*
10. *Locatio rerum publicarum quando fit, debent servari omnia pacta inita, circa remissionem pensionis propter sterilitatem.*
11. *Locatio rerum publicarum, etiam ad modicum tempus facta, transfert utile jus in conductorem.*
12. *Administratores publici locantes publicas res an finito officio, seu administratione teneantur de evictione.*

QUONIAM † ea, quæ sunt communia, communiter solent negligi. *l. 2. C. quando, & quib. quar. pars lib. 10.* Idcirco solent administratores publici prædia, & alia jura communitatum locare, ut ex eorum redditibus possint publicis necessitatibus, muneribusque subvenire, publicæque negotia expedire. *juxta l. 2. C. de prædiis decur. lib. 10.* Sciendum est itaque † cum prædia, & alia bona, juraque universitatum locantur, id fieri debere de consensu totius ordinis decurionum; vel saltem majoris partis, & † conductores hujusmodi rerum publicarum debere præstare fidejussorem idoneum ipsi universitati, qui se obliget, si qui damni in ipsis rebus conductis evenierit culpa ipsius conductoris, & etiam de pensionib. statutis temporibus solvendis *text. est de hoc elegantissimus in d. l. 2. ubi etiam Bald. n. 2. & 3. C. de prad. decur. sine decreto non alien. lib.*

10. Locationes igitur rerum publicarum debent fieri per administratores publicos ; exacta cautione à conductoribus. *l. 4. §. 1. cum l. ult. §. 3. ff. de administratione rerum ad civit. pertinen.* aliàs † tenentur ipsi administratores reipublicæ , si conductores non sunt solvendo ; & hoc solùm pro tempore expresso in locatione , non de tempore , quo tacita fit reconductio *d. l. 4. §. 1.* qui quidem † fidejussores eorum , qui conduxerunt reipublicas tenentur etiam universitati , in usuris , nisi aliud expressum sit. *l. 2. §. conductorem, cum §. qui fidejusserunt , ff. de administratione rerum ad civitatem pertinentium.* Præterea ad hoc , † ut locatio rerum universitatum valeat , requiritur , ut in ea interveniat subhastatio , quæ sicut requiritur in venditione , ita & in locatione perpetua fundorum publicorum ; qua præcedente † non poterit locatio perfecta rescindi , prætextu augmentatæ , & additæ per alium offerentem pensionis. *l. 2. §. ibi etiam gl. C. de vend. reb. civit. lib. 11. l. 3. C. de locatione pradiorum civilium lib. 11. l. 2. §. ult. C. eod. tit. Rolandus consil. 99. num. 20. vol. 1. textus est de hoc in l. 2. §. ultim. ff. ad municip.* Illud autem sciendum est , † locationem rerum publicarum factam ad certum tempus finiri , & extingui finito tempore , neque ultra tempus expressum in locatione teneri conductores , neque eorum fidejussores , licèt publicæ res tantidem locari non possint , *l. 3. §. cum quinquennium ff. de jure fisci.* † si tamen finita locatione , conductor primus offert tantum , quantum novus , in locatione præfertur primus conductor. *l. 4. C. de locatione pradi. civil. lib. 11.* † pactaque inita circa remissionem pen-

pensionis propter sterilitatem in locatione rerum
 publicarum sunt servanda. *l. 2. §. ult. ff. de ad-
 ministratione rerum ad civit. pertinen.* & † con-¹¹
 ductores huiusmodi rerum publicarum, etiam ad
 modicum tempus, statim habent utile jus, & ea
 omnia possunt facere, quæ potest ipsa universi-
 tas. *7 as. in l. in provinciali §. si ego superficiarius nu.
 ultum. ff. de oper. novi. nunci.* Sed utrum isti † pub-¹²
 lici administratores, qui locant res universitatum
 finito officio, seu administratione teneantur de
 evictione? *text. in d. l. 4. §. in eum ff. de administra-
 tione rerum ad civit. pertinentium* videtur suade-
 re, quod sic; videmus enim eodem modo procu-
 ratorem finito officio teneri de evictione *l. procu-
 rator, qui pro evictione, ff. de procur.* Contrari-
 um tamen est verius, nam tutor non tenetur de
 evictione, finito officio, quia officium assumit ex
 necessitate, eadem ratione nec huiusmodi admini-
 stratores, quorum officium est necessarium. *tot. tit.
 ff. de mun. & honor. & sic non obstat. d. l. procurator,*
 quia illa loquitur de procuratore, cuius officium
 est voluntarium, non autem loquimur de admini-
 stratoribus publicis, quorum officium est neces-
 sarium, multum enim interest inter officium vo-
 luntarium, & necessarium, textus est de hoc ele-
 gantissimus, *in l. 2. C. de his, qui accusa. non possunt.*
 Nec obstat *text. in d. §. in eum*, quia ibi fuit promissio
 pecunia animo novandi per administratorem,
 & se principaliter obligandi, *ita dicit gloss. & Bart.
 in d. §. in eum.* de qua materia vide plenius per
Bar. in l. post mortem. ff. quando ex facto tuto.

CAPUT VIII.

De Vectigalibus, quæ ab universitatibus
instituantur.

SUMMARIUM.

1. *Universitas an, & quando possit nova vectigalia imponere.*
2. *Vectigalium generalis impositio est de regalibus Principis.*
3. *Regalia Principis quanto tempore præscribantur.*
4. *Vectigalium publicorum conductor, vel emptor non potest ab emptione vel conductione repelli, si pretium statuto tempore solvit.*
5. *Vectigalium publicorum conductores habent eadem privilegia, quæ habet ipsamet universitas.*

QUIA plerunque universitates nulla habent bona, quæ possint alienare, vel locare, vel nullos debitores, quos possint ad solutionem urgere, ut inde possint pecuniam in usus publicos erogare, idcirco coguntur devenire ad vectigalium, & collectarum impositionem, de quibus dispiciamus. Communis igitur est Doctorum
 1 sententia, † universitates recognoscentes superio-
 2 rem nova vectigalia imponere non posse, incon-
 3 sulto ipso superiore, quia talis † impositio gene-
 4 ralis vectigalium est de regalibus Principis, & de
 5 maximo imperio, nec non de reservatis Principi,
 6 in signum supremæ potestatis, & ob id † interio-
 7 ribus à Principe ad acquirendum consuetudi-
 8 nem inducendi pedagia, requiritur tantum
 tem-

tempus, cujus initii memoria non extet in contrarium. *Jas. in l. de quibus num. 45. 46. 47. ff. de legibus vide de hoc l. 13. junctā gloss. in verbo exerceri, ff. de pollicitationibus* : cum consensu tamen ipsius Principis manifestum est, posse ipsas universitates, vel earum consilium, seu ordinem decurionum novas gabellas imponere. Diversum tamen est in universitatibus non recognoscentibus superiorem, quia illæ possunt nova vectigalia imponere, habent enim imperium, & obtinent vocem principis, *l. 2. 3. Et toto tit. C. vectigalia nova institui non posse. Barto. in l. ambitiosa, n. 15. ff. de decret. ab ord. faciendis. Ripa in l. 4. n. 29. ff. de re judicata.* Sed, quia universitates solent ut plurimum locare vel vendere fructus, seu redditus hujusmodi vectigalium, & gabellarum, illud sciendum est, quod † postquam respublica vendidit vel locavit alicui fructus, & proventus hujusmodi vectigalium, non posse ipsa vectigalia ab emptore, vel conductore auferri, si emptor vel conductor solvit pretium statuto tempore. *l. 1. Et ibi etiam Barto. C. de administratione rerum publicarum, lib. II. l. quod semel ff. de decret. ab ord. facien. facit l. Caesar, ff. de publicanis.* Et isti † ementes, seu conducentes à republica hujusmodi vectigalia, gabellas, & dacia solvenda à privatis, possunt capere res non solventium, pro quibus debebat solvi, & ipsas ponere sub hasta, sicut posset ipsa universitas. *Castr. in l. 54. n. 2. ff. de actio. empti.*

CAPUT IX.

De Collectis, quæ ab Universitatibus
imponuntur.

S U M M A R I U M.

1. *Collectam potest qualibet universitas imponere pro ære alieno solvendo, aliisque necessariis publicis negotiis expediendis, etiam inconsulto suo superiore.*
2. *Collectarum impositio regulariter est de regalibus Principis.*
3. *Collectam imponere, quibus in casibus non possit universitas sine expressa licentia superioris.*
4. *Collectam imponere tam ex causa necessaria, quam voluntaria potest universitas superiorem non recognoscens.*
5. *Collectam imponere ita demùm universitas potest, si nulla habeat bona.*
6. *Collectam imponere nedum potest universitas, ubi nulla habet bona, sed etiam cogitur officio iudicis ad imponendam collectam.*
7. *Bona particularium non possunt capi pro debito universitatis.*
8. *Solutio particularis multa affert incommoda, & dispendia.*
9. *Executio pro debito universitatis, qualiter, & quo ordine fieri debeat.*
10. *Collecta qualiter imponi debeat per universitatem.*
11. *Collecta impositio debet fieri per universitatem cum consensu omnium, de quorum præjudicio,*

Et interesse tractatur, vel saltem cum consensu majoris partis eorum.

12. Collecta impositio facta per universitatem, debet notificari populis, Et omnibus possessoribus, ut preparent se ad solvendum.
13. Incerta, Et inopinata plerunque turbant populos, Et actus impediunt.
14. Collecta imponi debent per universitatem aequaliter.
15. Collectarum liber, seu impositio debet cuilibet petenti edi.
16. Collecte utrum imponantur ab universitatibus pro facultate patrimonii Et modo substantia cuiusque, idest, ut vulgo dicitur, per solidum Et libram, an vero per capita.
17. Collecta in dubio imponitur personis pro viribus patrimonii.
18. Collecta naturaliter sunt onera rerum, seu patrimonii, sed formaliter sunt onera personarum subjectarum.
19. Forma Et materia faciunt unum totum.
20. 21. Collecta quando imponitur per universitatem pro solvenda condemnatione sequuta pro delicto, vel quasi delicto, quinam teneantur contribuere in solutione dictae collectae.
22. Collecta quando imponitur per civitatem, castra, villa, Et alia terra adjacentes civitati solvunt collectam cum ipsa civitate.
23. Collectam impositam ab aliqua universitate, non solvunt pauperes persona, Et an alii teneantur pro ipsis solvere.
24. Universitas si aliquos immunes, Et exemptos faciat a solutione collectarum, an hoc debeat

accrescere aliis , an verò defalcari , & diminui debeat illa pars , qua spectabat ad hujusmodi exemptos.

25. *Collecta si est imposita per universitatem pro debito jam contracto , an venientes de novo ad habitandum in illa universitate teneantur contribuere in solutione collectæ.*
26. *Collecta si sit imposita ab universitate an recedentes ab ipsa universitate teneantur concurrere in solutione hujusmodi collectæ.*
27. *Collecta an possit per universitatem imponi subditis pro bonis existentibus extra territorium ipsius universitatis.*
28. *Collecta an possit per universitatem imponi forensibus pro bonis , qua habent in territorio ejusdem universitatis.*
29. *Collecta imposita ab universitate an habeant executionem paratam.*
30. *Collectarum exactores habent eadem privilegia , & eodem modo possunt procedere contra debitores particulares , quemadmodum potest ipsamet universitas.*

UNIVERSITATEM † posse imponere collectam pro ære alieno solvendo , aliisque necessariis negotiis publicis expediendis , etiam inconsulto Principe , & superiore , satis in jure notum , & manifestum est. l. 1. §. ult. & ibi gloss. in verbo , pro consul. in fine ff. quod cujusque univers. nom. Specul. in titu. de execu. sent. §. sequitur , vers. si quid si universitas. Bart. in l. 3. num. ult. ff. de alimen. & libariis leg. l. omnes. C. de oper. publicis. Bar. consil. 80. n. 1. & 2. vol. 1. Ludovicus deci. 43. nam.

num. 1. 2. 3. & 4. ubi scribit, universitates, & quælibet alia collegia simplicia, & approbata, posse necessitate publica ipsarum communitatum sic exigente imponere collectas, inconsulto Principe, licet aliàs regulariter † jus inducendi collectas 2. spectet ad supremos principes, & sit de regalibus ipsius Principis. *Marcus decis. 780. num. 10. vol. 1. & decis. 308. num. 1. 2. & ultim. vol. 1. & decis. 489. num. 4. 5. 6. cum seq. vol. 1. Alexan. consil. 78. num. 4. vol. 6. secus tamen est † si uni- 5; versitas ex causa voluntaria, vel propter publicam utilitatem & necessitatem totius patriæ, imperii, domini, seu status vellet collectam imponere, hoc enim non potest sine expressa licentia Principis & superioris, putà si vellet donare alicui. *Ang. in l. unica. num. 12. C. de mulieribus, & in quo loco. lib. 11. & in l. unica. num. 2. C. de superindicto. lib. 10. l. placet. C. de excusa. muner. lib. 11. Thesaurus decis. 149. per totam, & decis. 257. numer. 1. & 4. Et supradicta procedunt, nisi in contrarium vigeat consuetudo, ut scilicet universitas nulla ex causa possit inconsulto principe collectam imponere, hoc enim casu lex municipalis servanda est. *Boërius decis. 60. num. 5. 6. 7. 8. Alex. in l. 4. num. 13. ff. de re judicata, & ibid. Ripa. num. 28. & 29. Nulla igitur consuetudine in contrarium existente, potest universitas sibi ipsi pro necessitatibus ipsiusmet universitatis collectam inconsulto Principe imponere; sed ubi pro donando principi, & alicui alteri personæ, vel pro utilitate publica totius imperii collecta imponitur, tunc non potest universitas sibi ipsi eam imponere, sed ad superiorem spectat, concedere***

M 5

eidem

- eidem licentiam imponendi. *Marcus dicta decis.* 489. num. 4. 5. 6. cum seq. vol. 1. *Ludovicus decis.* 43. nu. 9. & 10. *Bart. in l. 1. §. quod si nemo, num. 3. ff. quod cujusque univers. nom.* Prædicta autem procedunt in universitatibus, quæ recog-
- 4 noscunt superiorem; sed si essent † universitates liberæ, & quæ non recognoscunt superiorem, possunt imponere collectas ad libitum, tam ex causa necessaria, quam ex voluntaria, cum Principis locum teneant. *Angel. in l. unica numer. 12. in fine C. de mulieribus, & in quo*
- 5 *loco libr. 11.* Præterea ea, quæ supra diximus, † universitatem scilicet pro necessitatibus sibi occurrentibus posse collectam imponere, ita demum procedunt, & locum sibi vendicant, si universitas nulla habeat bona, nec bursam communem, hoc enim casu pro debitis solvendis, aliisque rebus, & negotiis publicis peragendis nedum
- 6 potest imponere collectam, sed † judicis officio potest cogi ipsa universitas ad imponendam collectam, quæ si nolit hoc facere, vel ejus administratores, judex ipse poterit collectam imponere, vocatis tamen ipsis de universitate. *l. fina. C. de muner. patrim. libr. 10.* ut sic universitas aliquid habeat in communi; nam qui potest facere; ut possit, non dicitur non posse facere. *l. qui potest ff. de regu. jur. glo. in l. 1. §. ult. in verbo proconsul. in fine, ff. quod cujusque univers. nom.* † Non enim pro debito universitatis potest fieri executio contra particulares; & hoc in favorem, & gratiam tam ipsorum particularium, quos gravari justum non est pro debito universitatis, & sic facto alieno; quam in fa-

favorem creditoris ipsius universitatis, qui non cogitur recipere solutionem particularem à singulis de universitate pro rata, quia hoc ei esset nimis dispendiosum, & damnosum: nam † particularis solutio multa affert incommoda. *l. tutor. §. Lucius ff. de usur.* cogitur ergo imponere collectam, quando nulla bona in communi habet; secus si habeat bona in communi, seu archam communem. Hoc enim casu † pro solutione æris alieni, & aliis rebus publicis necessariis, imprimis, & ante omnia debet executi bursa communis, deinde bona mobilia, immobilia, & nomina debitorum distrahi debent, antequàm deveniatur ad bursum singularium personarum, quibus cessantibus universitas potest, imò cogitur imponere collectam. *Barro. in l. 4. §. actor. num. 1. & 6. ff. de re jud. gloss. & ibi etiam Barro. in l. 1. §. quod si nemo. ff. quod cujusque univers. nom. Borgni. decis. 68. numer. 1. 2. 3. & 4. fol. 333. Ludovicus decis. 43. numer. 11. Marcus decis. 803. num. 1. & 2. & ultim. vol. 1. & decis. 489. num. 4. cum pluribus sequen. vol. 1. & num. 19. & num. ult. Boerius decis. 60. num. 5. cum pluribus sequen. Alexan. in l. 4. num. 13. & ibidem Ripa. num. 28. & 29. ff. de re judicata, & n. 26. & 27. Cast. ibid. num. 3. Bald. in l. 27. nu. 10 ff. si cert. pet. & in l. 1. §. quod si nemo, nu. 3. & 4. ff. quod cujusque univers. nom. & in l. 5. num. 13. in fine, C. qui bonis cedere poss. Vidimus hætenus, an, & quando universitas possit, imò cogatur imponere collectam, nunc dispiciamus, † ¹⁰ qualiter hujusmodi impositio fieri debeat per ipsam universitatem. † Universitas igitur; quan- ¹¹ do*

- do vult imponere collectam pro solvendo ære alieno, expediendisq[ue] aliis publicis negotiis, debent citari omnes de universitate; de quorum præjudicio, & interesse tractatur, & consensu omnium imponi, & fieri; nec sufficeret consensus majoris partis; & debent citari, & vocari domini possessionum; seu possessores ipsarum proprietatum, etiamsi essent exempti, & † facta impositione collectæ, debet ipsa impositio notificari populis, & omnibus possessoribus, ut præparent se ad solvendum, ne ex abrupto, & ex improviso graventur sumptibus executionum, *textus est pulcherrimus in l. ult. C. de indictio. lib. 10. & in Authen. de collat. in prin.* plerumque enim † incerta & inopinata turbant populos, & actus impediunt. *l. 4. §. antequam, in fine, ff. de officio proconsulis, & † impositio hujusmodi collectarum*
- 14 debet fieri æqualiter; & † liber collectarum, seu
- 15 impositio debet cuilibet petenti edi, & ostendi, ut possit cognosci, an unus sit magis gravatus quam alter. *Borg. decis. 68. num. 4. cum pluribus sequen. fol. 533. Ludovicus decis. 43. nu. 7. & 8. l. fin. C. de muner. patrim. lib. 10. Bald. in l.*
- 16 *§. num. 13. in fi. C. qui bonis cedere poss.* Sed † qualiter hujusmodi collectæ imponantur ab universitatibus, utrum scilicet per solidum & libram, ut vulgò dicitur, id est pro facultate patrimonii, & modo substantiæ cujusque, an verò per capita personarum, hoc est pro virili parte, quærunt Doctores nostri. *Innocentius in cap. grave. ext. de sentent. excom.* videtur tenere hujusmodi collectarum impositionem fieri debere ab universitatibus per solidum & liberam. *Bartho. autem in l. 4. §. actor.*

§. actor. num. 2. ff. de re iudicata. in ea residet opinione, ut sit respicienda causa, quare facta est condemnatio, seu contracta obligatio; si enim universitas condemnata est vel obligata ex contractu mutui, emptionis, vel huiusmodi, & mutuum fuit acceptum pro causa, quæ respicit onus universitatis pro viribus patrimonii, l. omnes C. de oper. publicis. hoc casu imponetur per solidum & libram; & idem dicendum est, si aliquid fuit acceptum mutuo, vel aliquid est emprum pro expediendo aliquo munere patrimoniali, vel mixto; si verò pro expediendo aliquo munere personali, ut putà, ex forma statuti, quilibet debet ire ad exercitum, vel ad quid aliud, tunc si deventum est ad compositionem, quòd solvant aliquid, & non vadant, tunc imponetur ista collecta per capita; sicut enim pro ea pecunia, quam solverunt, seuserunt relevamentum per capita; ita per capita solvant; si verò debébant subire illud onus per firmantes, quia omnes habitantes in una familia habebantur pro uno fumante, eadem ratio habebitur in impositione collectæ, scilicet per capita; in dubio tamen, ubi hoc non liqueret, † collecta imponitur personis, pro viribus patrimonii. l. rescripto. in fine. ff. de muner. & honor. Barto. in d. §. actor. num. 2. 3. 4. & 5. Borgni. decis. 68. fol. 533. in addit. num. 3. † collectæ enim, 18 naturaliter sunt onera rerum, seu patrimonii; sed formaliter sunt onera personarum subjectarum; quia indicuntur personis, & quia † forma, & materia faciunt unum totum, ideo dicuntur mu- 19 nera mixta. d. l. rescripto. §. fina. Bald. in l. 5. n. 3. & 4. C. qui bonis sedere poss. Sed quid si aliqua

- 20 quæ universitas est condemnata pro delicto, vel quasi delicto, putà pro solvenda æstimatione damni dati in territorio, quod illic hoc casu imponetur collecta, utrum per capita, an verò pro modo substantiæ? Et videtur imponendam fore per capita; quia uniuscujusque pars est delictum, ergo eadem poena debet esse. *l. si quemquam. C. de Episc. & cler.* Contrarium tamen est verius, scilicet locum esse impositioni collectæ pro modo substantiæ, & quantitate patrimonii cuiusque. *facit. l. 1. C. de muner. patrimon. lib. 10. & l. ultim. C. de naufr. lib. 11. Barto. in l. 7. num. 5. ff. de incendio, ruina, naufr. & in l. 4. §. actor. num. 5. ff. de re jud. & in l. aut facta §. nonnunquam, num. 8. & ultim. ff. de pœnis*, ubi etiam dicit unum notatu dignum circa hanc materiam;
- 21 quod quando universitas condemnatur pro aliquo delicto ab ipsa universitate commissio, illi qui non deliquerunt, non debent contribuere, de jure, in solutione collectæ pro hac causa impositæ; ut dicit *Barto* ibi, se hoc vidisse in quadam sententia Imperatoris Henrici; quinimo pro solvenda condemnatione secuta pro delicto, vel quasi delicto, per ipsam universitatem commissio, non debent in solutione collectæ, pro hoc facto impositæ, contribuere, de jure communi, minores viginti annis, mulieres, clerici, senes, infirmi, & absentes, sed solum alii de universitate habiles, & præsentés tempore delicti, vel quasi delicti commissi; latè *Rorñ. decis. 68. numer. 12. & 13. fol. 133.* & ubi universitas imponit collectam pro quasi delicto, per ipsam commissio, putà pro solvenda æstimatione, seu emendatio-

datione damni dati in ejus territorio, certè si is, qui damnum passus est, sit de eadem universitate, contribuere etiam ipse ad solutionem collectæ, pro sua rata parte, & idem generaliter dicendum est in quolibet creditore reipublicæ; si enim universitas pro solvenda pecunia, quam debet uni ex eadem universitate, imponat collectam, certè iste creditor pro collecta, quæ imponitur, contribuere tenetur, & sic deducta sua parte, solvitur sibi debitum. *Castren. in l. 107. §. si Titio ita legatum fuerit, num. 2. & 5. ff. de lega. 1. Bal. in l. 1. in 2. lect. num. ult. ff. quod cuiusque universi nom.* Si quis autem circa hanc quæstionem, utrum collecta imposita per universitatem solvi debeat per capita, vel pro modo substantiæ, & quantitate patrimonii, velit plura videre, consulat. *Alexan. in l. 4. num. 15. ff. de re jud. Ripam ibid. num. 30. cum pluribus sequ. Bald. in l. 27. n. 12. ff. si cert. pet. & in l. 5. nu. 17. C. de execut. rei jud. & num. ult. & in l. 1. numer. 3. C. de apoch. publ. li. 10. Marcum decis. 803. num. 4. vol. 1. & decis. 489. n. 10. vol. 1. Bald. in l. 1. §. quod si nemo num. 3. & 4. ff. quod cuiusque univ. nom.* Cæterum illud dicendum est, quòd † quando civitas, vel alia universitas ²² imponit collectam, non solum ipsa civitas tenetur concurrere, & contribuere in solutione hujusmodi collectæ, sed etiam castra, villæ, & aliæ terræ adjacentes civitati, ejusque jurisdictioni suppositæ, & subjectæ, quæ unà cum ipsa civitate solvunt collectam, & jus civitatis sequuntur. *textus est cum gloss. in Authen. quomodo nantur. efficiantur sui. §. si quis igitur ex qualibet. in verbo persolvit, col. 7. l. forma. ff. de censibus l. qui ex vico.*

vico. ff. ad municip. Barto. in §. 1. nu. 6. Authen.

23 *quibus modis natu. effi. sui.* † Exceptis tamen pauperibus, quorum industria est necessaria ad alimenta, & eorum victum, qui non debent concurrere in onere impositæ collectæ, *Jas. in l. 34. nu. 13. ff. de pactis. Marcus decis. 489. n. 9. vol. 1. decis. 490. nu. 6. § 7. vol. 1. Alex. in l. 4. nu. 17. ff. de re judic. Bald. in l. 5. num. 17. C. de execut. rei judic.* Sed an hoc casu, quando scilicet sunt aliqui, qui propter paupertatem non possunt solvere collectam, an alii teneantur pro ipsis, qui non possunt solvere? Certè sic, tenebuntur per solidum & libram, *l. 1. C. de omni agro deserto lib. 11. Barto. in l. 4. §. actor. num. 8. ff. de re judic. Jas. remissive in l. 33. num. 14. ff. de pact. Alexan. in d. l. 4. num. 19. ff. de re jud. Marcus decis. 803. n. 3. vol. 1. § decis. 489. num. 8. vol. 1.* Diverſum

24 tamen est, † si universitas pro necessitatibus propriis occurrentibus imponat collectam, & facta impositione eadem universitas faciat aliquos immunes, & exemptos à solutione collectæ; hoc enim casu non est æquum alios studere titulo, & materiæ de jure accrescendi; debet enim in solutione defalcari, & diminui illa pars, quæ spectabat ad istos factos exemptos, nec debet aliis accrescere, cùm non sit æquum, alios de universitate ad integram solutionem constringi; nam privilegium, & immunitas uni concessa non debet in damnum aliorum redundare, maximè cùm beneficia, & privilegia sint interpretanda contra ipsum concedentem, & hæc opinio est communis, & magis benigna, & æqua; De qua materia vide *Jas. in l. 33. num. 9. 10. 11. § 12. ff. de pact. Mar-*

Marcum decis. 490. per tot. volum. 1. Bald. in l. 5. num. 17. C. de execut. rei jud. Et in l. 1. in 2. lectu. num. 4. ff. quod cuiusque univer. nom. Eodem modo † non tenentur contribuere in solutione collectæ de novo venientes ad habitandum in illa civitate, vel loco, in quo imposita est collecta, si debitum jam erat contractum. Sed † quid de recedentibus ab ipsa universitate? Dic quod tenentur, si debitum jam erat contractum, alias non. *Bald. in l. 1. in 2. lect. nu. ult. ff. quod cuiusque univerf. nom. Et in l. 1. §. quod si nemo. num. 4. in fine. Et nu. 5. ff. eod.* Sed † an universitas possit collectam imponere subditis pro bonis, & ratione bonorum extra territorium ipsius universitatis existentium, vide *Alex. consi. 78. n. 1. vol. 6. Et consi. 68. per tot. vol. 2.* Et quid è contrario † an universitas possit collectam imponere forensibus pro bonis, quæ habent in territorio ipsius universitatis, quæ collectam imponit? dic quod sic, ex communi consuetudine, non solum totius nostræ Pedemontanæ patriæ, sed etiam totius Italiæ. *Thef. decis. 149. per tot. Et decis. 257. n. 1.*

Vidimus hactenus, an quando, & qualiter universitas possit collectam imponere, & qui debeant concurrere, & contribuere in ipsius solutione. Nunc restat, ut aliquid breviter dicamus de modo, & ordine, quo exigi debent hujusmodi collectæ per universitatem impositæ. Quærunt igitur Doctores nostri, nunquid † collectæ impositæ ab universitate habeant executionem paratam? *Ozas. decis. 86. per tot.* disputat hunc articulum, & finaliter distinguit hoc modo, aut dubitatur, an aliquis sit debitor, & tunc impositio collectarum

N

non

non habet executionem, pendente lite, sed procedendum est causa cognita, & ita intelligi debet *text. in §. non aliter. Authen. de collat. l. 2. C. de officio, civ. jud. l. prohibitum, C. de jure fisci lib. 10.* aut constat, ipsum esse debitorem, putà quia descriptus est in æstimo, & non docet de solutione, vel alia causa legitima, tunc fiet executio celeriter. *l. publicas C. de feriis l. missi opinatores, l. fin. C. de exact. tribu. lib. 10.* Et prædicta videlicet, ut non compellatur ad solutionem collectarum, si legitimè se defendat, & causas gravaminis alleget, locum habere debent, ubi agitur de collectis, impositis occasione onerum præteritorum, quibus non potest dici, quòd immineat damnum publicum, secus si occasione onerum futurorù, quemadmodum etiam dicitur de transactione alimentorum futurorum, & præteritorum, *juxta l. 8. C. de transact.* & hanc distinctionem dicit ibi *Ozasc.* sequutum fuisse Senatum. Sed quia, ut plurimum, universitates remittunt alicui privato exactionem hujusmodi collectarum, & talearum, qui exactor se obligat ad solvendum pecuniam universitati, & ipse exigit à privatis, & particularibus personis, & hoc fit, ut citiùs ipsa universitas habeat pecuniam, quam possit, in usus, & necessitates publicas erogare, idcirco sciendum est, quòd isti exactores, contra ipsos particulares non solventes, possunt procedere eodem modo, quo posset ipsamet universitas, & sic poterunt capere eorum bona, & vendere, quæ venditiones habent illa privilegia, quæ habent venditiones factæ à fisco, seu ab ipsamet universitate, & eodem modo etiam, de jure communi, poterunt facere de-

detradi debitores in carcerem, & ea omnia facere, quæ potest ipsa respublica. *Castren. in l. 54. nu. 3. & 4. de actio. empti. Bald. in l. 1. nu. 4. in 2. lectu. ff. quod cuiusque univer. nom.* Si quis velit plura videre, circa hanc materiam collectarum, quæ ab universitatibus imponuntur, videat *Ægid. de Tomatis in suo tractatu de collectis.*

C A P U T X.

De Immunitatibus, quæ ab universitatibus conceduntur.

S U M M A R I U M.

1. *Immunitas à collectis, & aliis oneribus, an possit per universitatem particularibus personis concedi.*
2. *Immunitatis decreta, & rescripta censetur esse ambitiosa, & contra utilitatem publicam, & ideo non valent.*
3. *Tutor, & curator non possunt rem pupillorum, minorum donare, neque debitum liquidum remittere.*
4. *Immunitatis concessio est species donationis.*
5. *Universitas minoribus, & pupillis equiparatur.*
6. *Ordo decurionum, seu concilium ordinarium alicujus civitatis, vel alterius universitatis, potest ex juris communis dispositione concedere immunitatem ab oneribus, Doctoribus, & Medicis.*
7. *Immunitatis decreta facta ab universitate an sint ipso jure nulla, an verò valeant, sed possint, & debeant rescindi.*

N 2

8. Ordo

8. *Ordo decurionum, ſeu conſilium ordinarium univerſitatis poteſt, ex juris communis diſpoſitione, concedere immunitatem ab oneribus, perſonis gravibus, & in dignitate conſtitutis.*
9. *Immunitas, ex cauſa remunerationis, & propter benemerita, poteſt concedi per ordinem decurionum.*
10. *Donatio remuneratoria poteſt fieri per ordinationem decurionum.*
11. *Donatio remuneratoria multa habet privilegia, & multa ex cauſa remunerationis à jure permittuntur, quæ aliàs non concederentur.*
12. *Immunitas quando per univerſitatem conceditur alicui perſona particulari, ob ejus benemerita, an ſtetur aſſertioni ipſius univerſitatis, ſeu decurionum, circa benemerita, an verò alio modo probari debeant, quam per ſimplicem aſſertionem ipſorum decurionum.*
13. *Immunitas ab oneribus, poteſt particularibus perſonis concedi per ordinem decurionum, quando ſcilicet exiſtit in poſſeſſione, ſeu quaſi à tanto tempore citra, cujus initii non eſt memoria in contrarium concedendi huiusmodi immunitates.*
14. *Poſſeſſio longiſſima habet vim privilegii.*
15. *Immunitas nulliter per univerſitatem conceſſa an poſſit per Principem confirmari, & approbari.*
16. *Immunitas ab onerib. poteſt per Principem, vel alium ſuperiorem concedi.*

17. Ver-

17. *Verborum geminatio arguit, & ostendit enixam voluntatem, & actus, qui geritur validitatem.*
18. *Confirmari nequit, quod nullum est, confirmatio enim praeexistentiam juris quesiti praesupponit.*
19. *Paria sunt aliquid non fieri, & perperam, seu nulliter fieri.*
20. *Qualitates non entis nullae sunt.*
21. *Privilegia etiam invalida si sint ex certa scientia Principis confirmata valent.*
22. *Immunitas concessa per universitatem qualiter intelligatur concessa; & ad quae onera extendatur, & porrigatur.*
23. *Immunitas à muneribus simpliciter concessa, comprehendit dumtaxat munera personalia, & non patrimonialia, nisi aliter sit expressum.*
24. *Immunitas à muneribus simpliciter concessa, non comprehendit, nec intelligitur concessa ab oneribus, nisi sit dictum.*
25. *Immunitas simpliciter concessa ab oneribus intelligitur, dumtaxat de extraordinariis, nec comprehenduntur ordinaria, nisi sit expressum.*
26. *Immunitas simpliciter concessa à mulieribus, non porrigitur ad honores, nisi fuerit expressum.*
27. *Immunitas ab universitate concessa, an trahatur, & extendatur ad onera militaria.*
28. *Onera militaria nullus, quovis privilegio suffultus, potest detrectare.*
29. *Utilitas publica est cuilibet privilegio preferenda.*

30. *Privilegium generaliter concessum, non includit casum publicæ utilitati contrarium, & si includeret, non valeret.*
31. *Immunitas concessa ab universitate, quando extendatur ad onera bellica, & militaria.*
32. *Immunitas concessa per universitatem particularibus personis, an & quando possit per ipsam universitatem revocari.*
33. *Immunitas concessa per universitatem, & confirmata à Principe, an possit per ipsam universitatem revocari.*

VIDIMUS superiùs de collectis, quæ ab universitatibus imponuntur, sed quia communitates sæpe concedunt immunitatem particularibus personis ab hujusmodi oneribus, & collectis, ideo dispiciamus de istis immunitatibus, quæ ab universitatibus conceduntur. Quærunt igitur DD. nostri, † an universitates possint immunitatem à collectis, & aliis oneribus concedere particularibus personis; quia in re dicunt universitatem, seu ejus concilium ordinariû non posse regulariter concedere immunitates à collectis, & aliis oneribus, singularibus, & particularibus personis, sed hanc potestatem, & auctoritatem residere penes concilium generale, seu congregationem totius populi per capita domorum, in sui tamen præjudiciû, non autem superioris, cùm hoc non sit de specialiter reservatis Principi. l. 1. & 2. C. de decr. decur. super immunit. lib. 10. l. ambitiosa. ff. de decr. ab ordine facien. l. vacantis. C. de decur. lib. 10. l. 2. & ibi etiam Bar. num. 2. 3. & 4. ff. de jure immunit. Oras. decis.

98. numer. 18. cum pluribus seq. l. immunita-
 tes, & ibidem glo. & Barto. C. de agricolis, &
 cens. lib. 1 l. 1. C. de iumunit. nemini conced.
 lib. 10. Alex. consil. 101. numer. 7. & per totum,
 vol. 1. & consil. 142. num. 8. 9. & 10. volum. 6.
 & ratio est, secundum Doctores, quia hujus-
 modi † immunitatis decreta, & rescrypta cen-
 sentur esse ambitiosa, & contra utilitatem pub-
 licam, & ideo non valent. d. l. ambitiosa. ff.
 de decret. ab ord. faciend. l. 1. l. prescriptio. C. de
 operib. publicis. Nam † sicut administrator pu-
 pillorum, & minorum non potest remittere de-
 bitum liquidum, neque donare rem ipsorum. l.
 pactum curatoris, C. de pactis, ita nec administra-
 tores universitatis poterunt concedere immuni-
 tatem, & sic debitum liquidum remittere, &
 donare, cum † concessio immunitatis sit spe-
 cies donationis, & † universitas minoribus &
 pupillis æquiparetur. l. rempublicam, C. de jure
 reipublica, lib. 10. l. preses. C. de transact. Præte-
 rea † hoc specialiter à jure communi concessum
 est universitati, seu curiæ, & ordini decurio-
 num, ut possit concedere immunitatem Doctori-
 bus, & Medicis à quibuscumque oneribus, etiam
 merè patrimonialibus. l. 1. C. de decret. decur.
 lib. 10. ergo in contrarium est jus commune. Ro-
 lan. consil. 5. num. 1. 2. 3. & 4. vol. 5. Ozaſc. decis.
 39. n. 15. Alex. consil. 30. n. 8. & 7. vol. 5. Hujus-
 modi igitur † decreta universitatum, seu ordinis
 decurionum, quibus immunitates conceduntur,
 tanquam ambitiosa, non valent, sed an ipso
 jure sint nulla, an verò valeant, sed rescindi
 possint, & debeant. vide Bar. in l. 1. num. 1. C.

de decre. decurio. super immunit. lib. 10. Excipitur tamen, ut dixi, supradictus casus; quando scilicet conceditur immunitas Doctoribus, & Medicis; valet enim, & sustinetur hujusmodi concessio, cum hoc sit de jure communi, expresse ordini decurionum tributum; idemque dicendum

8 est de aliis † personis gravibus, & in dignitate constitutis, quibus etiam potest per ordinem decurionum concedi immunitas. *Bart. in l. 2. nu. 3. ff. de jure immunit. Ozas. decis. 95. n. 15.* Præterea

9 ea est & alius casus, in quo † ordo decurionum potest immunitatem concedere, nempe propter benemerita, & ex causa remunerationis, ut est *text. in d. l. 1. C. de decretis decurionum lib. 10.* qui text.

10 licet loquatur de Doctoribus, & Medicis, idem est de aliis, ex causa remunerationis; quia si † ordo

decurionum potest facere donationem remuneratorem, juxta doctr. *Bart. in l. ambitiosa, vers. quæ utrum liceat, ff. de decretis ab ord. faciend.*

ergo & similiter concessionem immunitatis, quæ

11 est species donationis. Nam † ex causa remunerationis multa à jure permittuntur, quæ aliàs non permetterentur. *Roland. cons. 5. num. 2. cum pluribus sequentibus. vol. 1. Ozas. decis. 95. num. 15.*

12 Sed an hoc casu, † circa benemerita, stetur assertioni ipsius universitatis, seu decurionum, an verò alio modo probari debeant, quàm per simplicem assertionem ipsorum decurionum? Videtur dicendum requiri, & necesse esse, quòd verè constet de meritis, & aliter, quàm per assertionem decurionum: nam cum ex causa aliquid permittitur, non est sumenda occasio pro causa, sed veram causam & sufficientem ad id præ-

præcedere oportet. In prohibitis enim, licet certo casu permissis, non statatur verbo, seu assertioni dicentis casum permissum subesse. Contraria tamen opinio est verior, nempe, quod quando immunitas conceditur per universitatem seu ordinem decurionum ex causa remunerationis, statatur assertioni ipsorum decurionum circa benemerita, donec contrarium probetur, ut latè concludit *Rolandus in d. consi. 5. numer. 22. cum pluribus seq.* ubi respondet supradictis rationibus in contrarium adductis, *Ozas. dicta decis. 95. num. 15.*

Est & alius casus, in quo † consilium ordinari-¹³ um, seu ordo decurionum potest immunitatem ab oneribus concedere particularibus personis, quando scilicet extirrit in possessione, seu quasi, à tanto tempore citra cujus initii non est memoria in contrarium, concedendi hujusmodi immunitates, quo casu hujusmodi † possessio longissima¹⁴ habet vim privilegii, *l. hoc jure, §. ductus aqua, ff. de aqua quotid. & esti. Ozas. dicta decis. 95. numer. 12. 13. 14. & numer. 28.* Exceptis igitur supradictis, & aliis casibus à jure expressis, consilium ordinarium, seu ordo decurionum non potest particularibus personis immunitatem concedere à collectis, & aliis oneribus, & si concesserit, non valet, nisi fuerit à supremo Principe approbata, † & confirmata, cum clausula non ob-¹⁵ stante; quia tunc ipsa approbatio seu confirmatio superioris censetur nova concessio immunitatis, *arg. l. adoptio non jure facta, ff. de adopt.* & nemini dubium esse debet, † supremum Principem¹⁶ posse immunitatem concedere, *Bart. in d. l. va-*

enatis, & tantò fortius valet hujusmodi confirmatio, quando medum reperitur facta cum clausula, non obstante, &c. sed etiam cum clausulis, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis; quæ quidem clausulæ operantur idem, quod clausula non obstante: unde cum sint † geminatae & duplicatae, debent latiore effectum producere, quàm simplex clausula; quia ostendunt confirmantis, & approbantis latissimam, & enixam voluntatem; & ex qua verborum geminatione enixè ad validitatem actus, qui geritur, arguitur, *Rolan. consi. §. numer. 8. cum pluribus seq. vol. 1. Barto. in l. cum scimus, in fine, C. de agricolis, & censit. lib. 10. Ozas. decis. 39. num. 16.*

Contrarium tamen, quòd immunitas concessa ab universitate, & sic invalida, non teneat, etiamsi fuerit approbata & confirmata à Principe, videntur multa suadere: nam † quod nullum est, confirmari nequit, *l. obligari, §. tutor. ff. de auctori. tutor. l. non dubium, C. de legib. accedat, quia* † paria sunt, aliquid non fieri, & perperam, seu nulliter fieri, *l. quoties, ff. qui satisfacere cogantur*, & quod non est, confirmari minimè potest, cum † non entis, nullæ sint qualitates, *l. ejus, qui in provincia, ff. si cert. pet.* confirmatio enim præexistentiam juris quæsi præsupponit, ad illudque commensuratur, quod confirmatur. Quibus tamen non obstantibus contraria opinio est verior, confirmationem scilicet immunitatis nulliter per universitatem concessæ factam à Principe ex certa scientia, & de plenitudine potestatis tribuere jus, & validum efficere ip-

ipsum privilegium immunitatis per se nullum, saltem in vim novi privilegii, & novæ exemptionis; nam † privilegia etiam invalida, si sint ex certa scientia Principis confirmata, sine dubio valent, maximè cum Princeps habeat potestatem hujusmodi exemptiones & immunitates concedendi, *Ozas. decis. 39. numer. 11. 12. 13. 16. 17. 18. Alex. consi. 30. numer. 8. cum pluribus sequen. volum. 5.*

Vidimus hæctenus, an & quando universitates possint concedere particularibus personis immunitatem à collectis aliisque oneribus. Nunc dispiciamus, † qualiter hujusmodi immunitates concessæ intelligantur, & ad quæ onera extendantur & porrigantur. Sciendum est itaque, in privilegio & concessione immunitatis, quæ fit per universitatem, debere fieri specialiter & distincte mentionem de muneribus realibus & personalibus. Nam si † simpliciter concederetur immunitas à muneribus, non compræhenderetur immunitas à patrimonialibus; concessa enim simpliciter immunitate, censetur regulariter, & duntaxat concessa à personalibus, non autem à patrimonialibus, seu realibus, *l. his oneribus. ff. de vacat. & excus. muner. l. fina. §. penult. ff. de muner. & honor. Ozas. decis. 25. numer. 49. & 50.* Præterea † in ipsa concessione debet exprimi, & specialiter dici à muneribus & oneribus, aliàs ab oneribus, quis non haberet immunitatem, *l. cui muneris, ff. de munerib. & honorib.* Item debet dici ab ordinariis, & extraordinariis, aliàs † in dubio censentur duntaxat remissa extraordinaria, *l. hi qui muneris publici, in hono-*

honoribus, §. qui muneris ff. de vacat. & excus. muner. d. l. cui muneris ff. de mun. & hono. l. 1. C. de vacat. publicorum muner. Bart. in l. vacuatis, n. 5. C.

26 *de decurionib. lib. 10.* Præterea hujusmodi immunitates simpliciter concessæ à muneribus non porriguntur ad honores, *d. l. cui muneris, ff. de mun. & honor.* ideo etiam de his expressa mentio fieri debet in ipsa immunitatis concessione: unde sit cautus is, qui debet obtinere hujusmodi privilegia & immunitates ab aliqua universitate, ut faciat fieri mentionem expressè de omnibus supradictis: ita nos docet *Bart. in l. 2. num. 4. ff. de jure immunit. Marcus decis. 102. num. 1. vol. 2.* & satis expressa mentio potest dici facta, sive sit facta per verba generalia, sive per verba singularia, *Alex. consi. 30. num. 14. vol. 5. Socinus in*

27 *l. si ex toto. n. 4. ff. de lega. 1.* Sed an hujusmodi immunitates ab universitatibus concessæ trahantur, & extendantur ad onera militaria, dubitant Doctores nostri, *Socinus in d. l. si ex toto. num. 6. & 7.* scriptum reliquit, hujusmodi immunitatem concessam per universitatem ab oneribus, non habere locum, quando immineret publica necessitas, puta belli, cui per ipsam universitatem non potest provideri, nisi veniatur contra talem immunitatem, & exempti graventur. Nulla enim concessio eximit aliquem ab oneribus in casu concernente publicam utilitatem & necessitatem. Nam ubicunque supervenit necessitas valde insolita, talis concessio immunitatis non habet locum: immunitatis igitur ab oneribus privilegium concessum ab universitate, quantumvis generale sit, non videtur comprehendere casum belli, insolitum,

tum, & casum concernentem necessariam Reipublicæ defensionem, *Ozas. decis. 39. numer. 14.*
Doctores in d. l. si ex toto. regulariter enim † nul-²³
 lus quovis privilegio suffultus, etiam domus ipsa
 Augusta ab oneribus militaribus immunis est, *l.*
sunt munera. ff. de muner. & honor. l. vacuatis, C.
de decurio. lib. 10. l. 1. 3. & ult. C. de muner. pa-
trim. & toto tit. C. de quib. mun. seu prestat. ne-
mini liceat se excus. lib. 10. & tot. tit. C. ut nemi-
ni liceat in empt. specier. & C. de immunit. nem.
conced. lib. 10. *Doctores communiter in d. l. si ex*
toto. Ozas. decis. 39. num. 1. etiamsi privilegium
 immunitatis esset amplum, quia non exenditur
 id incogitata; & hæc est magis communis senten-
 tia, ut dicunt DD. *in d. l. si ex toto, & inter al-*
os Alex. Ripa, & Jas. Pro qua opinione multa
 adducuntur: primo textus *in l. jubemus nullam, C.*
de sacrosan. Ecclesiis, ubi Bald. in 1. notabili dicit,
 nota ex hac lege; quod à necessitatibus immi-
 nentibus Ecclesiæ Romanæ propter bellum, nul-
 lus potest se excusare ratione privilegii, siue con-
 cessum sit dignitati, siue religioni, siue personæ;
 quia † publica utilitas est cuilibet privilegio præ-²⁹
 ferenda, & *in 2. notabili inquit idem Bald.* quod
 † privilegium generaliter concessum, in includit³⁰
 casum publicæ utilitati contrarium, & si inclu-
 deret, non valeret, & pro hac opinione adduci-
 tur textus, *in l. 2. C. de quib. muner. nemini liceat*
se excusare, & ibi Ioannes de Platea, ubi nullus;
 qualicumque privilegio munitus, potest se excusa-
 re à muneribus personalibus, realibus, mixtis
 Principi, & ejus exercitui exhibendis, per quæ-
 cunque loca iter arripiat, siue sint habitatores
 do-

domorum Principis, vel Augustæ, sive ecclesiasticum; sive sint personæ illustres, & in aliis dignitatibus positæ, sive sint personæ habentes excusationem eis concessam per pragmaticam sanctionem, id est cum deliberatione procerum factam, vel per divinam adnotationem, id est motu proprio factam, vel proprio oraculo vivæ vocis, nemo inquam excusatur ab angariis, perangariis, nec curribus, nec à quolibet alio ministerio, & servitio Principis in expeditione existentis exhibendo. Tertiò pro hac opinione facit *tex. in l. C. ut nem. liceat ab emp. spec. l. 10.* ubi, quando publica necessitate indicuntur munera emendi vel vendendi frumenta, vel blada propter milites, nemo est immunis propter quodcunque privilegium immunitatis, quocunque modo, & quocunque tempore, *ut dicit d. l. 1. & ibi etiam gloss. in verb. necessitate*, ponit exemplum de necessitate ratione belli. Nam necessitas omnibus legibus derogat, & omnem immunitatem excludit, *Roland. consi. 5. nu. 26. cum plurib. seq. vol. 1.* & hæc
 3 I procedunt in ius immunitate simpliciter concessa; secus si sit facta per verba multum prægnantia, & universalia, veluti si immunitas concessa reperiatur ab oneribus personalibus, realibus, mixtis, angariis, perangariis, solitis, & insolitis, & ab omnibus, & quibuscunque aliis oneribus, quæ imponi contingeret quocunque modo, quomodocunque, & qualitercunque, quavis causâ & occasione, quæ dici vel excogitari possit; quo casu, cum verba, ut dixi, sint multum prægnantia & universalia, dicendum videtur, sub hujusmodi immunitatis privilegio, venire etiam onera bel-

bellica & militaria, *Rol. d. consi. 6.* & idem dicendum fortius est, si in privilegio immunitatis concessio mentio expressè & specialiter facta fuisset de oneribus militaribus, vel etiam si mentio expressè de his facta non fuerit, aliqua tamen conjectura prævideri possit, cogitatum saltem fuisse de bello in genere, ut putà, si immunitas concessa fuit tempore belli, vel concessa sit, ut supra dixi, à quibuscunque oneribus cogitatis, & incogitatis, solitis & insolitis; vel nisi immunitas concessa sit ex contractu, & ex causa onerosa. His enim casibus hujusmodi immunitates ad onera militaria extenduntur, *Ozas. decis. 39. n. 20. § 21. Alexan. consi. 30. n. 4. versi. nec etiam obstat, vol. 5. Ozas. decis. 35. per totam.* Nunc superest pro complemento istius materiæ concessionis scilicet immunitatum videre, [†] an & quando universitates possunt privilegium hujusmodi immunitatum per ipsas concessum revocare. Breviter Doctores distinguunt communiter hoc pacto, aut privilegium immunitatis concessum per universitatem transivit in contractum, vel quasi, & hoc casu non potest revocari; exemplum, si concessa est immunitas venientibus de rovo ad habitandum in ea universitate, per quam hoc privilegium fuit concessum, certè vallet hujusmodi immunitas; & ipsis venientibus ad habitandum, & sic ex parte sua adimplentibus, non potest revocari, *textus est de hoc in terminis, in l. 2. ff. de jure immunitatis, Alexan. consil. 101. num. 1. cum plurib. sequen. vol. 1.* Aut non transivit in contractum, vel quasi, & hoc casu potest revocari, *l. quòd semel, ff. de decret. ab ord. facien.*

facien. Bart. in l. omnes populi, ff. de just. Et jure. Castren. in l. 12. §. in legatis, nu. 5. ff. de lega 1. Alex. conf. 30. nu. 17. vol. 5. gloss. Et Bar. in d. l. quod semel, Et in l. 2. in fine, ff. de jure immuni. O. zas. decis. 95. num. 11. Bart. in l. 5. ff. de decret. ab ord. facien. Bart. in l. vacuatis, nu. ult. C. de decurio. lib. 10. Marcus decis. 102. nu. ult. vol. 2. Sed
 33 quid si universitas concessit immunitatem, & fuit confirmata à Principe, an possit per ipsam universitatem revocari; vide Alex. conf. 30. num. 1. cum seq. vol. 5.

C A P U T XI.

De Donationibus, quæ fiunt ab universitatibus.

S U M M A R I U M.

1. Immunitatum concessio est species donationis.
2. Donatio an Et quando possit fieri per universitatem, seu ipsius concilium ordinarium.
3. Administratores universitatis dicuntur habere legitimam administrationem.
4. Donatio potest fieri per universitatem, per capita domorum congregatam, seu per Concilium generale.
5. Donatio propter bene merita, Et ex causa remunerationis potest fieri per ordinem decurionum, seu per concilium ordinarium universitatis.
6. Donatio remuneratoria potest fieri per rectorem, Et curatorem nomine pupilli, Et minorum.
7. Donatio remuneratoria habet multa privilegia.
8. Donatio remuneratoria facta ab universitate seu

seu ordine decurionum, ad hoc ut valeat, an aliter constare debeat de meritis, quàm per assertionem ipsius universitatis, seu ordinis decurionum.

9. *Donatio remuneratoria, seu facultas, & potestas remunerandi benemeritos, an transeat ad successores.*
10. *Universitas eadem manet, licèt mutantur persona.*

QUONIAM superiore capite dictum est de immunitatibus, quæ ab universitatibus conceduntur à collectis, & aliis oneribus, quæ † immunitatum concessio est species donationis; 1 ideo de aliis donationibus, quæ ab universitatibus fiunt, dispiciamus, maximè cum jam aliqua in eodem capite obiter dixerimus de hujusmodi donationibus. Quærunt igitur Doctores nostri, † an universitas, seu ipsius concilium ordinari- 2 um, quod universitatem repræsentat, possit facere donationem alicui, & an valeat ipso jure, sed rescindi debeat, an verò sit nulla ipso jure. *Bart. in l. ambitiosa. num. 1. & 3. ff. de decret. ab ord. faciend.* hoc pacto distinguit, aut, quando facta fuit donatio per decuriones, non intervenit solemnitas numerus decurionum, & tunc ipso jure hujusmodi donatio est nulla, *l. 2. & 3. ff. de decret. ab ord. faciend.* aut fuit solemnitas numerus decurionum, & tunc, si donatio aperte & expressè facta fuit, donatio est nulla ipso jure. *d. l. ambit. versi. proinde, ff. eod. tit. l. ordin. C. eod.* Si verò donatio aperte & expressè facta non sit, sed occultè, & secretò, verèque donatio facta sit, veluti

fi

addit. Rolandum à Valle consi. 5. num. 22. cum plu-

- 9 *ribus sequen. vol. 1.* Sed utrum ista † facultas, & potestas remunerandi benemiritos transeat ad successores, ut putà aliquis fecit unum magnum servitium isti communitati, tempore istorum decurionum ipsi non remuneraverunt, utrum decuriones sequentes, & succedentes possint remunerare? Videtur quòd sic, quia isti decuriones hoc faciunt, non tanquam privatæ personæ, & nomine proprio, sed tanquam decuriones, & publici administratores, nomineque totius universitatis,
- 10 & populi, qui † populus, & decuriones ipsum populum repræsentantes, licèt mutantur; idem tamen censetur esse populus. *l. proponebatur, ff. de judiciis, l. 7. §. ult. ff. quod cujusque univers. nom.* in decurionibus (scribit ibi J. C.) nihil refert, utrum omnes iidem maneant, an pars maneat, vel omnes immutati sint, ergo videtur dicendum hanc facultatem remunerandi transmitti posse ad sequentes decuriones. Contrarium tamen tenet Barto. *in d. l. ambitiosa num. 4. §. 5.* scilicet hanc potestatem remunerandi non transire ad alios decuriones in officio succedentes; nam remuneratio est personalis, ex parte remunerantis, adeo ut non possit quis gravare hæredem suum, ut aliquem remuneret, ut sit remuneratio in persona hæredis. *l. Divus, ff. si quid in fraudem patroni;* & sicut quis non potest gravare hæredem suum de remunerando, ita decuriones non possunt gravare suos successores; si enim ipsi non donaverint, sed fecerint decretum continens futuram donationem, certè talis donatio est ipso jure nulla. *d. l. ambitiosa, ubi Bart. & alii Doctores. ff. de decr. ab ord. facien.*

CAP.

CAPUT XII.

De Donationibus, & pollicitationibus,
quæ fiunt universitatibus.

SUMMARIUM.

1. *Donatio in rem publicam fieri potest, & est valida.*
2. *Donatio facta reipublica, recipit illas condiciones, quas vult donator, nisi publica utilitati contraria sint.*
3. *Donatio facta reipublica non potest pœnitentia donatoris revocari.*
4. *Pollicitatio facta reipublica an & quando valeat, & cogi possit is, qui pollicitus est, promissionem adimplere.*
5. *Donatio sine causa in rem publicam facta non valet, & qua sit ratio differentia, quòd facta donatio privata personæ etiam sine aliqua causa teneat; & tamen facta reipublica sine causa non valeat.*
6. *Operi publico an, & quando liceat proprium nomen inscribere.*

DIXIMUS supra de donationibus, quæ fiunt ab universitatibus. Nunc aliqua dicamus de donationibus, & pollicitationibus, quæ fiunt ipsius universitatibus. Certissimum igitur in jure est, † donationem in rem publicam fieri posse, & esse validam, *l. hoc jure utimur. ff. de dona. l. fina. C. de sacrosan. ecclesiis. l. Imperatores, & toto titu. ff. de pollicitationibus. l. liberalitatis. ff. de usuris.*

O 3

† In

- 2 † In quibus donationibus possunt apponi illæ conditiones, quas vult donator, quæ ita demùm ratæ sunt, si utilitatis publicæ interest, quod si damnosæ, & utilitati publicæ contrariæ sint, observari non debent, sed ipsis conditionibus rejectis, donatio in rem publicam collata erit valida, & subsistet. *d. l. Imperatores l. 5. in fine ff. de administratione rerum ad civit. pertinen.* Neque
- 3 † pœnitentia donatoris revocabitur hujusmodi liberalitas, *l. 3. ff. de pollicitationibus*; & hæc habent locum in donationibus, traditionibus rerum confirmatis. Sed quid † de pollicitationibus
- 4 factis ex causa donationis, in ipsas universitates, an istæ valeant, & possit cogi is, qui pollicitus est reipublicæ, opus aliquod se facturum, vel pecuniam daturum, ad implendam promissionem? circa hanc materiam, sic jura nostra distinguunt; aut promissio est facta reipublicæ ob causam aliquam justam, & tenet hujusmodi pollicitatio, justæ autem causæ sunt, si ob aliquem honorem proprium; vel alienum decretum, vel decernendum promiserit quis reipublicæ; obligatur enim, & tenet pollicitatio. *d. l. hoc jure utimur. ff. de donatio. l. 1. §. 1. l. 3. l. 6. l. 9. 11. 13. 14. ff. de pollicitatio. l. 6. §. planè vice solutionis, ff. de muner. & honor. cum l. 16. §. 1. ff. eod.* & non solum ipse promissor obligatur, sed & hæres ejus, si modò, priusquam decesserit, honorem, & dignitatem promissam adeptus fuerit, aliàs non tenetur hæres, nisi fortè ab eo, qui promisit, eo vivente, vel ab ipsa republica opus promissum fuerit inchoatum, vel promissor cœperit solvere pecuniam, quam se daturum reipublicæ pollicitus est. *l. 11. l. 6.*

l. 6. l. pen. ff. eod. tit. quo casu hæres ejus extraneus teneretur, aut ad perficiendum opus, aut partem quintam patrimonii relictæ sibi ab eo, qui opus facere instituerat id civitati, in qua id opus fieri cœptum est dare. Diversum est in his, qui ex numero liberorum sunt, qui si hæredes extiterint, non quintæ partis, sed decimæ concedendæ necessitate afficiuntur. *l. pen. & ult. ff. de pollicit. cum. l. ex pollicitatione. ff. eo.* Præterea pollicitatio facta reipublicæ censetur facta ob justam causam, adeò ut valeat, si est facta ob aliquem casum, quem civitas passa est, putà propter incendium, vel terræ motum, vel aliquam ruinam, quæ reipublicæ contigit, quibus casibus, si quis universitati promisit opus aliquod facturum, vel pecuniam daturum, valet & tenet hujusmodi pollicitatio, tanquam facta ob causam justam, *l. 4. l. 7. ff. de pollicitationib.* ita tamen, ut is, qui promisit opus facturum, non possit cogi pro ipso opere pecuniam inferre, sed sufficiat, & debeat ipsum opus extruere, quod pollicitus est, *l. 13. in pr. ff. eod.* Sed non tantum is, qui promisit, & pollicitus est reipublicæ, se pecuniam daturum, vel opus facturum ob aliquam justam causam, teneretur, & obligatur ad implendam promissionem, verum etiam, si est in mora, & ipse, & hæres ejus teneretur ad usuras eidem Reipublicæ, etiam sine stipulatione, *l. 1. ff. de pollicit. l. liberalit. in prin. junct. glo. ff. de usur. l. 17. §. fin. ff. eod. tit. de usur.* Aut pollicitatio est facta sine causa ipsi reipublicæ, & hoc casu non valet hujusmodi promissio, *l. 1. §. 1. ff. de pollicit. l. hoc jure utimur ff. de donat. l. juris gentium, §. sed cum nulla subest causa, ff. de pact.*

nisi is, qui promissit sine causa reipublicæ opus aliquod se facturum, vel pecuniam daturum, cœperit opus ipsum extruere, vel solvere pecuniam promissam; hoc enim casu tenet pollicitatio, & obligatur promittens; quia hoc pactum nudum vestitur rei principio, & sic producit actionem, & per consequens parit obligationem, *gl. 1. in d. l. jurisgentium, §. quinimo, circa finem, ff. de pactis, d. l. 1. §. 1. cum seq. l. 6. §. 1. ff. de pollicit.* Sed quæ est ratio differentia, quod donatio potest fieri privatæ personæ, etiam sine aliqua causa, & tamen non possit conferri donatio sine causa in rempublicam, nonne satis est sufficiens causa ipsa liberalitas? *Glo. ult. in d. l. hoc jure ff. de donationibus*, movet hanc difficultatem, & innuit hanc solutionem, quæ colligitur ex *Lunica, C. de caducis tollen. in fine. & in Authen. ut judices sine quoquo suffragio in prin. versi. cogitatio*. scilicet Imperatorem, & Principem adeo studere debere utilitati subjectorum suorum, ut eam præponat propriæ utilitati. Non igitur mirum est, si donatio etiam sine aliqua causa fiat privatæ personæ, eam fore validam, secus si reipublicæ; hæc ratio posset habere locum, si tractarem de donatione facta principi, vel ejus fisco, seu reipublicæ, quæ Principem non recognoscit, & quæ per consequens Princeps sui ipsius est, & tenet locum Principis, sed non potest militare, meo judicio, in republica, quæ Principem recognoscit, quia hoc casu publicæ utilitatis consideratio vertitur potius, & consistit respectu, & ex parte ipsius reipublicæ, quàm ex parte illarum privatarum, particularium & singularium personarum, quibus fit donatio,

natio, respectu quarum tractatur, non de publica & communi utilitate, sed de privata eorundemmet hominum utilitate, cui debet semper præponi publica, & communis utilitas totius reipublicæ; debet enim esse differentia inter publicum jus, & privata commoda. *l. ult. in pr. C. de sacros. eccl.* unde hæc ratio adducta per Accurs. non mihi arridet, ideo cogita aliam solutionem. Cæterum † is, qui reipublicæ pollicitus est, opus se facturum, vel pecuniam daturum, habet hoc beneficium à jure concessum, ut quamvis operi publico nomen alterius, quàm Principis inscribere non liceat, adeo ut ne præsidis quidem nomen liceat superscribere; hoc tamen ei liceat, cujus pecuniâ id opus publicum factum est, poterit enim proprium nomen ipsi operi publico inscribere & sic munificentia, & liberalitatis suæ fructum capere non prohibetur. Si verò quis in opera, quæ publicâ pecuniâ fiunt, aliquam de suo adjecerit summam, ita titulo inscriptionis uti eum debere, jure cautum est, ut, quantam summam contulerit, in id opus inscribat. Quòd si quis opus ab alio factum adornare marmoribus, vel alio quoquomodo ex voluntate reipublicæ, seu populi facturum se pollicitus sit, nominis proprii titulum inscribere ei permittitur, manentibus tamen priorum titulis, qui ea opera fecerunt, *l. 2. 3. 4. § ult. ff. de oper. publi. l. 5. in fine, ff. de admin. re. ad civit. pertin.* 6

CAPUT XIII.

De Privilegiis Universitatum.

SUMMARIUM.

1. *Privilegium concessum alicui universitati an
 & quando trahatur, & extendatur ad castra,
 villas & terras adjacentes, & subjectas eidem
 universitati.*
2. *Castra, villa, & terra adjacentes civitati ve-
 niunt accessorie ad ipsam civitatem.*
3. *Jurisdictio coheret territorio.*
4. *Civitas est caput totius territorii.*
5. *Membra non debent discrepare à capite.*
6. *Accessorium sequitur naturam sui princi-
 palis.*
7. *Civitas & castrum non differunt, nisi sicut parva
 civitas à magna civitate, & castrum est mem-
 brum civitatis.*
8. *Natus in vico seu territorio civitatis, censetur
 habere domicilium in civitate, & illi de territo-
 rio iisdem privilegiis gaudent, ac si nati essent
 in civitate.*
9. *Beneficium Principis latissime est interpretan-
 dum, & ad pertinentias rei concessa est exten-
 dendum.*
10. *Consuetudo civitatis non solum afficit & ligat
 ipsam civitatem, sed etiam villas eidem civitati
 subjectas.*
11. *Collecta imposita à civitate debet etiam solvi
 à villis, castris, & terris eidem civitati adja-
 centibus.*
12. *Privilegium concessum Romana Ecclesie circa
 pra-*

præscriptionem centum annorum extenditur ad omnes Ecclesias, quæ specialiter sunt sub Romana Ecclesia.

13. *Civitas & urbs unum & idem sunt.*
14. *Urbis appellatione non continentur castra, & villa eidem urbi adjacentes.*
15. *Legata recipiunt plenam interpretationem.*
16. *Legatum factum de eo, quod est in urbe, non extenditur ad ea, quæ reperiuntur in aliis locis extra urbem positis, licet sint eidem urbi adjacentes.*
17. *Privilegia sunt strictissimè intelligenda.*
18. *Privilegium præscriptionis centum annorum, de quo in l. fina. C. de sacrosan. Eccles. an habeat locum in castris, villis, & terris à civitate dependentibus.*
19. *Civitates habent multa privilegia, quæ non competunt terris subditis, & adjacentibus eisdem civitatibus.*
20. *Privilegium concessum alicui universitati, an extendatur & porrigatur ad terras, & villas eidem universitati subjectas, varia afferuntur distinctiones.*
21. *Privilegium concessum comitatui, territorio, seu districtui an extendatur ad civitatem.*
22. *Accessorium non influit in principale.*
23. *Privilegium concessum à Principe alicui universitati an & quando possit revocari.*

HACTENUS tractavimus de bonis & contractibus universitatum; Nunc superest, ut aliqua dicamus de privilegiis universitatum, statutis, consuetudine, possessione, præscriptione, resti-

restitutione in integrum, & postremo loco, pro complemento hujus tertiæ partis tractatus nostri, de redditione rationum per administratores publicos fienda. Quoniam igitur sæpissimè de natura, & interpretatione privilegiorum, quæ universitatibus conceduntur à Principe, vel alio superiore disputatur, & controvertitur; idcirco operæ pretium esse duxi, aliqua generaliter de hac materia breviter subijcere. Videamus igitur, † an, & quando privilegium concessum alicui universitati, trahatur, & extendatur ad castra, villas, seu terras adjacentes, & subjectas eidem universitati. Pro parte affirmativa multa adducuntur. Primò, quia istæ † villæ, castra, terræ, seu territorium tanquam adjacentia veniunt accessoriè ad ipsam civitatem, seu universitatem. *l. prædiis, §. balnea, ff. de legatis 3. l. quæ religiosis ff. de rei vindicat. l. in modicis, ff. de contrah. empt. l. quædam, ff. de acquiren. rerum domin. l. Seje. §. Tyranna. ff. de fundo instructo.* maximè cum † jurisdictio cohereat territorio, *l. final. C. ubi, & apud quem,* & † civitas sit caput territorii; † membra autem non debeant discrepare à capite, *cap. cum non liceat, ext. de præscript.* & debeat attendi locus capitis, *l. cum in diversis, ff. de religiosis.* cum † accessorium sequatur naturam sui principalis, *cap. accessorium, de reg. jur. in 6.* & quia etiam † castrum, & civitas non differunt, nisi sicut parva civitas à magna civitate; & castrum est membrum civitatis, & plus, & minus non faciunt differre specie. *leg. qui ex vico, ff. ad municip. Bald. in l. 19. n. 8. C. de sacrosanct. Eccles.* Quare dicendum videtur, privilegium concessum civitati, extendi debere ad

ad villas, & terras subjectas eidem civitati tanquam adjacentes, dependentes, & tanquam accessorie ad ipsam civitatem venientes. Secundò, pro ista opinione adducitur text. in l. 1. §. *cùm urbem*, ff. de officio pref. urbi. ubi appellatione urbis venit etiam territorium intra centesimum milliarium; ergo privilegium concessum civitati, nedum ipsi civitati, quatenus est intra muros, competit, sed etiam toti territorio & comitatui. Tertiò, pro hac opinione affirmativa adducitur textus in l. 2. §. *finali*, ff. de vacatione & excusatione munerum, ubi J. C. ait, magistros, qui pueros primas literas docent, non habere immunitatem à civilibus muneribus; sed ne cui eorum idque supra vires sit, indicatur, ad præsidis religionem pertinere, sive in civitatibus, sive in vicis primas literas magistri doceant. Quartò, pro ista parte facit l. *qui ex vico*, ff. ad municip. ubi ille, † qui est natus in vico, seu territorio civitatis, censetur habere domicilium in civitate, & ita illi de territorio seu comitatu censentur esse de civitate, & debent gaudere iisdem privilegiis, quibus fruuntur ipsimet de civitate, l. *nullus* §. *qui ex vico*, C. de Episc. & Cler. unde vicus & castra civitati supposita possunt dici pars civitatis; & comitativi possunt dici pars civitatis; & comitativi possunt dici cives; & cives, & comitatenses censentur habere unum & idem domicilium; juxta doctrinam Bartoli in l. 1. in l. *fin.* §. *item rescripserunt*, ff. ad municipales, facit l. *si quis*, C. de natur. liberis, ubi nati in vico, quoad honores & onera, gaudent eodem privilegio, ac si nati essent in urbe; illi, qui sunt de vico, territorio, & comitatu uni-

universitatis, censentur esse de ipsamet universitate, cui subjacent; & quis sortitur originem ex illa civitate, cui illa terra, castrum, vel vicus subest, & subjacet. Ad idem est textus in §. si quis igitur, *Authen. quib. mod. natur. effici. sui collat. 7. Castrens. in l. 26. num. 1. ff. ad S. C. Trebell.* Privilegium itaque concessum civitati, vel alii universitati extenditur non solum ad ipsam civitatem, sed etiam ad omnes alios locos, & terras eidem civitati adjacentes, & ejus jurisdictioni & territorio subjectas. Quinto: pro hac opinione adducitur textus in l. si quando, *C. de bonis vacantibus, lib. 10.* ubi si † Princeps concedit aliquid alicui, veniunt in hac concessione adjacentia, & pertinentiæ, etiam si de ipsis mentio facta non fuerit in ipsa concessione; ergo idem dicendum videtur in casu nostro, ut scilicet privilegium universitati concessum porrigatur etiam ad terras eidem universitati adjacentes. Sexto: quia 9 similiter videmus † consuetudinem civitatis afficere, ligare, & adstringere non solum ipsam civitatem, sed etiam villas eidem civitati sub-
 10 jectas, ita ut † collecta civitati imposita ad ipsas villas, castra, & terras adjacentes extendatur, *gloss. in l. ex ea, ff. de postulando, & in d. §. si quis igitur, Auth. quib. mod. natur. effici. sui*, ergo idem dicendum erit de privilegio, ut vires suas, & suum effectum, nedum ad ipsam civitatem, cui concessum est, sed etiam ad alios locos sub-
 11 jectos eidem civitati porrigat. Septimò, † privi-
 12 legium concessum Romanæ Ecclesiæ circa præscriptionem centum annorum extenditur ad omnes Ecclesias, quæ specialiter sunt sub Romanæ Ec-

Ecclesia, gloss. in Anth. ut Eccl. Rom. col. 3. circa finem, & ibi Barto. dicit: quòd quando datur privilegium exemptionis alicui Ecclesiæ, intelligitur cum omnibus suis Ecclesiis; ergo idem dicendum est in privilegiis concessis civitati, ut scilicet debeant porrigi ad omnes terras eidem adjacentes. Verum pro parte contraria multa etiam adducuntur, primò lex, 2. ff. de verborum significat. cum l. pupillus, §. urbs, ff. eo. ubi urbis appellatio muris finitur: ergo privilegium civitati concessum competit duntaxat civitati, quæ est intra muros, nec extenditur ad territorium. Secundò: pro ista opinione facit cap. ego Ludovicus, 63. distinct. ubi in donatione civitatis Romanæ facta Ecclesiæ, fuit expressè etiam dictum cum Ducatu Urbis, & territoriis; & sic appellatione civitatis non comprehenditur territorium; & per consequens, privilegium concessum civitati non trahitur ad illos, qui sunt sub eodem territorio. Tertiò, probatur tali ratione: † urbs & civitas unum & idem sunt, l. si quis, l. singulorum, C. de adificiis privatis, l. præscriptio, C. de oper. publicis, sed certum est, † appellatione urbis non contineri castra, & villas eidem urbi adjacentes, l. nam quod liquide, §. finali, ff. de penn. legata; ergo nec appellatione civitatis: tantò magis, cum † in legatis fiat plena interpretatio, l. in testamentis, ff. de reg. jur. & tamen † legatum factum de eo, quod est in urbe, non extenditur ad ea, quæ reperiuntur in aliis locis extra urbem positis, licet sint eidem urbi adjacentes, d. l. nam quod liquide, §. fina. ergo multò magis hoc erit in privilegiis concessis civitati, ut non

- 17 non extendantur ad villas adjacentes, cum † privilegia sint strictissime intelligenda. *l. si quando, C. de inoff. testam.* Quartò, pro hac opinione negativa adducitur glo. in *l. si finita, ff. si de vectigali, in ver. per longum, ff. de damno infecto.* ubi tenet, quòd † privilegium præscriptionis centum annorum, de quo in *l. fina. C. de sacrosan. eccles.* non habet locum in castris, villis, & terris à civitate dependentibus, sed præscribitur, respectu illorum locorum adjacentium, decem annis. Idem tenet Castrenf. in *l. 76. §. 1. num. 2. ff. de lega. 1.* ubi dicit, † civitatem habere quinque privilegia, quæ
- 19 non competunt terris subditis, & adjacentibus, inter quæ est illud præscriptionis, *de quo in d. l. fina. C. de sacrosan. eccles.* Quid ergo dicemus in quæstione proposita? Barto. in *l. si finita, §. ex hoc edicto, nu. 5. 6. & 7. de damno infecto.* circa hunc
- 20 articulum adhibet hanc distinctionem, † aut privilegium conceditur alicui universitati, hoc est ipsi loco, & hoc casu non extenditur extra ipsummet locum, cui hujusmodi privilegium concessum est, nec trahitur ad comitatum, territorium, seu villas adjacentes, *cap. si civitatis, de sent. excom. in 6. l. 2. ubi etiam idem Bart. ff. de verborum & rerum signif.* aut privilegium conceditur alicui universitati, non tanquam loco, sed pro personis, seu personarum ratione, intuitu, & contemplatione, & hoc casu privilegium universitati tributum extenditur ad villas adjacentes, & ad omnes homines, qui sunt subditi, & subjecti ipsi universitati, *l. qui ex vico, ff. ad municip.* Hinc, si legatum factum sit hominibus alicujus civitatis, certè comitatenses vocantur etiam, ad hoc legatum,

tum, *l. civitatibus*, & ibi Doctores, ff. de leg. 1. Item si condemnatur aliqua civitas, intelliguntur etiam condemnati comitatenses, & omnes illi, qui sunt subditi ipsi civitati. Alia idem Bar. circa hanc quæstionem uritur distinctione in *l. 7. §. amplius, num. ult. in 2. lectura. ff. de excus. tut. fol. 95. quam facit etiam glo. in l. 2. ff. de verborum signifi.* aut privilegium est concessum Taurinensi civitati, & sic expresse, & præposito proprio nomine ipsius universitatis, cui conceditur privilegium, & tunc privilegium extenditur ad continentia, castra, & villas, terrasque adjacentes; secus si in privilegii concessione dicatur civitati Taurinensi, & sic postponitur nomen proprium ipsius civitatis, quia tunc muris finitur, & privilegium non extenditur extra ipsam civitatem, prout muris circumdatur, aut privilegium simpliciter est concessum civitati, non expresse ipsius proprio nomine, & hoc casu civitas duntaxat, quæ muris clauditur, & terminatur, habebit & fruetur privilegii concessione, nec hujusmodi privilegium extendetur ad terras adjacentes, & subiectas. Aliam etiam distinctionem facit circa hanc quæstionem *idem Bart. in d. l. si finita, §. ex hoc edicto ff. de damn. infecto*; aut loquimur de privilegio, quod est contra jus commune, & sic de materia odiosa, & tunc cum hujusmodi privilegium sit strictè intelligendum, *juxta d. l. si quando, C. de inoffi. testamento*. Idcirco si sit concessum civitati, non extenditur ad castra, villas, seu terras adjacentes, & hoc quando privilegium est concessum loco, secus si personis sit concessum, aut agitur de beneficio principis concessio civitati, &

P

sic

fic de materia favorabili, in qua latissima fieri debet interpretatio, & hoc casu hujusmodi privilegii concessio extendetur ad terras adjacentes. *Marcus decis. 365. per tot. vol. 1. l. fin. ff. de constit. principum*, & sic intelligenda est, *l. si quando, C. de bonis vacan. lib. 10.* ubi declarat gloss. *in d. l. fina. ff. de constit. principum.*

- Vidimus supra, an, & quando privilegium civitati concessum extendatur ad villas, & terras eidem civitati adjacentes, sed quid è contra?
- 2¹ Nunquid † privilegium concessum comitatui, territorio, seu districtui extendatur ad civitatem? Dic quòd non, nam † accessorium non influit in principale, & appellatione comitatensium non continentur cives. *l. qui ex vico ff. ad municip. juncta l. fina. C. de municip. Et orig. lib. 10. Barto. in l. 2. numer. 4. ff. de verborum significa. Marcus decis. 365. per tot. vol. 1.* Postremò pro complemento istius materiæ sciendum est, † privilegium exemptionis, & quodcunque
- 2³ aliud privilegium concessum à principe alicui universitati, per ingratitudinem posse revocari, nisi esset concessum propter benemerita, & sic ex causa remunerationis, quo casu non posset revocari; multa enim à jure permittuntur ex causa remunerationis, quæ aliàs non permitterentur. *Jas. in l. 5. num. 54. ff. de just. Et jure.*

CA.

CAPUT XIV.

De Consuetudine Universitatum.

SUMMARIUM.

1. Consuetudo potest induci per universitatem.
2. Consuetudo potest induci per certam partem universitatis.
3. Legatum potest relinqui nedum toti civitati, vel alteri universitati, sed etiam certa parti ipsius universitatis.
4. Consuetudo an possit induci ab aliqua universitate circa superioris confirmationem.
5. Consuetudo civitatis, an habeat locum, & extendatur ad terras & villas eidem civitati adjacentes, & subiectas.
6. Consuetudo civitatis an habeat locum in terris, & aliis locis eidem civitati postea unitis, & ejus jurisdictioni subiectis.

UNIVERSITATEM † posse consuetudinem inducere, certissimi juris est. *l. de quibus, ff. de legibus §. ex non scripto. Instit. de jure natu. gent. & civil. glo. in l. 2. & ibi DD. C. qua sit longa consuetudo, † & nedum tota universitas potest consuetudinem inducere, sed etiam certa pars ipsius universitatis, potest ex sua parte hoc facere, per textum, in l. 2. §. deinde, cum esset, ff. de orig. juris civilis, si enim tota universitas potest hoc facere quoad totum, ut supra diximus; ergo & pars ejusdem universitatis quoad partem, arg. l. qua de tota, ff. de rei vendicat. item quia pars*

universitatis, seu populi censetur in hoc tanquam populus per se. *arg. l. planē §. fin. ff. de lega.*

- 3 1. Præterea † parti universitatis potest legatum relinqui, ergo censetur universitas, & collegium legitimum, & approbatum, & aptum ad consuetudinem inducendam. *l. si quis à filio, §. si parti ff. de legat. 1. l. cum senatus, ff. de reb. dubiis, l. 3. in principio. ff. de colleg. illicitis. Barto. in d. l. 2. num. 18. C. quæ sit longa consuetudo, & in l. de quibus, in ult. colum. in prin. ff. de legib. Jas. in d. §. si parti. num. 3.*
- 4 Sed † an sit necessaria superioris confirmatio, ubi aliqua universitas vult inducere consuetudinem, *vide Alex. in l. 31. num. ult. C. de testam. & † an consuetudo civitatis habet locum,*
- 5 & extendatur ad terras, & villas eidem civitati adjacentes, & subiectas, *gloss. in l. ex ea. ff. de postulando, & in §. si quis igitur. Authen. quib. mod. nat. effi. sui, tenet quod sic. Idem scribit Bart. in l. 7. §. 1. num. ult. ff. de excusat. tut. in 2. lect. fol. 91. & in l. 9. num. ult. ff. de postulando, text. est de hoc in §. fina. Instit. de satisda. Barto. tamen circa hanc quæst. in l. 2. numer. 4. C. quæ sit longa consuetudo. sic distinguit, aut illud castrum, villa, seu alii loci adjacentes, & subiecti in illo casu habebant consuetudinem specialem, quod potest esse, & de jure permittitur, tunc consuetudo civitatis non habet locum in locis eidem civitati suppositis, sed propria cujusque loci consuetudo servari debet, aut tempore consuetudinis ipsius civitatis illi loci, & terræ subiectæ eidem civitati non habebant de illo casu specialem consuetudinem, & tunc consuetudo civitatis vindicat sibi locum in castris, villis, aliisque terris eidem civitati adja-*
- cen-

centibus, ejusque jurisdictioni suppositis. *l. nulli §. quod si in vico, C. de epis. & cler. l. si quis, C. de nat. liberis, l. qui ex vico, ff. ad municip.* secus si illi loci non sint de districtu, territorio, & jurisdictione ipsius civitatis; quia cum habeant proprios fines, distinctum, & separatum territorium, consuetudo ipsius civitatis non potest ad hujusmodi locos extendi, *arg. l. in agris, ff. de acquir. rerum domin.* supradicta autem procedunt in castris, villis, & aliis locis civitati subjectis tempore ipsius consuetudinis. Sed quid in castris, villis, & aliis locis, civitati postea unitis, an † consuetudo civitatis habeat locum in istis terris, & locis postea unitis? Bart. *in d. l. 2. num. 42. C. que sit longa consuet.* ponit hanc questionem, & ita distinguit, aut dicta unio, seu translatio facta fuit per Principem, seu alium superiorem, qui locum, & jura Principis obtinet, & tunc quia facta perfectè videtur hujusmodi unio, idcirco consuetudo civitatis extenditur ad istas terras unitas, nam quod juris est in principali, idem juris debet esse in ejus adjuncto. *l. insula Italia, ff. de judiciis,* aut per alium, quàm per Principem est facta unio, seu translatio, & tunc si per hujusmodi unionem locus ille transivit in districtum territorium, & jurisdictionem ipsius civitatis, idem erit dicendum; nam consuetudo ipsius civitatis habebit locum in hujusmodi castris, villis, aliisque locis; secus si hujusmodi locus unitus non factus fuerit subjectus jurisdictioni ipsius civitatis, sed proprios fines, propriumque habeat territorium, & jurisdictionem, de qua materia vide Bart. *in l. si convenerit, §. si Insula, ff. de pignor.*

act. Hieron. de Monte in tract. de finib. regun. cap. 3. nu. ult. ubi dicunt, si castrum, aut villa adjiciatur civitati, vel comitatui accessoriè, tunc debet regi secundum consuetudines ipsius civitatis, & comitatus cui adjicitur; si autem non adjiciatur accessoriè, sed principaliter, tunc debet regi secundum consuetudines proprias.

C A P U T XV.

De Statutis Universitatum.

S U M M A R I U M.

1. *Statuta an, & quando possunt fieri, & condi per universitates.*
2. *Statuti condendi potestas dependet à jurisdictione.*
3. *Statuta, de quibus rebus possint fieri per universitates.*
4. *Statuta non solum tota universitas, sed etiam una & certa pars universitatis potest facere.*
5. *Statuta an possint fieri per totam universitatem, vel partem ipsius universitatis, si expulsa sit à proprio territorio, & alibi se congregaverint.*
6. *Statutis non potest universitas carens jurisdictione pœnam & mulctam adjicere, nisi adsit consuetudo in contrarium.*
7. *Statutum conditum per universitatem, ut certe duntaxat persone possint aliquam artem, negotiationem, & professionem exercere, non valet, tanquam jure naturali, divino, publicæque utilitati contrarium.*
8. *Civitas, vel alia universitas, an possit per proprium statutum auferre dominium, vel quodlibet jus alterius.*
9. *Sta-*

9. Statutum an, & quando possit fieri per universitatem in odium singularium, & particularium personarum.
10. Lex debet esse communis, & universalis.
11. Statutum si fiat per universitatem in odium particularium personarum non valet, potestq; ab ipsis iniquitate appellari, & doli exceptio opponi.
12. Statutum licet per universitatem fiat verbis generalibus, si tamen potest probari legitimis conjecturis factum fuisse specialiter in odium particularium personarum, potest ab eo appellari.
13. Statutum potest per universitatem fieri in odium singularium particulariumque personarum, ubi causa subest, & publica utilitas requirit.
14. Statutum an possit fieri ab universitate habente furnos, & molendina, ut particulares, & singulares persone ejusdem universitatis cogantur ire ad molendum & coquendum in furnis, & molendinis ipsius universitatis, in præjudicium singularium personarum habentium in eadem universitate furnos & molendina.
15. Statuta condita à laicis non ligant Ecclesiasticas personas ex defectu jurisdictionis, & potestatis.
16. Statuta laicorum condita contra libertatem ecclesiasticam, nullius sunt momenti.
17. Universitas habens bona communia seu publica judicatur in illis bonis tanquam privatis.
18. Statutum debet esse sanctum & honestum, non concernens propriam utilitatem cum incommodo alterius.

19. *Commodo & utilitati propriae unicuique licet invigilare, licet ex eo damnum aliis proveniat, modo id non faciat, ut aliis noceat.*
20. *Lucri cessantis non habetur consideratio.*
21. *Damnum & præjudicium, quod venit secundario, & in consequentiam, non attenditur.*
22. *Statutum quando censeatur esse factum contra libertatem Ecclesiasticam.*
23. *Statutum conditum ab universitate, ne quis subditus eidem universitati negotietur, & mercaturam exerceat extra territorium ejusdem universitatis an valeat, & subsistat.*
24. *Jus gentium dicitur naturale, saltem secundario.*
25. *Statutum non extenditur extra territorium statuentium.*
26. *Civitas, vel alia universitas potest contra civem, vel subditum aliquid facientem extra territorium statuere.*
27. *Statuta Civitatum, vel aliarum universitatum an & quando extendantur ad castra, villas, & alias terras eisdem universitatibus subjectas.*
28. *Statutum civitatis an habeat locum in castris, & villis civitati post statutum conditum unitis.*
29. *Statuta universitatum an egeant confirmatione Principis, vel alterius superioris, an verò de per se sine alia confirmatione sint valida.*
30. *Statuta condita ab universitatibus an sint annalia vel perpetua, & an actio ex ipsis statutis competens sit annalis, perpetua.*
31. *Statuta sunt jus civile.*

UNI-

UNIVERSITAS † an possit condere statuta, 1
 non modica est quæstio inter Doctores no-
 stros : nam Bart. *in l. omnes populi, ff. de just. &*
jure, distinguit, facitque differentiam inter uni-
 versitatem non habentem jurisdictionem, & eam,
 quæ jurisdictionem habet, ut primo casu, quan-
 do scilicet caret jurisdictione, non possit con-
 dere statuta, cùm † statuendi potestas depen-
 deat à jurisdictione, *gl. & Doctores in l. 1. ff. de* 2
jurisdictione omn. jud. cap. cùm consuetudinis,
ext. de consuetudine, gloss. in l. privatorum, C. de
jurisd. omnium jud. Marcus decis. 802. n. 1. vol. 1.
 secus autem ubi universitas habet jurisdictionem,
 quia tunc habet potestatem & auctoritatem con-
 dendi statuta ; & hæc opinio sive distinctio Bart.
 approbatur per Antonium de Butrio, & Imol.
in c. cùm omnes, ext. de constitut. verùm hæc
 sententia Bartoli communiter reprobat, ut
 per Doctores *in d. l. omnes populi*, & hoc ex gene-
 ralitate, dictæ *l. omnes populi*, quæ non distinguit
 inter populum seu universitatem habentem juris-
 dictionem, vel non, & quæ simpliciter loquitur;
 quod etiam probatur in *l. item eorum, circa prin-*
cipium, ff. quòd cujusque univer. nom. & in l. ut
gradatim, §. 1. ff. de muner. & honor. quæ leges
 expresse dicunt, legem municipii, vel oppidi
 fore servandam, Natt. *conf. 12. in princip.* ubi
 dicit opinionem Bart. *in d. l. omnes populi*, tenen-
 tis contrarium, communiter reprobari, idem
 dicit Jas. *in eadem l. omnes populi, num. 6. & 7.*
 † universitates igitur omnes, & collegia omnia 3
 licita & approbata, etiamsi jurisdictione ca-
 reant, possunt condere statuta circa ea, quæ

pertinent ad administrationem rerum suarum, & super illis, quæ pertinent ad artem, & professionem suam, & de iis, quæ habent simul facere, & quæ concernunt privata negotia ipsius universitatis, ut pro expendenda pecunia, & hujusmodi aliis rebus concernentibus administrationem ipsius reipublicæ, de aliis verò non, *l. ult. C. de jurisd. omn. jud. cum ibi. not. l. ult. ff. de colleg. illicitis, l. 1. cum ibid. not. ff. quod cujusq. univer. nom. Bart. in d. l. ult. numer. 2. & 6. C. de jurisd. omn. jud. DD. in l. receptitia, C. eod. tit. Maranta folio 148. num. 70. l. cunctos populos, & ibi Doctores, C. de summa Trinit. Papiens. fol. 684. num. 1. §. jus autem civile, Instit. de jure naturali, gent. & civili. Ozas. decis. 17. n. 1. Ripa in l. si se non obtulit, ff. de judic. num. 41. Bald. in l. 1. num. 1. ff. quod cujusq. univer. latè Bart. Socinus in l. 1. nu. 22. 26. 27. 28. ff. quod quisque juris, Bart. in l. ult. nu. 20. ff. de collegiis illicitis. † Nec solum tota universitas, sed etiam una & certa pars universitatis potest facere statuta circa ea, quæ incumbunt ipsi parti, & quæ pertinent ad administrationem rerum suarum, ita dicit Bart. & alii DD. in d. l. omnes populi, ff. de justit. & jure. † An autem tota universitas, vel pars ipsius universitatis expulsa de propria universitate, & territorio possit alibi se congregare, & statuta condere, vide Baldum in l. 1. num. 56. C. de summa Trinit. Jas. in l. 32. §. si parti, n. 2. ff. de legat. 1. & in l. 9. num. 40. ff. de just. & jure, Bald. in §. jus autem civile, num. 16. Instit. de jure naturali, gent. & civili, & in d. l. omnes populi, num. 34. licet autem universitas carens jurisdictione possit statuta condere circa ea, quæ re-*

respiciunt administrationem rerum suarum, ut
 supra diximus, † non tamen potest pœnam & 6
 mulctam hujusmodi statutis adjicere; cùm impo-
 sitio pœnæ spectet ad habentem jurisdictionem;
 nisi universitas sit solita & consueta, ita facere,
As. in d. l. omnes populi, nu. 34. circa finem, & n.
35. ff. de just. & jur. Marcus decis. 801. n. 2. vol.
1. Roland. consi. 99. n. 3. 20. 22. vol. 2. Curt. junior
in l. 1. n. 18. ff. si quis jus dicenti non obtemper. In-
nocent. in c. cùm accessissent, num. 2. ex de consti-
tutio. Quod autem supra dictum est, universitas
 & collegia posse condere statuta, id ita demum
 † procedit, dummodo non faciant invicem sta- 7
 tutum, ut certè duntaxat personæ possint illam
 artem, negotiationem, & professionem exer-
 cere, & non alii: hæc enim & similia statuta
 juri naturali, vel divino, utilitatique publicæ
 contraria non valent, *l. 1. C. de monopolis, Bart.*
in l. ult. num. 20. ff. de collegiis illicitis. Sed an † 8
 universitas per proprium statutum possit aufer-
 re dominium, vel quodlibet aliud jus alterius?
 Barto. *in prima constitut. ff. veteris, in prin. nu.*
5. in l. ult. C. de jure reip. disputat hanc quæstio-
 nem, & tandem concludit, universitatem sine
 causa non posse auferre dominium, vel quod-
 libet aliud jus alterius, citra ipsius expressum,
 vel tacitum consensum, cum causa tamen posse,
 sive statutum generaliter sit factum, sive specia-
 liter in personam, & odium unius vel plurium;
 licet enim † universitas statutum condere non 9
 possit in odium certarum, & particularium per-
 sonarum, quia † lex debet esse communis & uni- 10
 versalis, *l. 1. ff. de legibus;* adeo ut † si hujus- 11
 modi

modi statutum faciat, possit ab ipsius iniquitate appellari, possitque etiam opponi contra tale statutum exceptio doli; imò, † etsi statutum fieret verbis generalibus, si tamen potest probari legitimis conjecturis, quòd factum sit specialiter in odium certarum, & particularium, singulariumque personarum, possit ab eo appellari, nec non
 13 opponi exceptio doli: hæc tamen † procedunt ubi nulla subsistit causa ita statuendi, secus si causa subsistit. Nam statutum in præjudicium, & odium particularium, & singularium personarum non dicitur iniquum, quando universitas ista statuens movetur ex aliqua rationabili & persuasiva causa, & ob bonum, commodum, & utilitatem publicam: & de omnibus supradictis sunt textus & infinitæ doctrinæ, *l. toties, §. si cui, ff. de pollicit. l. si privatus, ff. qui, & à quib. l. non debere, ff. ad munic. l. ult. ff. ad l. Jul. de annona, l. decuriones, ff. de administratione rerum ad civit. pertin. l. vendit. §. si constat, ff. commun. prad. l. Antiochensium, ff. de privil. cred. l. Lucius, §. fina. ff. ad municipales, Barto. in d. §. si cui, & in d. l. Antiochensium, glo. magna, in l. 2. circa finem, C. quæ sit longa consuetudo, l. 1. §. solent, ff. quando appell. sit, l. qui gravatos, C. de censibus & censit. lib. 11. l. 1. §. fina. ubi gl. ff. de except. doli, Rolandus cons. 99. num. 11. 12. 13. 40. 41. 42. vol. 2. Jason. in l. civitas, numer. 27. & 10. ff. si cert. pet. & in l. 1. num. 2. ff. de legibus, l. certa forma, C. de jure fisci, lib. 10. patet igitur universitatem posse, & generaliter, & specialiter in præjudicium singularium personarum statuere, dummodo id faciat ex justa & rationabili causa, publicam utilitatem concernente, aliàs secus. Hinc Docto-*

Doctores nostri tractant † an universitas habens¹⁴
furnos, & molendina possit per suum statutum de-
cernere, & cogere homines, & particulares perso-
nas ejusdem universitatis ad molendum, & co-
quendum in furnis, & molendinis ipsius universi-
tatis, in præjudicium singularium personarum
habentium in eadem universitate furnos, & mo-
lendina, quæ per tale statutum minoris redditus
sunt. Pro faciliiori intelligentia istius quæstionis
tres sunt considerandi casus, quorum primus est,
an valeat tale statutum conditum per universita-
tem in præjudicium Ecclesiæ. Secundus, an va-
leat in præjudicium laicorum ipsi universitati sub-
ditorum. Tertius, an valeat in præjudicium laico-
rum ipsi universitati non subditorum. Circa pri-
mum casum † in Ecclesia, quod statutum non va-
leat, facit, quia communitates sæculares nullam¹⁵
habent jurisdictionem, potestatem, vel auctorita-
tem in personas ecclesiasticas, *Authen. item nulla
communitas, C. de Episcopis, & Cler.* ergo hujus-
modi statutum conditum ab universitate ex defe-
ctu jurisdictionis & potestatis non valet in præ-
judicium ecclesiasticarum personarum. Secundò,
† statuta laicorum condita contra libertatem
ecclesiasticam nullius sunt momenti, *Authen.*¹⁶
casta & irrita, C. de SS. Eccles. sed hoc statu-
tum tendit contra libertatem ecclesiasticam, ut
constat, ergo non valet. Tertiò, † universitas ha-
bens bona communia, seu publica, in illis bo-¹⁷
nis judicatur uti privatus; sed privatus non po-
test aliquid facere in præjudicium alterius; ergo
nec universitas suo statuto poterit Ecclesiæ præ-
judicare; tantò magis, quia † statutum debet¹⁸
esse

esse sanctum & honestum, non concernens propriam utilitatem cum incommodo alterius. Verum contraria opinio est magis communis, nempe, universitatem laicorum posse præjudicare proprio statuto Ecclesiæ in jure quærendo, saltem per indirectum, modò id non faciat principaliter, ut noceat Ecclesiæ, sed ad sui commodum & necessitatem, prout quando Ecclesia abundat divitiis, & laici pauperes sunt; hoc enim casu nescio videre, quomodo ipsa universitas dicatur fraudem committere, & facere præjudicium contra Ecclesiam, si necessitatibus suis providet; & contra personas Ecclesiasticas conquærentes potest reddi responsio Imperatoris contra Philosophum quærentem immunitatem ab oneribus, de qua *in l. professio, C. de muner. patrim. lib. 10.* professio & desiderium tuum inter se discrepant, cum Philosophi sit, contemnere pecunias, &c. sed eas magis, quàm Philosophi contemnere debent religiosi, & ecclesiasticæ personæ sæculo renunciantes, modò necessaria non desint, facit etiam pro hac parte, quia † licitum

19 videtur unicuique invigilare proprio commodo, licèt ex eo damnum aliis proveniat, modo id non faciat, ut aliis noceat, *l. Proculus, ff. de dam. infecto.* Non obstant modò ea, quæ in contrarium adducebantur, quia respondeo habere locum: quando agitur de præjudicio alterius in jure jam

20 quæsito, secùs si in lucri amissione, quia † tale præjudicium amissionis & cessantis lucri non habetur in consideratione, *Bar. in l. quominus, in 11. qu. in fin. ff. de sum. præterea*, licèt ageretur de vero præjudicio, & non de lucri amissione,

ad.

adhuc tale † præjudicium non videtur considera- 2 1
 bile, cùm veniat secundariò & in consequentiam;
 principaliter enim tale statutum non fit per uni-
 versitatem, ut alteri noceat, sed ut propriis com-
 modis & necessitatibus subveniat, licèt in conse-
 quentiam ex hoc damnum alijs proveniat, præju-
 dicium autem & damnum, quod venit in conse-
 quentiam & secundariò, non attenditur, *gl. fin.*
in cap. quamvis, de pactis lib. 6. Nec etiam ob-
 stat, quòd tale statutum videatur esse contra liber-
 tatem ecclesiasticam; quia respondetur: quòd
 tunc † statutum venit contra libertatem eccle-
 siasticam, quando aufert, vel diminuit privile- 2 2
 gium Ecclesiæ concessum à summo Pontifice,
 vel à jure communi; sed hîc non apparet de ali-
 quo privilegio Ecclesiæ concessò, quod possit
 cogere laicos ad molendum in suis molendis. Si-
 militer non potest dici, quòd tale statutum tol-
 lat beneficium competens Ecclesiæ de jure com-
 muni; quia jure communi non cavetur, quòd
 Ecclesia, nec alius possit quem astringere ad
 molendum in suis molendinis. Supradicta autem
 conclusio procedit, ubi Ecclesia non sustinet
 onera spiritualia in loco, nec esset de eodem lo-
 co, secus si Ecclesia habens molendina esset de
 eodem loco, & ibi sustineret onera spiritualia,
 quia tunc contra Ecclesiam non valeret statutum,
 quia clerici habitantes in civitate judicantur ut ci-
 ves, non ut forenses & extranei. Sit igitur con-
 clusio: quòd si Ecclesia non sustinet onera spiri-
 tualia in loco, & ibi vel alibi habet molendina &
 furnos, & sit Ecclesia valde dives, adeo ut cessan-
 te redditu, vel aliquâ ejus parte ipsorum molen-
 dino.

dinorum & furnorum, non ob id indigebit, & statutum, de quo dictum fuit, fiat in magnam utilitatem Reipublicæ & universitatis, ita ut appareat de bono animo statuentium, quòd non ex causa cupiditatis & avaritiæ, sed ob bonum publicum ita agunt, ita quòd major sit utilitas ex hujusmodi statuto proveniens reipublicæ, quàm damnum Ecclesiæ valeat, eo casu hujusmodi statutum. Secundus casus est: an valeat statutum conditum per universitatem, cogens subditos ad molendum & coquendum in molendinis & furnis ipsius universitatis in præjudicium singularem personarum, & subditorum de ipsa universitate habentium molendina & furnos in eadem universitate, & ejus territorio? Videtur dicendum: quòd non; quia statutum debet esse æquale & commune inter omnes subditos, sine damno aliquorum particularium tantum, & quando statutum concernit odium, & damnum non universale, sed aliquorum particularium tantum, illud dicitur iniquum & dolosum, adeo ut particulares sic gravati possint à tali statuto appellare, *Bart. in l. omnes populi, in §. qu. princip. in fine, ff. de just. & jur.* ut latius superius diximus; tum enim particulares habentes molendina & furnos in loco sint de corpore universitatis, iniquum videtur, quòd consulatur commodo reipublicæ cum injuria & damno ipsorum particularium; æqualis enim omnium debet esse conditio, & dignum est, ut, qui cum aliis vitam similem ducunt, similem sentiant in legibus disciplinam, *cap. recolentes, de statu monachorum*; & licet ob utilitatem publicam possit fieri statutum in

inpræjudicium singularium personarum, ut supra ostendimus, hæc tamen non est legitima causa præjudicandi particularibus habentibus molendina & furnos, ut scilicet omnes redditus malturæ perveniant ad molendina universitatis, quia in effectu ipsi particulares soli viderentur subire onus talium reddituum. Quando itaque alio modo potest succurri necessitatibus ipsius universitatis, non videtur reipublicæ consulendum cum damno aliquorum particularium tantum. Concludo igitur in hoc secundo casu, quod in præjudicium aliquorum particularium subditorum, & qui sunt de corpore universitatis, & qui onera publica cum aliis pariter sustinent, non valere hujusmodi statutum, conditum ab universitate, cogens subditos ad molendum, & coquendum in molendinis & furnis ipsius universitatis. Circa tertium casum: an valeat tale statutum conditum per communitatem cogens subditos ad molendum & coquendum in molendinis & furnis universitatis, quando ex tali statuto fit præjudicium laicis, non subditis ipsi universitati statuenti, dic quod sic: modò principaliter non fiat in odium aliorum habentium molendina & furnos, sed principaliter ob bonum publicum, non habitâ ratione an alii laici sint valde divites vel non, solum habitâ ratione an fiat statutum animo nocendi, qui nocendi animus præsumi poterit, quando universitas ex ea re nullum vel minimum lucrum & commodum, brevique tempore duraturam utilitatem sit perceptura; juxta doctrinam Castrensis in l. fluminum, §. fina ff. de damno infecto, Ozas. decis. 17. per totam. Hinc etiam Doctores

Q

nos

- 23 nostri tractant aliam quæstionem, nunquid † statutum conditum ab universitate, ne quis subditus eidem universitati extra territorium ipsius universitatis negotietur, & mercaturam exercent, sit validum & subsistat? Veditur dicendum: quod non; quia hoc statutum videtur factum specialiter in odium & præjudicium illorum particularium, qui negotiantur, ergo non valet, ut supra docuimus, nec potest dici: hoc statutum concernere publicam utilitatem, quia tendit potius contra commodum & bonum publicum, ex eo, quod negotiationes restringantur & coangustentur, & ob id tanquam statutum iniquum non debet valere, *Bald. in l. 8. nu. ult. C. de hered. instit. Marcus decis. 780. nu. 1. volum. 1.* Præterea statutum contrarium juri naturali non valet, ut supra etiam diximus *ex §. sed naturalia quidem jura, Instit. de jure nat. gent. & civili*, sed hoc statutum adversatur juri gentium, † quod naturale etiam dicitur, saltem secundario, §. *jus autem civile, versi. quod verò naturalis ratio, & ibi etiam gloss. Instit. de jure nat. gent. & civili, §. singul. Instit. de rerum divisione*, ergo non valet, minor probatur, commerciorum enim sunt de jure gentium, *l. ex hoc jure ff. de just. & jur.* statutum igitur hujusmodi prohibens, seu saltem restringens libertatem & facultatem commerciorum erit invalidum, huc pertinet *l. unica, C. de monopolis*. Tertiò, & ultimò pro hac opinione facit: quia † statutum latius non extenditur, nec debet habere effectum extra territorium statuentium, *arg. l. ult. ff. de jurisd. om. judic.* Contrariam autem opinionem hujusmo-
- 24
- 25

di scilicet statutum conditum ab universitate esse
validum, & de jure subsistere, tenet Bart. in l.
relegatorum, §. interdicere, ff. de interdictis per
tex. in l. fin. ff. de decr. ab ord. facien. l. mercatores.
C. de commerciis, & mer. Marcus decis. 357 nu.
2. volu. 1. Non obstat d. l. ult. ff. de jurisdict. om.
judicum; quia † civitas, & alia universitas potest
contra vicem, vel subditum aliquid facientem
extra territorium statuere, Bart. in l. 2. C. de en-
nuchis. Doctores in l. cunctos populos, C. de summa
Trinit.

Vidimus hactenus, an & quando & de quibus
rebus universitates possint condere statuta, nunc
dispiciamus, † an & quando statuta civitatum,
vel aliarum universitatum extendantur ad ca-
stra, villas, & alias terras iisdem universitatibus
subjectas, ab ipsisque dependentes, earumque
jurisdictioni suppositas, Bart. in l. 2. num. 41. C.
quæ sit longa consuet. sic distinguit: aut castrum,
villa, seu terra in illo casu habeat proprium, &
speciale statutum, & tunc debet servari ipsum
statutum, nec statutum civitatis habet locum hoc
casu; aut verò nullum proprium statutum de il-
lo casu habebat, & tunc statutum civitatis habet
locum in castris, villis, aliisque terris eidem civi-
tati subjectis, leg. nulli, §. quod in vico, C. de E-
pisc. & cler. l. si quis, C. de natur. liberis, l. qui ex
vico ff. ad municip. secus si illud castrum, seu
villa non sit de districtu & jurisdictione illius ci-
vitatis; hoc enim casu statutum civitatis non ven-
dicat sibi locum in hujusmodi castris, & villis;
& supradicta procedunt in castris subjectis civita-
ti tempore statuti. Sed † quid in castris, & vil-
lis

lis civitati poſt ſtatutum conditum unitis ? idem Bart. *in d. l. 2. num. 42. C. quæ ſit longa conſuet.* ſic diſtinguit : aut dicta unio , ſeu translatio fuit facta per Principem, vel alium ſuperiorem habentem jura Principis , & tunc ſtatutum civitatis habet locum in caſtris , & villis eidem civitati unitis, etiam poſt conditum ſtatutum ; quia translatio ſeu unio perfectè facta videtur , & ideo ſecundùm civitatis ſtatutum debet regulari , & regi ; nam quod juris eſt in principali , idem juris debet eſſe in adjuncto : aut per alium , quàm per Principem eſt facta unio , & hoc caſu ſtatutum civitatis habet locum in caſtris , & villis unitis, ſi modò per talem unionem tranſiverunt in diſtrictum, & jurisdictionem ipſius civitatis ; ſecus ſi habeant, non obſtante unione , proprium territorium & diſtrictum. De qua materia vide eundem Bart. *in l. 1. §. cùm urbem, num. 8. ff. de officio præf. urb.* Cagnol. *in l. imperium, num. 174. ff. de juriſd. om. jud.* Bart. *in l. ſi convenerit, §. ſi in ſula. ff. de pignorat. act.* Hieron. de Monte *in tractat. de fin. reg. cap. 3. num. ult.* ubi, ſi caſtrum , vel villa adjiciatur civitati, ſeu communi acceſſoriè , tunc debet regi ſecundùm ſtatuta ipſius civitatis & comitatus, cui adjicitur ; ſi autem non adjiciatur acceſſoriè, ſed principaliter , tunc debet regi ſecundùm propria ſtatuta. Nunc aliqua dicamus de confirmatione ſtatutorum , quæ ſunt ab univerſitatibus : an ſcilicet † ſtatuta univerſitatum egeant confirmatione Principis , vel alterius ſuperioris, an verò de per ſe ſine alia confirmatione ſint valida ? Bart. *in l. omnes populi, in prima quæſt. principali, ff. de juſt. & jure, & in l. ſi quid*
ex.

extraordinarium, C. de legationib. lib. 10. tenet, statuta per universitates superiorem recognoscentes condita egere confirmatione superioris, nisi statuta concernant administrationem bonorum ipsarum universitatum; quia hoc casu liberè possunt universitates statuta condere sine aliqua confirmatione superioris, de hoc est gloss. in *l. privatorum, C. de jurisd. omn. judic.* & hanc opinionem sequitur Bald. in *l. fina, C. de jurisd. omn. jud.* Marcus decis. 165. num. 1. 2. & 3. volum. 1. Borgni. decis. 28. num. 35. ubi scribit, universitatem recognoscentem superiorem non posse statuta condere sine confirmatione superioris; quæ si confirmentur ad tempus, post tempus debent iterum confirmari, alias non valent. Contrariam autem opinionem tenuit idem Baldus sibi met contrarius in *l. receptitia, C. de constitu. pecunia*, quem ibi sequuntur multi DD. & in *l. fin. C. de jurisdict. omn. jud.* Jas. in *l. omnes populi, nu. 38. ff. de justit.* & jure, nempe hujusmodi statuta condita ab universitatibus non egere confirmatione superioris, cum universitates hoc habeant ex dispositione juris communis, & à jure communi sint confirmata; & licet hujusmodi statuta confirmarentur à superiore, non per hoc desinerent esse statuta ipsarum universitatum, cum talis confirmatio non sit necessaria, & de natura, & essentia ipsorum statutorum, quæ ab universitatibus fiunt, Bald. in *l. humanum, C. de legib.* facit quandam distinctionem, nempe aut Princeps, vel Superior est præsens in loco, à quo fiunt statuta, & tunc requiritur ejus confirmatio, aut est absens, & tunc non requiritur, quæ quidem distinctio est

frivola , nullaque ratione & fundamento nititur, idem Bald. *in d.l. omnes populi* , facit quandam aliam distinctionem , quam poteris videre. Breviter, puto opinionem Bart. de jure veriore esse, quàm consuetudo , optima legem interpres , observat; videmus enim quotidie hujusmodi statuta condita ab universitatibus , à Principe vel alio Superiore confirmari , nisi concernant , ut dictum est supra , administrationem bonorum ipsarum universitatum. De qua re vide Marcum *decis. 802. nu. 3. § 5. vol. 1.* Nunc superest, ut aliqua dicamus de qualitate statutorum , & de actione ex ipsis statutis competente ; † an scilicet statuta condita ab universitatibus sint annalia vel perpetua, & in actio ex ipsis statutis competens sit annalis vel perpetua ? Barto. disputat hanc quæstionem *in l. ultim. ff. de pœnis* , ubi tenet , statuta condita ab aliqua universitate habente statuendi potestatem , esse perpetua ; hæc enim † statuta dicuntur jus civile , *l. omnes populi, ff. de just. § jur.* ergo sunt perpetua , §. 1. *Instit. de perpet. § temp. actio.* & eodem modo , actio descendens ex hujusmodi statuto condito ab universitate , erit actio perpetua , idem tamen Bart. circa hanc quæstionem *in l. 5. quem ibi sequitur Jas. num. 8. ff. de verborum oblig.* adhibet hanc distinctionem. Præsuppositis igitur terminis habilibus, ut in unaquaque quæstione semper fieri debet, scilicet universitatem posse condere statuta. Primò sciendum est , si agatur de statutis conditis à toto populo , universitate , seu à concilio & adunantia generali , hujusmodi statuta esse jus civile , & consequenter illorum actionem perpetuam,

tuam, ut cæteræ actiones à jure civili provenientes, nempe civiles usque ad triginta vel quadraginta annos, *l. sicut, l. omnes, C. de præscript. 30. vel 40. annorum*, criminales usque ad annos viginti, *l. quarelam, C. ad l. Corneliam de falsis*. Aut secundò statuta conduntur ab antianis populi, seu universitatis, & hoc casu : cùm istorum officium non sit perpetuum, sed ad tempus, alia distinctio est necessaria, aut enim totum concilium populi ipsis antianis concessit facultatem, potestatem condendi statuta, tunc cùm ipsamet universitas condidisse statuta censeatur, cujus statuta, ut proximè dixi, jus civile sunt, actio consequenter erit perpetua ; aut carent speciali auctoritate, sed aliunde ea sibi ipsis competit, quasi totum populum repræsentent, & tantam habeant auctoritatem, quantam populus ipse, prout voluit *Bald. in d. l. omnes populi, num. 10.* & hoc casu hujusmodi statuta erunt jus civile, actioque eorum civilis, aut impar est, vel diversa & differens auctoritas antianorum ab auctoritate totius populi & universitatis, prout imparem dixit *Alex. in d. l. 5.* sustinendo Barto. opinionem adversus *Bald.* & prout revera est, cùm isti antiani minùs possint, quàm universitas, seu ipsius concilium ; & hoc casu statuta istorum antianorum, imò concilii ordinarii, & non totius universitatis, vim non habent juris civilis, & ob id actio annalis erit, & non perpetua, *Alexan. in d. l. 5. num. 5. alique Doctores, ff. de verbo. obligat. Castrenf. in l. 1. §. 1. num. 8. ff. quod quisque juris. Sola in præm. decret. antiq. in gloss. 3. num. 1. 2. 3. & 4.* & hæc sufficiant de statutis universitatum.

Q 4

Si

Si quis autem plura velit de hac materia videre, consulat Doctores in l. omnes populi, ff de instit. & jur. Bald. & alios Doctores in § jus autem civile. Instit. de jure natur. gent. & civil. quibus in locis hanc materiam statutorum universitarum ad saturationem inveniet.

C A P U T XVI.

Universitas an, & quando dicatur possidere.

S U M M A R I U M.

1. *Prescriptio sine possessione non procedit.*
2. *Universitas an propriè dicatur possidere.*
3. *Universitas est persona representata.*
4. *Hæreditas jacens non potest possidere.*
5. *Universitas dicitur non posse consentire.*
6. *Possessio non acquiritur sine animo & consensu.*
7. *Universitas per se propriè potest possidere, vel etiam per servos, vel per personas liberas, puta per syndicos vel alios administratores.*
8. *Universitas representat personas viventes, ideo potest & dominium, & possessionem, & usum-fructum sibi acquirere.*
9. *Hæreditas jacens representat personam defuncti, & ideo non potest dominium neque possessionem acquirere.*
10. *Universitas dicitur posse consentire, licet cum aliquali difficultate.*
11. *Universitatem non posse possidere, sed duntaxat administratores universitatis falsum esse demonstratur.*
12. *Possessio per quas personas nobis acquiri possit.*
13. *Uni-*

13. *Universitas qualiter dicatur possidere, & an ex actibus possessorii particularium personarum universitatis acquiratur possessio eidem universitati.*
14. *Patientia habetur loco mandati.*
15. *Possessio nobis per liberam personam sine mandato speciali non acquiritur.*
16. *Ratihabitio mandato equiparatur.*

QUIA superius loquuti sumus de bonis, quæ per universitates possidentur, & sequenti capite locuturi sumus de præscriptione rerum publicarum, quæ quidem † præscriptio sine possessione non procedit §. 1. *Et toto tit. Instit. de usucap. l. 2 §. ff. de usucapionibus*, sine possessione usucapio contingere non potest, scribit ibi J. C. quantum enim possessum, tantum præscriptum, & non plus, *7 as. in l. de quibus num. 24. Et 2 §. ff. de legibus*, idcirco operæ pretium esse duxi prius aliqua dicere de possessione universitatum. † Universitas igitur an propriè dicatur possidere, dubitant Doctores nostri. Multi enim tenent, universitatem propriè non posse dici possidere, sed impropriè sic, *l. 2. §. ult. ff. de acq. possess.* Alii dicunt ipsam universitatem, seu municipes non possidere, sed illos duntaxat possidere, quibus administratio est commissa, *l. municipibus, ff. de condit. Et demonstr.* Pro hac opinione adducitur, primò quia † universitas est persona repræsentata sicut hæreditas, *l. mortuo. ff. de fidejussor.* & sic † non potest possidere, *l. 1. §. Scævola. ff. si quis testa. liber esse iussus fuerit.* Secundo, pro hac opinione facit, quia † universitas

Q 5

non

- non videtur posse consentire, quia in ipsa universitate sunt infantes, pupilli, furiosi, & multi alii, qui consentire non possunt, sed † sine animo, & consensu possessio non acquiritur, ergo universitas non potest possidere, unde videtur, quòd sicut ea, quæ sunt in communi, & promiscuo usu hominum, ut forum, basilica, & hujusmodi generis possideri non possunt, sed promiscuè universitas, & populus eis utitur, sic & aliæ communes ipsarum universitatum. Contraria tamen opinio est verior, † universitatem scilicet, & municipes per se propriè posse possidere, vel etiam per servos, vel per personas liber as, putà per syndicos, vel alios administratores, *l. tigni. §. municipes, ubi etiam glo. ff. ad exhibendum, l. 2. §. ult. ff. de acquir. poss. §. as. in l. 1. §. municipes, n. 1. ff. eod. titu. de acquir. poss. textus est in terminis, in l. 3. in fin. ff. de pollicitationibus*. Universitas enim, licet sit persona ficta & repræsentata, tamen tam dominium, quàm possessio est penes ipsam universitatem, & non penes singulos de universitate. Nam † universitas repræsentat personas viventes, ideo potest possidere, sicut potest usumfructum habere, *l. ususfructus, ff. de stipulat. servorum*: secùs in † hæreditate jacente, quæ repræsentat personam mortui & defuncti, *l. labeo, ff. de usucap.* & ideo non potest dominium, neque possessionem acquirere, *Castrens. in l. 7. §. ultim. num. pen. in fine, §. ultim. ff. quod cujusque univers. nom. Alexan. in d. l. 1. §. municipes, n. 1. §. 2. ff. de acquir. possess. §. ibi etiam Castrens. n. 1. §. 2. Barto. in l. 2. §. ult. nu. 2. §. 3. ff. de acquir. poss.* & ex istis remanet sublatum primum fundamentum positum. Nec obstat secundum fundamentum

mentum, dum dicebatur universitatem non posse consentire, & per consequens ex defectu consensus non posse possidere; quia intelligendum hoc est de facili, sed † cum aliquali difficultate ^{I 0} bene potest universitas consentire, *Alex. in d. §. municipales, num. 1. & 2.* Nec etiam est bona opinio illorum, qui dixerunt † universitatem non ^{I 1} posse possidere, sed duntaxat administratores universitatis, sequeretur enim unum absurdum, quòd quilibet officialis & administrator novus ipsius universitatis deberet de novo accipere possessionem, & quòd mortuo administratore vacaret possessio; & sic sequeretur, quòd quoties mutarentur ipsi administratores & officiales, toties diceretur interrupta usucapio, & præscriptio, quia possessio diceretur mutari; unde universitates ferè nunquam possent usucapere, & præscribere, *contra l. 2. ff. de acquir. possess. Alex. in d. §. municipales, num. 6. Bart. in d. l. 2. §. ult. num. 2. & 3. ff. de acquir. possess.* universitates igitur verè & propriè dicuntur possidere, non solum per se ipsas, sed personas liberas, putà per administratores & syndicos, per quos universitas regitur, *Bart. in d. l. 2. §. ult. num. ult. ff. de acquir. possess. Alex. in d. §. municipales, nu. 6.* regula enim est, † non tantum per personas nostro juri subjectas, sed etiam per alias extraneas & libe- ^{I 2} ras nostro juri non subjectas possessionem nobis acquiri posse, ut per procuratorem, tutorem, curatorem, negotiorum gestorem, & alium legitimum administratorem, si procuratorio, vel administratorio nomine apprehendant possessionem, *l. 1. §. per procuratorem, ff. de acquir. possess.*

Nec

Nec obstat, quòd per liberam personam alteri regulariter non acquiratur, *l. cum heredes*, §. *finalis*. ff. *eod.* quia hoc casu ministerium tantum nobis præstant administratores, *l. Et licet*, ff. *de constit. pecunia*, & ideo cum nudam operam, seu ministerium præstent in acquirenda possessione, ita ut possessio non radicetur in persona eorum, verè & propriè universitas & quilibet alius dominus per eos possidere dicitur, & non per fictionem, *l. certè* §. 1. ff. *de precario*. *7 as. in d.* §. *per procuratorem*, num. 3. & 4. *Oynotomus in §. possidere*, num. 149.

Instit de interdictis. Non solum autem universitatem possidere probatur eo ipso, quòd probatur aliquid fieri, seu possideri per syndicos, vel alios administratores; sed etiam † universitati
 13 acquiritur possessio per particulares personas ipsius universitatis; universitas enim dicitur possidere, licet singuli de universitate possideant bona communis, ut quia in eis pascunt, vel nemora incidunt, *Borgninus decis. 68. in addit. num. 12. fol. 533. gloss. in l. 7. Et ibi Castrensis. num. ult. ff. quod cujusque universit. nom.* ubi dicit: universitatem posse probare, se fuisse in possessione alicujus rei tanto tempore, probando, quòd singuli de universitate nomine ipsius universitatis possederunt ipsam rem, tanquam pertinentem ad ipsam communitatem, licet non appareat de mandato istorum particularium: quia

† patientia universitatis habetur loco mandati,
 14 *l. qui patitur ff. mandati*, quòd enim pauci possederunt, extenditur ad universos, *Bald. in l. 7. §. 1. num. ult. ff. quod cujusque universit. nom.* Ex actibus igitur possessorii particularium non queritur uni-

universitatis possessio, nisi probetur, quòd singulares personæ possederint de mandato, vel scientia universitatis, & quòd universitas vel ejus administratores sciverint, tales particulares nomine universitatis possidere, præcedente mandato ipsius universitatis, vel subsequente ratificatione; nam † nobis per liberam personam sine mandato, etiam speciali, possessio non acquiritur, ¹⁵
l. communis servus, ff. de acq. posses. possessio enim non acquiritur, nisi constet de animo & voluntate acquirendi ipsam possessionem; & de quo animo constare debet, cum in dubio non præsumatur, nisi probetur, *l. in bello, §. facta, ff. de captivis, Bart. in l. pro herede, in fine, ff. de acquir. possess.* Ex actibus igitur possessoriiis successivis, & continuatis, factis per particulares personas universitatis, probatur possessio ipsius universitatis, quia ex hujusmodi actibus successivis, & continuatis præsumitur † rati habitio, quæ mandato æquipa-
 ratur, *l. fin. C. ad S. C. Macedonian.* unde per rati-¹⁶
 habitionem efficitur, & dicitur actus universitatis; nam factum à singulis censetur factum ab universitate, quando universitas scivit, & passa est, nec contradixit, & factum non erat momentaneum; & hæc tantò magis procedunt, quando actus possessorii facti à particularibus respiciunt utilitatem ipsius universitatis, & ad ipsam principaliter pertinent, *Benintendus decis. 70. per totam, latè de hac materia Hieronym. de Monte in tract. de fin. regund. cap. 72. numer. 4. cum plurib. seq.*

CA-

CAPUT XVII.

Universitas an, & quando usucapere, & præscribere possit; & an, vel quando universitatum res præscribi possint.

SUMMARIUM.

1. Universitas præscribere & usucapere potest.
2. Præscriptio & usucapio sine bona fide non procedunt.
3. Universitas non potest incipere præscribere, donec aliqui de universitate vivunt, qui habent scientiam rei aliena, & sic sunt in mala fide, sed illis mortuis poterit ab aliis initium sumere præscriptio.
4. Præscriptio & usucapio an procedat contra universitates & respublicas.
5. Præscriptio non habet locum in his rebus, quæ alienari non possunt.
6. Alienatio rerum publicarum non potest fieri, nisi servatis solemnitatibus à lege introductis.
7. Præscriptio non currit contra pupillos.
8. Alienatio bonorum pupilli & minoris regulariter est prohibita.
9. Præscriptio & usucapio rerum dotalium est prohibita.
10. Alienatio bonorum dotalium regulariter est prohibita.
11. Cautio de damno infecto debet præstari per universitatem pro publicis ædibus, quæ minantur ruinam, aliàs vicinus mittitur in possessionem ipsarum ædium.

12. Præ-

12. *Præscriptio & usucapio quanto tempore contra universitates currat.*
13. *Lex ult. C. de sacrosanctis eccl. an habeat locum non solum in civitatibus, sed etiam in castris, villis & aliis terris.*
14. *Lex ult. C. de sacrosanct. Eccl. quemadmodum est correctæ in Ecclesia, an etiam censeatur correctæ in civitate.*
15. *Præscriptio centenaria requiritur contra Ecclesiam Romanam, quadragenaria autem contra alias Ecclesias.*
16. *Ratio eadem, vel major ubi est, idem jus est statuendum.*
17. *Religionis causa est privilegiata & favorabilis.*
18. *Legum correctio in dubio præsumi & admitti non debet.*
19. *Legum correctio ex identitate vel majoritate rationis induci non debet.*

UNIVERSITATEM † posse usucapere & præscribere, nemini dubium esse debet, ex his, quæ superiore capite diximus: Nam cum propriè & verè dicatur possidere, meritò igitur poterit usucapere, & præscribere, ut de hoc est textus in l. 2. ff. de acquir. posses. *Alexan. in l. 1. §. municipales, num. 6. ff. eod.* sed quia † præscriptio, & usucapio sine bona fide non procedunt, §. 1. *Instit. de usucap.* ideo † universitas non potest incipere præscribere, donec aliqui de universitate vivunt, qui habent scientiam rei alienæ, & sic sunt in mala fide, sed illis mortuis poterit ab aliis initium sumere præscriptio, & sic à principio

CAPUT XVII.

Universitas an, & quando usucapere, & præscribere possit; & an, vel quando universitatum res præscribi possint.

SUMMARIUM.

1. *Universitas præscribere & usucapere potest.*
2. *Præscriptio & usucapio sine bona fide non procedunt.*
3. *Universitas non potest incipere præscribere, donec aliqui de universitate vivunt, qui habent scientiam rei aliena, & sic sunt in mala fide, sed illis mortuis poterit ab aliis initium sumere præscriptio.*
4. *Præscriptio & usucapio an procedat contra universitates & respublicas.*
5. *Præscriptio non habet locum in his rebus, quæ alienari non possunt.*
6. *Alienatio rerum publicarum non potest fieri, nisi servatis solemnitatibus à lege introductis.*
7. *Præscriptio non currit contra pupillos.*
8. *Alienatio bonorum pupilli & minoris regulariter est prohibita.*
9. *Præscriptio & usucapio rerum dotaliū est prohibita.*
10. *Alienatio bonorum dotaliū regulariter est prohibita.*
11. *Cautio de damno infecto debet præstari per universitatem pro publicis adibus, quæ minantur ruinam, alias vicinus mittitur in possessionem ipsarum adium.*

12. *Præ-*

12. *Præscriptio & usucapio quanto tempore contra universitates currat.*
13. *Lex ult. C. de sacrosanctis eccl. an habeat locum non solum in civitatibus, sed etiam in castris, villis & aliis terris.*
14. *Lex ult. C. de sacrosanct. Eccl. quemadmodum est correctæ in Ecclesia, an etiam censeatur correctæ in civitate.*
15. *Præscriptio centenaria requiritur contra Ecclesiam Romanam, quadragenaria autem contra alias Ecclesias.*
16. *Ratio eadem, vel major ubi est, idem jus est statuendum.*
17. *Religionis causa est privilegiata & favorabilis.*
18. *Legum correctio in dubio præsumi & admitti non debet.*
19. *Legum correctio ex identitate vel majoritate rationis induci non debet.*

UNIVERSITATEM † posse usucapere & præscribere, nemini dubium esse debet, ex his, quæ superiore capite diximus: Nam cum propriè & verè dicatur possidere, meritò igitur poterit usucapere, & præscribere, ut de hoc est textus in l. 2. ff. de acquir. posses. *Alexan. in l. 1. §. municipales, num. 6. ff. eod.* sed quia † præscriptio, & usucapio sine bona fide non procedunt, §. 1. *Instit. de usucap.* ideo † universitas non potest incipere præscribere, donec aliqui de universitate vivunt, qui habent scientiam rei alienæ, & sic sunt in mala fide, sed illis mortuis poterit ab alijs initium sumere præscriptio, & sic à principio

pio requiritur bona fides ; unde si à principio universitas esset in mala fide, licet hodie esset in bona, non præscriberet in æternum , quia cùm populus sit idem , semper videtur mala fides continuari , lapso tamen spatio centum annorum præsumuntur esse mortui omnes illi de universitate , & sic incipere potest præscriptio, *Hieronymus de monte in tract. de fin. regun. cap. 72. numer. 1. 2. & 3. decis. Avenionensis 128. numer. 24. & 25. Borgninus decis. 45. in addit. numer. 59. fol. 365.* Nunc videamus an, quando , & quanto tempore universitatum res præscribi , & usucapi possint.

- 4 Dubitatur igitur, † an universitatum res valeant præscribi. Pro opinione negativa primò adducitur , quia † ea, quæ non possunt alienari , non possunt etiam præscribi, *l. si fundum, ff. de fundo dotali*, sed † bona universitatum simpliciter , & absolutè non possunt alienari , nisi certa forma, & certis solemnitatibus adhibitis , de quibus *in l. fina. C. de vend. reb. civit. lib. 11.* ergo etiam non poterunt præscribi , & usucapi. Similiter vi-
- 7 demus, quòd † res pupillorum non præscribuntur , *l. bonæ fidei, versi. nec interest, ff. de acq. rerum dominio*. Ratio est, quia † alienari regulariter non possunt , *l. lex, qua tutores, C. de admis-*
- 8 *nistris tuto.* Item † fundus dotalis non potest præscribi , & usucapi. *l. si fundum, ff. de fundo dot. &*
- 9 *hoc propter † prohibitam ejus alienationem. l. 1. ff. eod. ritu. de fundo dot. l. 1. §. & cùm lex C. de rei uxor. act. glo. in §. res fisci, in ver. non potest, Instit. de usucap.* ergo idem dicendum est in rebus & bonis publicis, ut quemadmodum non possunt alienari , ita nec præscribi , & usucapi. Secundò,
- pro

pro ista opinione adducitur textus in l. *prescriptio* C. de operibus publicis, l. 2. ff. de via publica, l. ult. ff. de usucapionibus, cum l. 9. ff. eod. cujus l. 9. hæc sunt verba, usucapionem recipiunt maximè res corporales, exceptis rebus sacris, sanctis, publicis populi Romani, & civitatum, item liberis hominibus, idem dicitur in l. 2. C. ne rei dominica, ergo res publicæ præscribi, & usucapi non possunt. Contraria tamen opinio est verior, scilicet res, & bona universitatum posse præscribi, & usucapi, & hoc probatur primò per textum in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de damno infecto. ubi † si universitas nolit cavere de dam-^Ino infecto pro propriis ædibus, quæ minantur ruinam, vicinus, qui petit dictam cautionem, mittitur in possessionem ipsarum ædium, & incipit contra ipsam universitatem currere præscriptio. Secundò, pro hac opinione adducitur textus in terminis, in l. ult. C. de sacrosanct. Eccles. & in l. omnes, C. de prescript. 30. annorum. Ex quibus legibus apertissimè liquet contra universitates currere præscriptionem. Non obstant modò ea, quæ in contrarium adducebantur: nam ad primum respondetur: bona universitatum, minorum, & pupillorum, & rerum dotalium posse alienari multis in casibus, licèt certæ solemnitates requirantur. Neque obstat secundum argumentum, quia illæ leges loquuntur de his rebus, quæ sunt in publico usu, ut via, platea, theatrum, & hujusmodi alia, quæ nullo tempore præscribuntur; nos verò loquimur de aliis bonis communibus, & quæ sunt universitatum: ita dicit Barto. in d. l. ult. num. 13, C. de sacrosanct. Eccles.

R

Eccles.

- 12 *Eccles.* † Quanto autem tempore præscribatur contra universitates dispiciamus. Contra civitatem igitur in quatuor casibus non currit præscriptio, nisi centum annorum, qui casus sunt isti: in rebus relictis jure hæreditario, legatis, donatis, & venditis, *d. l. ult. C. de sacrosan. Eccles.* & ibi etiam Barto. num. 1. & Jas. num. 20. † cujus legis ult. dispositio habet duntaxat locum in civitatibus; non autem in castris, villis, & aliis terris, secundum glossam in *l. si finita. §. si de vectigalib. in ver. per longum tempus, ff. de dam. infect. Castr. in l. 76. §. 1. num. 2. ff. de lega. 1.* Contrarium autem, nempe dispositionem *d. l. ult.* non solum habere locum pro rebus civitatis, sed etiam pro rebus alicujus castri, & villæ, tenet Bart. in *d. l. ult. numer. 9. & in Auth. de hered. & falcidia in prin. num. 3. Jas. in l. 20. §. deinde, nu. 3. ff. de novi. oper. nunciat. & in l. si heres, num. 2. ff. de lega. 1. Rolan. à Val. consi. 90. num. 24. vol. 1.* & hæc secunda opinio est verior, & magis communis. Sed dubitant Doctores nostri, utrum quemadmodum † *d. l. ult. C. de sacrosan. Eccles.* est correctæ in Ecclesia per Auth. *quas actiones, C. eo. tit.* hodie enim per dictam Auth. † sola Romana Ecclesia gaudet centenaria præscriptione, aliæ autem quadragenaria; an idem sit in civitate, ut quemadmodum *d. l. ult.* est correctæ in Ecclesia? ita etiam censeatur correctæ in civitate. Nonnulli dicunt, quod sic; quia † ubi est eadem ratio, vel major idem jus est statuendum, *l. illud, ff. ad legem Aquiliam*; sed eadem, vel etiam major ratio correctionis est in civitate, quàm in Ecclesia: nam † summa est ratio, quæ pro religione facit,
- l. sunt*

l. sunt persone, ff. de religiosis; ergo correctio facta in Ecclesia habebit locum in civitate, & sic quemadmodum contra Ecclesiam, exceptâ duntaxat Romanâ, præscribitur hodie spatio quadraginta annorum, *d. Authen. quas actiones*, ita etiam præscribi possit contra civitates, eodem temporis spatio, nempe quadraginta annorum. Contraria autem opinio est verior, & magis communis, scilicet *d. Auth. quas actiones* corrigentem in Ecclesia, non intelligi corrigere in civitate, quia quod non mutatur, quare prohibetur firmum manere? maximè cum † in dubio legum ¹⁸ correctio præsumi & admitti non debeat, *l. præcipimus in fin. C. de appellat.* & quod plus est, † ¹⁹ etiam ex identitate vel majoritate rationis non inducitur correctio legis, *l. si verò, §. de viro, ff. sol. matri.* circa hanc materiam vide glossam in *d. Auth. quas actiones in ver. excluduntur*, & ibi Bart. num. 8. & in *l. ult. num. 12. 14. 18. 19. C. eod. tit. de sacrosan. Eccles.* Bald. in *d. Auth. quas actiones, num. 4.* & ibid. Jason. n. 21. Rol. à Valle consi. 27. num. 16. vol. 1. plura de materia & intellectu dictæ *Auth. quas actiones*, Craveta scribit, in tract. de antiq. temp. fol. 149. n. 98. 99. cum pluribus seq. & fol. 182. nu. 37. & 38. Extra autem supradictos quatuor casus, de quibus in *d. l. ult. C. de sacrosan. Ecclesiis* præscribitur contra universitatem triginta vel quadraginta annorum spatio, *l. 1. 3. & 4. C. de præscript. 30. anno. glo. in d. l. ult. in verbo centum annorum, versiculo vel dic secundum Joannem, &c.*

CAPUT XVIII.

Universitas an & quando habeat in integrum restitutionem.

SUMMARIUM.

1. Universitas pupillo, & minori equiparatur.
2. Restitutio in integrum quemadmodum competit pupillis, & minoribus, ita & universitatibus.
3. Pupilli, & minores sunt constituti sub regimine, & administratione tutorum, & curatorum.
4. Universitas per ejus administratores seu rectores regitur, custoditur, & gubernatur.
5. Restitutio in integrum competit minoribus, & pupillis adversus prescriptionem, contractus, pacta, & rem judicatam.
6. Privilegia omnia concessa pupillis, & minoribus, censentur etiam concessa universitatibus, quae per administratores reguntur.
7. Restitutio in integrum utrùm competat duntaxat reipublica, & civitati Romana, an verò omnibus aliis civitatibus.
8. Reipublica appellatione propriè intelligitur duntaxat de republica, & civitate Romana.
9. Legis verba debent intelligi secundum propriam significationem.
10. Lex generaliter loquens, generaliter est intelligenda.
11. Extensio legis per identitatem rationis est permissa.
12. Legis mens nihil aliud est quàm ratio.
13. Civitates omnes possunt dici reipublica.
14. Re-

14. *Restitutio in integrum competit Legatis civitatum.*
15. *Ius omne potentius est in causa, quàm in causato.*
16. *Restitutio in integrum utrùm competat villis, terris, castris, & aliis locis civitatibus inferioribus.*
17. *L. ult. C. de vend. reb. civit. lib. 10. non solum habet locum in civitatibus, sed etiam in castris, villis, aliisque terris.*
18. *L. ult. C. de sacrosan. Eccles. & l. civitas, ff. si cert. pet. locum habent non solum in civitatibus, sed etiam in castris, villis, & aliis terris, quæ per alios reguntur & administrantur.*
19. *Reipublicæ appellatione largo modo veniant castra & villa.*
20. *Restitutio in integrum intra quantum tempus ab universitate peti debeat.*
21. *Restitutio in integrum an competat universitati læsæ, contra aliam universitatem.*
22. *Restitutio in integrum competit privilegiato, adversus alium privilegiatum.*
23. *Sententia lata contra universitatem, an retractetur propter instrumentum de novo repertum.*
24. *Restitutio in integrum an possit peti per syndicum universitatis nomine ipsius communitatis sine speciali mandato, an verò requiratur speciale mandatum.*
25. *Syndici universitatum dicuntur habere publicum officium, & sic speciale mandatum.*
26. *Mandatum speciale non est necessarium iis personis, quæ habent publicum officium.*
27. *Restitutio in integrum potest peti per legiti-*

mum administratorem, sine speciali mandato.

28. *Syndicus universitatis equiparatur legitimo administratori.*

QUONIAM universitates adversus præscriptiones, sententias & contractus, de quibus superius loquuti sumus, sæpe petunt restitutionem in integrum; idcirco operæ pretium esse duxi, hoc loco aliqua de restitutione in integrum universitatibus competente scribere. Certissima igitur est juris conclusio, † rempublicam seu universitatem pupillo & minori æquiparari, ideoque † in integrum restitutionis auxilium implorare posse; quemadmodum enim † pupilli & minores sunt constituti sub regimine, & administratione tutorum & curatorum, ita & † universitates sub cura, custodia, & regimine administratorum, *l. respublica, § ibi etiam gloss. 2. in versi. solet. C. ex quibus causis majores in integrum restit. l. rempublicam, C. de jure reip. lib. 11. gloss. in l. 3. § ibi etiam Bart. ff. de manumiss. que servis, glo. in l. 1. §. ult. ff. quod cujusque univers. nom. Alex. cons. 196. num. 3. vol. 6. Baldus in l. 80. §. 1. nu. 2. ff. de leg. 1.* Si igitur universitas æquiparatur pupillis & minoribus, sequitur quòd, sicut † minores & pupilli restituantur adversus præscriptionem, *l. fina. in fine, C. in quib. caus. in integrum restitutio non est necessaria, l. unic. C. si advers. usucap. & etiam adversus contractus, pacta, rem judicatam; toto tit. ff. de minor. 25. annis, § C. de in integr. restitutione minorum 25. annis, § tit. si adversus rem judicatam, § multis aliis titulis positis lib. 2. Codicis scilicet à tit. 22. usque ad*

ad titulum §. in quibus hac materia restitutionis tractatur. Ita etiam dicendum est, idem restitutionis in integrum auxilium, & beneficium competere universitatibus; ex quo omnia † privilegia concessa pupillis & minoribus censentur etiam omnibus concessa, qui per administratores reguntur, prout sunt universitates, ut de hoc est glo. in l. 2. C. de curat. furios. Sed dubitant Doctores nostri, † utrum hoc beneficium restitutionis in integrum competat duntaxat reipublicæ & civitati Romanæ; an verò omnibus aliis civitatibus? Quidam dicunt: restitutionis in integrum auxilium & remedium competere solum civitati Romanæ, & non aliis civitatibus. Nam † appellatione reipublicæ propriè intelligitur duntaxat de republica & civitate Romana, l. eum, qui vectigal. l. sed & hi, ff. de publicanis, sed † verba legis debent intelligi secundum propriam significationem, l. 1. §. si is, qui navem, ff. de exercit. actio. l. non aliter, ff. de leg. 3. ergo verbum reipublicæ positum in d. l. respublica, C. quibus ex causis majores, & in d. l. rempublicam, C. de jure reip. lib. 11. propriè intelligendum est de civitate & republica duntaxat Romana. Contrariam autem opinionem, nempe restitutionis in integrum beneficium, non solum competere civitati Romanæ, sed etiam omnibus aliis civitatibus, tenet glo. in d. l. respublica, & in d. l. rempublicam. Quæ opinio primò probatur, per d. l. respublica, & per d. l. rempublicam, quæ † loquuntur generaliter, ergo generaliter sunt intelligendæ. Secundò, † lex debet extendi per identitatem rationis, † non enim aliud est mens legis,

- legis, quàm ratio, *l. non dubium, C. de legib.* sed eadem est ratio in qualibet civitate, quæ est in republica & civitate Romana; quia per alios reguntur, & administrantur; sicut minores & pupilli reguntur per tutores & curatores; ergo idem jus est statuendum, *l. illud, ff. ad l. Aquiliam*, & sic nulla, quoad hoc restitutionis in integrum auxilium, constitui debet differentia inter civitatem Romanam & alias civitates, maximè cum †
- 13 omnes civitates dicantur respUBLICÆ, *l. 3. C. qui pot. in pign. cum gloss. 1. l. 1. cum gl. 1. cum l. 2. per tot. C. de debit. civit. lib. 11.* Tertiò propter quod unumquodque tale, & illud magis, *Auth. multò magis, C. de sacrosan. ecclesiis*, sed † legati
- 14 civitatum propter ipsas civitates, id est intuitu & contemplatione ipsarum civitatum, habent beneficium restitutionis in integrum, *l. legatis, ff. ex quibus causis majores*, ergo multò magis ipsæ civitates habebunt idem beneficium restitutionis
- 15 in integrum; † Omne enim jus potentius est in causa, quàm in causato, & hoc, si non ex dispositione dictæ *l. respUBLICA*, & *l. rempublicam*, saltem ex clausula generali, si qua mihi justa causa esse videbitur: & hæc opinio tanquam magis vera communiter approbatur per Doctores nostros, *Bart. in d. l. respUBLICA, num. 1. & 2. C. quibus ex caus. majores*, & *ibid. etiam Bald. num. 1. & alii Doctores, Specul. in tit. de restitut. in integrum, §. 2. versic. idem quoque juris*. Quare concludendum est, auxilium, & remedium restitutionis in integrum, non solum civitati Romanæ, sed etiam omnibus aliis civitatibus competere. Ita tenet Joannes Mauritius in tract. de restitut. in integr.

integr. cap. 417. per tot. & cap. 418. Sed quid dicemus de † villis, castris & aliis terris, civitati-¹⁶ bus inferioribus, an & ipsis quoque, ut civitatibus, hujusmodi restitutionis in integrum beneficium detur? an verò non? gloss. 1. in fin. in d. l. respublica, C. quibus ex causis majo. tenet quòd non, Barto. in d. l. respublica, & l. rempublicam distinguit hoc modo circa hanc quæstionem, numer. 3. Quædam sunt castra, vel villæ, quæ habent multitudinem hominum, & debent regi per suos administratores, & publica negotia non possunt esse in omnibus verè, tunc in eis est eadem ratio, quæ in civitatibus, quantum ad hoc restitutionis beneficium, & etiam quoad multa alia; videmus enim † dispositionem legis, ult.¹⁷ C. de vend. reb. civit. lib. 10. quæ loquitur de rebus civitatis vendendis habere etiam locum in castris, villis, aliisque terris, quæ per alios reguntur; similiter † dispositio l. finalis, C. de sacrosan.¹⁸ Eccles. quæ est exorbitans, & l. civitas, ff. si certum pet. quæ loquuntur de civitatibus, locum etiam habent in castris, villis, & aliis terris, quæ per alios reguntur, & administrantur; nam hujusmodi castra, & villæ sunt pars reipublicæ, l. in-
sula, ff. de judiciis, & † largo modo dicuntur reipublicæ, l. sed & hi, §. praterca, ff. de publica-¹⁹ nis, Rolandus cons. 90. num 23. cum pluribus seq. vol. 1. cap. 1. & ibi Doctores extra de restis. in integrum. Rol. cons. 68. num. 20. 21. 22. vol. 3. §. as. in l. 20. §. deinde num. 3. ff. de oper. novi nunciat. & in l. ult. num. 16. C. de sacros. eccl. & in l. si heres, num. 3. ff. de lega. 1. quibus in locis scribitur: beneficium restitutionis in integrum non solum ci-
vita-

vitatibus, ſed etiam villis, caſtris, cæterisque terris, quæ per alios reguntur, & adminiſtrantur, competere, *Joannes Marnitius in tracta. de reſtit. in integr. cap. 417. per totum, & cap. 418.* Quædam verò ſunt caſtra & villæ, in ſequendo Bar. diſtinctionem, quæ habent paucos homines, fortè ſex vel decem, & ſic tractant negotia communis, tanquam propria, & quilibet ſcit omnia ipſa negotia publica, & hoc caſu, ex quo per ſe, & non per alios reguntur, eſt eadem ratio, quæ eſt in privato majore, & ideo reſtitutionis auxilium non habent; ceſſat enim ratio, quæ militat in civitatibus & caſtris, aliisque magnis univerſitatibus, in quibus eſt multitudo hominum, qui reguntur per alios, ſcilicet adminiſtratores. & inter alias perſonas ſunt pupilli, viduæ, & aliæ perſonæ miſerabiles, quarum cauſa & contemplatione conceditur reſtitutio in integrum univerſitatibus. Hanc diſtinctionem, ſeu differentiam Bartoli inter univerſitatem magnam & parvam, quoad reſtitutionis in integrum beneficium ſequuntur multi Doctores, *Cagnol. in l. ſi quis major. num. 20. & 21. C. de tranſact. Alexan. in l. civitas, nu. 4. & 5. ff. ſi cert. pet. Maranta folio 430. numer. 97.* Solus Baldus quem viderim in l. reſpublica, num. 2. C. quib. ex cauſ. major. repræhendit hanc differentiam, quam facit Barto. inter parvam & magnam univerſitatem, tenendo indiſtinctè non ſolum civitates, ſed etiam caſtra, villas, & alias terras ſive magnas ſive parvas habere reſtitutionis in integrum beneficium. Dicit enim diſtinctionem & differentiam Bartoli inter magnam & parvam uni-

universitatem , non probari lege neque ratione; quia sive parva sive magna sit universitas , non est ibi reperire verum consensum , nec veram negligentiam , sed fictam , cùm multi sint in universitate , qui non possunt verè consentire , ut pupilli , viduæ , minores , & multæ aliæ personæ miserabiles , quarum favore hujusmodi castra , & villæ habent restitutionis in integrum auxilium , cùm sint ex eodem corpore universitatis. Hanc Baldi opinionem contra Bartolum sequitur Joannes Mauritius *in tract. de restitu. in integrum* , cap. 417. num. 6.7. & ult. sed licet Baldus repræhendat hanc Bart. differentiam , tamen in effectu video utrumque ex his Doctoribus ; unum & idem dicere. Bartolus enim præsupponit , quòd in illa parva universitate sint omnes majores 25. annis , qui per se , nec per alios regantur , nec in ea aliquis privilegiatus existat , qui per se mereatur hoc beneficium restitutionis in integrum ; quod potest esse præsupponendo paucitatem numeri personarum , putà sex vel decem ; secus esset si in illo paucio numero personarum illius universitatis reperirentur pupilli , viduæ & aliæ personæ , quibus de per se hoc restitutionis in integrum auxilium competit ; quia hoc casu , licet sit universitas parva , tamen quia est eadem ratio , quæ in aliis castris , & universitatibus magnis , quia scilicet extant pupilli , minores , viduæ , & aliæ personæ miserabiles , quæ per se non reguntur , sed per alios , idcirco hoc casu hujusmodi universitas , licet parva , gaudebit , & fruetur restitutionis in integrum beneficio. Nunc videamus , † quantum tempus habeat 20 uni-

universitas læsa ad petendam restitutionem. Qua in quæstione magna est differentia inter legistas, & canonistas, nam legistæ, & inter alios Accursius in l. *supervacuam*, C. de temporibus in integrum restitu. & in l. *Divus*, ff. de integr. restit. & Azo. in summa, de restit. milit. tenet, quòd quando universitas est læsa in tempore minori quadriennio, non detur quadriennium ad petendam restitutionem in integrum, sed duntaxat tantum tempus ad petendam dictam restitutionem in integrum, quantum fuit tempus, quod ei induxit læsionem. Hanc opinionem etiam tenet Dynus in §. *rursus* Instit. de actionibus. Bartolus & Baldus in l. *interdum*, ff. de minoribus, & in l. *quod tempore*, C. de restitu. milit. licet aliter dicat in l. *ab hostibus*, §. *sed quod simpliciter* in 7. colum. ff. ex quibus causis majores. ubi plenissimè hunc articulum examinat. Sed multi Doctores tenuerunt contrarium, scilicet, tempus quadriennii, quod datur ad petendam restitutionem in integrum esse uniforme, siue læsio sit respectu contractus, siue respectu sententiæ, siue respectu temporis ultra quadriennium, siue minus quadriennio, ut per Doctores in d. l. *supervacuam*, ubi Albericus de Rosate dicit, hanc opinionem esse approbatam de jure canonico, in Clemen. 1. de restitu. in integrum, ubi Doctores dicunt, nullo jure, neque aliqua lege probari, restitutionem in integrum peti debere intra tantum tempus, quantum fuit tempus impedimenti, sed sufficere proponere restitutionem in integrum intra quadriennium d. Clement. 1. & d. l. *supervacuam*, quæ hoc vult, si bene ejus verba considerentur, Joan. Mau-

Mauritius in Tract. de restit. in integrum, cap. 42. per totum, & hæc opinio est magis communis, ut testatur Afflictus *decis. 175. per totam*. Hanc eandem opinionem tenet Bart. *in l. 3. num. 3. C. de jure Reip. lib. 11. Et in l. respublica, num. 5. C. quibus ex causis majores, gloss. in §. pro temporali- bus in verbo annorum, in fine. Auth de ecclesiast. titulis, glo. in l. 3. C. de jure reip. lib. 11. glo. ult in l. 35. ff. de re judic.* ubi expressè dicit, universi- tatem posse restitui in integrum usque ad quadri- ennium, nec enim in ipsa republica potest expe- ctari tempus majoris ætatis, quod est hodie ex- pressum *in cap. 1. ext. de in integr. restit. lib. 6.* Sed an una † universitas læsa restitui possit in inte-²¹ grum adversus aliam universitatem? Dic quòd sic: Nam † privilegiatus restituitur in integrum²² adversus privilegiatum, *l. finali, cum gloss. ff. ex quib. caus. majores. Maranta in suo Speculo aureo, in 6. parte in vers. Et quandoq; appellatus, fol. 430. num. 97 in fine, Et nu. 98.* ubi si † universitas ha-²³ buit sententiam contra se, demum reperit instru- mentum, propter quod procul dubio retractan- da venit sententia, certè restituetur in integrum adversus rem judicatam, poteritque instrumen- tum de novo repertum produci. Rostat nunc pro complemento istius materiæ, ut dispicia- mus, † an syndicus universitatis possit petere re-²⁴ stitutionem in integrum pro ipsa universitate, sine speciali mandato, an verò speciale manda- tum requiratur ad petendam hujusmodi resti- tutionem in integrum? Dic: quòd syndici uni- versitatem possunt, etiam sine speciali mandato petere restitutionem in integrum pro eisdem u- niver-

- 25 niverſitatibus; quia † dicuntur habere publicum
 26 officium, & † in publicis officiis non requiritur
 ſpeciale mandatum; ſi autem eſſet ſyndicus ali-
 cujus collegii, putà fabrorum, vel mercarorum,
 tunc non poſſet petere reſtitutionem in integrum
 ſine ſpeciali mandato, quia non gerit officium
 27 publicum. Pro hac opinione facit, quia † legi-
 timus adminiſtrator poteſt petere reſtitutionem in
 integrum ſine ſpeciali mandato, l. 2. C. ſi ſapius in
 integr. reſtitu. poſtulet. ergo idem erit dicendum
 28 † ſyndico, quia æquiparatur legitimo admini-
 ſtratoꝝ, Baldus in l. juſjurandum, §. ſi deſenſor,
 ff. de juſrejurand. & in l. unica, numer. ult. C. e-
 tiam per procurat. cauſ. reſtitutio. in integrum.
 & in l. 26. §. 1. numer. ult. ff. de minor. 25,
 annis.

CAPUT ULTIMUM.

De redditione rationum fienda per admi-
 niſtratores Univerſitatum,

S U M M A R I U M.

1. Adminiſtratores omnes regulariter tenentur
 conficere librum rationum, & in eo data, & ac-
 cepta ſcribere, finitâque adminiſtratione, ratio-
 nem adminiſtrationis reddere, cum reliquatus
 reſtitutione.
2. Tutores & curatores tenentur reddere ratio-
 nem adminiſtrationis, cum reliquatus reſtitu-
 tione & ſimiliter.
3. Negotiorum geſtores.
4. Procuratores ad lites & negotia.
5. Exequutores teſtamentorum.

6. Exe-

6. *Exequutores sententiarum.*
7. *Curatores ad lites.*
8. *Hospitalarii & æconomi.*
9. *Hæredes gravati per fidei commissum.*
10. *Servi & socii.*
11. *Frater qui existens cum fratribus in communione administravit bona communia.*
12. *Pater, licet non teneatur reddere rationem filiis de bonis in quibus habet legitimam administrationem, tamen quando non est legitimus administrator, & gerit negotia filii, tenetur reddere rationem.*
13. *Syndicus, actor & quilibet alius administrator publicus tenetur reddere rationem administrationis cum reliquatus restitutione.*
14. *Administratores publici possunt compelli per superiorem ad reddendum rationem eorum administrationis, & ad exhibendos libros rationum & impensarum.*
15. *Liber rationum qualiter per administratores publicos confici debeat.*
16. *Administratores publici an & quando præsumantur locupletati ex publica administratione, & quando non.*
17. *Ratio edi debet à capite.*
18. *Administratores publici non exhibentes librum rationum an, quando & qualiter teneantur.*
19. *Dolus quid sit.*
20. *Administratores publici si dicant libros rationum non habere, vel amisisse, an eis credatur.*
21. *Libri rationum confecti per administratores publicos, finito officio vel administratione, cui restitui debeant.*

22. Sen-

- 272 *Traētat. de Jure Universit.*
22. *Sententia quo casu possit contra absentem proferri.*
 23. *Error calculi quando possit opponi in redditione rationum facta per administratores publicos.*
 24. *Administratores publici tenentur prestare fidejussores reipublica de recte administrando.*
 25. *Fidejussores administratorum publicorum ad quid teneantur.*
 26. *Fidejussores administratorum publicorum non possunt conveniri, nisi excussis bonis principalis.*
 27. *Pater non tenetur cavere pro filio publicam administrationem acceptante, nec filius pro patre.*
 28. *Filius si volente & consentiente patre administrationem reipublica suscepit, in solidum obligatur pater pro filio, quasi ejus fidejussor.*
 29. *Pater an & quando teneatur pro filio.*
 30. *Administratores publici ad quid teneantur reipublica.*
 31. *Administrator publicus electus ab universitate, an possit ab hujusmodi nominatione & electione appellare.*
 32. *Administratores & officiales publici tenentur erga rempublicam de negligentia.*
 33. *Administratores publici differentes solutionem publici debiti ad quid teneantur.*
 34. *Administratores publici, si publicam pecuniam mutuo alicui minus idoneo dederint, an, quando, & qualiter teneantur, & quando liberentur.*
 35. *Administratores publici negligentes in exigendis publicis debitoribus, an & quando teneantur, si nomina debitorum facta sint deteriora.*
 36. *Ad-*

36. *Administratores publici qualiter propter negligentiam puniantur.*
37. *Administratores publici tenentur de dolo.*
38. *Administratores & officiales publici retinentes & usurpantes pecuniam publicam qualiter teneantur & puniantur.*
39. *Administratores publici, si quid dolo malo in administratione gesserint, puniuntur in quadruplum.*
40. *Administratores publici, si plures sint, & delinquant in officio, & administratione, an pluribus pœnis, an verò una duntaxat teneantur.*
41. *Administratores publici, si aliquid de facto, & injustè exigant ab aliqua particulari persona, & indebitè exactum pervenerit ad ipsam universitatem, seu ejus thesaurarium, qualiter consularur ei, à quo indebitè exactum est.*
42. *Administratores publici tenentur de lata culpa & levi, non autem de levissima culpa, vel casu fortuito, vel vitio naturali.*
43. *Administratores publici an teneantur, si nomina debitorum sint facta deteriora.*
44. *Casus fortuitos nullum humanum consilium prævidere potest.*
45. *Casus fortuiti periculum an & quando pertineat ad administratores publicos, tutores, negotiorum gestores, & procuratores.*
46. *Administratores publici quando censeantur liberati à dolo malo, lata & levi culpa, & à præstatione damnorum & interesse.*
47. *Administratores publici, quando plures reperiuntur, an unus teneatur pro aliis.*

S

48. Ad-

48. *Administratores publici an & quando teneantur pro officialibus nominatis.*

QUONIAM redditio rationum est extremus & ultimus actus, qui geritur per administratores, idcirco hoc postremo capite hujus tertiæ partis præsentis nostri tractatus reservari aliqua de ista materia breviter & strictim pertractare. Certissima est igitur & indubitata juris conclusio, † unumquemque administratorem regulariter teneri conficere librum rationum, & in eo data, & accepta scribere finitæque administratione, rationem administrationis reddere, cum reliquatus restitutione. † Hoc enim videmus in tutoribus, *toto titulo, C. arbitrium tutela, l. 1. & toto titulo, ff. de tutel. & ratio distraben. in curatoribus, l. adversus, l. rationes, C. de admin. tutorum.* † in negotiorum gestoribus, *l. 2. & ibi Barto. ff. de negot. gestis.* † in procuratoribus ad lites & negotia, *l. si remunerandi, l. si procuratorem, §. 1. ff. mandati.* † in executoribus testamentorum, *cap. tua nobis, ext. de testam.* † in executionibus sententiarum, *l. executorem, C. de execu. rei jud.* † in curatoribus ad lites, *§. ult. cum gl. Instit. de auctoritate tutorum,* † in hospitalariis & œconomis, *§. œconomos autem, Auth. de sanctiss. Episcopis, gloss. in l. 30. in gloss. ult. C. de episcop. & clericis, & not. in §. pen. in Authen. de eccles. tit.* † in hæredibus gravatis per fideicommissum, *ut per Barto. in l. cum talem, ff. de condit. & demonstrat.* † in servis & sociis, *Socinus consi. 24. numer. 37.* † in fratre, qui existens cum fratribus in communione administravit bona com-

communiam, *Socinus consi. 37. per totum*, † Idem ¹²
 videmus in patre, qui licet non teneatur reddere
 rationem filiis de bonis, in quibus habet legitimam
 administrationem, *juxta l. cum oportet, C. de*
bonis, qua liberis, tamen quando non est legiti-
 mus administrator, & gerit negotia filii, tenetur
 reddere rationem, *l. litis, §. pater, & ibi Barto. ff.*
de negotiis gestis. † Idem etiam videmus in acto- ¹³
 re, syndico, & quolibet administratore reipub-
 licæ, seu universitatum. † Quos omnes superior ¹⁴
 potest, etiam ex officio compellere ad reddendam
 rationem; nec non potest libros rationum
 & impensarum per ipsos publicos administra-
 tores scriptos videre, *Barto. in l. 3. & ibi in ad-*
dit. ff. ad l. Jul. de annona, & decis. Avenio. 13.
per totam, l. 1. l. item eorum, §. si decuriones, ff.
quod cujusque univers. nom. Barto. in l. comperi-
mus, C. de naviculariis, lib. 11. & ut generaliter
 concludam, quicumque alienarum rerum admini-
 strationem suscipit, regulariter tenetur ad red-
 ditionem rationis, cum reliquatus restitutione;
 juxta illud evangelii: redde rationem villicationis
 tuæ, ut habetur in *cap. qualiter, & quando, col.*
2. ext. de accusat. Roland. à Valle cons. 49. per
tot. vol. 1. † Administratores igitur rerum publi- ¹⁵
 carum tenentur conficere librum administratio-
 nis, & in eo data vel accepta cui, vel à quo, &
 ex qua causa, & quâ die nominatim & singula-
 riter scribere; nam nisi hæc fiant, non potest
 postea convenienter reddi ratio administratio-
 nis, *text. est in l. comperimus, & ibi etiam Barto.*
C. de naviculariis, lib. 11. text. est elegantiss. in
l. 2. §. quod de frumentaria in illis verbis, ratio ta-

men adminiſtrationis ſecundùm fidem acceptorum, & datorum ponatur, ff. de adminiſtr. rerum ad civ. pertinen. l. 1. C. de apochis publicis lib. 10. & ſi perfectè omnia non ſcribant, dicuntur eſſe in dolo, & puniuntur. l. excellentia C. de erogatione milit. anno lib. 12. Bald. in l. ubi exigitur §. 16 dolo, ff. de edendo. nec mirum, quia ꝑ ex hujusmodi publica adminiſtratione præſumuntur locupletati, niſi aliud doceatur, maximè ſi tempore, quo cœperunt adminiſtrare, erant paupetes, & tempore finitæ adminiſtrationis reperiuntur divites, præſumuntur enim ditati ex pecuniis publicis, ſecus ſi bonam rationem eorum adminiſtrationis reddant, quia hoc caſu non præſumuntur fuiſſe aliquid lucrati ex bonis publicis adminiſtratis, *Bald. in l. 6. numero 13. C. de bonis, que liberis. Borgninus deciſ. 37. num. 36. fol. 292. glo. in l. verum, & ibi Angel. ff. de peti. hered. glo. in l. ſive, §. modeſtinus, ff. de adminiſtratione tutorum.* Debent igitur in hujusmodi libris rationum, adminiſtratores publici deſcribere, & notare redditus, & fructus, qui percipiuntur ex bonis publicis, quorum adminiſtrationem habent, & non confuſè, nec in genere, aſſerentes ſe tantum expendiſſe, & tantum recepiſſe, ſed ſigillatim, & diſtinctè, ut putà ex tali fundo, & à tali colono tantum percepi, & à tali tantum, omniaque in ipſo libro rationum data, & accepta nominatim, & ſpecificè ſcribere, quia aliàs non eſſet rationem reddere. *l. cùm ſervus, ff. de condit. & demonſtrat.* ſi enim ſic ſint ſpecificè ſingula declarata, veritas & falſitas deprehendi poteſt; non ſub nube, & generaliter affirmando ſic eſſe,
vel

vel non esse, *l. argentarius. ff. de edendo.* quia qui aliter reddit rationem, non dicitur reddere; quia intelligi non potest, *l. antepenul. ff. de condit. & demonstrat.* Tenentur igitur rectores, & administratores rerum publicarum conficere librum vel codicem rationum, de his, quæ ad ipsos perveniunt ex bonis publicis, quoniam impossibile est, nisi ostendatur liber rationum, in quo accepta & data sint descripta, ut reddi possit ratio. Nam cum † rationem edi à capite sit necesse, *l. ar-* 17 *gentarius, §. edi. ff. de edendo.* quomodo caput, & finis, rationibus non compositis, & reductis in codicem, poterit fieri? certè nullo modo; & idè † si ipsi publici administratores librum ratio- 18 num non exhibeant, eò quia nullum confecerint, ex quo statim in eis dolus præsumptus deprehenditur, tenebuntur ad interesse, declarandum per juramentum in litem, quod præstabitur per universitatem, in personam eorum, qui ipsam regunt; idemque juris est, si confecerint, & exhibuerint ipsum librum rationum, sed minus legitimè, & rectè, ut quia multa omiserint scribere, quæ ad ipsos pervenerunt, vel in ipso libro rationum scripserint, se solvisse pecunias, quas verè non solverunt; quia cum arguatur in eis dolus, & falsitas in præjudicium universitatis, convertendo pecuniam publicam in propriam utilitatem, propriosque usus, possunt dici prædones: Est enim † dolus, falsa asseveratio, 19 scienter facta, cum animo fallendi, *l. 1. ff. de do-* lo, & ideo contra ipsos juratur in litem, † nec digni sunt excusatione, si dicant, libros non habere, vel 20 amisisse, quia eis non creditur, nisi hoc probent,

S ;

cum

cùm eorum esset officium , diligenter ipsos libros rationum custodire , unde præsumuntur malitiosè eos occultare, *juxta not. in l. si quis ex argentarius* , §. penul. ff. de eden. Rolan. consi. 49. per tot. vol. 1. Borgninus decis. 37. numer. 10. fol.

- 21 298. quos † libros rationum , finito officio , seu administratione restituere debent ipsi communitati , & universitati , vel revisoribus rationum ab universitate deputatis , qui revisores possunt pronunciare officialem , & administratorem præteritum esse debitorem universitatis , etiam eo absente , cùm enim non requiratur alia cognitio,
- 22 nisi computatio rationis , meritò † potest proferri sententia contra hujusmodi officialem præteritum , etiam absentem , *tex. est in l. 2. §. quod de frumentaria* , ubi etiam Bart. ff. de administr. rerum ad civi. pertinen. Peregrin. in tract. de jure fisci lib. 6. titu. 7. numer. 6. Hierony. de monte in
- 23 tract. de fin. regun. c. 32. num. 6. Cæterum † reipublicæ rationes subscriptæ , & expunctæ adversus eum quidem , qui administravit ultra viginti , adversus verò ejus hæredem ultra decem annos retractari non possunt , *l. 13. §. 1. ff. de diver. & temp. præscript. l. 9. ff. de administratione rerum ad civ. pertin. l. 2. cum gl. C. de jure fisci lib. 10.* quibus in legibus tractatur , an & quando error calculi , in redditione rationis reipublicæ facta , opponi possit. Quid autem veniat in hac redditione rationum per administratores publicos præ-
- 24 standum breviter dicamus. Præmitto igitur , † administratores publicos teneri cavere reipublicæ de rectè administrando , & rempublicam salvam
- 25 fore , † qui fidejussores non tenentur in usuras ,
nec

nec in alias pœnas pro ipsis administratoribus, sed duntaxat in sortem, l. 21. §. *Paulus respondit ff. ad municipales, l. unica C. de pericul. eorum, qui pro magistra. interve. lib. 11. l. 69. de fidejuss. & hujusmodi* † fidejussores administratorum publicorum non possunt conveniri; nisi principali excusso; etiamsi de bonis principalis aliqua bona emerint, l. 1. cum glo. *C. de conveniendis fisci debitoribus lib. 10.* non tamen † pater tenetur cavere pro filio, nec filius pro patre, l. 4. §. *pen. ff. de administratione rerum ad civit. pertin. juncto §. ult. l. 24. ff. ad municip. l. 16. §. 2. ff. de muner. & honor.* si tamen † filius volente, & consentiente patre administrationem reipublicæ suscepit in solidum, obligatur pater, quasi fidejussor pro filio, excussis tamen prius bonis filii, l. 8. ff. *eod. l. 2. ff. ad municip. l. 17. §. 1. ff. de muner. & honor.* idem est, † si ex post facto pater ratificavit electionem factam in persona filii, l. 6. §. *pater ff. de decurio. l. 7. §. ult. ff. eod. l. 1. C. de decurio. libr. 10.* Sciendum itaque est, † administrators publicos teneri refarcire omnia damna, quæ ob eorum culpam reipublicæ eveniunt. l. 1. *C. de periculo nominatorum lib. 11. l. 80. §. 2. ff. de leg. 2.* nec fit compensatio damni provenientis ex culpa publici administratoris, cum lucro perveniente ex lege vel consuetudine, licet provenerit propter ipsius contractum; sed cum proveniente ex contractu, & diligentia ipsius administratoris benè admittitur compensatio, l. 11. ff. *de usur. qui textus, in hac materia, est elegantissimus*: quod si administrators publici, electi ab universitate, injunctum munus suscipere superfederint, tenentur ad omnia damna, quæ pro-

- pter hoc reipublicæ eveniunt, *l. 21. ff. ad municipi-*
31 *pales.* † possunt tamen, à tali nominatione appel-
 lare ; sed si frustratoriam interposuerint appella-
 tionem , tenentur pariter reipublicæ de damno,
 quod interim ei accidit , *l. 1. ff. si tutor vel curator,*
vel magistratus crea. appell. l. 27. C. de appell. l. 2.
l. 18. C. de decurion. lib. 10. l. 1. C. sumptus injun-
cti muneris , lib. 11. quare in hac ratione reddi-
32 tionis † venit omne illud , quod ipsi administrato-
 res , & officiales negligenter omiserunt ; putà , si
 fuerunt negligentes in exigendo cautionem de le-
 gato vel fideicommisso præstandam ; hoc enim
 casu tenebuntur ad interesse ipsi universitati. *tex-*
tus est elegantissimus in l. 2. C. de adm. rer. publ.
lib. 11. vel etiam si negligentes fuerunt in exigen-
 dis legatis relictis civitati , vel omnimodò cessave-
 rint ; nam & ipsi , & eorum hæredes , & fidejuf-
 fores tenentur , *l. ult. §. 2. ff. ad municip. l. 1. C. de*
33 *periculo nominatorum , lib. 11,* vel etiam † si legas-
 tum, vel fideicommissum debitum ab universitate
 supersederint solvere ; tenentur enim damnum,
 quod reipublicæ ex hujusmodi mora accidit , sar-
 cire , *l. 80. §. 2. ff. de lega. 2.* vel etiam † si publicam
34 pecuniam mutuam dederint alicui minus idoneo,
 cujus facultates , conditionem , & qualitatem dili-
 genter perferutari , & investigare dedebant. *l.*
qui cum alio , ff. de reg. jur. hoc enim casu hujus-
 modi administratores publici tenentur ipsi reis
 publicæ ad sortem duntaxat , non autem ad usura-
 ras , *text. est in l. unica, § ibi etiam Barto. C. de*
his qui ex officio , quod administraverunt conv. lib.
11. l. ult. in princ. ff. de admin. rerum ad civ. pertin.
l. 21. §. Paulus respondit, ff. ad municipales. Hujus-
 mo-

modi tamen administratores publici si mutuò pecuniam publicam alicui dederint, & pignus acceperint, certè liberantur, si pignus non sufficiat, vel debitor non sit solvendo, si sequentes administratores non debitoris, & pignus approbaverint. *l. 36. §. Titius, ff. ad municipales.* vel etiam † si negligentes fuerunt in exigendis publicis debitoribus; hoc enim casu si nomina debitorum deteriora facta sunt tempore administrationis alicujus officialis reipublicæ, hujusmodi periculum ad ipsum administratorem pertinet; secus si ante administrationem per eum susceptam idonea non erant. *l. ult. §. pen. ff. de administratione rerum ad civit. pertin.* † Quoties autem administratores publici propter negligentiam puniuntur, constat³⁵ eos duntaxat in simplum puniri, & teneri. *l. Imperatores, §. item rescripserunt curatores, cum l. 7. ff. de administratione rerum ad civit. pertinen.* *Ozas. decis. 109. num. 8.* si igitur † publici ad-³⁷ ministratores tenentur de negligentia, multò magis tenebuntur de dolo, *l. 7. ff. de administr. rerum ad civit. pertinen.* unde † administratores³⁸ publici dolo malo retinentes pecuniam publicam, tenentur eam reipublicæ restituere, cum usurarum etiam præstatione, nisi aliquam justam causam allegent, ob quam tardius solverunt pecuniam publicam *l. ult. in prin. juncto. §. ult. ff. de administratione rerum ad civit. pertinen. l. cum quidam, §. eos ff. de usur.* cujus verba hæc sunt, eos, qui ex administratione rerum civitatum conveniuntur, usuris obnoxios esse satis notum est. Idem observatur in operum curatoribus, si pecunia apud eos remansit, sed in ea, quam redemptoribus

commiserunt, etiam si negligenter dederint, usura eis remittitur. Hæc autem sunt ita, si nulla fraus arguitur; alioquin etiam usuræ applicabuntur. Si igitur administratores publicæ pecuniam publicam in usus suos convertant, & sic dolum committant circa administrationem, non solum tenentur ipsi, sed & ejus fidejussores, ad restituendam pecuniam cum usurarum præstatione; secus si per culpam & negligentiam malè administraverunt, hoc enim casu tam ipsi, quàm eorum fidejussores tenentur solum in sortem, & non ad usuras, *l. in constitutionibus ff. ad municipales*. Præterea, † si quid dolo malo administratores publici in administratione gesserint, non solum ad usuras usurarum, & ad usurascentesinas tenentur, sed etiam puniuntur in quadruplum. *Castrens. in l. 40. num. 1. § 2. ff. de neg. gest. Borgnin. decis. 26. numer. 64. fol. 576.* & tenentur lege Julia de residuis, non autem lege Julia peculatus, si pecuniam publicam subtrahant, & si quid apud eos remansit de bonis, & rebus communitalis, *l. lege, §. lex Julia, ff. ad l. Juliam peculatus*, & hoc casu † si plures sint administratores, una duntaxat pœna omnes tenentur, *l. si multi, ff. de publicanis, l. tres tutores, ff. de administratione tut. Bar. in l. 9. §. Labeo, nu. 2. ff. ad l. Juliam peculatus*, tenentur etiam furti hi administratores, qui subtrahunt pecuniam publicam alicujus civitatis, exceptis administratoribus civitatis Romanæ, qui si subtrahant pecuniam ipsius civitatis, lege Jul. peculatus tenentur, *l. ob pecuniam, ff. de furtis, l. 4. §. pen. ff. ad l. Jul. pecul. §. item lex Julia peculatus*, & ibi etiam gl. 1.

In-

*Instit. de publicis jud. Roland. à Valle conf. 84. num. 26. vol. 2. Castrens. in rub. ff. ad l. Jul. peculatus, num. 1. de qua materia, qualiter scilicet puniatur usurpans pecuniam publicam, vide Ang. in l. 9. C. de suscep. lib. 11. Quid autem † si administratores publici aliquid de facto exigant indebitè, &⁴¹ illud pervenerit ad ipsam universitatem, seu ejus thesaurarium? Certè hoc casu debet hoc restitui per universitatem ei, à quo exactum est indebitè; secus si præcessit sententia condemnatoria, licèt injusta; tunc enim ab universitate non posset condemnatus repetere condictione indebiti, *Barto in l. 2. §. gravi, ff. de administratione rerum ad civit. pertin.* † Non solùm autem⁴² administratores publici tenentur de dolo, sed etiam de lata culpa & levi; secus de levissima culpa, vel casu fortuito; vel si quid vitio naturali acciderit, *Borgninus decis. 37. num. 12. §. 22. fol. 298.* & ob id † si à principio debitores publici⁴³ erant idonei, sed postea ex aliquo casu fortuito lapsi sunt facultatibus, non tenentur administratores publici, qui cum hujusmodi debitoribus contraxerunt, quia † fortuitos casus nullum humanum consilium prævidere potest, *l. 2. §. si eo*⁴⁴
tempore, ff. de administratione rerum ad civitatem pertinentium; Videmus enim † idem esse in tutore, *l. si res pupillaris, ff. de administratione tutorum;* in negotiorum gestore & procuratore, *l. 22. C. de neg. gestis, cum gl. 1.* † Quoties autem⁴⁶ hujusmodi publici administratores faciunt illud quod quilibet bonus paterfamilias fecisset in rebus suis administrandis, dicuntur liberati à dolo, lata & levi culpa, *Borgnin. d. decis. 37. num. 14.*
idem-*

idemque juris est, si se gesserunt in administratione secundum morem & consuetudinem aliorum administratorum, *Borgnin. ibid. num. 10.* & prædicta locum habent, quando hujusmodi administratores, publici habent liberam administrationem, secus si non habeant liberam administrationem, ut quia non possint administrare sine clavis, & præsentia aliarum personarum; hoc enim casu si administraverunt cum dictis clavis & personis, non tenentur ad damna & interesse, nec ad aliquid aliud, nec contra eos potest jurari in litem, *Borgnin. dicta decis. 37. num. 20. cum plurib. seq.* † An autem, quando plures administratores publici reperiuntur, unus teneatur pro aliis? vide text. in *l. 2. §. ius reipublica*, cum gloss. in verbo facto, ff. de administratione rerum ad civit. pertin. cum *l. 3. §. 4. l. ult. §. antepen.* cum gloss. ff. eod. *l. 11. 12. 13. 21. ff. ad municipales, l. 1. §. 3. C. de conven. fisc. debit. lib. 10. §. toto titu. C. quo quisque ordine conveniatur lib. 11.* Et † an & quando administratores universitatum teneantur pro officialibus nominatis, vide *l. 2. §. si eo tempore*, juncta ibid. gl. in verbo idoneus, ff. de administratione rerum ad civit. pertinen. *lib. 11. 12. 13. 25. §. 2. l. 17. §. pen. §. ult. ff. ad municip. l. ult. C. de filiisfam. §. quemadmodum pater, lib. 10. l. 3. C. de conven. fisci debit. lib. 10. l. 1. §. 2. C. de periculo nominatorum, lib. 11. §. l. 2. 3. §. 4. C. quo quisq. ord. conveniatur, lib. 11.* quibus in locis hæc materia plenissimè tractatur. Et ex istis impositus sit finis huic tertiæ parti hujusce nostri tractatus.

TRA-

TRACTATUS
DE JURE
UNIVERSITATUM,
PARS QUARTA,
CAPUT I.

De delictis, vel quasi delictis universi-
tatum.

SUMMARIUM.

1. *Universitas an propriè & verè possit delinquere.*
2. *Universitas potest metum inferre.*
3. *Metum inferre, est delinquere, & delictum importat metus illatio.*
4. *Pœna præsупponit delictum, ubi enim non est delictum, ibi non est pœna.*
5. *Universitas potest contrahere, & se ex contractu obligare.*
6. *Argumentum de contractibus ad delicta, & è contra validum est in jure.*
7. *Universitas potest mulctari pœna banni, & excommunicationis.*
8. *Universitas an possit dolum committere.*
9. *Universitas est nomen juris, & non personarum, & est quoddam corpus intellectuale, carens animo, & intellectu.*
10. *Delictum non potest committi sine animo, & voluntate delinquendi.*

II, *Uni.*

11. *Universitas legitime convocata, & congregata vicem personae sustinet.*
12. *Universitas non est vera persona, sed ficta, & representata.*
13. *Inquisitio si generaliter est commissa alicui contra quoscunque delinquentes, & malefactores, an intelligatur etiam commissa contra universitatem, quae deliquit.*
14. *Universitas ad hoc, ut dicatur delinquere, & ex delicto teneatur, quid requiratur.*
15. *Potestas generalis, si alicui data fuerit, non per hoc includitur potestas delinquendi, nisi expresse in ipsa concessione potestatis discatur, vel postea ratificetur.*
16. *Universitas non debet puniri propter delictum aliquorum particularium.*
17. *Universitas aliud est, & quid diversum à singulis de universitate.*
18. *Lex quod major, ff. ad municipales, non habet locum in delictis.*
19. *Universitas quando committit delictum momentaneum, ut homicidium, & hujusmodi alia, tunc ad hoc, ut teneatur de delicto, requiritur probatio communis & simultanea deliberationis facta ad delinquendum; secus quando delictum habet tractum, & causam successivam.*
20. *Voluntas hominis melius & evidentius declaratur factis, quam verbis.*
21. *Universitas quando possit puniri ex delicto commissio per particulares homines ipsiusmet universitatis.*
22. *Ratihabitio mandato etiam in delictis comparatur.*

23. *Patentia habetur loco mandati.*
24. *Syndicus, si legitime non fuerit constitutus, videtur universitas gesta per ipsum ratificare, si expensas per ipsum syndicum in lite factas solvat.*
25. *Universitas quando videatur ratificare delictum per singulares & particulares personas factum, ita ut ex ipso delicto teneatur.*
26. *Universitas ad hoc ut teneatur de delicto, an semper sit necessaria probatio communis, & simultanea deliberationis facta ad delinquendum.*
27. *Universitas delinquens an puniri possit.*
28. *Delicta non debent remanere impunita.*
29. *Universitas potest pro delicto conveniri civiliter de eo, quod ad ipsam pervenit.*
30. *Universitas an possit pro delicto criminaliter puniri.*
31. *Filius in multis delictis à patre commissis punitur.*
32. *Filius regulariter non punitur propter patrem, nec è contra.*
33. *Pœna suos auctores tenere debent.*
34. *Collecta si imponitur per universitatem pro solvenda condemnatione ex causa delicti sequuta, quinam debeant contribuere in solutione dicta collecta, & qui non.*
35. *Universitas si est punita pro aliquo delicto, an possint adhuc pro eodem delicto puniri aliqui homines singulares ejusdemmet universitatis, qui etiam delicto perpetrato interveniunt.*
36. *Delictum si semel punitum fuerit, an possit iterum puniri,*

37. Dec

37. *Delictum commissum per multitudinem hominum qualiter puniatur.*
38. *Civitas auctoritate superioris ob delictum damnata ad murorum destructionem, perpetuo debet remanere sine muris.*
39. *Civitas vel alia universitas an & quando propter delictum amittat privilegium.*
40. *Civitas propter delictum condemnata, & postea à Principe restituta, an recuperet privilegia.*
41. *Universitas an possit excommunicari.*
42. *Excommunicatio continet pœnam inseparabilem à persona, & ideo ad alium transire non potest.*
43. *Universitas an possit interdicti pœna puniri.*
44. *Universitas committens delictum, ex quo infamia irrogatur, an efficiatur infamis.*
45. *Pœna omnes aut sunt pecuniaria, aut corporales, aut respicientes & concernentes famam, dignitatem & existimationem.*
46. *Procurator non potest intervenire in causis criminalibus, in quibus agitur de pœna corporali, & quaesit hujus conclusionis ratio.*
47. *Universitas tam in causis civilibus, quàm in criminalibus non potest per se in judicio stare, sed per ejus procuratorem, seu syndicum.*
48. *Necessitas facit licitum illud, quod aliàs esset illicitum.*
49. *Infamis non efficitur is, qui alieno nomine condemnatur, nec is cujus nomine condemnatur.*
50. *Universitas propriè non est persona, nec animata*

*matum corpus , seu est quoddam corpus intellectu-
ale.*

51. *Universitas legitime congregata & convocata sustinet vicem personae.*

52. *Universitas habet animam , & in animam universitatis juratur.*

53. *Universitas an possit inquiri de delicto , si publica vox & fama extet , universitatem ipsum delictum commisisse.*

54. *Infamia duobus modis potest considerari.*

55. *Universitas quando ex quasi delicto obligetur & conveniri possit.*

56. *Universitas an ex dispositione juris communis teneatur denunciare maleficia , quae in ejus territorio sunt , teneaturque capere malefactores , & delinquentes , necnon emendare damna data in proprio territorio.*

57. *Statuta disponentia universitates teneri denunciare maleficia , capere malefactores , & propria custodire territoria sub poena emendationis damni dati , an sit valida & iusta , an verò tanquam iniqua servari non debeant.*

58. *Pœna non debent egredi suos auctores.*

59. *Delictum ubi non est , ibi non debet esse poena.*

60. *Statuta , quibus disponitur , universitates teneri pro delictis in proprio territorio commissis , strictissime sunt intelligenda.*

61. *Syndici & officiales ad denunciandum maleficia , ab ipsis universitatibus eliguntur.*

62. *Syndici electi ab universitatibus ad denunciandum maleficia , non possunt exercere*

T

officium,

officium, nisi prius juraverint bene, rectè, & fideliter ipsum officium exercere.

63. Syndici & officiales electi ab universitatibus ad denunciandum maleficia tenentur de dolo, lata culpa, & de exacta diligentia.
64. Syndicus deputatus ad denunciandum maleficia, si accipit pecuniam, ut aliquem falsò denunciet, punitur pœna falsi.
65. Syndici, & officiales deputati ad denunciandum maleficia, si ad instantiam malefactorum pecunia accepta non denunciant, puniuntur.
66. Syndici electi ab universitate ad denunciandum maleficia, tenentur duntaxat de evidenti calumnia, non autem de præsumpta.
67. Accusatores, seu denunciatores an, & quando teneantur probare ea, quæ denuntiant.
68. Syndici deputati ad denunciandum maleficia, non tenentur probare contenta in denuntiatione, sed solum nomina testium dare iudici.
69. Tutores, & curatores non tenentur de præsumpta calumnia, sed duntaxat de evidenti.
70. Syndici & officiales electi ab universitate ad denunciandum maleficia, si reperiuntur in dolo, & evidenti calumnia, qualiter puniuntur.
71. Syndici deputati ad denunciandum maleficia, an, & quando excusentur, si ad alterius instigationem falsò aliquem denuntiaverint.
72. Syndici, qui ex necessitate officii tenentur denuntiare maleficia, excusantur à præsumpta calumnia, propter quamlibet coloratam causam.
73. Syno

73. Syndici deputati ad denunciandum maleficia, excusantur, si ad maleficium denuncia-
verint, de quo erat publica vox & fama; se-
cus, si temerè procedunt ad denunciandum.
74. Syndici, & officiales electi ab universitate ad
denunciandum maleficia, debent ipsa malefi-
cia denunciare taliter, qualiter sciunt, & non
aliter.
75. Syndici deputati ad denunciandum maleficia,
excusantur, si notarius per errorem in scri-
bendo relationem erraverit in nomine delin-
quentis, vel loco.
76. Statutum, quod denuntiationi maleficii fac-
ta per Syndicum communitalis, & relationi
ipsius stet, qualiter debeat intelligi.
77. Syndicus constitutus ad denunciandum ma-
leficia, si fuerit prævenerit per accusatorem,
vel à principali offenso, vel à iudice, qui in-
quisivit, excusatur, neque tenetur denuncia-
re ipsa maleficia.
78. Syndici, qui tenentur denunciare maleficia,
excusantur, si maleficium stetit occultum, &
clandestinum.
79. Syndici constituti ad denunciandum malefi-
cia, non tenentur denunciare maleficia de no-
cte, vel alio tempore commissa, si impossibile est
syndico sive malefactori.
80. Syndici si ex forma statuti teneantur denun-
tiare percussiones sanguinolentas, non tene-
tur denunciare percussiones, in quibus est le-
vis cutis scissura.
81. Syndicus excusatur, si propter absentiam Ju-
dicis non potuit intra tempus præfixum à sta-

tuto denunciare maleficia; cautela tamen traditur, ut compareat intra terminum, in loco tribunalis, & ibi protestetur.

82. Syndicus si denunciavit maleficia, compulsiſſe à iudice, an & quando excusetur à pœna.
83. Syndicus, si omisit denunciare unum ex pluribus delinquentibus, an teneatur ad integram pœnam in statuto comprehensam, ac si nullum denunciasset.
84. Syndicus constitutus ad denunciandum maleficia, an teneatur se ipsum denunciare, si vero delictum commisit, vel si non commisit, exaret tamen publica vox & fama, ipsum tale delictum commississe.
85. Syndicus communitalis, si ex forma statuti debeat denunciare maleficia intra certum tempus, sub certa pœna, & aliquis antequam esset creatus Syndicus denunciavit, certè postquam est creatus Syndicus, non habet necesse iterum denunciare.
86. Syndicus non tenetur denunciare maleficia, commissa per personas, contra quas non tenetur ferre testimonium.
87. Syndicus tenetur denunciare maleficium durante ejus officio commissum, licèt tempore denuntiationis non sit amplius syndicus.
88. Syndici utriusque loci tenentur denunciare maleficium commissum in consinibus, & locis limitrophis.
89. Syndici constituti ad denunciandum maleficia, tenentur etiam denunciare delicta, licèt sint impunita.
90. Gabella, licèt non debeat solvi, debent tamen

- men res denunciari, & consignari, aliàs incidunt in commissum.
91. Universitas, si ex forma statuti teneatur capere malefactorem sub certa pœna, an teneatur capere eum, qui occidit hannitum, vel alium, qui poterat impunè offendi.
92. Universitas, si unum ex pluribus malefactoribus duntaxat presentavit, an, & qualiter teneatur, & an omnes de universitate in solis dum teneantur ad pœnam comprehensam in statuto, & an solutio unius liberet alios.
93. Solutio unius, ubi plures tenentur ex maleficio, an liberet alios, & quid in quasi maleficio.
94. Statutum, quòd universitas teneatur capere malefactores sub certa pœna, non habet locum, neque intelligitur de clericis malefactoribus, & delinquentibus.
95. Universitas, si ex forma statuti sub certa pœna teneatur capere malefactores, si plures fecerunt aliquod delictum, & universitas non capit eos, an teneatur pluribus, & tot pœnis, quot sunt malefactores, an verò unica pœna tantum.
96. Universitas, si ex forma statuti teneatur sub certa pœna capere malefactorem, excusatur, si non capit malefactorem, qui deliquit in confinio, seu locis limitrophis, ita ut statim transierit ad aliud territorium.
97. Universitas, si ex forma statuti teneatur sub certa pœna capere malefactorem, excusatur, nec in pœnam incidit, si malefactum sit factum clam, vel de nocte, ita ut delinquens aufugerit,

rit, dammodo nulla culpa possit ipsi universitati ascribi.

98. Statutum, quòd universitates teneantur, & obligata sint resarcire damna data in earum territorio, quomodo intelligatur, & an & quando locum habeat.
99. Damnum datum, an possit probari per juramentum damnum passi, an verò requiratur alia probatio, & quid super quantitate, seu estimatione damni.
100. Statutum, quo cavetur universitatem tene-ri de delictis commissis in ejus territorio, quo- modo intelligatur.
101. Universitas si ex forma statuti teneatur emendare damnum datum in ejus territorio, non tamen tenetur de damno dato casu fortuito, puta de incendio, vel de damno dato de nocte, vel occultè, vel in multitudine hominum, vel per vim hostium.
102. Universitas, si ex forma statuti teneatur damnum datum in ejus territorio emendare, si post condemnationem sequutam, is qui damnum dedit, fuit captus, & inde furca suspensus, an universitas remaneat liberata.
103. Universitas si ex forma statuti teneatur damnum datum in ejus territorio emendare, si damnum datum est in via communi inter duas universitates, qualiter teneantur ipsa universitates.
104. Collecta pro solvenda estimatione damni dati, qualiter per universitatem imponi debeat, & quamquam persone in solutione ipsius collecta contribuere teneantur, & an,

uno

uno de universitate solvente estimationem
damni dati, alii omnes censeantur libe-
rati.

AGGREDIOR quartam partem principalem
hujus nostri tractatus, nempe de delictis,
vel quasi delictis universitatum. Primò igitur
dispiciamus, † utrum universitas verè, & pro-
priè possit delinquere. Pro parte affirmativa ad-
ducitur primò textus, in *l. metum*, §. *animadver-*
tendum, cum sua gloss. ff. *quod metus causa*, ubi
† universitas potest metum inferre, & per cons-
sequens, delinquere; † metus enim illatio se-
cum trahit de necessitate delictum, *toto. titu.*
ff. *Ec. quod metus causa*. Secundò, pro hac opi-
nionem, adducitur gloss. in *l. sicut in ver. non de-*
betur, ff. *quod cujusque universitatis nom.* & gloss.
in *l. aliud* §. *refertur*, ff. *de regu. juris*. Ubi dici-
tur, universitatem posse delinquere. Tertio pro
hac opinione, est textus in *l. si usufructus*, ff.
quibus modis usufruct. amitt. ubi, civitas po-
test puniri, & atro subijci, ut fuit in civitate
Carthagine; ergo potest delinquere, alias non
puniretur, quia † ubi non est delictum, ibi
non est pœna, *l. sancimus*, & *tota titu. C.*
de pœnis. Quarto, quemadmodum † univer-
sitas contrahere potest, & se obligare ex con-
tractu, *l. civitas*, ff. *si certum petatur*, & su-
perius de hoc latè diximus; ita etiam potest de-
linquere, & ex delicto obligari. Nam † bonum
est argumentum de contractibus ad delicta, &
è contra *l. omnem cum gloss.* ff. *de judiciis*. Quin-
tò, pro hac opinione affirmativa, adduci-

T 4

tur

tur Auth. *item quacunque communitas*. C. de epis. & cler. text. in cap. 1. §. si quis vero an su temerario de pace tenenda. & juram fir. In usibus feudorum cap. Romana §. in universitate ext. de senten. excomm. in 6. tibi, universitas potest & excommunicationis, & banni poena mulctari; ergo potest delinquere. Sextò, pro hac opinione adducitur text. in *constitu. ad reprimendum versi ad hoc si qua communitas*, & ibi etiam Barro. in ver. corpus hoc expresse notat. quom. in crim. lese majestat. proced. Et hanc opinionem, universitatem posse delinquere, & delinquendo obligari, tenet Barro. in l. civitas. in principio ff. si cert. pet. & in d. l. metum §. animadvertendum. num. 2. ff. quod metus causa, & in d. *constitu. ad reprimendum num. 3.* & in *constitu. 1. titu. qui sint rebelles. in verbo, rebellando num. penul.* & ult. Covarruvias var. resol. lib. 2. cap. 8. num. 9. Baldus in l. 6. §. 2. num. 3. & 4. ff. de his, qui not. infamia. Jul. Clar. in sua pract. crim. quest. 16. n. 7. Albericus de Rosate. in l. si quis in tantam col. 3. versic. quidam dicunt C. unde vi Paris. consi. 16. nu. 30. lib. 4. Jas. in d. l. civitas num. 2. Bald. in Auth. *item nulla communitas*. C. de epis. & cler. Contrariam autem sententiam universitatem scilicet propriè & verè non posse delinquere multa suadere videntur. Primò, textus in l. sed ex dolo §. 1. ff. de dolo malo. ubi contra universitatem non datur actio le dolo, quia t dolum committere non potest, ergo non potest delinquere. Sed ad hoc responderetur, universitatem posse metum, & dolum committere, & alio modo delinquere, licet non cum eadem facilitatè qua singulares, & par-

particulares personæ. gloss. in d. l. sed & ex dolo.
 §. 1. in ver. facere possunt. ff. de dolo. gl. in d. §.
 animadvertendum. in verbo, collegium, in fine. ff.
 quod met. causa. glo. in l. unica in ver. non possunt
 ff. de libertis unversitatum glo. in l. aliud §. refer-
 tur, in fine ff. de reg. juris glo. in l. 1. §. ult. in verb.
 non possunt ff. de acquiren. possess. Secundo, pro
 hac opinione adducitur, quia † universitas est
 nomen juris, & non personarum, & est quod-
 dam corpus intellectuale, carens animo & intel-
 lectu. cap. Romana. §. in universitate extra de sen-
 ten. excomm. in 6. ergo † non potest delinque-
 re, l. 1. ff. si quadrupes pauper, fecisse dicatur, l.
 infans ff. ad l. Corneliam de sicariis. Ad hoc se-
 cundum argumentum responderi potest, † uni-
 versitatem legitimè convocatam, & congrega-
 tam sustinere vicem personæ, & per hoc posse
 delinquere, & ex delicto obligari; & hanc nega-
 tivam opinionem videtur tenere Innocentius in
 cap. gravem ext. de senten. excomm. Quid igitur
 dicendum? Barto. in l. aut facta §. nonnunquam.
 num. 2. 3. & 4. ff. de pœnis, distinguit circa hanc
 quæstionem hoc modo. Aut loquimur de delicto
 quod committitur in omittendo, quod cadit in
 universitatem, & hoc casu, si ipsa universitas
 tenetur aliquid facere, & omittat, licet hoc
 contingat per negligentiam & culpam admi-
 nistratorum ipsius universitatis, tamen ipsa
 universitas dicitur negligere, & sic verè, &
 propriè committit delictum. l. iubemus nul-
 lam navem C. de sacrosan. eccles. junct. l. si pro-
 curator. §. tutoribus, ff. mandati. Aut loquimur
 de delicto, quod committitur in faciendo,

T 5

&

& hoc casu quædam sunt, quæ tantum fieri possunt per ipsam universitatem, ut facere statuta, dare jurisdictionem, imponere collectas, & hujusmodi alia & isto casu potest universitas delinquere *Auth. item nulla communitas C. de epis. & clericis*; nec potest dici quod aliquis privatus hoc faciat, sed hoc facit ipsa universitas, in qua est illud jus, & potestas: quædam sunt, quæ non respiciunt ista jura residentia penes universitatem, ut committere homicidium, dolum, inferre vim, & metum, & alia hujusmodi generis; & tunc universitas propriè, & verè hæc delicta committere non potest, quoniam ista requirunt personam

12 veram, † universitas autem non est vera persona, sed ficta, & repræsentata: sed dicuntur hæc delicta committi impropriè per administratores & rectores ipsius universitatis. Hanc distinctionem Barto. sequuntur multi Doctores Bald. in l. 2. numer. 6. C. de his quibus ut indignis Castr. in l. 7. numer. 5. ff. quod cujusque univers. nom. Mynsingerus observat. 78. per tot. Cent. 4. ubi dicit hanc Bart. distinctionem esse communiter approbatam. Gaill. de pace publica. lib. 2. cap. 9. lib. 1. § 2. fol. 326. Boerius in tracta. de seditiosis.

13 cap. ult. numer. 6. & 7. 13. 14. † An autem, si inquisitio generaliter est commissæ contra quoscunque delinquentes, & malefactores, intelligatur etiam commissæ inquisitio contra universitatem, quæ deliquit, vide Barto. in l. 9. §. animadvertendum; & ibi in addit. ff. de eo quod metus causa. Vidimus hætenus an universitas possit delinquere; nunc videndum est quomodo & quando universitas dicatur delinquere, & quæ requi-

requirantur ad hoc, ut universitas dicatur deliquisse, & an, qualiter, & quomodo universitas pro delicto per ipsam perpetrato puniri possit. Dico igitur, quod † ad hoc ut universitas dica-¹⁴tur delinquere, & ex delicto teneatur, requiritur ut universitas delictum ipsum simul, & deliberatè commiserit; si enim omnes de universitate delinquant excepto uno, universitas non diceretur deliquisse, sed particulares ipsius universitatis. *Benintendus decis. Avemionensi* 128. *num.* 6. requiritur igitur, ut omnes de universitate, & populo concurrant simul, & consentiant in delictum, ad hoc ut universitas dicatur delinquere. *Didacus Covarruvias var. resol. libr. 2. cap. 8. nu.* 9. & ut clarius, & apertius dicam, ad hoc ut universitas dicatur delinquere, & ut ex delicto teneatur, & obligetur, probandum est universitatem illud delictum commisisse concilio generali per capita domorum congregato, convocato, & communicato; & deliberatione præcedente ad delinquendum; aliàs non ipsa universitas tenetur, sed singulares personæ, quæ deliquerunt; & hoc adeò est verum, ut etiam si levato vexillo, & campana pulsata omnes de universitate iverint ad delinquendum, non tamen dicatur universitas deliquisse; neque poterit puniri, si collegialis deliberatio non præcessit, sed potius dicentur illæ singulares personæ delictum commisisse. *glo. in l. aliud §. refertur. ff. de regu. jur. & in l. sed & ex dolo, §. 1. ff. de dolo malo, & in l. sicut §. 1. in ver. non debetur. ff. quod cuiusque univer. nom. Bart. qui ad hoc solet communiter allegari, in l. aut facta §. ult. numer. 9. ff. de*

- ff. de pœnis. cuius doctrina communiter est approbata, ut dicit Ozas. decis. 88. num. 3. Boeri. in tracta. de seditiosis. num. 8. cap. ult.* Nec sine causa dixi requiri præcedentem deliberationem factam per concilium generale ipsius universitatis; si enim universitatis concilium ordinarium, seu ordo decurionum aliquod delictum faciat, non debet attribui toti universitati, sed duntaxat decurionibus, qui deliquerunt; Nam
- 15 † in generali potestate consiliariis per universitatem, & populum data non includitur potestas delinquendi, nisi hoc expressè in ipsa concessione potestatis dicatur, vel postea ratificetur, *Cagnol. in d. l. aliud. §. refertur. n. 20. §. ult. ff. de regu. jur. pro hoc videtur text. apertus in d. l. sed ex dolo. §. 1. & §. 2. ff. de dolo malo.* ubi, si decuriones dolum; & sic delictum committunt, non datur actio de dolo contra universitatem, sed contra ipsos decuriones, qui deliquerunt. Præ-
- 16 dictorum autem ea potest esse ratio, quia † si passim universitas puniretur multi insones, & innocentes indignas & immeritas pœnas paterentur, ob factum, & delictum aliquorum particularium, quod sanè iniquum, & injustum esset. *l. sancimus. C. de pœnis.* † aliud est enim universitas, & aliud singuli de universitate. *l. in tantum §. universitatis ff. de rerum divisione. l. sed si hoc. §. qui manumittitur. ff. de in jus vocando;* non debet igitur singularem personarum delictum universitati adscribi, nec è contra; ne ex delicto unus, alter gravetur, ut dicit glo. in *d. l. sicut. §. 1. ff. quod cumq. univers. nom.* quare ad hoc ut universitas dicatur delinquere, requiritur ut omnes
- de

de universitate, & populo, præcedente simultanea deliberatione, delictum committant; nam in actibus, qui fiunt ab universitatibus non sufficit illos de universitate consentire, sed oportet, quod sint tanquam collegium congregati, & collegialiter simulque consentiant; adeo ut non sufficiat si separatim consentiant homines universitatis tam in delictis quam in cæteris negotiis, ut plenè superius in prima parte tractavimus. Nisi igitur præcesserit totius universitatis, seu populi, vel concilii generalis per capita domorum convocatio, deliberatio, & simultaneus consensus ad delinquendum, non dicetur universitas deliquisse, nec ipsa universitas punietur, sed punientur duntaxat illi particulares, & singulares personæ de universitate quæ deliquerint Maschar. *conclusiones* 1420. *numer.* 1. *cum pluribus sequ.* Hypolit. de Marsiliis, in *sua pract. crim. §. constan. numer.* 47. ubi expressè dicit, universitatem teneri, & obligari ex delicto, quando omnes de universitate, communicato consilio, & præcedente simultanea deliberatione, iverunt ad delinquendum, aliàs secus; † lex enim quod maior. ff. ad municipales, non habet locum in delictis. Boer. in *tract. de seditiosis. c. ult. numer.* 11. Cagnol. in *l. si quis maior. num.* 23. *C. de transact.* Juannes de Lignano, in *Clemen. 1. de pænis.* ubi dicit se aliàs maximo cum honore defendisse civitatem Bononiæ coram Papa, ut non posset civitas illa tanquam rebellis puniri, etiamsi homines civitatis fecissent rebellionem, ex quo non apparebat, quod de hoc præcessisset collegialis, & simultanea deliberatio; quem etiam refert

tert Hyppol. de Marsil. *in loco supra allegato*.
 Hanc eandem opinionem sequitur etiam Jalon.
in L. civitas num. 2. § 3. ff. si cert. pet. Afflict. decis.
376. num. 1. Marcus decis. 126. num. ult. vol. 2. §
decis. 776 num. 2. § 3. vol. 1. Ozal. decis. 128 num.
27. § num. 32. Rolandus consi. 66. num. 33. cum
pluribus seq. § num. 63. 64. cum seq. vol. 2. Gaill.
observat. 79. num. 1. 2. § 3. cent. 4. § de pace pub-
lica lib. 2. numer. 4. fol. 326. Innocen. in cap. gra-
vem. nu. 1. de sentent. excommu. Castren. in l. 1. §.
1. num. 11 ff. quod quisque juris § in l. 7. nu. 5. ff.
quod cujusque univer. nom. Bal. in l. 9. §. animad-
vertendum n. 1. ff. quod metus causa Alex. consi. 13.
n. 9. vol. 6. Curt. junior in l. si familia, num. 20.
§ 21. ff. de jurisd. om. judi. Clar. in sua pract. crim.
quest. 16. n. 8. quibus in locis apertissimè scribunt
 prædicti Doctores, quòd, ad hoc ut universitas
 dicatur delinquere & obligetur, puniaturque
 pro delicto per ipsam commissio, requiritur de
 necessitate, quòd solemniter, moreque solito
 fuerit ipsa universitas tota congregata, fiatque
 propositio ad delinquendum, & subsequatur
 deliberatio communis, simultanea totius uni-
 versitatis; nam, etsi omnes de universitate ive-
 rint ad delinquendum non propterea diceretur
 universitas deliquisse, nisi probarentur ivisse ad
 delinquendum ex proposito, & deliberato con-
 silio; tunc enim demum dicitur universitas de-
 linquere, quando homines ipsius universitatis
 delinquant, ut universi, & tanquam corpus,
 præcedente concilio, & deliberatione; secus si
 ut singuli delinquant, nullo habito tractatu
 prævio, nec communicato consilio: nam hoc

cas

casu universitas ex delicto non tenetur, neque punitur, sed puniuntur duntaxat illæ personæ singulares, & particulares, quæ deliquerint tanquam incitatores personarum, & seditiosi. *toto titu. C. de seditiosis*. Hæc autem conclusio communis, ut scilicet requiratur communis, & simultanea deliberatio, & convocatio totius populi ad hoc ut universitas dicatur delinquere, teneaturque ex delicto, limitatur secundum Doctores nostros multis modis. Primo, ut † procedat quando¹⁹ delictum est momentaneum, ut homicidium, & hujusmodi alia, sed quando delictum habet tractum & causam successivam ut bellum, rebellio, & similia, tunc non requiritur probatio hujusmodi communis, & simultaneæ deliberationis; cum propter tolerantiam censeatur universitas ratificare. *Barto. in l. aut facta. §. nonnunquam num. 10. ff. de pæn. Hieronymus de Monte in tracta. de finibus regum. cap. 72. numer. 13. 14. § 15. satis enim † factis ipsis declaratur intentio universi-²⁰ tatis, & evidentius declaratur voluntas hominis factis, quàm verbis, Boer. in tract. de seditiosis cap. ult. numer. 9. § 10. Roland. consi. 66. numer. 32. cum seqq. vol. 2. Innocen. in cap. gravem. numer. 1. extra de sentent excomm. ubi dicitur expressè † universitatem posse puniri ex de-²¹ licto facto per homines de universitate tanquam singulos, ex delicti ratihabitione sequuta; veluti si aliqui particulares de universitate per vim expulerint me de castro, & universitas illud sibi retinet; nam ex hujusmodi actibus successivis, & continuatis præsumitur † ratihabitione, quæ²² mandato, etiam in delictis, comparatur. *l. fina C.*
ad*

ad S. C. *Macedonianum* nam ista † patientia universitatis habetur loco mandati. *l. qui patitur. ff. mandati*; pulchrè *Ozas. decis. 138. n. 4. § 5.* unde per ratihabitionem efficitur, & dicitur actus universitatis; nam factum à singulis, censetur factum ab universitate, quando universitas scivit, & passa est, nec contradixit, & factam non erat momentaneum. Benintendus *decis. Avenionensi 70. num. penult. § ult.* Maschar, *conclusiones 1420. n. 16. Jas. in l. civitas num. 3. in fin. ff. si cert. per. Afflict. decis. 376. nu. 2. 3. § 4. Ozas. decis. 138. per tot. Mynfingerus obs. 79. nu. 4. 5. § 6. Cent. 4. ubi, ex ratificatione delicti tacita, vel expressa, tenetur universitas; etiam si delictum nullo communicatio consilio, & præcedente deliberatione sit perpetratum. *Gaill. lib. 2. de pace publica, num. 5. § 31. fol. 326. Decius cons. 486. num. penult. § ult.* nam ratificatio non solum verbo, sed etiam facto fieri potest *l. Paulus respondet. ff. rem ratam haberi* quinimò, plus est aliquid facto facere, quam verbo. *cap. dilecti col. 1. extra de appellat l. de quibus, in fine ff. de legibus.* Hinc † universitas, quæ solvit expensas factas in lite per syndicum non legitimè constitutum videtur gesta per eum ratificare, ut ibi dicit Decius. Verùm, huic conclusioni, nempe in delictis causam, & tractum successivum habentibus, non requiri communicationem concilii, & deliberationem præcedentem, posset quis obicere id quod scriptum reliquit Joannes de Lignana in *Clemen. prima de pænis*, de quo paulò superius mentionem fecimus, scilicet se alias civitatem Bononiæ defendisse, ut non posset civitas illa tanquam rebellis puniri, etiam si*

etiamsi homines civitatis fecissent rebellionem, quia non apparebat, quod de hac præcessisset collegialis, communis, & simultanea deliberatio; quia responderetur posse ita distingui; † Aut ex ipso delicto pervenit utilitas ad ipsam universitatem, ut si res pervenerunt ad ipsam communitatem, ex traditione delinquentium, & tunc universitas potest videri ratificasse delictum, & sic procedere & intelligi potest prima opinio; aut nullum commodum pervenit ad universitatem, & hoc modo potest intelligi dictum Joannis de Lignana Hieronymus de Monte *in tract. de fin. regun. cap. 72. n. 15.* Maschar. *dicta conclusionem* 1420. n. 18. & 19. Mynsingerus *dicta obs. 79. numer. ult.* ubi dicit: opinionem Lignani procedere, & habere locum, quando illi de civitate, vel alia universitate committunt delictum tanquam singuli, & postea per actus sequentes non potest detegi tacita voluntas universitatis approbantis, & ratificantis delictum per singulares, & particulares personas ejusdem universitatis factum, quando scilicet aliqua utilitas non pervenit ad ipsam communitatem ex delicto illo per particulares commissio, Idem tenet Roland. *confi. 66. num. 68. & 69. vol. 2.* Aliud præterea signum, & argumentum evidentissimum est dictæ ratificationis delicti; quando scilicet universitas fuit negligens in puniendo delinquentes, tunc enim per talem taciturnitatem, & conniventiam delicti particeps redditur universitas, etsi ipsum delictum nullo communicato consilio, nullaque simultanea, & communi præcedente deliberatione sit patratum. *Mynsingerus dicta observ. 79. n. ult. cent. 4.*

Cagnol. in l. 1. n. 60. C. qui admitti ad bonorum poss. *Boer. in tract. de seditiosis cap. ult. num. 12.* Secundo, supradicta conclusio, † universitatem scilicet non posse delinquere, nec ex delicto teneri, nisi præcesserit collegialis deliberatio, & convocatio, intelligitur, & procedit in delictis, quæ consistunt in faciendo, secus in delictis, quæ consistunt in omittendo, in quibus universitas tenetur, licet non præcesserit communis, & simultanea deliberatio. *Gaill. lib. 2. de pace publica cap. 9. numer. 6. Maschar. d. conclus. 1420. num. 20. 21. § 22. Boert. in tracta. de seditiosis, cap. ult. num. 8. § 9.* Haftenus vidimus an, & quando universitas dicatur delinquere ita ut ex delicto teneatur, & obligetur; nunc superest, ut dispiciamus an, & qualiter universitas delinquens puniri possit. Dubitant igitur Doctores nostri † an & qualiter universitas delinquens possit puniri; Innocentius enim *in cap. dilectus col. 2. vers. item universitas. extra de simonia*, & *in cap. gravem extra de senten. excommunicat.* tenet, universitatem delinquentem non posse, nec debere criminaliter puniri: nam si universitas puniretur criminaliter, ergo punirentur pupilli, infantes, & multi alii, qui non consenserunt neque deliquerunt, quod esset iniquum, & absurdum. *l. sancimus. § toto titulo. C. de pænis.* Pro parte verò affirmativa, & contra Innocentium adduci potest hæc ratio; quia si universitas potest delinquere, ut suprà latè ostendimus, ergo etiam potest puniri, alias † dilecta remanerent impunita, quod esse non debet. *l. ita vulneratus, in fine ff. ad l. Aquil. l. ff. de iusti. § jure.*

Secun-

Secundò , pro hac opinionione adducitur textus *in titu. feudorum de pace tenen. & juram. fir. §. 1.* ubi si civitas , vel alia communitas delinquat rumpendo pacem punitur ; idem constat ex Authent. *item nulla communitas C. de episcop. & cleric.* ubi , universitas delinquens punitur , & excommunicatur , & banno imperiali subjicitur. Barto. circa hanc quæstionem *in l. aut facta §. nonnunquam num. 5. 6. 7. & 8. ff. de pœnis* , sic distinguit ; aut loquimur utrum † universitas possit²⁹ pro delicto conveniri civiliter de eo , quod ad ipsam pervenit , & de hoc nulli dubium esse deoet , quin civiliter teneantur *l. metum §. animadvertendum ff. de eo quod metus causa. l. sed & ex dolo. §. 1. ff. de dolo malo.* Aut verò quæritur , †³⁰ an possit universitas pro delicto criminaliter puniri , & hoc casu quædam sunt delicta , in quibus † filius punitur propter delictum patris , ut³¹ in crimine læsæ majestatis , & in crimine hæresis *l. quisquis , C. ad l. Jul. majestatis. glo. in l. crimen ff. de pœnis. cap. statutum. extra de hæret. lib. 6. ca. filius ext. de pœnis in 6.* & istis casibus universitas potest criminaliter puniri , ut fuit factum de Carthagine quæ passa est aratrum. *l. si usus fructus. ff. quibus modis usus fructus amitt.* & Barto. *in d. §. nonnunquam num. 6.* dicit se vidisse sententiam diffinitivam Imperatoris Henrici , quam protulit contra civitatem Brixie , propter rebellionis crimen in ipsum Imperatorem commissum , in qua dicebat illam civitatem esse subjiciendam aratro , quam tamen pœnam ex misericordia remisit , quædam verò sunt delicta in quibus † filius non punitur propter patrem,³²

ut est regulariter, exceptis supradictis, & aliis casibus à jure expressis. *l. crimen ff. de pœnis*; crimen paternum, vel pœna paterna nullam maculam filiis infligere potest; namque † unusquisque ex suo admisso sorti subicitur, nec alieni criminis successor constituitur; & in his casibus universitas delinquens punitur criminaliter. In modo tamen puniendi est differentia, nam si quidem pœna cadit duntaxat in universitatem, & non in singulos de universitate, ut si publicanda veniat aliqua res universitatis, tunc ipsa universitas punietur. *l. jubemus nullam navem. C. de sacrosanct. Eccles.* sed si esset talis pœna quæ æquè caderet in universitatem, & singulos de universitate, ut est pœna pecuniaria; tunc, siquidem universitas est parva in numero personarum, non punientur omnes de universitate, sed tantum illi, qui consenserunt, & deliquerunt *l. i. ff. de magistr. conven.* sed si esset universitas magna diffusa, seu magnus populus, & magna communitas, tunc, quia discernere consentientes à non consentientibus esset difficile, tota universitas punietur *Authen. item nulla communitas C. de Episc. & Cleric. d. §. 1. de pace ten. & juram. firm. Boeri. in tract. de seditiosis, cap. ult. n. 15. cum pluribus sequ.* ubi multa de modo puniendi universitatem quæ deliquit. De jure tamen † si universitas tota condemnatur per superiorem in pœna pecuniaria, illi, qui non deliquerunt non debent contribuere in solutione collectæ, quæ imponitur pro solvenda condemnatione, ut dicit Barto. *in dict. §. nonnunquam numer. 8. & ult.* ubi etiam ponit ad hoc casu pro solven-

venta condemnatione, & pœna pecuniaria collecta imponi debeat per solidum & libram id est secundum vires, & quantitatem patrimonii, & pro modo substantiæ uniuscujusque, an verò per capita, quæ doctrina Bart. est communiter approbata, ut dicit Jul. Clar. in sua pract. crim. quest. 16. num. ult. Sed quid si universitas est 35
punita pro aliquo delicto, an possunt adhuc pro eodem delicto puniri aliqui homines singulares de ipsa universitate, qui etiam delicto perpetrato intervenerunt? Videtur quòd non, quia secundum hoc si pluries de eodem delicto quæ- 36
retur, quod de jure est prohibitum. Alexan. tamen consi. 13. numer. 9. & 10. volum. 6. tenet contrarium, & dicit expressè, quòd, licet universitas sit punita, adhuc tamen possunt pro eodem delicto puniri singulares personæ de eadem universitate, Barto. circa hanc quæstionem in d. §. nonnunquam num. pen. sic distinguit, quædam sunt delicta, quæ dicuntur fieri verè & propriè per universitatem, de quibus supra diximus, & in illis sola universitas potest puniri, tanquam ipsa sola delinquens, alii autem singulares, & particulares de universitate poterunt puniri, tanquam instigatores, & fieri facientes, sed in delictis, quæ non fiunt propriè per universitatem, erit totum contrarium? quia facientes punientur de delicto, universitas verò punietur tanquam fieri faciens, vel tanquam ratum habens suo nomine. De qua re vide Jul. Clar. d. quest. 16. numer. ult. Unum tamen nolo omittere circa si modum, & 37
qualitatem puniendi universitatem delinquentem; nempe quòd, aut sæviendo in multitudi-

nem delinquentium scandalum generatur , & tunc indulgendum est , vel saltem mitius agendum cum multitudine , ne multorum strages contingat , ubi enim multorum strages versatur , ibi severitati judicantis detrahendum est. *text. est elegantiss. in l. penult. ff. ad l. Corn. de sicariis, Curt. jun. in l. si familia, n. 18. ff. de jurisdic. omn. jud.* & ideo , licet auxiliares , & faventes delinquentibus regulariter sint eadem pœna puniendi , si tamen sit multitudo auxiliantium , non puniuntur eadem pœna ; & ita videmus quotidie observari , quod principales , & corporales factionum & seditionum civitatis puniuntur asperissime , reliquis autem auxiliantibus & faventibus mitigantur pœnæ , aut verò nullum scandalum futurum est , & non parcitur multitudini. *glo. in c. latores, in ver. multitudinem ext. de cler. excom. min.* quam dicit esse communiter approbatam Igneus in l. 1. §. hoc rescriptum num. 13. ff. ad S. C. Syllanianum Boerius in tract. de seditiosis cap. ult. numer. 23. 24. 25. 26. Clar. quest. 60. n. 30. pulchre de hac materia. *Coll. lib. 2. de pace publica cap. 9. num. 33. cum seq. usque in finem, & num. 18.* ubi multa de modo , & qualitate puniendi universitatem delinquentem scribit. Circa

38 quam materiam illud quoque sciendum est † aliquando civitatem , auctoritate superioris , ob delictum damnari ad murorum destructionem , quo casu perpetuò debet remanere sine muris. *Bart. in l. 10. num. 2. C. de pœnis.* aliquando verò , quod majus est , sine spe reedificandi destrui-

39 tur , soloque æquatur , † quo casu omnia sua jura , & privilegia amittit , puta Jurisdictionem,

me-

merum, mixtumque imperium, statuta, consuetudines, aliaque privilegia exemptionis & immunitatis, quia hoc pacto maximam patitur capitis diminutionem, & per consequens omnia jura ejus in totum consumuntur; destructo enim principali, destruitur etiam accessorium. *l. si usufr. ff. quib. mod. usufr. amit* nam civitas ad aratrum, superioris auctoritate, cum causæ cognitione ob delictum damnata, aut perpetuo bannita, mori dicitur, & omnia privilegia amittit; & si restauretur, seu reædificetur ipsa privilegia antiqua non recuperat, nisi †⁴⁰ civitas sit restituta à Principe; quia tunc omnia recuperat, & cives quos perdiderat, & privilegia & statuta, *Innocent. in cap. cum ex injuncto num. 2. extra de oper. novi nunciat. Baldas in constitutione Federici Imperatoris, de pace constantia. in ver. nos Romanorum Imperator Gail. lib. 2. pract. obser. 61. numer. 1. & per totam & lib. 2. de pace publica cap. 9. n. 27. 28. 29. & 30. Hypol. de Marfil. in l. unica numer. 120. C. de raptu Virginum.* Verum non solum universitas delinquens puniri potest superscriptis pœnis temporalibus, sed etiam pœnis spiritualibus, puta excommunicatione, & interdicto. De cujus tamen articuli veritate dispiciamus. Textus *in cap. Romana in fine. extra de senten. excommun. lib. 6.* dicit † non posse in universitatem excommunicatio-⁴¹ nis sententiam proferri, ne innoxii puniantur; idque proter innocentes pupillos, minores, mulieres prægnantes & nascituros infantes, qui non deliquerunt, & ideo puniri non possunt; pœna enim suos auctores tenere debet. *l. sanc-*

mus C. de pœnis. de jure igitur canonico universitas excommunicari non debet, sed tantum illi, quos culpabiles, & nocentes esse constiterit; ita scriptum reliquit Innocentius in cap. gravem extra de sentent. excomm. & in cap. ult. nu. ult. extra de procuratoribus & hæc opinio communiter est approbata per Doctores nostros, ut dicit Gail. lib. 2. de pace publica cap. 9. n. 17. & 18. Jul. Clar. quest. 60. n. 13. Bal. in l. 9. §. animadvertendum n. 2. ff. quod metus causa. Textus tamen in Athen. item, quacunque communitas, & ibi Bal. in pr. C. de episc. & cler. dicit universitatem posse excommunicari, sed illud est de jure civili; aliud de jure canonico, ut supra diximus, cui in hac materia standum est; si tamen aliquando contingeret universitatem delinquentem excommunicari, subrogati in locum mortuorum, non intelliguntur etiam excommunicati; quia † excommunicatio continet pœnam inseparabilem à persona & adeò ad alium transire non potest; quia pœna delictorum non transeunt ad hujusmodi successores. Bal. in l. 22. n. 2. ff. de lega 1. & ibidem Castr. nu. 3. & 4. & Alex. num. ult. Jason in l. quod in rerum §. etsi navem numer. ult. ff. de legat. 1. Aliud tamen & 43 diversum est in † sententia interdicti, quæ potest cadere, & proferri in universitatem, & ob id non extinguitur, licet mutentur personæ; sed sententia excommunicationis ligans animam non cadit, nisi in singulas personas. Cast. in l. 76. nu. 7. & in 2. lectu. n. 2. ff. de jud. etsi omnes de universit. essent excommunicati excepto uno totum jus universitatis remanet apud illum non excommunicatum

tum *Cast. in l. 7. §. ult. num. 2. ff. quod cuiusque univ. nom.* de hac tamen materia an sententia excommunicationis, & interdicti possit ferri in universitatem, ultra supradicta, vide Barth. Socinum *in l. cum senatus num. 8. ff. de reb. dub. Jas. in l. quod in rerum. §. etsi navem n. 7. §. ult. ff. de leg. 1. §. in l. 1. §. ult. num. 1. ff. de acq. pos. §. in l. inter stipulantem §. sacram. n. ul. ff. de verb. obl. Didac. Couvar. var. res. l. 2. ca. 8. num. 9. Cagn. in l. si quis major num. 20. C. de transact.* Vidi-
mus aliquando, & qualiter universitas delinquens puniatur pœnis corporalibus, pecuniariis, nec non spiritualibus, seu censuris ecclesiasticis, nunc superest ut videamus † an & quando universitas⁴⁴ delinquens infamiae pœna plecti possit, † omnes⁴⁵ enim pœnae, aut sunt pecuniariae, aut corporales, aut respicientes, & concernentes famam, dignitatem, & æstimationem alicujus *l. cogn. in pr. ff. de variis §. Extraord. cogn.* Quærunt igitur Doct. nostri, si universitas est, condemnata pro aliquo delicto, ex quo infamia irrogatur, ut puta pro furto, an efficiatur infamis pœnisque Infamibus constitutis puniatur? Videtur quod non. Ad quod probandum alius rem repetam, & præmitto, certissimam esse juris conclusionem, † in causis criminalibus, in quibus agitur⁴⁶ de pœna corporali procuratorem intervenire non posse, sed quem teneri personaliter respondere, & in iudicio comparere. *l. pen. §. ad crimen. ff. de procurat.* ratio autem hujus conclusionis est; quia quilibet reus mitteret procuratorem qui pro ipso compareret, & ubi esset condemnandus pro delicto in aliquam pœnam cor-
pora-

poralem non posset fieri executio condemnatio-
 nis, & sic omnia judicia criminalia redderentur
 elusoria. *Jul. Clar. quest. 32. num. 12. 3. & per*
totam. Hoc autem non habet locum in universi-
 tate; nam † in causis criminalibus in quibus agi-
 47 tur de pœna corporali intervenit procurator,
 seu syndicus universitatis; quia impossibile est
 totam universitatem per se posse litigare, & in ju-
 48 dicio stare, & sic † necessitas facit licitum, illud
 quod alias esset illicitum ita scriptum reliquit
Bald. in l. 6. §. 2. nu. 3. ff. de his qui not. infam.
& in l. 10. §. ult. ff. de in jus vocando & in l. 2.
numer. 6. C. de his quib. ut indignis & in l. 3. nu.
27. C. de accusat. Castren. in l. 1. §. 1. numer. 2.
ff. quod cujusque universit. nom. Gaill. lib. 2. de
pace publica cap. 9. num. 3. Mynfingerus observ.
76. per tot. Cent. 4. Marcus decis. 701. per tot.
vol. 2. Barto. in l. 18. num. 1. C. de re milit. lib.
12. de hoc est textus elegantissimus. in d. l. 18. §.
ut autem omnifariam C. de re milit. lib. 12. Bar.
to. in extravaganti ad reprimendum quomodo in-
lese majestatis crimine procedatur in verbo legi-
timè, circa finem. quibus in locis apertissimè
 scribitur, syndicum universitatis, non solum in
 causis civilibus, sed etiam in causis criminali-
 bus, & capitalibus posse nomine universitatis
 intervenire, tam in agendo, & excipiendo,
 quam in accusando & defendendo. Hoc præ-
 missio, & præsupposito pro vero, ut est verissi-
 mum, venio ad solutionem quæstionis proposi-
 tæ, & dico universitatem condemnatam ex de-
 licto, ex quo infamia irrogatur, non effici per
 49 hoc infamem, quia † alieno nomine condem-
 natus

natus de delicto, ex quo infamia irrogatur, non efficitur infamis, nec is, cujus nomine condemnatur, *l. 6. §. 2. ff. de his, qui not. infam.* ergo universitas condemnata etiam ex delicto, ex quo infamia contrahitur, non efficitur infamis, cum per se non possit litigare, & stare in judicio, sed per procuratorem duntaxat seu syndicum. Secundò, hæc opinio probatur, quia † pœna infamiae personam desiderat, sed universitas propriè loquendo, non est persona nec animatum corpus, sed est quoddam corpus intellectuale, ut supra in prima parte hujus nostri tractatus satis superque docuimus, ergo infamiae pœna non potest cadere in universitatem. Pro contraria autem opinione adducuntur multa. Primò quia † universitas dicitur persona & vicem personæ sustinet, dummodò sit legitimè convocata *l. mortuo ff. de fidejuss.* item, propter infamiam inquiritur contra universitatem *cap. per inquisitionem de elect.* præterea † universitas habet animam, & in animam universitatis juratur. *cap. presentium extra de testib. lib. 6.* postremò, universitas potest delinquere, & per consequens puniri, ut supra vidimus, ergo etiam infamiae pœna & crimen potest in ipsam cadere. Veritas est universitatem condemnatam de furto non effici infamem, vel de alio delicto, ex quo infamia irrogatur, per rationes supra adductas, nam ista pœna infamiae, est pœna personalis, quæ in universitatem propriè cadere non potest. Non obstat dictum *cap. per inquisitionem.* ubi dicitur quod † contra universitatem inquiritur propter infamiam, quia respondetur † infamiam posse considerari duobus modis.

modis. Primò enim modo dicitur infamia alicujus, id est status ejus maculatus. *l. cog. §. 1. ff. de variis & extraord. cogn.* secundo modo, dicitur infamia de aliquo, id est publica vox, & fama contra aliquem. Primo modo universitas non est infamis, sed secundo modo sic; quia universitas potest laborare infamia, ex qua devenitur ad inquisitionem, id est potest esse publica vox, & fama contra universitatem ipsam, scilicet commississe aliquod delictum; & hæc secunda infamia appellatur infamia de homine quæ non inest ipsi homini, sed de ipso homine dicitur & extat apud bonos & graves viros & de hac secunda infamia loquitur dictum *cap. per inquisit.* Prima autem infamia, quæ non potest cadere in universitatem appellatur infamia hominis, & ipsi homini inest, & de ista loquimur. *7. C. in d. l. cognitionum. §. 1. & per totum titulum ff. de his qui not. infam. & per totum titul. C. ex quibus causis infamia irrogatur. Bald. in d. l. 6. §. 2. num. 3. & 4. ff. de his qui not. infamia.* Hactenus vidimus de delictis universitatum: nunc videamus de † quasi delictis

51 ipsarum communitatum, nempe de iis, quæ in earum territorio fiunt, quæ propriè non possunt dici delicta universitatum, cum ab ipsis non committantur, sed ab aliis, sed quia aliqua culpa potest ascribi iisdem communitatibus ratione hujusmodi delictorum, quæ ab aliis in earum territorio perpetrantur, ideo ex quasi maleficio tenentur: & obligatæ intelliguntur. *§. 2. & §. penult. Institut. de obligat. quæ ex quasi delicto nascuntur.* Videamus igitur † an universitates ex dispositione

56 juris communis teneantur denunciare maleficia, quæ

quæ in earum territorio committuntur , teneanturque capere malefactores , & delinquentes, nec non emendare damna data in earum territorio ; & quid sit lege municipali, & particulari hæc omnia sint disposita & introducta. *Bart. in l. ne quid. num. 2. ff. de incendio ruina naufragio.* teneri, universitatem teneri in simplum, si delictum factum sit , & damnum datum ipsa universitate sciente, & prohibere valente. *l. culpa caret & ibi etiam gl. ff. de reg. jur.* & hoc est mirabile ; quia alias, sola scientia non facit quem teneri de maleficio, nisi interveniat jussus , universit. autem tunc intelligitur hoc scire ; quando maleficio est factum , ita palam, & publicè, ut sciverit major pars universitatis *l. quod major. ff. ad municip. cum l. municipe ff. eod.* municipes intelliguntur scire , quod sciunt ii, quibus summa reipublicæ commissa est. *l. aliud §. refertur. ff. de rep. jur.* sequitur hanc doctrinam Bartoli, Marcus *dec. 556. num. 1. vol. 2. Jason. remissivè, in l. si quando nn. 42. C. unde vi. Oza. dec. 138. num. 24. & num. ultimo* ubi dicit prædictam doctrinam Bart. *in d. l. ne quid. num. 2.* communiter à Doctoribus nostris esse approbatam ; & hæc procedunt secundum dispositionem juris communis. Sed quia in multis partibus Italiæ , aliarumque provinciarum extant statuta disponentia, universitates seu ipsarum syndicos teneri denunciare maleficia , capere malefactores, & propria custodire territoria, aliàs teneantur ad emendandum damnum datum; ideo operæ pretium esse duxi aliqua de hac materia frequenti, & quotidiana scribere , ut nil eorum ignoretur & omittatur, quod ad hanc materiam

per-

pertinet. Primò igitur dispiciamus † an hujusmo-
 § 7 di statuta tanquàm justa, rationabilia, & æquitati
 consentanea valida, & firma sint, an verò tanquàm
 iniqua viribus non subsistant. Prima fronte hu-
 jusmodi statuta tanquàm injusta, & iniqua viden-
 tur esse, & per hoc nullam firmitatem, & robur
 habere. Pro qua opinione adducitur textus in
*Auth. ut nulli judicium §. quoniam verò contingit
 in illis verbis, aut damnum eorum inferre vicis.*
 § 8 ubi, Imperator vult † delinquentes posse dum-
 taxat puniri, neque unum pro alio castigari posse,
 & glo. *ibid. in verbo, vicis*, invehitur in magis-
 tratus punientes universitatem pro aliquo delin-
 quente, pro hoc sunt textus infiniti *l. crimen.
 ff. de pœnis.* cujus verba hæc sunt crimen pater-
 num, vel pœna paterna nullam maculam filio
 infligere potest: namque unusquisque ex suo ad-
 misso sorti subijcitur, nec alieni criminis successor
 constituitur. Idem dicitur in *l. sancimus. C. de
 pœnis*, quo loci Imperator scribit hæc verba, san-
 cimus ibi esse pœnam, ubi, & noxia est; propin-
 quos, notos, familiares procul à calumnia sub-
 movemus, quos reos sceleris societas non facit,
 nec enim affinitas, ac amicitia nefarium crimen
 admittunt: peccata igitur suos teneant auctores
 nec ulterius progrediatur metus, quàm reperiatur
 delictum, huc pertinent tituli. *C. ne filius pro
 patre, vel pater pro filio, vel libertus pro patrono,
 vel servus pro domino conveniantur, & tit. C.
 ne uxor pro marito, vel maritus pro uxore, vel
 mater pro filio conveniatur. & tit. C. ut nullus ex
 vicariis pro alien. vic. deb. teneatur lib. 11. l. 4. C.
 de exequutoribus, & exactorib. li. 12.* idem tenet
 Bal.

Bal. in d. l. *sancimus* C. de pœnis. ubi dicit, statutum quo cavetur illos de domo teneri pro confor-
te, esse contra jus divinum, & humanum, & in
cap. *cognoscentes* col. 1. circa med. ext. de consti.
asserit hujusmodi statuta plerumque esse iniqua &
injusta: † ubi non est delictum, & culpa, ibi re- 59
gulariter non debet esse pœna. c. 2. de con. d. l. *sancimus*, iniquum præterea videtur, alterius odio,
alios prægravari c. *non debet* de R. I. in 6. Ergo
hujusmodi statuta tanquam juri, naturalique ra-
tioni & æquitati adversantia non debent valere.
Contrariam tamen opinionem de jure verio-
rem esse existimo, scilicet, hujusmodi statuta, ut univer-
sitates pro delictis aliorum teneantur in pœnis pe-
cuniariis, etiamsi nihil verè, vel præsumptivè com-
miserint valida esse, & jure subsistere posse. Pro
qua opinione adduco textum in terminis, in §. 2.
juncto §. pen. Instit. de oblig. qua quasi ex delicto
nasc. ubi, is ex cujus cœnaculo sive in ædibus in
quibus habitat dejectum, effusumq; aliquid est, ita
ut alicui noceret, quasi ex maleficio obligatus in-
telligitur; Ideo autem non propriè ex maleficio
obligatus intelligitur; quia plerumque ob alte-
rius culpam tenetur. Non obstant modo in con-
trarium adducta; quia illa procedunt regulari-
ter, secundum dispositionem juris communis,
quando nulla culpa potest imputari ei, qui pro
alio convenitur, sive in committendo, sive in
omittendo; secus si ejus culpæ aliquid potest ascri-
bi. d. §. 2. & §. pen. & ista statuta essent iniqua,
& injusta si essent sine causa, quod dici non pos-
test: justæ autem causæ sunt: ut magis à delictis
abstineatur, reprimaturque sceleratorum ho-
minum

minum audacia, nevé depopulationes, & depredationes fiant, quæ omnia publicam respiciunt, & concernunt utilitatem, & commodum *Ozas.*

- 60 *dec. 88. per totam.* Cæterum, licet hujusmodi † statuta sint valida, ut diximus, strictissimè tamen tanquàm odiosa & exorbitantia debent intelligi & restringi, ut scriptum reliquit Jason. *in l. de quibus numer. 57. circa finem, ff. de legibus Ozas. d. dec. 88. num. 4. & 5.* Præsupposita igitur validitate hujusmodi statutorum, aliqua in specie de ipsis dicamus; & primò de statutis, quibus cavetur, & disponitur ut universitates, seu earum syndici teneantur denunciare maleficia in proprio territorio commissa. Prætermitto itaque † potestatem, & auctoritatem constituendi istos syndicos, & officiales ad denunciandum maleficia, quæ in proprio cujusque communis territorio committuntur, residere dumtaxat penes ipsas universitates, seu decuriones, & consiliarios, ita scriptum reliquit Angelus *in l. unica C. de irenarchis. lib. 11.* † nec posse istos officiales sic deputatos uti, & exercere officium, nisi prius juraverint benè, & fideliter ipsum officium exercere, & administrare. *Baldus in l. 5. num. 2. C. de bonis vacantibus lib. 10.* † quo in officio tenentur de dolo, & lata culpa, imò in eis requiritur exacta diligentia, ratione suscepti officii, sive mandati; sive enim eos æquiparemus procuratoribus, tenentur de levissima culpa; sive tutoribus, vel curatoribus tenentur de levi culpa *Bald. in l. 5. n. 15. C. de episc. & clericis. Marcus dec. 555. n. 5. volum. 2.* Undè si † syndicus deputatus ad denunciandum maleficia accipiat pecuniam, ut aliquem

quem falsò denuntiet , punitur pœna falsi. *l. 9. §. 1. & ibi etiam Barto. ad l. Corn. de falsis.* Et etiam è contrario † si hujusmodi syndici , & officiales⁶⁵ communis , qui tenentur ex forma statuti denuntiare maleficia sub certa pœna , ad instantiam malefactorum pecunia accepta non denuntiant , puniuntur , & si fecerunt sibi caveri de indemnitate , id est de solvendo omnem pœnam , quam syndicus propter hoc posset incurrere , ista promissio nihil valet nec posset à promissore peti , si quam pœnam syndicus solveret , *Castrens. in l. 17. §. illud quod vulgò n. ff. de fidejussoribus Alexan. in l. 7. §. 1. numer. 5. ff. de pactis.* † Te⁶⁶ nentur igitur hujusmodi syndici deputati ad denuntiandum maleficia de dolo , & sic de evidenti calumnia , secus de præsumpta calumnia : licet enim regulariter † denuntiatores teneantur pro⁶⁷ bare omnia ea , quæ denuntiant. *l. divus ff. de custod. reor. & non probantes incidant. in S.C. Turpillianum , & calumniari præsumantur. l. ab accusatione §. nunciator ff. ad S.C. Turpillianum.* hoc autem locum non habet , & de jure & de consuetudine in hujuscemodi syndicis , qui ex necessitate officii tenentur renuntiare maleficia , † non enim tenentur probare contenta in enuntia-⁶⁸ tione , sed solum nomina testium dare judici ; neque deficientes in probatione præsumuntur calumniari quia quicquid faciunt illud agunt ex necessitate officii ; similiter enim videmus esse in tutoribus & curatoribus , † qui non tenentur de præ-⁶⁹ sumpta calumnia , sed duntaxat de evidenti , & hoc propter officii necessitatem textus est elegantissimus in *l. 2. C. de his qui accusare non possunt.*

- sunt. cujus hæc verba sunt, nec enim facile tutores vel curatores, qui ex officio, & periculo suo res pupillorum, vel adolescentium administrant sententia notantur, nisi evidens eorum calumnia judicanti apparebit; & hoc, quando sumus in dubio istos Syndicos denuntiantes maleficia carere dolo, & evidenti calumnia secus si de illorum calumnia evidenti & dolo constaret, quia tunc cessat præsumptio innocentiae,
- 70 & † incidunt in S. C. Turpilianum, vel extraordinem puniuntur. *Maschardus concl. § 6. per totam l. divus §. si ff. de cust. reorum Bar. in l. 6. §. nunt. numer. 2. ff. ad S. C. Turp.* Hinc fit, ut
- 71 hujusmodi † syndici communitatum denuntiantes maleficia ad alterius instigationem excusentur, si isti instigatores sunt personæ, quibus verisimiliter credi debet, alias non *Bart. in l. 24. nu. 4. ff. ad legem Corneliam de falsis*, cum enim
- 72 † eis ex necessitate officii conveniat denuntiare maleficia; quælibet colorata causa, & sic hujusmodi instigationes excusant & revelant eos, à præsumpta calumnia *l. tutorem. ff. de his quibus ut indig. l. post legatum §. advocatum ff. eod. tit.* & ideo non tenentur, nisi de evidenti calumnia, *tex. est notabilis in l. 6. §. nunt. & ibi etiam Bart. numer. 1. ff. ad S. C. Turpil.* Idem est si de
- 73 tali maleficio erat publica vox, & fama † excusantur enim etiam hoc casu, cum sit justus error secus si temerè procederent ad denuntiandum
- 74 *Bal. in l. 30. §. 1. num. 5. ff. de acq. her.* & † debent denuntiare maleficia taliter qualiter sciunt & non aliter. *Bal. in l. 1. §. potest autem ff. de oper.*
- 75 *novi num.* Hinc etiam sequitur, ut † si hujusmodi offi-

officiales deputati ad denunciandum maleficia nesciant neque legere, neque scribere, ut plurimum accidit, & faciant scribi ab aliquo notario denuntiationem scilicet nomen delinquentis, & locum, & notarius erraverit vel in nomine delinquentis, vel in alia re; certè iudex non poterit punire tales syndicos quia talis error ipsis nocere non debet; nisi constet eos falsam fecisse relationem. *Hipp. de Marsil. in d. l. qui ignorans n. 9.* licet enim extet † statutum, quod denuntiatio-76
ni maleficii factæ per syndicum communitatis, & relationi ipsius stetur; hoc tamen debet intelligi, nisi contrarium probetur, vel contrarium appareat, *Castr. in l. 2. n. ult. ff. si ex noxali causa agatur quem ad cave.* Præterea in multis aliis casibus excusantur huiusmodi syndici, & officiales universitatum maleficia non denuntiantes, in quibus non tenentur nec puniuntur; quorum primus est, † si syndicus præventus per accusatorem vel77
à principali offenso, vel à iudice, qui inquisivit, his enim casibus non tenetur denunciare maleficia. *Bal. in l. 10. num. 1. C. de his quibus ut indignis* & ibi *Bar. n. 1. idem Bar. in l. 1. §. eleganter. n. 2. ff. de liberis agnosc.* Secundò, † syndici qui te-78
nentur denunciare maleficia excusantur, neque tenentur denunciare clandestina, quæ sciri non possunt; tempus enim statutum ad denuntiandum maleficia non currit à die commissi delicti, sed à die publicati delicti, ex quo syndicus scivit, vel scire potuit: si enim maleficium stetit occultum vel non sunt inventi malefactores, non debet syndico imputari. *Bar. in l. 6. num. 1. ff. de calumniaribus* & in l. 15. & hoc interdictum. num. ult. ff.

- quod vi aut clam. Barto. in l. heredem num. 1. ff. de his quibus ut indign. Hyppolitus de Marsil. in l. qui ignorans. num. 14. ff. ad l. Cornel. de falsis & in l. qui falsam monetam. n. 74. ff. eodem tit. Bal. in l. 1. §. occisorum num. 1. & 2. ff. ad S. C. Syllaniam. Marcus decis. 556. num. 4. volum. 2. à die igitur scientiæ delicti, tenetur syndicus denuntiare malefactum etiam si tempus à statuto præfixum sit lapsum ; secus si syndicus habuit scientiam delicti postquam reus præscripserat ; quia hoc casu amplius non tenetur denuntiare. Bald. in l. 8. num. 2. ff. de his qui not. infam. Tertiò, † non tenentur denuntiare maleficia de nocte, vel alio tempore commissa, in quo impossibile est syndico scire malefactorem. Hyppol. de Marsil. in l. in criminibus. §. praterea. n. 95. ff. de questionibus. Marcus dec. 556. per tot. vol. 2. Quarto, † statutum si dicit syndicos teneri denuntiare percussiones sanguinolentas, non tenentur denuntiare percussiones in quibus est levis cutis scissura. Hyppol. de Marsiliis in l. si ut allegas. num. ult. C. ad l. Corn. de sicariis. Quintus casus est, † si judex esset absens, & per hoc syndicus non potuerit intra tempus præfixum à statuto denuntiare maleficium, hoc enim casu excusatur, nec incidit in pœnam : cautela tamen traditur hoc casu quando judex absens est, quòd compareat syndicus intrà terminum, & tempus præfixum à statuto ad tribunal, & protestetur. Bart. in l. 2. §. item si num. 9. ff. si quis in jus vocatus non ierit. Sextus est casus in quo excusatur à pœna, † si denuntiavit compulsus à judice, & hoc est verum, si hujusmodi syndicus non differebat denuntiare, & sic

sic non erat in mora, quo casu licet compulsus à iudice denuntiet, excusatur, neque incidit in pœnam; secus si procrastinabat, & differebat denuntiare maleficio; hoc enim casu, si compulsus à iudice denuntiavit, tenetur, & punitur. *Bart. in l. 2. §. quid ergo ff. ad S. C. Thyrillia.* Quid autem si plures commiserunt unum delictum, & † syndicus omisit denuntiare unum ex 83
 ipsis delinquentibus? an teneatur ad integram pœnam in statuto compræhensam, ac si nullum denuntiasset? vide *Alex. in l. 6. n. ult. C. de his quib. ut indign.* Similiter, † syndicus communis, si 84
 teneatur sub certa pœna denuntiare maleficia, & publica vox & fama est, quod ipse syndicus commisit aliquod maleficio, & ipse est certus de contrario non tenetur denuntiare seipsum: aliud & diversum est si publica vox & fama est de alia persona, licet non commiserit & etiam ipse syndicus credat, quod non commiserit. *Castren. in l. 30. §. 1. num. 7. ff. de acq. her.* Sed quid si ipse syndicus verè commisit delictum? an teneatur seipsum denuntiare? dic quod non *Castren. in l. 16. 1. divus quoque nu. ult. ff. de publicanis, Alex. in l. 30. §. 1. n. 12. & 13. n. 14. ff. de acq. hered. Bar. in d. §. divus quoque. & ibi in addit. & in l. cum quidam. §. 1. nu. 6. & ult. ff. de acq. hered.* Præterea † 85
 si ex forma statuti syndicus communis debeat denuntiare maleficia intra certum tempus, sub certa pœna, & aliquis antequam esset creatus syndicus denuntiavit, certè postquam est creatus syndicus non habet necesse iterum denuntiare *Cast. in l. 18. n. 2. ff. de injusto rupto, irrito test.* Postremò † syndicus non tenetur denuntiare 86

maleficia commissa per personas , contra quas non tenetur ferre testimonium. *Alex. in l. 30. §. 1. numer. pen. ff. de acq. hered.* E contrario autem multi sunt casus , in quibus licet aliqua sit dubitatio , & difficultas , tenentur tamen hujusmodi syndici ab universitate constituti denuntiare , & indicare maleficia in ipsius universitatis territorio perpetrata : aliàs puniuntur & mulctantur.

- 87 ecce enim † syndicus tenetur denuntiare maleficium durante ejus officio commissum , licet tempore denuntiationis non sit amplius syndicus ; inspicitur enim tempus delicti perpetrati , non tempus denuntiationis. *Baldus in l. 22. §. ult. in 2. lect. ff. de neg. gestis.* Secundò , † si delictum sit commissum in confinibus ; vel in locis limitrophis , syndici utriusque loci tenebuntur denuntiare maleficium. *Baldus in l. 2. numer. 1. C. ubi*
- 89 *d. crimin. agi oport.* Tertiò. † tenentur isti syndici denuntiare maleficia , etiamsi sint impunibilia puta si quis occidit bannitum , qui de jure &
- 90 impunè potuit occidi : quemadmodum enim † res debet denuntiari & consignari , licet de ea solvi non debeat gabella alias incidit in commissum *l. 16. §. divus quoque ff. de public.* eodem modo videtur , dicendum quòd debeat syndicus denuntiare maleficium licet sit impunibile , maxime cum non pertineat ad syndicum cognoscere an delictum sit punibile vel non , cum non sit nisi merus executor , ita tenet Bart. *in d. §. divus quoque num. ult. & in l. 1. §. accusationem num. 1. ff. ad S. C. Turpillianum & in l. 3. §. si maritus n. 2. ff. ad S. C. Syllanianum* & hæc opinio est verissima ; licet contrarium teneat. *Alex. in l. 2. n. 6. C.*

6. C. ut nemo privatus. Explicatis his , qui pertinent ad materiam denunciationis malefactorum nunc aliqua de his , quæ spectant ad capturam malefactorum & delinquentium dicamus. Dispicimus itaque quomodo statutum istud ut universitates teneantur capere malefactorem intelligendum sit , & an , & quando locum habeat. † Universitas igitur quæ tenetur ex forma 91 statuti capere malefactorem sub certa pœna non tenetur capere eum , qui occidit bannitum , vel alium , qui poterat impunè offendi. *Bart. in l. 3. §. si maritus. n. 2. ff. ad S. C. Syllanianum.* † Quid si 92 unum ex pluribus malefactoribus duntaxat præsentavit ? an & qualiter teneatur ? vide *Bart. in l. 3. §. ult. in addit. ff. de publicanis* ; & an omnes de universitate in solidum teneantur ad pœnam compræhensam in statuto ? & an solutio unius liberet alios ? Videtur quod non ; quia † quando 93 plures tenentur ex maleficio , solutio unius non liberat alios , & uno exacto alii non liberantur. *l. Item mela. §. si plures ff. ad leg. Aquiliam. l. si quis id quod in fin. ff. de jurisdict. om. jud.* Contrarium tamen est verius , quia isti de universitate tenentur quasi ex maleficio , cum de facto alterius teneantur , & ideo solutione unius alii liberantur. *l. 3. ff. de his , qui dejecer. vel effuder. l. 4. §. is quoque , ubi Bartol. ff. de actio & obligat.* Aliud igitur est in maleficio , aliud in quasi maleficio , in quo multa sunt specialia, *per tex. in d. §. is quoque & ibi glo.* Præterea istud † statutum quod 94 universitas teneatur capere malefactores sub certa pœna , non habet locum , neque intelligitur de clericis malefactoribus , & delinquentibus.

Hypolitus de Marsil. in rub. ff. de fidejuss. num. 118.

- 95 Et † si plures fecerint unum homicidium, vel aliud delictum, & universitas non cœpit eos, an teneatur pluribus; & tot pœnis, quod sunt malefactores, an una tantum; Dic quod tenetur unica duntaxat pœna; quia statutum quod loquitur indefinite æquipollet universali: & ideo illa verba statuti, *si non cœpit malefactores* resolvuntur, id est, si omnes malefactores non cœpit *Hypolitanus de Marsil. in l. si in rixa numer. 6. ff. ad l. Cor. de sicariis Bart. in l. 3. §. ult. ff. de publicanis* § in l. 17. n. 4. ff. ad l. Corn. de sicar. Bal. in l. 15. n. 4. C. de his qui acc. non poss. † Excusantur tamen universitates, nec incurrunt pœnam statuto compræhensam si non cœperunt malefactorem qui deliquit in confinio, seu locis limitrophis, ita ut statim transierit in aliud territorium, & non potuerit capi etiam summa diligentia adhibita. *Bald. in l. 1. §. occisorum n. 2. ff. ad S. C. Syllanian. eodem modo* † excusantur si maleficio sit factum clam vel de nocte; ita ut delinquens aufugerit *M. dec. 556. nu. 2. § 3. vol. 2. dec. 555. n. 1. vol. 2. dummodo nulla culpa possit universitati ascribi. Angelus in l. 4. n. 1. C. de naviculariis. l. 11.* Nunc superest ut pro complemento totius præsentis quartæ partis hujus tractatus nostri, scilicet de delictis, vel quasi delictis universitatum aliqua tractemus de statutis, quibus disponitur, universitates de delictis perpetratis, & damnis datis in earum territorio teneri, & obligatus esse de proprio refarcire ipsa damna; quæ materia est frequens, & quotidiana, & indies in foro, & palatiis versatur
- 98 & tractatur. Primò igitur sciendum est † hujusmodi

modi statutum non debere intelligi quando scitur à quo fuit illatum damnum, & est solvendo; quia tunc non debet quis gravari odio alterius, sed debet intelligi in duobus casibus, scilicet quando ignoratur à quo damnum fuit illatum, vel scitur, sed is qui damnum intulit non est solvendo. *Ozas. dec. 88. n. 31. Pap. fol. 136. n. 5. est q³ necessarium* ut constet verè de damno illato, & non per contumaciam. *Hypp. de Mar. in l. de unoquoq³ nu. 147. ff. de re judicata;* &† damnum seu interesse est probandum liquidè, nec sufficit juramentum⁹⁹ damnum passi; ubicunque enim non agitur directò contra dolosum, seu delinquentem, sed contra tertium, qui ex dolo, & delicto commissio per alium tenetur, juramentum non sufficit. *Cag. in l. unica. n. 126. 127. 128. C. de sent. qua pro eo quod interest. Bart. in l. 1. n. 2. ff. quando ex facto tutor. § in l. 7. n. 3. ff. de incendio, ruina naufragio fisor. in l. si quando n. 37. 38. 41. 42. § 58. C. unde vi. probato tamen liquidè damno, super quantitate, seu æstimatione damni, statuitur juramento damnum passi. Bart. in l. 9. n. ult. C. unde vi. § in l. divus Trajanus nu. 2. ff. de milit. testam. verè igitur, & concludenter debet probari de damni dato, aliàs statutum non habet locum. *Alex. consi. 47. nu. 1. § 2. vol. 6.* sed qualiter damnum datum probetur, vide *Gail. l. 2. pract. observ. obser. 94. per totam.* Et per hoc, statutum quo cavetur universitatem teneri de homicidio commissio in ejus territorio, non habet locum, nisi prius probetur homicidium fuisse commissum in territorio illius universitatis, quæ pro hoc convenitur; nec sufficit ad condemnationem, si aliquis occisus re-*

periat in ejus territorio, quia potuit esse occisus alibi, & portatum esse corpus ibidem, non probat hoc esse, quod ad hoc contingit abesse. *l. non hoc C. de probat. ita Castrens. in l. 5. §. docere autem debet. n. 4. ff. ne quis eum, qui in jus voca-*

¹⁰⁰ *tus.* Præterea, † hoc statutum intelligendum est, ut ita demum locum habeat, si aliqua culpa ipsi universitati possit ascribi, ratione damni dati in ejus territorio; secus si nulla culpa. Hinc fit, ut †

¹⁰¹ *communitas non teneatur de damno dato casu fortuito, puta de incendio. Hypp. de Marsil. in l. lege Cornelia. n. 118. ff. ad leg. Corn. de sicariis. nec de damno dato de nocte, vel occultè, vel in multitudine hominum, vel per vim hostium, cujus violentiæ universitas non poterat resistere. Bal. in l. 5. num. 10. C. de ep. & cler. Hypp. de Marsil. in d. l. lege Cornelia. n. 118. ff. ad l. Corn. de sicariis. Bal. in l. 1. §. occisorum. n. 2. ff. ad S. C. Syllanian O- zas. decis. dec. 138. n. 25. & ult. & dec. 88. num. 31. & 32. Narcus. dec. 555. num. 1. & 2. vol. 2. & dec. 556. num. 4. eo. vol. vel † si postquam u-*

¹⁰² *niversitas fuit condemnata propter damnum datum malefactor, & is; qui damnum dedit fuit captus, & inde furca suspensus nam universitas res manet liberata. Bal. consil. 203. l. 1. Bart. in l. 3. §. ult. & ibi in add. ff. de publ. Sed quid † si damnum*

¹⁰³ *datum sit in via, quæ est communis duarum universitatum? Certe utraque villa in solidum tenetur, sed per solutionem factam ab una, altera liberatur. Alex. in l. 5. §. 1. n. 7. ff. de legi. Cæterum,*

¹⁰⁴ † *quando universitas tenetur ad emendandum damnum datum in ejus territorio & pro solvenda æstimatione damni dati imponit collectam, nulli du-*

dubium est imponi debere per solidum, & libram, seu pro quantitate patrimonii, & non per capita, *Bar. in l. n. 5. ff. de incendio, ruina, naufragio*; & in solutione istius collectæ de jure communi non tenentur contribuere & concurrere minores mulieres, clerici, senes, infirmi & absentes *Borgni. dec. 68 n. 12. cum plurib. seqq.* istamen cui damnum datum est, si sit de eadem universitate, contribuet in solutione hujus collectæ. *Cast. in l. 107. §. si Titio ita legatum fuerit n. 2. 3. & 5. ff. de lega. 1. Bar. in l. 39. §. 1. n. 6. ff. de excus. tut. in 2. lect. fol. 97.* & uno de universitate solvente æstimationem damni dati, alii omnes deliberantur; cum de delicto alterius teneantur *l. ex malef. §. is quoq. ff. de actio. & obligat. Bar. in l. 7. n. 4. ff. de incendio ruina.* Et ex istis remaneat expedita ista quarta pars præsertis nostri tractatus.

TRACTATUS DE JURE UNIVERSITATUM,

Pars quinta, & ultima.

De successionibus, quæ tam ex testamento, quam ab intestato competunt, & debentur universitatibus.

CAPUT I. SUMMARIUM.

Universitates omnes collegiaque licita & approbata possunt ex ultimis voluntatibus hereditatem, fideicommissa & legata capere.

2. Ha-

2. *Hereditas, legatum, & fideicommissum, ne dum potest relinqui toti civitati, sed etiam uni parti civitatis.*
3. *Hereditas, legatum, & fideicommissum relictum uni parti civitatis, tanquam secta non valet.*
4. *Legatum factum civitati, vel alii universitati valet, siue consistat in commodopecuniario, siue sit relictum ad honorem vel ornatum ipsius universitatis.*
5. *Legatum factum parti civitatis, vel alterius universitatis, an possit peti per ipsam partem universitatis, seu ejus syndicum, an verò spectet ad totam universitatem petere hujusmodi legatum.*
6. *Ususfructus potest relinqui civitati, vel alteri universitati.*
7. *Universitas repræsentat personam viventem, & ideo est capax ususfructus.*
8. *Hereditas jacens repræsentat personam mortuam, & ob id ususfructum acquirere non potest.*
9. *Ususfructus relictus civitati, vel alteri universitati, quibus modis extinguatur.*
10. *Legatum annuum factum civitati, vel alicui alteri Universitati, an finiatur centum annis, sicut Legatum, ususfructus.*
11. *Legatum si sit factum alicui Reipublicæ ad certum usum, seu ad certam rem faciendam, an possit illa pecunia legata universitati expendi, & converti in alium usum.*
12. *Falcidia an possit detrahi de legatis reipublice relictis.*

13. Ha-

13. *Hereditas, legatum, vel fideicommissum relictum civibus alicujus civitatis indefinitè, an censeatur factum & relictum ipsi universitati, an verò singulis de universitate.*
14. *Indefinita aequipollet universali.*
15. *Civitas quid sit.*
16. *Civitas representatur per cives.*
17. *Hereditates & legata regulariter relinquuntur ob bene merita precedentia.*
18. *Utilitas publica praferenda est privatorum utilitati.*
19. *Hereditas, legatum, vel fideicommissum relictum particulariter quibusdam civibus, non censetur factum ipsi civitati, sed ipsis civibus, tanquam singulis.*
20. *Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum civibus expressis nominibus propriis ipsorum civium an, & quando censeatur relictum ipsis civibus, an vero ipsi civitati.*
21. *Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum civibus non censetur factum civitati, quando civitas est incapax, sed videtur factum ipsis civibus tanquam singulis.*
22. *Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum administratoribus alicujus civitatis, vel alterius universitatis an, & quando censeatur factum ipsi civitati, vel ipsis administratoribus tanquam singulis.*
23. *Legatum relictum omnibus hominibus alicujus civitatis an videatur factum singulis an verò ipsi civitati.*
42. *Servus universitatis haeres institutus, si antequàm adeat hereditatem manumittitur, vel alie-*

- 334 *Tractat. de Jure Universit.*
alienetur, an possit adire nihilominus hereditatem.
25. *Fideicommissum tam universale, quam particulare potest relinqui universitati.*
26. *Fideicommissum universale relictum universitati transit ipso jure in universitatem absque aliqua restitutione, verbali vel reali.*
27. *Fideicommissum tam universale, quàm particulare potest relinqui ab universitate.*
28. *Universitas aliud est, & quid separatum, & diversum à singulis de universitate.*
29. *Universitas fideicommisso gravata detrahit quartam Trebellianicam.*
30. *Universitas, si est in mora præstandi fideicommissum, vel legatum, tenetur ad usuras, à die mora.*
31. *Legatum vel fideicommissum si sit relictum reipublicæ, & hæres extiterit in mora præstandi ipsum legatum, vel fideicommissum, tenetur ad usuras à die mora.*
32. *Universitates non solum de jure civili possunt capere, & acquirere relicta ex testamento, & aliis ultimis voluntatibus, sed etiam de jure prætorio.*
33. *Bonorum possessio ex testamento dantaxat deferretur civitatibus, & aliis universitatibus,*
34. *Bona vacantia debentur fisco; & non civitati.*
35. *Universitas superiorum non recognoscens est Camera & princeps sui ipsius.*
36. *Bonorum possessio ab intestato competit universitati in bonis liberti ipsius universitatis ab intestato decedentis.*
37. *Universitas succedit proprio liberti ab intestato decedenti.* 38. Col-

38. Collegium an & quando succedat collegiato ab intestato decedenti.
39. Civitates non succedunt civibus ab intestato decedentibus.
40. Civitates aliaque respublicae superiorem recognoscentes, licet possint habere bona communia, fiscum tamen nec jura fiscalia habere possunt.
41. Collegium, vel ordo decurionum succedit decurioni ab intestato decedenti sine herede fisco excluso.
42. Collegium, seu ordo decurionum debet habere quartam in bonis decurionis, si extraneus ipsi decurioni succedat.
43. Collegia omnia licita, & approbata succedunt collegiatis ab intestato sine herede defunctis, excluso fisco.
44. Collegium, seu corpus alicujus magistratus succedit suis Officialibus ab intestato sine herede decedentibus, excluso fisco.
45. Collegium quibus in casibus non succedat collegiato ab intestato sine herede defuncto.
46. Universitates, collegia, aliaque corpora illicita non possunt, neque ex testamento, neque ab intestato succedere, & relicta capere.
47. Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum alicui collegio, ad hoc ut valeat necesse est probare ipsum collegium esse licitum & approbatum.
48. Collegium omne in dubio praesumitur illicitum, nisi licitum probetur.
49. Collegium omne in dubio censetur incapax hereditatis, legati, & fideicommissi.

50. Col-

- § 0. Collegium judaeorum non potest acquirere hereditatem, legatum, vel fideicommissum.
- § 1 Collegium judaeorum non est reprobatum ratione sectae.
- § 2. Legatum, hereditas, vel fideicommissum potest relinqui singulis, & particularibus personis de universitate, seu collegio illicito.
- § 3. Legatum factum singulis de collegio, non dicitur factum collegio.
- § 4. Legatum factum judaeo, an valeat.
- § 5. Legatum hereditas, vel fideicommissum relictum particularibus personis de universitate & collegio illicito quando non valeat.
- § 6. Legatum factum judaeis alicujus loci, vel omnibus alicujus collegii illiciti, non tamen ratione sectae, an censeatur relictum tanquam collegio, ut ita non valeat, an autem ut singulis, ut ita valeat.
- § 7. Actum debemus interpretari, ut potius valeat, quam pereat.
- § 8. Testator non censetur elegisse viam, per quam judicium suum impugnetur.
- § 9. Conjecturis est locus in incertis, non autem in claris & certis.

I UNIVERSITATES † omnes, collegiaque licita & approbata, ex ultimis voluntatibus posse, & hereditatem, fideicommissa, & legata capere certi, & indubitati juris est, ut constat ex l. 8. C. de hered. instit. l. 25. §. 2. ff. de acquir. hered. l. 1. C. de sacr. Eccles. l. si quis a filio §. si pariti ff. de lega. 1. l. si heres §. vicis ff. eo l. unica ff. de libertis municipib. & aliarum univ. l. cum enatus

rus l. 2. ff. de rebus dub. l. 1. §. si autem collegium
 ff. ad S. C. Trebell. l. 1. §. 2. C. de hered. instit. l. 3.
 C. ad S. C. Trebell. l. omnibus l. recusare §. item si
 municipes ff. eodem tit. ad S. C. Trebell. gloss. in l. 1.
 in verbo aliorum l. penult. ff. quod cuiusque uni-
 vers. nom. l. civitatib. l. si quid 117. ff. de lega. 1. l.
 ult. C. de sacros. Eccl. l. 3. in fine. C. de compensatio.
 l. municipibus ff. de conditio. & demonstrationibus
 l. 2. C. de administratione rerum publicarum lib.
 11. l. ult. in prin. ubi etiam glo. 1. C. de vend. reb.
 civit. lib. 11. neque relicta universitatibus ap-
 probatis viriantur, tanquam relicta incerti per-
 sonis, ut scriptum reliquit Bart. in l. 1. num. 2. &
 ibi etiam Cagnol. num. 20. 23. & 24. C. de sacros.
 Eccl. facit l. id quod pauperibus. C. eod. tit. civi-
 tatibus igitur castris, villis, aliisque universitati-
 bus licitis hæreditas, legata & fideicommissa
 relinqui possunt, † nec solum legatum factum
 totum civitati valet, sed etiam legatum factum ²
 uni parti civitatis. l. si quis à filio §. si parti ff. de
 leg. à primò. licet enim illa pars civitatis non re-
 præsentet totam civitatem, sed duntaxat totus
 populus, cui ideo legari potest, repræsentat tas-
 men saltem partem, quæ potest acquirere toti ci-
 vitati Cast. in d. §. si parti. n. 1. 2. & 3. & hoc pro-
 cedit, † nisi legatum sit factum uni parti civi-
 tatis, tanquam sectæ, quia tunc non valet, cum ³
 sit universitas illicita, & reprobata; quoniam
 per huiusmodi sectas in damnum reipublicæ con-
 tenditur, l. si quis ingenuam §. in civilibus ff. de
 captivis Barto. in d. §. si parti num. 2. † civitas ⁴
 itaque, vel alia quælibet universitas approbata
 petere potest legatum factum, siue consistat in

X

pe-

pecuniario commodo, sive sit relictum ad honorem vel ornatum ipsius universitatis, puta ad construendam, vel ornandam ecclesiam, ad alimenta pauperum, & hujusmodi generis; quibus casibus syndicus universitatis potest petere hæc legata, cum tendant, & pertineant ad honorem, ornatum, & ad decorem ipsius reipublicæ publicamque utilitatem concernant, & respiciant, *d. l. civitatib. ubi de hoc est tex. & ibi etiam Bar. numer. 1. cum seq. & in l. si quid 120. ff. eo. tit. de lega. ubi de hoc est tex. elegantissimus Bart. tract. de alimentis nn. 39.* Sed † an pars universitatis, seu ejus syndicus possit petere legatum factum ipsi parti universitatis, an verò spectet ad totam universitatem petere hujusmodi legatum? *Bart. in d. l. si quis à filio §. si parti.* tenet posse partem ipsius reipub. cui factum est legatum petere ipsum legatum, seu ejus syndicum. Sed Cynus *in d. §. si parti*, tenet contrarium, scilicet totam communitatem, seu ipsius syndicum petere debet, licet id quod legatum est parti civitatis debeat expendi in ornatum, honorem, & decorem illius partis civitatis cui relictum est. Alex. media distinctione, conciliat has opiniones. *in d. §. si parti* aut, inquit, simpliciter relinquitur ad ornatum partis civitatis, & tunc procedit opinio Cygni aut relinquitur certæ & determinatæ parti civitatis & tunc procedit opinio Bart. quia ille, cui legitur, & non alius ad legatum agere potest Præterea † legatum ususfructus, factum civitatibus, castris, villis, vicis, & aliis universitatibus, licitis
 6
 7 valet & subsistit; † universitas enim repræsentat personam viventem; & ideo est capax ususfruct.

Bar.

*Barto in l. 26. num. 5. ff. de stipulat. servorum la-
son. in l. 1. §. municipales. num. 9. ff. de acq. poss. † secus* 8
in jacente hæreditate, quæ repræsentat personam
mortuam. l. mortuo ff. de fidejuss. & ob id usum-
fructum acquirere non potest. Alexan. in d. §.
municipes num. 5. valet igitur legatum ususfruct.
factum alicui universitati, quia potest extingui
l. Mavius §. fin. ff. de legatis 2. Et ibi etiam Bart.
Et in l. 8. ff. de annuis legatis, ubi † ususfructus 9
legatus civitati extinguitur si civitas patiatur
aratum, vel si homines inde discedant animo
deferendi civitatem, & sic per non usum l. si usufr-
fruct. ff. quibus mod. usufru. amitt. l. si usufr. mu-
nicipibus ubi etiam Bart. ff. de usufructu. legato
Nec solum ususfructus relictus civitati extingui-
tur, & finitur modo supradicto, sed spatio cen-
tum annorum: periculum enim esse videbatur
ne hujusmodi ususfructus civitati legatus per-
petuus fieret, quia neque morte, neque facile
capitis diminutione periturus est, qua ratione
proprietas inutilis esset futura, semper absce-
dente usufructu: ideo sancitum est usum-
fructum civitati, vel alteri universitati lega-
tum finiri centum annorum spatio, quia is finis
vitæ longævi hominis est l. an usufr. § 6. ff. de usu-
fructu Bart. in l. 26. numer. 5. ff. de stipulat. ser-
vorum Castrens. in l. 68. §. ultim. ff. de lega 2. Sed 10
an idem sic in † legato annuo facto reipublicæ,
ut & ipsum sicut legatum ususfructus finiatur
centum annis Bart. in d. l. usufructus mu-
nicipibus ff. de usufructu. legato. allegat, & addu-
cit opinionem aliquorum qui tenent non es-
se idem, sed diversum inter usufructum le-

gatum , & annuum legatum per l. *annua l. annua in fine l. antepenult. ff. de annuis. legat.* concludit tamen idem esse in legato annuo , quod in legato ususfructus , ut utrumque finiatur spatio centum annorum , si civitas , vel alteri universitati relictum sit : nam legatum annuum & legatum ususfructus æquiparantur , & est similitudo , nisi in his , in quibus expressa dissimilitudo appareat l. *in singulos* & ff. *de annuis legatis.* & hæc opinio probatur in l. *penult. cum gloss. ff. d. titu. de annuis legatis.* ubi dicitur , legatum annuum , seu continens perpetuam præstationem , relictum civitati extinguit centum annorum spatio , idem dicit glo. in l. *si ususfructus. municipibus ff. de usufruct. lega* ; ergo idem erit in usufructu legato civitati , & annuo legato eidem civitati facto , neque obstant dictæ leges in contrarium allegatæ , quæ dicunt perpetuò legatum annum deberi , quia illud verbum perpetuò intelligitur , & satis verificatur in spatio annorum centum , quod est longissimum vitæ tempus l. *fini C. de sacros. Eccles.* jura namque civitatum & aliarum universitatum præsumuntur esse centum annorum , sicut vita hominis longævi ; & hæc est communis opinio ‘ ut dicit Alex. con. 60. per tot. vol. 1. Sed quid † si legatum factum est alicui reipublicæ ad certum usum , seu ad certam rem faciendam , an possit illa pecunia legata universitati expendi , & converti in alium usum ; Circa hanc quæstionem sic potest distingui ; quandoque pecunia civitati , vel alii universitati relinquitur , ut fiat aliquod opus , quod fieri non licet : & tunc potest converti in alium usum auctori-

auctoritate superioris, causa cognita vocatis his,
 quorum interest. *l. legatum ff. de usufr. legato*
l. 5. § 6. ff. de admin. rerum ad civit. pertin. l. 13. §
ibi etiam gloss. in verbo, non debere ff. de pollicita-
tio. Si vero potest illud opus, ad quod est desti-
 nata pecunia legata, licetè fieri; tunc, aut pecunia
 ad hoc relicta sufficit, & non potest converti ad
 alium usum, nisi auctoritate Principis. *l. 1. § 5.*
in prin. ff. de administratione rerum ad civit. perti.
 aut non sufficit, & tunc potest converti in alium
 usum, etiam sine auctoritate Principis, *d. l. 5. in*
fin. ubi etiam Bartol. § l. ult. ff. de oper. publicis.
 De qua materia, vide Castrensem *in rubrica ff. ad*
l. Juliam. pecul. n. 2. ubi dicit regulariter pecuni-
 am legatam reipublicæ ad certum usum & ad
 certam rem faciendam, non posse converti in
 alium usum, nisi cum auctoritate & mandato
 Principis. Fallit in tribus casibus in quibus suffi-
 cit solus consensus illius universitatis, cui lega-
 tum factum est. Primus, si usus ad quem pe-
 cunia reipublicæ legata destinabatur erat vel il-
 licitus vel impossibilis *d. l. legatum ff. de usufr. le-*
gato. Secundus, si ad illum usum non sufficebat
d. l. 1. § 5. ff. de administratione rerum ad civit.
pertin. Tertius, casus est, si magis expediebat
 reip. in alium usum converti. *l. fina. ff. de oper pub-*
licis. l. 13. ff. de pollicitationibus. Sed † an de hujus-
 modi legatis reipublicæ relictis detrahi possit Fal-
 cidia? Certe sic *text. est in l. 1. §. ad municipium,*
§ ibi etiam Alex. numer. 1. ff. ad ad leg. Falcidiam
l. 2. §. ult. ff. eod. l. 5. ff. de administratione rerum
ad civit. pertin. glo. in rubrica C. de jure reipubli-
cæ lib. 11. Sed qualiter detrahatur falcidia de hu-

- iusmodi legatis, vide Castren. in l. 3. §. 1. ff. eod. tit. ad l. Falcidiam. Sed hic circa hanc materiam
- 13 quærunt Doctores nostri, † nunquid hæreditas, legatum vel fideicommissum relictum civibus alicujus civitatis, cùm indefinita æquipolleat universali, an omnibus civibus, censeatur factum, & relictum universitati an verò singulis de universitate; hanc quæstionem decidit *tex. in l. 2. ff. de reb. dub.* cujus verba hæc sunt civibus civitatis legatum, vel fideicommissum datum, civitati relictum videtur,
- 15 Ripa in l. si se non obtulit n. 25. ff. de re judicata † Civitas enim nihil aliud est, nisi civium collectio, ceu unio; unde cives à civitatibus denominantur, & ideò legatum civibus & municipibus factum, censeatur factum civitati, & universitati; alii dicunt hoc esse, quia tale legatum non esset alicujus utilitatis, si inter omnes cives divideretur; quod tamen non est universaliter verum, si fieret parvæ universitati; vel licet magni fieret, legatum foret amplum, & si hoc diceretur, & hæc ratio admitteretur, esset contra l. si quid l. civitatibus ff. de leg. 1. vel potest dici, ideo legatum factum civibus alicujus civitatis, censeari factum
- 16 civitati quia † per cives, civitas repræsentatur. l. Lucius §. civibus ff. de lega. 2. vel alia ratio potest adduci; quia cum † legata, & hæreditates relinquantur regulariter ob benemerita præcedentia l. nec abjecit ff. pro socio. Ideo legatum potius censeatur factum civitati; in quam cadere possunt merita præcedentia, quæ in omnibus particularibus civibus considerari non possunt maximè qui in dubio favendum est reipublicæ
- 18 † cujus utilitas, privatorum utilitati est præferenda

da l. de pupillo §. si quis vivos, & ibi etiam glo. in
 ver. securitatis ff. de oper. novi nunciat. l. un. circa
 fin. C. de caducis tollen. Auth. de non alien. §. quia
 verò verisim. est. vers. oportet enim. l. 1. & ibi DD.
 ff. solu. matrimon. Hæc autem conclusio, lega-
 tum scilicet factum civibus alicujus civitatis
 censeretur factum ipsi civitati, limitatur multis mo-
 dis. Primò, ut procedat quando indefinitè civi-
 bus est factum, secus † si particulariter quibus-
 19 dam civibus; quia hoc casu per illos cives parti-
 culares non repræsentatur civitas, & sic non vi-
 detur factum ipsi civitati, sed ipsis tanquam sin-
 gulis. Secundò limitatur, † quando factum esset
 20 legatum expressis nominibus propriis ipsorum ci-
 vium quibus factum est legatum, nisi adjectum
 etiam esset nomen appellativum, quia tunc il-
 lud attendi deberet; & hoc quando testator le-
 gans non habuisset notas personas; secus si ha-
 buisset notas, quia tunc servaretur distinctio.
 l. si communis servus ff. de stipulat. servorum.
 Tercio limitatur, ut procedat quando jure po-
 test relinqui legatum universitati, secus si non
 posset relinqui; hoc enim casu † legatum factum
 21 civibus, non censetur factum civitati incapaci,
 sed ipsis civibus tanquam singuli. Barthol. So-
 cinus in d. l. 2. num. 8. ff. de rebus dubiis, & ibi-
 dem Castren. num. 2. idem Castren. in l. 97. num.
 ult. ff. de condit. & demonstr. de qua re paulò in-
 frà latius dicemus. Sed quid † si legatum factum
 22 sit administratoribus civitatis, vel alterius uni-
 versitatis, an censeatur factum civitati vel ipsis
 administratoribus tanquam singulis? Certe di-
 cendum est censeretur factum ipsi universitati d. l.

2. ff. de reb. dub. secundum alium intellectum ita tenet ibi Bar. num. 1. & etiam Castr. n. 1. quæ conclusio limitatur multis modis. Primò, ut non procedat si legatum fuisset factum ob benemerita habita ab administratoribus, vel ratione consanguinitatis, vel amicitie. Secundò limitatur, nisi legatum fiat hujusmodi administratoribus, expressis eorum propriis nominibus. Tertiò limitatur: quando legatum est factum non omnibus administratoribus, sed quibusdam duntaxat ratio est, quia cum penes illos particulares administratores non sit tota administratio & in solidum, non censetur illis ut administratoribus factum legatum. Quartò & ultimò limitatur, nisi ex qualitate & quantitate relegatæ aliud sit præsumendum. Bar. Soc. in d. l. 2. numer. 7. Quid verò

- 23 † testator dixit, relinquo omnibus hominibus de civitate Taurini, an videatur legatum factum singulis; an verò ipsi civitati certe videtur factum singulis l. 1. in fin. ff. de coll. illicitis Nec obstant l. 2. l. cum senatus ff. de reb. dub. quia illæ leges procedunt, quando relinquitur legatum, hæreditas vel fideicommissum per aliquod nomen designans universitatem, ut est quando legatum fit civibus quia istud verbum significat universitatem Alex. in omnibus n. ult. ff. ad S. C. Treb. Bart. Socin. in d. l. 2. n. 2. ff. de reb. dub. Universitas igitur approbata potest & hæreditatem, & legata ex ultimis voluntatibus capere. Sed quid † si servus ipsius universitatis sit hæres institutus, & antequam adeat hæreditatem, manumittatur, vel alienetur; an possit adire nihilominus hæreditatem? vide Jasonem in l. 25. §. servus municipium ff. de acq. her. Nec
so-

solum † communitates possunt capere hæredi-²⁵
tates & legata , sed etiam fideicommissa & uni-
versalia , & particularia , omniaque jura transe-
unt in universitatem , per restitutionem ; quæ
jura exercentur per actorem , seu syndicum ipsi-
us universitatis. *l. omnibus ubi etiam Bar. Castr.*
Et Alex.n. 1. ff. ad S. C. Treb. quinimo , † fidei-²⁶
commissum universale relictum universitati tran-
sit ipso jure in universitatem & rempublicam ,
absque aliqua restitutione verbali seu reali. *¶ as in*
l. ult. n. 8. cum seq. C. de sacr. Eccl. Nec solum ipsi
reipublicæ potest relinqui fideicommissum , sed
etiam † ab ipsa universitate potest relinqui fidei-²⁷
commissum particulare & universale : nam res-
publica potest gravari per fideicommissum de
restituenda hæreditate alteri , vel ejus parte , vel
certa & particulari re ejusdem hæreditatis , & hoc²⁸
procedit , sive gravata sit restituere extraneis per-
sonis id est ; quæ non sunt de ipsamet universita-
te , sive uni , vel pluribus singularibus personis ;
vel etiam omnibus de ipsamet universitate , aliud
enim est universitas , & aliud singuli de universi-
tate. *l. 1. §. si autem collegium ff. ad S. C. Trebell. ubi*
etiam Bartho. Socinus num. 1. Ripa ibid. num. 1.
Et ult. Alex. num. 1. ¶ as. n. 1. Et 2. quo casu † u-²⁹
niversitas gravata poterit detrahere quartam
Trebellianicam *l. omnibus cum glo. l. recusare §.*
item si municipes ff. ad S. C. Trebell. gloss. in ru-
*brica C. de jure reipubl. lib. 11. & † si ipsa res-*³⁰
publica extiterit in mora præstandi fideicommis-
sum , vel legatum , tenetur ad usuras à die moræ ,
quas repetet ab administratoribus , qui post sen-
tentiam judicatum solvere supersederunt. l. 80. §.

- 31 2. ff. de lega 2. quemadmodum etiam † si relictum est legatum ; vel fideicommissum reipublicæ , & hæres sit in mora ad solvendum ipsum legatum & fideicommissum , tenetur reipublicæ adulas *l. 17. §. fina. ff. de usuris l. 5. ff. de oper. publicis*. Nec solum † universitates de jure civili possunt capere , & acquirere ex testamento & aliis ultimis voluntatibus relicta , sed etiam
- 33 de jure prætorio nam † bonorum possessio , ex testamento duntaxat deferretur civitatibus , & aliis universitatibus. *l. 3. §. à municipibus. ff. de bonorum possessio*. quia quando † bona sunt vacantia debentur fisco & non civitati *l. 1. C. de bonis vac. lib. 10.* ubi , quando quis decedit intestatus , sine legitimo hærede , ejus bona tanquam vacantia fisco , & non civitatibus deferuntur , non obstante quolibet privilegio civitatibus concessio. *Bart. in l. 2. n. 2. ff. de jure fisci § in d. l. 1. n. 1. 2. § 7. C. de bonis vacan. lib. 10. § ibi etiam Angel. num. 1. § 5.* & hoc est verum in civitatibus aliisque universitatibus , quæ Principem &
- 35 superiorem recognoscunt , sed † si universitas superiorem non recognoscit , tunc est ipsa Camera , & Princeps sui ipsius , *l. apud hostes ff. de captivis* & sic bona vacantia eidem quærentur. Quod autem supra dictum est , civitates , municipia & alias universitates non posse habere bonorum possessionem nisi ex testamento , est verum , nisi
- 36 habeant † libertum , cujus hæreditas ab intestato ipsis universitatibus potest quæri *Bart. in l. 3. §. à municipibus. numer. 2. ff. de bonorum possess. vide totum titulum ff. de manumiss. qua servis ad univers. pert. l. unica ff. de libertis mixticipum*

cipum, & *aliarum univers.* universitas igitur non tantum de jure civili, sed etiam de jure prætorio, tam ex testamento, quam etiam ab intestato succedit, ut quando libertus univ. ab intestato decidit nullis libertis relictis; ipsi ab † intestato defuncto universitas succedit. *l. 3. §. si municipales. ff. de suis & legit. heres d. l. unica ff. de libertis municipum. l. 1. & 2. ff. de manumiss. qua servis ad univer. pertin.* Præterea, sunt alij casus, in quibus universitates, & collegia approbata succedunt ab intestato; † collegium enim succedit collegiato decedenti ab intestato sine alio hærede, excluso fisco: diversum tamen est in civitate, municipio, aut alia communitate, † quæ non succedit suis civibus ab intestato. *l. 3. §. a municipibus. ff. de bonorum possess. l. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. & ibi etiam glo. in ver. legitimo, glo. ult. in fine in l. unica C. si liberal. Imper. socius lib. 10. Bald. in l. 1. C. de hered. decurionum Peregrinus in tract. de jure fisci lib. 4. tit. 3. numer. 1. †* civitates enim, aliæque respublicæ superiorem recognoscentes, quamvis possint habere bona communia, fiscum tamen nec jura fiscalia habere possunt, & per consequens non succedunt in bonis vacantibus cum hoc sit de regalibus. *Peregrinus in loco supra allegato numer. 19. & 20.* Similiter videmus † decurionum hæreditatem ab intestato decedentium sine alio hærede, non deferri civitati, neque fisco, sed curiæ, ordini, & collegio ipsorum decurionum, ut constat ex toto tit. *C. de hered. decur. gloss. in d. l. 1. in ver. legitimo C. de bonis vacan. lib. 10. gloss. ult. in fine. in d. l. unica C. si liberal. Imper. socius lib. 10. Pere-*

grinus in loco supra citato num. 12. Bart. in l. 2. num. 2. ff. de jure fisci & in l. 1. C. de hered. decur. gloss. in d. l. 2. in verbo; reipublica. ff. de jure fisci;

42 & † si extraneus succedat alicui decurioni debet ipsa curia, seu ordo decurionum habere quartam in bonis & facultatibus ipsius decurionis *tex. est in l. 1. 2. & 3. ibi etiam Bart. in pr. C. quando & quibus quartapars. lib. 10. & ibidem*

43 *etiam Bal. tex. est in l. ult. C. de his † qui spon. pub. mun. sube. lib. 18.* Præterea omnia collegia alicujus artis approbata vel à jure communi, vel à principe succedunt collegiato ab intestato defuncto sine alio hærede, excluso fisco. *toto tit. C. de hered. decur.* adeò ut si mercator sine hærede decesserit collegium mercatorum in quo defunctus versabatur, & cui erat ascriptus ei succedit, excluso fisco, scilicet in bonis quæ habebat ibi, non tamen in aliis bonis, quæ habebat in aliis locis. *arg. l. Divus Commodus. ff. de jure fisci Bald. in l. 2. in fine C. de constit. pecun.* Simi-

44 liter etiam † corpus alicujus magistratus suis succedit officialibus ab intestato sine alio hærede decedentibus excluso fisco. *l. fina C. de appa-*

45 *rit. præf. præto. lib. 1. 2.* † præterquàm in liberalitate imperiali, in qua antè collegium artis, vel quodcunque aliud corpus præfertur, & succedit collega, seu socius, qui in eadem liberalitate. post parentes defuncti socii, & conjugem, vocatur immediatè, fisco excluso. *l. 1. C. si Imper. liberalit. socius sine hærede decesserit. lib. 10. gloss. in l. 1. in ver. legitimo. C. de bonis vacant. lib. 10. Benedictus in repet. cap. Raynutius fol. 126. n. 815. & 816. Peregrinus in tract. de jure fisci. lib. 4. tit.*

3. per

3. *per totum.* Vidimus hæcenus universitates licitas & approbatas posse hereditatem, legata & fideicommissa capere, & ex testamento, & ab intestato, & de jure civili, & de jure prætorio jus succedendi habere, & eis competere. Nunc aliqua de aliis collegiis illicitis, & reprobatis circa hanc successionis materiam dicamus. Regula igitur juris est certissima, † universitates col-⁴⁶legia, aliaque corpora illicita, & quibus coire non licet, non posse neque hæreditatem, neque legata, vel fideicommissa capere; nec ab intestato succedere *l. 8. C. de hæred. instit. l. cum senatus ff. de rebus dub.* & ideò legatum factum arti, seu collegio mercatorum, vel calligariorum non valet; quia talia collegia exceptis quibusdam, sunt reprobata *l. 1. ff. quod cujusque univer. nom.* unde non potest eis legatum relinqui; sed si talia collegia essent approbata per Principem vel à superiore, vel à Civitate quæ superiorem non recognoscit, tunc non potest eis legari. *Bart. in d. l. cum senatus. num. ult.* † ut ergo legatum fa-⁴⁷ctum collegio valeat, necesse est probare esse inter collegia licita & approbata, cum † in dubio⁴⁸ omne collegium præsumatur illicitum, nisi licitum probetur; & per hoc † omne collegium cen-⁴⁹setur incapax hæreditatis, legati, & fideicommissi. *Jas. in d. l. 8. C. de hæred. instit. Barto. Socinus in d. l. cum senatus, num. 1. ff. de rebus dub.* Hinc fit ut † collegio Judæorum non possit relinqui hære-⁵⁰ditas, legatum, vel fideicommissum. *tex. est, & ibi etiam Barto. l. 1. C. de judais. & in repetit. l. 1. n. 3. C. de sacros. Eccle.* † licet hujusmodi collegi-⁵¹um non sit reprobatum ratione sectæ. *glo. in d. l. 1. C. de*

C. de judæis. Licet enim universitas, vel collegium, illicitum non possit aliquid tam ex testamento quam ab intestato capere, & acquirere † cuilibet tamen de illo collegio illicito particulariter potest in ultimis voluntatibus aliquid relinqui *Barto. in reper. d. l. 1. n. 2. § 3.* quia † legatum factum singulis de collegio, non dicitur factum collegio. *l. 1. §. si autem collegium ff. ad S. C. Trebell. l. sed si hac §. qui manumittitur. ff. de in ius vocando,* & ideo † cuilibet judæo potest legari *l. spadonem §. jam autem § judæi ff. de excusat. tutorem glo. in d. l. 1. C. de judæis Barto. in l. cum senatus numer. 2. ff. de rebus dub.* Nec obstat *l. 4. C. de hered.* ubi quemadmodum non potest aliquid in ultimis voluntatibus relinqui collegio hæreticorum, ita etiam nec singulis de ipso collegio, quia respondetur, quod supra dictum est, singulos de collegio illicito posse hæreditatem, legata, & fideicommissa capere, intelligendum est de collegio illicito ratione sectæ. † Si enim ratione sectæ collegium esset reprobatum, ut collegium hæreticorum tunc nec singulis de collegio potest aliquid relinqui *d. l. 4. C. de heret.* secus quando collegium non est reprobatum ratione sectæ; prout est collegium judæorum *d. §. jam autem § judæi l. generaliter. in fine ff. de decurio. l. circumcidere ff. ad l. Corn. de sicariis.* vel quando collegium est reprobatum ex eo solo quod non reperitur expressè à jure communi vel à Principe approbatum, quia tunc, licet hujusmodi collegiis nil possit relinqui, singulis tamen de ipsis collegiis licitè potest hæreditas, & legata & fideis

& fideicommissa relinqui , & ita procedit *d.l. cum senatus ubi Bart. & Castren. hoc declarant. num. 1. ff. de reb. dub.* & si dicatur hodie collegium judæorum videri reprobaturum ratione sectæ, & per consequens singulis de ipso collegio judæorum relinqui nihil posse , *per l. finalem C. de judæis.* Ubi , ab omni officio & administratione removentur judæi , & ideò videtur extendi ad istum casum regula *d.l. 4. C. de heret.* ad hoc respondet Salycerus *in d. l. 1. C. de sacrosan. Eccl.* si collegium est reprobaturum perpetuò , & secundum omne , prout est collegium hæreticorum; tunc procedit. *d.l. 4. C. de heret.* si autem non perpetuò & secundum omnes collegium est reprobaturum , prout est collegium judæorum , qui judæi habuerunt legem à Deo , tunc licet hujusmodi collegio nihil possit relinqui , singulis tamen judæis potest relinqui. Sed an hoc procedat , & locum habeat de jure canonico , ut scilicet singulis judæis possit & hæreditas , legatum , vel fideicommissum relinqui : vide Barth. Socinum *in d. l. cum senatus num. 3.* Sed quid si legatum 56 fuit factum judæis alicujus loci ? puta istius civitatis Taurini , vel omnibus alicujus collegii illiciti , non tamen ratione sectæ , utrum videatur , ut collegio relinqui , ut ita non valeat ; an autem ut singulis , ut ita valeat ? Certè videtur factum tanquam singulis ; quia in dubio † actum inter- 57 pretari debemus ut potius valeat , quàm non valeat. *l. quoties ff. de reb. dubiis.* maximè ne contra legem actus factus esse videatur. *arg. l. meritò ff. pro socio.* & † ne videatur testator viam elegisse , 58 per quam judicium suum impugnetur. *l. si miles,*
quæ

qui destinaverat ff. de milit. testam. & quia testator censetur velle, ut actus valeat, eo modo quo potest valere. Supradicta autem procedunt quando sunt verba, quæ multipliciter possunt intelligi; secus si, de proprietate sermonis, & verborum ostenderetur, & constaret actum factum esse contra legem; nam † in incertis, & non certis, & claris locus est conjecturis. *l. continuus §. cum ita ff. de verb. obl. Bart. in d. l. cum senatus. num. 3. Barth. Socinus ibidem num. 4. cum sequentibus.* Et ex istis sit expedita hæc quinta, & ultima pars hujus nostri tractatus Beatissima, ac piissima semper Virgine, & Matre MARIA ausum nostrum benè juvante, Deoque optimo maximo cogitationes præparante, & perficiente, qui bonorum omnium largitor est,
& universorum DEUS
in sæcula.

•
F I N I S.

INDEX

I N D E X

M A T E R I A R U M,

Quæ in hoc tractatu continentur.

A.

Asens potest à qualibet persona, etiam extranea defendi, dummodo caveat de iudicato solvendo. par. 2. cap. 1. num. 8.

Accessorium sequitur naturam sui principalis par. 3. cap. 13. num. 6.

Accessorium non influit in principale. ibi. nu. 22.

Accusatores, seu denunciatores an, & quando teneantur probare ea, quæ denuntiant. par. 4. cap. 1. num. 57.

Actio, & passio non possunt stare in eodem subjecto. par. 1. cap. 1. n. 7.

Actio de dolo cum alia non concurrat. par. 3. cap. 4. num. 16.

Actio redhibitoria habet locum in venditionibus rerum civitatis ead. par. 3. cap. 5. n. 24.

Actio redhibitoria habet locum tam in rebus immobilibus, quàm in rebus se moventibus. ib. n. 25.

Actio ex pacto nudo non oritur. ead. par. 3. ca. 6. n. 11.

Actor constituitur ab universitate, ad lites tantum. par. 2. cap. 1. n. 27.

Actor constituitur ab universitate ad unam causam dumtaxat, & sic habet tantum speciale mandatum, ibid. n. 29.

Acto non solum potest constitui ab ipsa universitate, sed etiam ab antianis, prioribus, seu consulis ipsius universitatis. ib. n. 31.

Z

Actor

I N D E X

- Actor constituitur à tutore vel curatore. ibi. n. 32.*
- Actor quando constituitur non ab ipsa universitate, sed ab ejus administ. requiritur decretum judicis. ibi. n. 34.*
- Actor constituitur ab universitate ad lites presentes tantum, & non ad futuras. ibi. n. 36.*
- Actor quare non possit dari nisi ad lites presentes, syndicus autem ad presentes, & futuras. ibi. n. 37.*
- Actori ab universitate constituto, seu syndico non datur actio judicati, nec similiter contra eum. ibi. n. 57.*
- Actus aliqui an fiant ab universitate, seu ab hominibus ut universis, an verò à pluribus ut à singulis maxima est differentia. par. 1. cap. 1. n. 11.*
- Actis omnes nostros facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur. ead. par. 1. cap. 3. n. 101.*
- Actus sequens presumitur factus in executionem tractatus precedentis. par. 3. cap. 4. n. 20.*
- Actum debemus interpretari ut potius valeat, quàm pereat. par. 5. cap. 1. n. 57.*
- Administratores publici in duplici sunt differentia, aut enim sunt administratores bonorum, aut justitie. par. 1. cap. 3. n. 3.*
- Administratores publici possunt debitum usurarium remittere. ibi. n. 117.*
- Administratores publici quando plures sunt constituti, quilibet eorum tenetur in solidum, & alter pro altero. ibi. n. 119.*
- Administratores publici an habeant beneficium divisionis & ordinis. ibi. n. 120.*
- Administratores publici qualiter propter negligentiam puniantur, & ad quid teneantur. ibi. n. 121.*
- Administrator legitimus pro universitate quis dicatur. par. 3. cap. 3. n. 14.*
- Ad-*

M A T E R I A R U M.

- Administrator universitatis an , & quando possit alienare bona publica.n. 16.*
- Administratores , seu syndici si plures sint ab universitate constituti, an unus solus possit obligare bona universitatis.ib. n. 17.*
- Administratores & syndici publici , in dubio officium,& administrationem in solidum habere dicuntur.ib.n. 18.*
- Administrator universitatis non habens speciale mandatum, sed simplicem duntaxat administrationem, si pecuniam mutuam accepit, nec conversata est in utilitatem reipublica, qua actione teneatur, & possit conveniri.ead.par. 3.cap. 4.n. 14.*
- Administrator publicus , si pecuniam publicam minus idoneo crediderit , qualiter teneatur. ead. par. 3. cap. 6. n. 25. • • •*
- Administratores publici tenentur reipublica , si locaverint publicas res nulla exacta cautione à conductoribus.ead.par. 3. cap. 7. n. 4.*
- Administratores publici locantes publicas res , an finito officio, seu administratione teneantur de evictione.ib. n. 12.*
- Administratores universitatis dicuntur habere legitimam administrationem.ead.par. 3. cap. 11. n. 3.*
- Administratores omnes regulariter tenentur conficere librum rationum & in eo data & accepta scribere, finitaque administratione rationem administrationis reddere cum reliquatus restitutione. ead. par. 3. cap. ult. n. 1.*
- Administratores publici possunt compelli per superiorem ad reddendum rationem eorum administrationis, & ad exhibendos libros rationum, & impensarum, ib. n. 14.*

I N D E X

- Administratores publici an , & quando presuman-
tur locupletati ex publica administratione , &
quando non. ib. n. 16.*
- Administratores publici non exhibentes librū ratio-
num an, & quando, & qualiter teneantur. ib. n. 18.*
- Administratores publici , si dicant libros rationum
non habere, vel amisisse, an eis credatur. ib. n. 20.*
- Administratores publici tenentur prestare fidei-
jutores reipublice de rectè administrando. ib. n. 24.*
- Administratores publici ad quid teneantur reipub-
lica. ib. n. 30.*
- Administrator publicus electus ab universitate an
possit ab hujusmodi nominatione, & electione ap-
pellare. ibid. n. 31.*
- Administratores & officiales publici tenentur erga
republicam de negligentia. ib. n. 32.*
- Administratores publici differentes solutionem pub-
lici debiti ad quid teneantur. ib. n. 33.*
- Administratores publici, si publicam pecuniam mu-
tuo alicui minus idoneo dederint, an , quando &
qualiter teneantur, & quando liberentur. ib. n. 34.*
- Administratores publici negligentes in exigendis
publicis debitoribus an , & quando teneantur si
nomina debitorum facta sint deteriora. ib. n. 35.*
- Administratores publici qualiter propter negligen-
tiam puniantur. ib. n. 36.*
- Administratores publici tenentur de dolo. ib. n. 37.*
- Administratores & officiales publici retinentes , &
usurpantes pecuniam publicam qualiter tenean-
tur, & puniantur. ib. n. 38.*
- Administratores publici, si quid dolo malo in admi-
nistratione gesserint, puniuntur in quadruplum.
ib. n. 39.*

Ad-

M A T E R I A R U M.

Administratores publici si plures sint, & delinquant in officio, & administratione, an pluribus pœnis, an vero una duntaxat teneantur, ib. n. 40.

Administratores publici, si aliquid de facto, & injustè exigant ab aliqua particulari persona, & indebitè exactum pervenerit ad ipsam universitatem, seu ejus Thesaurarium, qualiter consulatur ei, à quo indebitè exactum est. ib. n. 41.

Administratores publici tenentur de lata culpa, & levi, non autem de levissima culpa, vel casu fortuito, vel vitio naturali. ibi. n. 42.

Administratores publici an teneantur si nomina debitorum sint facta deteriora. ibi. n. 43.

Administratores publici quando censeantur liberati à dolo lata, & levi culpa & à præstatione damnorum & interesse ibid. n. 46.

Administratores publici, quando plures reperiuntur an unus teneatur pro aliis. ibi. n. 47.

Administratores publici an, & quando teneantur pro officialibus nominatis. ib. n. 48.

Ædificans in solo publico debet solvere debitam pensionem pro ædificio si hoc expediat reipublicæ; aliàs ipsum solum cum ædificio vindicatur per ipsam rempublicam part. 3. cap. 1. n. 2.

Ædificia non reficiuntur vento, sed cum magno Alienatio rerum publicarum, ad hoc, ut valida sit, qua requirantur. ead. par. cap. 5. & 4.

sumptu, & opera ead. par. 3. cap. 4. n. 19.

Alienatio rerum publicarum ad hoc, ut valida sit, debet conservari forma à consuetudine introducta. ibid. n. 6.

Alienatio rerum universitatis ad hoc ut sit valida, requiritur ultra decretum curiæ, judicis etiam decretum ibid. n. 7.

Z 3

Alien-

I N D E X

- Alienatio rerum publicarum, ad hoc, ut sit valida, emptor tenetur probare pretium versum fuisse in utilitatem reipublica ibid. n. 8.*
- Alienatio rerum publicarum ad hoc ut valida sit, debet precedere subhastatio. ibi. n. 9.*
- Alienatio bonorum mobilium civitatis, vel alterius universitatis, quas solemnitates requirat. ib. n. 10.*
- Alienatio bonorum mobilium pupilli, an requirat decretum iudicis. n. 11.*
- Alienatio rerum publicarum facta Tyranno potest revocari, quasi facta iusto metu ibi. n. 19.*
- Alienatio rerum publicarum non venit in mandato universitatis, quantumcunque generali. ibi. n. 21.*
- Alienatio rerum publicarum, facta servatis solemnitatibus requisitis, non potest retractari, licet alius offerat meliorem conditionem. ibid. n. 23.*
- Alienatio rerum publicarum non potest fieri; nisi servatis solemnitatibus à lege introductis. ead. par. 3. cap. 17. n. 6.*
- Alienatio bonorum pupilli, & minoris regulariter est prohibita. ibid. nu. 8.*
- Alienatio bonorum dotalium regulariter est prohibita. ibid. n. 10.*
- Appellationis beneficium regulariter nemini denegatur ead. par. 3. cap. 6. nu. 9.*
- Argumentum de contractibus ad delicta, & è contrà validum est in jure. par. 4. cap. 1. n. 6.*

B.

- B**eneficium Principis latissimè est interpretandum, & ad pertinentias rei concessa est extendendum: par. 3. cap. 13. n. 9.
- Bona particularium non possunt capi pro debito universitatis par. 3. cap. 9. n. 1.*

Bona

M A T E R I A R U M.

Bona vacantia debentur fisco, & non civitati. par. 5. cap. 3. n. 34.

Bonorum possessio ex testamento duntaxat deferretur civitatibus, & aliis universitatibus ibid. 33.

Bonorum possessio ab intestato competit universitati in bonis liberti ipsius universitatis ab intestato decedentis. ib. n. 36.

Burgus est nomen universitatis. par. 1. cap. 2. n. 46.

Burgus, tanquam pars civitatis; dicitur universitas à jure approbata. ib. n. 73.

C.

C*astrum, villa, oppidum, vicus, burgus & hujusmodi sunt quid unversale, & quedam universitatis nomina continentia in se jura universitatis. par. 1. cap. 2. n. 35.*

Castrum quid sit & unde dicatur. ibid. n. 36.

Castrum potest esse sine universitate, id est sine districtu, territorio, & jurisdictione. ib. n. 37.

Castrum habens jus territorii, seu universitatis iisdem utitur privilegiis, & juribus, quibus civitas, vel alia universitas. ib. n. 38.

Castrum seu villa, an, & qualem jurisdictionem habeant. ibi. n. 49.

Castrum de necessitate non est civitati subiectum. ib. n. 51.

Castra, villa, & terræ adjacentes civitati veniunt accessorie ad ipsam civitatem. par. 3. cap. 13. n. 2.

Casus fortuitos nullum humanum consilium prævidere potest. ead. par. 3. cap. ult. n. 44.

Casus fortuiti. periculum an, & quando pertineat ad administratores publicos, tutores, negotiorum gestores, & procuratores. ib. n. 45.

Cautio de damno infecto debet præstari per universitatem

Z 4

tatem

I N D E X

tatem pro publicis adibus, qua minantur ruinam, alias vicinus mittitur in possessionem ipsarum adium. ead. par. 3. cap. 17. n. 11.

Citatio est principium & fundamentum omnium iudiciorum. par. 2. cap. 1. n. 16.

Civitas est nomen universitatis personarum, & domorum congregationem in se continens, nec non jurisdictionem, honorem, districtum, & territorium sub se complectens. par. 1. cap. 2. n. 13.

Civitas quid sit. ib. n. 14. & pars. 5. cap. 1. n. 15.

Civitas unde dicatur. ib. n. 15.

Civitas an dicatur, licet non habeat Episcopum, an verò de essentia civitatis sit, & requiratur ut habeat Episcopum. ib. n. 16.

Civitas est, quæ muris cingitur, & circumdatur, & an de essentia civitatis requiratur ut habeat muros. ib. n. 17.

Civitas, habens muros veteres & novos, dicitur esse quæ est intra muros novos. ib. n. 18.

Civitatem antiquitus tres fuerunt ordines ib. n. 20.

Civitas metropolitana quæ dicatur. ib. n. 21.

Civitas an habeat merum, & mixtum imperium. ib. n. 22.

Civitas an, & quando possit confiscare bona. ib. n. 23.

Civitas & urbs unum & idem sunt. ib. n. 24.

Civitatis & urbis appellatione non continentur castra. & villa. ib. n. 25.

Civitas, urbs, & patria unum & idem sunt, & æquiparantur, verbum tamen patriæ ponitur latius, quam urbis vel civitatis nomen. ib. nu. 59.

Civitas vel castrum non potest edificari, ad annihilationem alterius. ib. n. 69.

Civitas non construitur, nisi à solo principe. ibid. n. 70.

Civi-

M A T E R I A R U M.

- Civitas eo ipso cōstruitur quod Princeps, vel alius superior sibi rescripsit tanquàm civitati ib. n. 71.*
- Civitates plures, castra & villa dominū & superiorem recognoscentes, invicem simul fœderari & colligari sine ipsius superioris auctoritate non possunt, secus in civitatibus liberis, & dominum non recognoscentibus. ibi. n. 72.*
- Civitas tenetur reficere omnia damna legatis data par. 1. cap. 3. n. 58.*
- Civitas, & qualibet alia universitas ex causa mutui obligari potest. par. 3. cap. 4. n. 3.*
- Civitas, & ecclesia equiparantur. ibi. n. 4.*
- Civitas vel alia universitas an gaudeat beneficio, & privilegio tacita hypothecae ad. par. 5. cap. 6. n. 21.*
- Civitates regulariter utuntur jure privatorum. ibi. num. 22.*
- Civitas vel alia respublica est privilegiata in actione personali. ibi. n. 23.*
- Civitas est caput totius territor. ead. par. 3. c. 13. n. 4.*
- Civitas & castrum non differunt, nisi sicut parva civitas à magna civitate, & castrum est membrum civitatis. ibi. n. 7.*
- Civitas & urbs unum & idem sunt. ibi. n. 13.*
- Civitates habent multa privilegia, qua non competunt terris subditis, & adjacentibus eisdem civitatibus. ibi. n. 19.*
- Civitas vel alia universitas an possit per proprium statutum, auferre dominium, vel quodlibet jus alterius. ead. par. 3. cap. 15. n. 8.*
- Civitas vel alia universitas potest contra civem vel subditum aliquid facientem extra territorium statuere. ibi. n. 26.*
- Civitates omnes possunt dici respublica. ead. part. 3. c. 18. nu. 15.*

I N D E X

- Civitas auctoritate superioris ob delictum damnata ad murorum destructionem perpetuò debet remanere sine muris par. 4. cap. 1. n. 38.*
- Civitas vel alia universitas an, & quando propter delictum amittat privilegium. ibid. n. 39.*
- Civitas propter delictum condemnata, & postea à Principe restituta an recuperet privilegia. ibid. num. 40.*
- Civitas representatur per cives par. 5. cap. 1. n. 16.*
- Civitates non succedunt civib. ab intestato decedentibus. ib. n. 39.*
- Civitates aliaque respublica superiorem recognoscens, licet possint habere bona communia, fisci tamen nec jura fiscalia habere possunt. ibid. n. 40.*
- Clericus jurans Episcopo & capitulo, juxta textum in cap. cum clerici de verb. signifi. non est singulis canonicis subditus, sed omnibus, ut universis, & tanquam capitulo. par. 1. cap. 1. n. 24.*
- Collectam potest qualibet universitas imponere, pro are alieno solvendo, aliisque necessariis publicis negotiis expediendis etiam inconsulto superiore. par. 3. c. 9. n. 1.*
- Collectarum impositio regulariter est de regalibus Principis. ib. n. 2.*
- Collectam imponere quibus in casibus non possit universitas sine expressa licentia superioris. ibid. n. 3.*
- Collectam imponere tam ex causa necessaria, quam voluntaria potest universitas superiorem non recognoscens. ibid. n. 4.*
- Collectam imponere ita demum universitas potest si nulla habeat bona. ib. n. 5.*
- Collectam imponere nedum potest universitas ubi nulla habet bona, sed etiam cogitur officio judicis ad imponendam collectam. ib. n. 6. Col.*

M A T E R I A R U M.

Collecta qualiter imponi debeat per universitatem.
ib. num. 10.

Collecta impositio debet fieri per universitatem, cum consensu omnium, de quorum prejudicio, & interesse tractatur, vel saltem cum consensu majoris parti eorum. ib. n. 11.

Collecta impositio facta per universitatem debet notificari populis, & omnibus possessoribus, ut præparent se ad solvendum. ib. n. 12.

Collecta imponi debent per universitatem equaliter. ibid. n. 14.

Collectarum liber seu impositio debet, cuilibet petenti edi. ib. n. 15.

Collecta utrum imponantur ad universitatibus pro facultate patrimonii, & modo substantia cujusque id est, ut vulgo dicitur per solidum & libram, an verò per capita. ib. n. 16.

Collecta in dubio imponitur personis pro viribus patrimonii. ib. n. 17.

Collecta naturaliter sunt onera rerum, seu patrimonii sed formaliter sunt onera personarum subiectarum. ib. n. 18.

Collecta, quando imponitur per universitatem pro solvenda condemnatione sequuta ex causa delicti, vel quasi delicti, utrum per capita, an verò per solidum, & libram fieri debeat hujusmodi imposito. ib. n. 20.

Collecta quando imponitur per universitatem pro solvenda condemnatione sequuta pro delicto, vel quasi delicto, quinam teneantur contribuere in solutione dictæ collectæ. ib. n. 21.

Collecta quando imponitur per civitatem, castra, villa, & alia terra adjacentes civitati solvunt collectam cum ipsa civitate. ib. n. 22. Col-

I N D E X

- Collectam impositam ab aliqua universitate, non solvunt pauperes persone, & an alii teneantur pro ipsis solvere. ib. n. 23.*
- Collecta; si sit imposita per universitatem pro debito jam contracto, an venientes de novo ad habitandum in illa universitate teneantur contribuere in solutione collecta. ib. n. 25.*
- Collecta, si sit imposita ab universitate, an recedentes ab ipsa universitate teneantur concurrere in solutione huiusmodi collecta. ib. n. 26.*
- Collecta an possit per universitatem imponi subditis pro bonis existentibus extra territorium ipsius universitatis. n. 27.*
- Collecta an possit per universitatem imponi forensibus pro bonis, quæ habent in territorio ejusdem universitatis. ib. n. 28.*
- Collecta imposita ab universitate an habeant executionem paratam. ib. n. 29.*
- Collectarum exactores habent eadem privilegia, & eodem modo possunt procedere contra debitores particulares quemadmodum potest ipsas met universitas. ib. n. 30.*
- Collecta imposita à civitate debet etiam solvi à villis, castris, & terris eidem civitati adjacentibus. ead. par. 3. cap. 13. n. 11.*
- Collecta si imponitur per universitatem pro solvenda condemnatione ex causa delicti sequuta, quinam debeant contribuere in solutione dictæ collecta, & qui non part. 4. c. 1. n. 34.*
- Collecta, pro solvenda aestimatione damni dati, qualiter per universitatem imponi debeat, & quamquam persone in solutione ipsius collecta contribuere teneantur, & an uno de universitate sol-*

M A T E R I A R U M.

*solvente estimatione damni dati, alii omnes
censeantur liberati. ib. num. ult.*

*Collegium quid sit, & unde dicatur. par. 1. cap. 2.
num. 53.*

Collegia multa nomina habent. ibi. n. 56.

*Collegium constituitur ex tribus personis de jure
civilis. ib. nu. 57.*

Collegium quare in duobus consistere possit. ib. n. 58

*Collegium an de jure canonico constitutur ex
duabus duntaxat personis. ib. n. 59.*

*Collegium simplex an & qualem habet jurisdi-
ctionem. ibi. n. 66.*

*Collegia an, & de quibus rebus possint condere
statuta. ib. num. 67.*

*Collegia simplicia an, & quando censeantur ap-
probata, licita, & permissa, eo. cap. 2. n. 74.*

*Collegium omne est reprobatum eo ipso quod non
est specialiter approbatum à jure, vel à princi-
pe. ibi. n. 75.*

*Collegium cuilibet permissum est facere ad suam
justitiam consequendam. ib. n. 76.*

*Collegium omne quod fit pietatis causa, & religios-
nis intuitu est approbatum de jure communi.
ibi. nu. 77.*

*Collegium causa religionis an, & quando possit in-
stitui sine auctoritate summi Pontificis. ib. n. 78.*

*Collegium licitum possunt facere plures simul ha-
bitantes & sic possunt constituere syndicum.
ib. nu. 79.*

*Collegium plurium personarum facientium
unam & eandem artem, & professionem in alia
qua civitate, vel loco est approbatum de jure
communi. ibi. n. 80.*

Colle-

I N D E X

- Collegium Doctorum & universitas scholarium est approbata de jure communi, ibi n. 81.*
- Collegium pauperes persona possunt facere ad sustentationem eorum vita, & est approbatum de jure communi, dum tamen non convenient plus quam semel, in mense. ib. n. 82.*
- Collegium, congregatio, seu curia decurionum dicitur universitatis licita, & approbata. ib. n. 83.*
- Collegia illicita facientes qualiter puniantur. ib. num. 84.*
- Collegium illicitum & reprobatum si dissolvatur, bona communia ejusdem collegii ad quos devolvantur. ibi. num. 85.*
- Collegium an & quando succedat collegiato ab intestato decedenti. par. 5. cap. 1. nu. 38.*
- Collegium vel ordo decurionum succedit decurioni ab intestato decedente sine hærede, fisco excluso, ibid. nu. 41.*
- Collegium, seu ordo decurionum debet habere quartam in bonis decurionis, si extraneus ipsi decurioni succedat. ibi. nu. 42.*
- Collegia omnia licita & approbata succedunt collegiatis ab intestato sine hærede defunctis, excluso fisco, ibid. num. 43.*
- Collegium seu corpus alicujus magistratus succedit suis officialibus ab intestato sine hærede decedentibus, excluso fisco. ib. n. 44.*
- Collegium quibus in casibus non succedat collegiato ab intestato sine hærede defuncto. ib. n. 45.*
- Collegium omne in dubio præsimitur illicitum, nisi licitum probetur. ib. n. 48.*
- Collegium omne in dubio censetur incapax hereditatis, legati, & fideicommissi, ib. n. 49.*
- Colle-*

M A T E R I A R U M.

- Collegium iudeorum non potest acquirere hereditatem, legatum, vel fideicommissum. ib. n. 50.*
- Collegium iudeorum non est reprobatum ratione sectæ ib. n. 51.*
- Confessio syndici, vel alterius administratoris publici, an & quando præjudicet universitati. par. 1. cap. 3. n. 116.*
- Confessio syndici facta in iudicio an noceat universitati. par. 2. c. 1. n. 75.*
- Confirmari nequit, quod nullum est, confirmatio enim præexistentiam juris quasi præsupponit. par. 3. cap. 10 n. 18.*
- Commodo & utilitati propria unicuique licet invigilare, licet ex eo damnum aliis proveniat, modo id non faciat, ut aliis noceat. ead. pa. 3. c. 15. n. 19*
- Communitas quid comprehendat, & unde dicatur. par. 1. cap. 2. n. 23.*
- Communia communiter solent negligi. par. 3. c. 7. n. 1.*
- Compensatio an possit reipublicæ per debitorem publicum opponi. par. 3. cap. 6. n. 24.*
- Comprehensum ad similitudinem iudiciorum pertinet, necnon ad finiendas lites. par. 2. c. 1. n. 80.*
- Compromissum factum ab universitate an finiat, si ipsa universitas diminuat. ib. n. 82.*
- Compromissum si fiat per universitatem, an requiratur decretum iudicis in compromisso, an verò in laudo. ib. n. 84.*
- Congregationem duo homines faciunt & constituunt. pa. 1. cap. 2. n. 60.*
- Congregatio cuiusunque castri, civitatis, vel villa, an, & quando censeatur permessa, & approbata. ib. n. 68.*
- Conjecturis est locus in incertis, non autem in claris, & certis. par. 5. cap. 1. n. 59.* Con-

I N D E X

- Consensus requiritur in contractibus. par. 3. cap. 3. num. 2.**
- Consilarii, seu decuriones iustum precium frumento, & aliis victualibus statueré possunt. par. 1. cap. 3. num. 63.**
- Consilarii civitatum scientes ordinationem factam à concilio, vel de proximo fiendam, concernentem pretium frumenti, si proprium frumentum cariori pretio vendiderit, certè rescinditur huiusmodi venditio. ib. nu. 65.**
- Concilium civitatis ad hoc ut legitime convocetur, requiritur auctoritas iudicis, magistratus, vel alterius superioris. ib. n. 66.**
- Concilium civitatis, quando congregatur, debet intervenire, & esse prasens in ipso concilio iudex, seu magistratus ipsius loci, vel alius superior nisi de ipsius interesse tractatur. ib. n. 67.**
- Concilium civitatis quando non extat magistratus, vel alius superior, potest convocari, & congregari de auctoritate antiquioris decurionis. ibid. n. 68.**
- Concilium civitatis an, & quando possit constituere syndicum. par. 1. cap. 3. n. 52.**
- Concilium civitatis potest eligere omnes officiales, qui sunt necessarii pro administratione rerum publicarum. ib. n. 53.**
- Concilium civitatis, vel alterius universitatis ad hoc ut dicatur legitime convocatum, requiritur ut congregetur in loco publico, soluto & consueto. ibid. n. 71.**
- Concilium civitatis si propter aliquod impedimentum, puta belli, pestis, & huiusmodi, non potest convocari in loco solito, & consueto permittitur ei se alibi congregare. ib. n. 72. Con-**

M A T E R I A R U M.

Concilium civitatis , vel alterius universitatis ad hoc ut dicatur legitimè congregatum requiritur ut omnes Consiliarii vocentur , & ut dua partes ex tribus interveniant. ib. n. 75.

Concilium civitatis , an , & quando possit negotia publica expedire , licet non interveniant dua partes ex tribus totius ordinis decurionum, si modo omnes consiliarii vocati sint. ib. n. 78.

Concilium civitatis , vel alterius universitatis potest expellere eos qui non sunt de concilio , si ipsi concilio velint adesse. ib. n. 81.

Concilium civitatis si dat arbitrium , seu potestatem prioribus, vel aliis circa alicujus negotii expeditionem , an ipsi priores vel alii , quibus datum est arbitrium possint alteri persona committere , & transferre in alios auctoritatem sibi ipsis concessam ib. n. 105.

Concilium civitatis si committat aliquid prioribus, antiatis, seu aliis intelligitur vel majori parti eorum, si alii sunt absentes. ib. n. 106.

Concilium civitatis si aliquid prioribus , vel aliis personis committat, an possint hujusmodi deputati contra statuta , & reformationes universitatis providere. ib. n. 107.

Concilium ordinarium , seu ordo decurionum non potest publicos debitores dimittere , eosque gratis à solutione liberare. par. 3. cap. 6. n. 20.

Consuetudo civitatis non solum afficit , & ligat ipsam civitatem , sed etiam villas eidem civitati subjectas. ead. par. 3. cap. 13. n. 10.

Consuetudo potest induci per universitatem. ead. par. 3. cap. 14. nu. 1.

Consuetudo potest induci per certam partem universitatis, ib. n. 2.

Aa

Con-

I N D E X

- Consuetudo an possit induci ab aliqua universitate, circa superioris confirmationem. ibid. n. 4.*
- Consuetudo civitatis an habeat locum & extendatur ad terras, & villas eidem civitati adjacentes, & subjectas, ib. n. 5.*
- Consuetudo civitatis an habeat locum in terris, & aliis locis eidem civitati postea unitis, & ejus jurisdictioni subjectis. ib. n. 6.*
- Contractus omnis, qui sit ab eo, qui habet potestatem legis condende habet vim legis. par. 3. cap. 3. n. 7.*
- Contractus unus persona non extenditur ad aliam personam, nec alteri potest præjudicare. ib. n. 11.*
- Contumacia syndici an, & quando noceat universitati. par. 2. cap. 1. n. 54.*
- Corpus quid sit. par. 1. cap. 2. n. 55.*
- Curator ad lites constituitur minori, etiam invito. par. 2. cap. 1. n. 6.*
- Curatores ad lites tenentur ratione administrationis reddere cum reliquatus restitutione. par. 3. cap. ult. nn. 7.*

D.

- D***Amnum datum an possit probari per iuramentum damnum passi, an verò requiratur alia probatio, & quid super quantitate, seu estimatione damni. par. 4. cap. 1. n. 99.*
- Damnum & præjudicium quod venit secundo, & in consequentiam non attenditur. par. 3. cap. 1. n. 21.*
- Debitorum publici an, & quando possint conveniri. par. 3. cap. 6. n. 1.*
- Debitorum publici possunt cogi ad solvendum ante tempus, si hoc concernat utilitatem, & necessitatem publicam. ib. n. 2.*
- Debitor publicus non gaudet appellationis beneficio. ibid. n. 8.*
- De-

M A T E R I A R U M.

Debitores publici possunt cogere universitatem ad constituendum Thesaurarium, cui possint solvere. ibid. num. 13.

Debitor publicus si pro solutione debiti alienavit rei-publica maiorem partem alicujus proprietatis, cogitur eidem reip. sive universitati alienare minorem, & reliquam partem. ibid. n. 15.

Debitores publici non possunt habere in civitatibus vel aliis universitatibus aliquem honorem, & dignitatem nisi prius debita solvant. ibid. n. 18.

Debitores publici qualiter liberentur. ibid. n. 19.

A decretis decurionum an, quando, & ad quem possit appellari. par. 1. cap. 3. n. 97.

Decretum secundum non interponitur contra pupillum. par. 2. cap. 1. n. 72.

Decretum secundum interponitur contra universitatem. ib. n. 73.

Decuriones quare fuerint constituti, & creati. par. 1. cap. 3. n. 10.

Decuriones unde dicantur. ib. n. 11.

Decuriones hodie dicuntur consiliarii civitatum, aliarumque communitatum, ib. num. 12.

Decurionatus olim erat principium onerum, & munerum municipalium. ibid. n. 13.

Decurionum nomina scribenda sunt in albo. ib. nu. 14.

Decurionatus est dignitas & honor. ib. n. 15.

Decuriones non debent exercere officium tabellionatus, nec etiam officium procuratoris, cum sint officia vilia. ib. n. 16.

Decurionatus honorem & dignitatem libertus, qui jus aureorum annullorum adeptus non est, vel natalibus suis non est restitutus, non potest adipisci, & multò minus servus ibi. n. 18.

I N D E X

- Decurionatus officium an spurii, & incestuosi possint exercere. ib.n.19.*
- Decuriones plures esse pertinet ad publicam utilitatem, & concernit etiam utilitatem, & commodum privatum ipsorum decurionum. ibid. n.21.*
- Decurionatus officium an judæus possit exercere. ibid. num. 22.*
- Decurionatus habet in se honorem, & onus, ibid. n.24.*
- Decurionatus officio miles fungi potest. ib. n.25.*
- Decuriones non possunt torqueri. ibid. n.31.*
- Decuriones non possunt ad mortem damnari inconsulto principe. ib. n.32.*
- Decuriones appellantur principes civitatis. ib. n.33.*
- Decurionum res & bona immobilia non possunt de jure communi sine decreto alienari. ib. n.34.*
- Decuriones possunt res proprias, etiam immobiles donare, & omnes alios contractus, excepto venditionis, celebrare sine decreto judicis, ib. n.35.*
- Decuriones si lapsi sint facultatibus, alimenta eis de publicis bonis, & redditibus decerni debent. ibid. nu. 36.*
- Decurionum ordo succedit, fisco excluso, decurioni sine herede ab intestato decedenti. ib. n. 37.*
- Decuriones habent immunitatem ab extraordinariis muneribus, ib. n. 38.*
- Decuriones habentes duodecim liberos excusantur ab oneribus patrimonialibus. ib. n. 39.*
- Decurionum officium quod sit. ib. n.24.*
- Decuriones non possunt aliquod officium extra civitatem acceptare, nec à civitate discedere, sine licentia superioris. ib. n. 43.*
- Decurio, si reliquit civitatem, & ivit ad habitandum in villa, cogitur redire ad civitatem. ib. n. 44.*
- De-

M A T E R I A R U M.

*Decuriones non possunt privata, vel publica pradia conducere, neque pro huiusmodi conductoribus si-
de iubere ibid. n. 45.*

*Decuriones maximam habent potestatem, & auctori-
tatem circa regimen & administrationem rerum
publicarum. ib. n. 46.*

*Decurionum ordo, seu concilium civitatis an habeat
eandem potestatem, quam totus populus, & ad-
unanti generalis. eo. cap. 3. n. 49.*

*Decurionum ordo qualiter gerere se debeat circa ele-
ctionem officialium. ibid. n. 54.*

*Decurionum ordo potest eligere legatum, & mittere
ad Principem. ibi. n. 57.*

*Decurionum ordo potest Doctoribus, & medicis con-
cedere immunitatem ab oneribus & muneribus,
aliis verò personis non ibi. n. 63.*

*Decuriones non coguntur frumentum vilius civibus
vendere, quàm annona exigit. ibi. n. 64.*

*Decuriones absentes an, & quando specialiter vocandi
sint. ib. n. 79.*

*Decurionum major pars præjudicat minori, nec digni-
tas ipsorum est attendenda, sed major numerus. ib.
n. 83.*

*Decuriones debent communiter, & simul in loco publi-
co, non autem separatim consensum præstare ibid.
num. 84.*

*Decuriones & consiliarii in rebus, & negotiis publi-
cis, maxime arduis tractandis cautè, prudenter,
& maturè debent procedere. ib. n. 93.*

*Decurionum decreta debent esse honesta, iusta, & ra-
tionabilia, aliàs non valent. ib. n. 97.*

*Decurionum decreta ambitiosa non valent, ibidem.
num. 95.*

I N D E X

- Decurionum decreta an, & quando possint rescindi.*
ib. num. 36.
- A decretis decurionum an, quando, & ad quem possit appellari. ib. n. 97.*
- Decuriones debent expresse contradicere quando in universitate, seu ipsius concilio aliquid damnosum, & illicitum tractatur, aliàs tenentur, & puniuntur. ibid. n. 98.*
- Delictum non potest committi sine animo, & voluntate delinquendi. par. 4. cap. 1. n. 10.*
- Delicta non debent remanere impunita. ib. n. 28.*
- Delictum si semel punitum fuerit, an possit iterum puniri. ib. n. 36.*
- Delictum commissum per multitudinem hominum qualiter puniatur. ib. n. 37.*
- Delictum ubi non est, ibi non debet esse pœna. ib. n. 59.*
- Dictio alius, alia, denotat similitudinem, & inducit repetitionem precedentium. par. 1. cap. 1. n. 41.*
- Dictio non aliter, & dictio nisi, inducunt formam par. 3. cap. 15. num. 16.*
- Difficile dicitur, quod cum labore, aut multo tempore fit. par. 1. cap. 3. n. 5.*
- Digniora & frequentiora sunt premittenda, & uberius pertractanda. par. 3. c. 4. n. 2.*
- Dolus quid sit. ead. par. cap. ult. n. 10.*
- Donatio remuneratoria potest fieri per ordinem decurionum, par. 3. cap. 10. n. 10.*
- Donatio remuneratoria multa habet privilegia, & multa excusare remunerationis à jure permittuntur, quæ alias non concederentur. ibid. nu. 11.*
- Donatio, an & quando possit fieri per universitatem, seu ipsius concilium ordinarium. ead. par. 3. cap. 11. num. 2.*

Do-

M A T E R I A R U M.

*Donatio potest fieri per universitatem per capita dimo-
rum congregatam, seu per concilium generale. ibid.
num. 4.*

*Donatio propter benemerita, & ex causa remuneratio-
nis potest fieri per ordinem decurionum, seu per con-
cilium ordinum universitatis. ib. n. 5.*

*Donatio remuneratoria potest fieri per tutorem, & cu-
ratorem nomine pupilli, & minoris. ib. n. 6.*

*Donatio remuneratoria habet multa privilegia. ibid.
num. 7.*

*Donatio remuneratoria facta ab universitate, seu or-
dine decurionum, ad hoc ut valeat, an aliter consta-
re debeat de meritis, quam per assertionem ipsius
universitatis, seu ordinis decurionum. ib. n. 8.*

*Donatio remuneratoria, seu facultas & potestas re-
munerandi benemeritos, an transeat ad successores
ibid. n. 9.*

*Donatio in rem publicam fieri potest, & est valida. ead.
par. 3. cap. 12. n. 1.*

*Donatio facta rei publicae recipit illas condiciones, quas
vult donator, nisi publica utilitati contrariae sint.
ib. n. 3.*

*Donatio facta rei publicae non potest poenitentia dona-
toris revocari. ib. n. 3.*

*Donatio sine causa in rem publicam facta non valet, &
quae sit ratio differentiae, quod facta donatio privata
personae etiam sine aliqua causa teneat, & tamen fa-
cta rei publicae sine causa non valeat. ib. n. 5.*

E.

Ecclēsi: ex causa mutui obligatur. par. 3. cap. 4. nu-
mero 5.

*Ecclesia quando presente capitulo, & prelato accipit
pecuniam mutuo, creditor tunc non habet necesse*

Aa 4

pro-

I N D E X

- probare pecuniam versam fuisse in utilitatem ecclesie. ib. n. 9.*
- Ecclesia & minor non obligantur ex mutuo recepta à intore, curatore, & œconomo, nisi probetur tale mutuum versum fuisse in eorum utilitatem. ib. n. 13.*
- Electio officialium publicorum fieri debet secundum leges statuta, & consuetudines cujusque loci. par. 1. cap. 3. n. 55.*
- Electio si est commissa aliquibus, si deputati elegerunt personam inhabilem, an possint iterum eligere. ibid. n. 103.*
- Error calculi quando possit opponi in redditione rationum facta per administratores publicos. par. 3. cap. ult. num. 23.*
- Excommunicatio, continet pœnam inseparabilem à persona, & ideo ad alium transire non potest. par. 4. cap. 1. n. 42.*
- Executio pro debito universitatis qualiter, & quo ordine fieri debeat. par. 3. cap. 9. n. 9.*
- Executores testamentorum regulariter tenentur conficere librum rationum, & in eo data & accepta scribere, finitaque administratione rationem administrationis reddere, cum reliquatus restitutione. ead. part. 3. cap. ult. n. 15.*
- Executores sententiarum regulariter tenentur conficere librum rationum, & in eo data & accepta scribere, finitaque executione, rationem dicta executionis reddere, cum reliquatus restitutione. ib. n. 6.*
- Expensas litis an & quando universitas injustè litigans reficere, & solvere teneatur. par. 2. cap. 1. num. 77.*

Ex.

Extensio legis per identitatem rationis est permiffa.
par. 3. c. 18. n. 11.

F.

F*Actum à concilio civitatis an, & quando censeatur factum à toto populo, & univerfa civitate.*
par. 1. cap. 3. n. 48.

Factum ab his, qui habent auctoritatem à concilio univerfitatis, videtur factum ab ipfomet concilio. ibid. n. 100.

Falcidia an poffit detrabi de legatis reipublica relictis. par. 5. cap. 1. n. 12.

Fœmina non poffunt fungi officio decurionum, nec aliis virilibus officiis. par. 1. cap. 3. nu. 30.

Feria melfium, & vindemiarum non fervantur in caufis univerfitatum. par. 2. c. 1. n. 47.

Fideicommiſſum tam univerſale, quàm particulare poteſt relinqui univerſitati. par. 5. cap. 1. n. 25.

Fideicommiſſum univerſale relictum univerſitati tranſit ipſo jure in univerſitatem, abſque aliqua reſtitutione verbali, vel reali. ibi. n. 26.

Fideicommiſſum tam univerſale quàm particulare poteſt relinqui ab univerſitate. ib. nu. 27.

Fidejuffores conductorum publicarum rerum tenentur univerſitati, etiam in uſuris niſi aliud ſit expreſſum. par. 3. cap. 7. n. 5.

Fidejuffores adminiſtratorum publicorum ad quid teneantur ead. par. 3 cap. ult. n. 25.

Fidejuffores adminiſtratorum publicorum non poſſunt conveniri, niſi excuſſis bonis principalis. ib. num. 26.

Fidelitatem jurans, ſeu promittens defendere contra omnem perſonam, vel omnem hominem mundi, an teneatur etiam defendere adverſus uni-

A a 5

ver-

I N D E X

- verſitatem, & collegium. par. 5. cap. 1. num. 39.*
- Filiſfamilias poſſunt eſſe decuriones, & an pater pro eis teneatur. par. 1. cap. 3. nu. 26.*
- Filiuſfam. poteſt conſtitui procurator. par. 2. cap. 1. num. 58.*
- Filiuſfam. poteſt ab univerſitate conſtitui aëtor, & ſyndicus ib. n. 56.*
- Filiuſ naturalis datus curie decurionum efficitur legitimuſ par. 1. cap. 3. n. 40.*
- Filiuſ, ſi volente & conſentiente patre, adminiſtrationem rei publicæ ſuſcepit, inſolidum obligatur pater pro filio, quaſi ejus fidejuſſore. par. 3. cap. ultim. num. 31.*
- Filiuſ in multis delictis à patre commiſſis punitur. par. 4. cap. 1. n. 31.*
- Filiuſ regulariter non punitur propter patrem, & è contra. ib. n. 32.*
- Filiuſ regulariter eſt magis privilegiatuſ, quam reſpublica. par. 3. cap. 6. n. 6.*
- Ficuſ non poteſt ante tempuſ agere contra ſuos debitoruſ, ib. n. 7.*
- Ficuſ ſi habeat aliquam rem communem cum aliquo privato, cogitur ille privatuſ vendere fiſco ſuam partem. ibi, n. 16.*
- Forma & materia faciunt unum totum. ead. par. 3. cap. 9. nu. 19.*
- Frater qui exiſtens cum fratribuſ in communione adminiſtravit bona communia, tenetur reddere rationem adminiſtrationis, cum reliquatuſ reſtitutione. ead. part. 3. cap. ult. n. 11.*

G.

GAbella licet non debeat ſolvi debent tamen reſ denuntiari, & conſignari, aliàſ incidunt in commiſſum. par. 4. cap. 1. n. 90. Genuſ

M A T E R I A R U M.

Gens verificatur in quatuor, vel quinque hominibus, par. 1. cap. 2. n. 69.

H.

Hereditas aliud est, & quid diversum à rebus hereditariis, par. 1. cap. 1. n. 7.

Hereditas jacens non potest possidere, par. 3. cap. 16. num. 4.

Hereditas jacens representat personam defuncti, & ideo non potest dominium, neque possessionem acquirere. ibid. n. 9.

Hereditas gravati per fideicommissum regulariter tenetur conficere librum rationum, & in eo data & accepta scribere, finitaque administratione rationem administrationis reddere, cum reliquas res restitutione. ead. par. 3. cap. ult. n. 9.

Hereditas, legatum & fideicommissum nedum potest relinqui toti civitati, vel alteri universitati, sed etiam uni parti civitatis. par. 5. cap. 1. num. 2.

Hereditas, legatum, & fideicommissum relictum uni parti civitatis tanquam secta non valet, ibid. num. 3.

Hereditas jacens representat personam mortuam, & ob id usumfructum acquirere non potest, ibid. num. 8.

Hereditas, legatum, vel fideicommissum relictum civibus alicujus civitatis indefinite an censeatur factum & relictum ipsi universitati, an verò singulis de universitate. ib. n. 13.

Hereditas, & legata, regulariter delinquuntur ob benemerita precedentia. ibid. n. 17.

Hereditas, legatum, vel fideicommissum relictum
par.

I N D E X

particulariter quibusdam civibus , non censetur factum ipsi civitati , sed ipsis civibus tanquam singulis. ib. n. 19.

Homines faciles sunt ad dissentiendum, par. 1. cap. 3. num. 8.

Honos ubi est, ibi est & onus. par. 1. cap. 3. n. 41.

Hospitalarii & æconomi regulariter tenentur conficere librum rationum , & in eo data, & accepta scribere , finitaque administratione rationem administrationis reddere , cum reliquatus restitutione. par. 3. cap. ult. num. 8.

I.

I*mmunitas à collectis & aliis oneribus , an possit per universitatem particularibus personis concedi. par. 3. cap. 10. n. 1.*

Immunitatis decreta , & rescripta censentur esse ambitiosa & contra utilitatem publicam, & ideo non valent. ib. n. 2.

Immunitatis concessio est species donationis. ibid. num. 4.

Immunitatis decreta facta ab universitate an sint ipso iure nulla, an verò valeant, sed possint & debeant rescindi. ibi. n. 7.

Immunitas ex causa remunerationis, & propter benemerita potest concedi per ordinem decurionum. ibid. n. 9.

Immunitas quando per universitatem conceditur alicui personæ particulari, ob ejus benemerita, an stet assertioni ipsius universitatis, seu decurionum circa benemerita, an verò alio modo probari debeant, quam per simplicem assertionem ipsorum decurionum. ib. n. 12.

Immunitas ab oneribus potest particularibus personis

M A T E R I A R U M.

nis concedi per ordinem decurionum, quando scilicet existit in possessione, seu quasi à tanto tempore circa cuius initii non est memoria in contrarium concedendi huiusmodi immunitates. ibid. num. 13.

Immunitas nulliter per universitatem concessa, an possit per Principem confirmari, & approbari. ibid. n. 15.

Immunitas ab oneribus potest per Principem, vel alium superiorem concedi. ib. n. 16.

Immunitas concessa per universitatem qualiter intelligatur concessa, & ad quæ onera extendatur, & porrigatur. ib. n. 22.

Immunitas à muneribus simpliciter concessa comprehendit duntaxat munera personalia, & non patrimonialia, nisi aliter sit expressum. ib. n. 23.

Immunitas à muneribus simpliciter concessa non comprehendit, nec intelligitur, concessa ab oneribus, nisi sit dictum. ibi. n. 24.

Immunitas simpliciter concessa ab oneribus intelligitur duntaxat de extraordinariis, nec comprehenduntur ordinaria, nisi sit expressum. ibid. num. 25.

Immunitas simpliciter concessa à muneribus non porrigitur ad honores, nisi fuerit expressum. ib. nu. 26.

Immunitas ab universitate concessa an trabatur, & extendatur ad onera militaria. ib. n. 27.

Immunitas concessa ab universitate, quando extendatur ad onera bellica, & militaria. ib. nu. 31.

Immunitas concessa per universitatem particularibus personis an, & quando possit per ipsam universitatem revocari. ibi. n. 32.

Im-

- Immunitas concessa per universitatem, & confirmata à Principe an possit per ipsam universitatem revocari. ib. n. 33.*
- Immunitatum concessio est species donationis, ead. par. 3. cap. 11. n. 1.*
- Incerta & inopinata plerumque turbant populos, & actus impediunt. par. 3. cap. 9. n. 13.*
- In conciliis civitatum, & aliarum universitatum quis ordo, & qua forma debeat observari in faciendis reformationibus, & decretis. par. 1. cap. 3. num. 86.*
- In electione officialium, qui sunt necessarii pro administratione rerum publicarum, debent intervenire dua partes ex tribus ordinis decurionum. par. 1. cap. 3. n. 56.*
- Indefinita equipollet universali. par. 5. cap. 1. n. 14.*
- In propria re quilibet est arbiter, & moderator. part. 3. cap. 5. n. 2.*
- Infames repelluntur à dignitate decurionatus. par. 1. cap. 8. n. 17.*
- Infamis non efficitur is, qui alieno nomine condemnatur; nec is cuius nomine condemnatur. part. 4. cap. 1. n. 49.*
- Infamia duobus modis potest considerari. ib. n. 54.*
- Inquisitio si generaliter est commissa alicui contra quoscunque delinquentes, & malefactores an intelligatur etiam commissa contra universitatem, qua deliquit. par. 4. cap. 1. n. 13.*
- Italia progreditur, & extenditur usque in Galliam, & Siciliam, par. 1. cap. 2. n. 4.*
- Italia non dicitur simpliciter Provincia, sed Provinciarum domina, & princeps, & est communis à solutione tributorum. ib. n. 5.*

Judeis

M A T E R I A R U M.

- Judeis omnes sunt interdicta dignitates.* part. 1. cap. 3. num. 23.
- Judex appellationis quando non est in civitate potest appellare à sententiis Judicis ordinarii, ad ordinem decurionum.* part. 1. cap. 3. n. 50.
- Judex delegatus, qui tulit sententiam nullam, an possit iterum judicare, & quid de Judice ordinario.* ibid. n. 164.
- Judex ordinarius an, & quando possit agere pro universitate cui præst. par. 2. cap. 1. n. 15.*
- Judex ordinarius, vel alius magistratus, an & quando possit agere pro singulis collegiis existentibus in universitate cui præst. ib. n. 17.*
- Juramentum calumnia hodie tam actores, quam rei tenentur subire.* ib. n. 66.
- Jurisdictio omnis duntaxat penes Principem reperitur, & potest illam prout vult alteri communicare.* part. 1. cap. 2. n. 50.
- Jurisdictio cohaeret territorio.* par. 3. cap. 13. n. 3.
- Jus gentium dicitur naturale, saltem secundario eadem part. 3. cap. 15. n. 24.*
- Jus omne potentius est in causa, quàm in causato, ead. part. 3. cap. 18. n. 15.*

L.

- L**audum est transactio. part. 2. cap. 1. n. 85.
- Laudum fundatur super compromisso* ibid. numer. 86.
- Legationis munus quis cogitur acceptare cum sit munus necessarium.* par. 1. cap. 1. n. 59.
- Legationis officium justam petenda restitutionis causam inducit.* ibid. n. 60.
- Legatum factum de eo quod est in urbe, non extenditur ad ea, quae sunt in castris, & in villis* par. 1. cap. 2. n. 26.

Legata

Legata recipiant plenam interpretationem. par. 3. cap. 13. n. 15.

Legatum factum de eo, quod est in urbe, non extenditur ad ea, quae reperiuntur in aliis locis extra urbem positis, licet sint eidem urbi adjacentes. ib. num. 16.

Legatum potest relinqui nedum toti civitati, vel alteri universitati, sed etiam certa parti ipsius universitatis. ead. par. 3. cap. 14. n. 3.

Legatum factum civitati, vel alii universitati valet, siue consistat in commodo pecuniario, siue sit relictum ad honorem, & ornatum ipsius universitatis. part. 5. cap. 1. n. 4.

Legatum factum parti civitatis, vel alterius universitatis an possit peti per ipsam partem universitatis, seu ejus syndicum, an verò spectet ad totam universitatem petere hujusmodi legatum. ibid. n. 5.

Legatum annuum factum civitati, vel alicui alteri universitati an finiatur centum annis, sicut legatum ususfructus. ib. n. 10.

Legatum si sit factum alicui reipublicae ad certum usum, seu ad certam rem faciendam, an possit illa pecunia legata universitati expendi, & converti in alium usum. ib. n. 11.

Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum civibus expressis nominibus propriis ipsorum civium an, & quando censeatur relictum ipsis civibus, an verò ipsi universitati. ib. nu. 20.

Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum civibus, non censetur factum civitati, quando civitas est incapax, sed videtur factum ipsis civibus, tanquam singulis. ib. n. 21.

Le-

M A T E R I A R U M.

Legatum hereditas, vel fideicommissum relictum administratoribus alicujus civitatis, vel alterius universitatis an, & quando censeatur factum ipsi civitati, vel ipsis administratoribus tanquam singulis. ib. n. 22.

Legatum relictum omnibus hominibus alicujus civitatis an videatur factum singulis, an verò ipsi civitati. ib. n. 33.

Legatum vel fideicommissum si sit relictum reipublice, & heres extiterit in mora præstandi ipsum legatum vel fideicommissum, tenetur ad usuras à die mora. ib. n. 31.

Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum alicui collegio, ad hoc ut valeat, necesse est probare ipsum collegium esse licitum, & approbatum, ibid. n. 47.

Legatum, hereditas, vel fideicommissum potest relinqui singulis, & particularibus personis de universitate seu collegio illicito, ib. n. 52.

Legatum factum singulis de collegio non dicitur factum collegio. ib. n. 53.

Legatum factum judæo an valeat. ib. n. 54.

Legatum, hereditas, vel fideicommissum relictum particularibus personis de universitate, & collegio illicito, quando non valeat. ib. n. 55.

Legatum factum judæis alicujus loci, vel omnibus alicujus collegii illiciti, non tamen ratione sectæ, an censeatur relictum tanquam collegio, ita ut non valeat, an autem ut singulis, ut ita valeat. ib. n. 56.

Leges, seu jura parum est esse in civitate, nisi sint magistratus, per quos jus quotidie in melius produci possit. par. 1. cap. 3. n. 2.

Lex si quis major C. de transa. an habeat locum in
Bb *civi-*

I N D E X

- civitate, vel alia universitate. ibid. numer. 115.*
- L. civitas, ff. si cert. pet. dispositio non solum habet locum in civitate, sed etiam in omnibus castris, villis, collegiis & aliis universitatibus, quæ per alios reguntur. par. 3. cap. 4. n. 6.*
- L. civitas. ff. si cert. pet. an habeat locum duntaxat in contractu mutui, an vero etiam in ceteris contractibus. ib. n. 7.*
- L. ultima. C. d. vend. reb. civit. lib. 11. habet locum non tantum in alienatione rerum civitatis, sed etiam vendicat sibi locum in castris, villis, & aliis universitatibus, quæ per alios reguntur. ead. par. 3. cap. 5. n. 12.*
- L. ult. C. de vend. reb. civit. lib. 11. habet locum non solum in venditione, sed etiam in qualibet alienatione. ib. n. 13.*
- Legibus prohibentibus, seu earum solemnitatibus non potest renunciari. ib. n. 15.*
- Legibus dantibus solemnitatum, & formam non potest renunciari. ib. n. 17.*
- Lex debet esse communis, & universalis. ead. par. 3. cap. 15. n. 16.*
- L. ult. C. de sacros. eccl. an habeant locum non solum in civitatibus, sed etiam in castris, villis, & aliis terris. ead. par. 3. cap. 17. n. 13.*
- L. ult. C. de sacros. eccles. quemadmodum est correctæ in ecclesia, an etiam censeatur correctæ in civitate. ibid. n. 14.*
- Legum correctio in dubio præsumi, & admitti non debet. ib. n. 18.*
- Legum correctio ex identitate, vel majoritate rationis induci non debet. ib. n. 19.*
- Legis verba debent intelligi secundum propriam significationem. ead. par. 3. cap. 18. n. 9.* *Lex*

M A T E R I A R U M.

Lex generaliter loquens generaliter est intelligenda.
ib. nu. 10.

Legis mens nihil aliud est, quam ratio. ib. n. 12.

L. ult. C. de vend. reb. civit. lib. 10. non solum habet locum in civitatibus, sed etiam in castris, villis, aliisque terris. ib. n. 17.

L. ult. C. de sacros. Eccl. § l. civitas ff. si cert. pet. locum habent non solum in civitatibus, sed etiam in castris, villis, § aliis terris, quæ per alios reguntur, § administrantur. ib. n. 18.

L. quod major ff. ad municipales non habet locum in delictis. par. 4. cap. 1. n. 18.

Liberatio facta universitati, non afficit singulos homines universitatis nec è contra. par. 1. cap. 1. num. 12.

Liber rationum qualiter per administratores publicos confici debeat. par. 3. cap. ult. n. 55.

Libri rationum confecti per administratores publicos finito officio, vel administratione cui restitui debeant. ead. par. 3. cap. ult. nu. 21.

Locatio rerum publicarum debet fieri de consensu totius ordinis decurionum, vel saltem majoris partis. par. 3. cap. 7. n. 2.

Locatio rerum publicarum quando fit, debet prestari per conductorem fidejussor. ib. n. 3.

Locatio rerum publicarum ad hoc ut valeat requiritur ut in ea interveniat subhastatio, sicut requiritur in venditione. ib. n. 6.

Locatio perfecta non potest rescindi pretextu majoris pensionis per alium oblata in locatione rerum publicarum. ib. n. 7.

Locatio rerum publicarum facta ad certum tempus extinguatur finito tempore. ib. n. 8.

- Locatione rerum publicarum finita praefertur primus conductor, si tantum offert, quantum novus. ib. n. 9.*
- Locatio rerum publicarum quando fit debent servari omnia pacta inita circa remissionem pensionis propter sterilitatem. ib. n. 10.*
- Locatio rerum publicarum, etiam ad modicum tempus facta transfert utile jus in conductorem. ibid. num. 11.*
- Lucri cessantis non habetur consideratio. ead. part. 3. cap. 15. n. 20.*

M.

- M***andatum speciale non est necessarium iis personis, quae habent publicum officium. par. 3. cap. 18. num. 25.*
- Manumissio cum sit actus pius & favorabilis potest fieri in ecclesia antistite, & populo. part. 1. cap. 3. n. 74.*
- Membra non debent discrepare à capite. part. 3. cap. 13. num. 5.*
- Metum inferre est delinquere, & delictum importat metus illatio. part. 4. cap. 1. n. 3.*
- Minoris viginti quinque annis an & quando possint ad decurionatus officium aspirare. part. 1. cap. 3. num. 29.*
- Multitudo hominum in quo numero verificetur. par. 1. cap. 2. num. 62.*
- Municipium & civitas unum & idem sunt, latius tamen ponitur municipium, quam civitas, quia municipium potest etiam accipi pro castro, & villa. part. 1. cap. 2. n. 31.*
- Municipium, seu municipes unde appellentur. ibid. num. 32.*
- Muri & mœnia civitatum, & municipiorum sunt quasi divini juris. par. 1. cap. 2. n. 19.*

Muri

M A T E R I A R U M.

Mutui contractus est ceteris frequentior, multaue singularia & specialia habet. par. 3. cap. 4. n. 1.

N.

N*atus in vico, seu territorio civitatis censetur habere domicilium in civitate, & iisdem privilegiis, gaudet, ac si natus esset in civitate. par. 1. c. 2. num. 42. & par 3. c. 13. n. 8.*

Necessitas facit licitum illud quod alias esset illicitum, part. 4. cap. 1. n. 48.

Negotiorum gestores regulariter tenentur conficere librum rationum, & in eo data, & accepta scribere, finitaque administratione rationem administrationis reddere cum reliquatus restitutione ea. par. 3. c. ult. n. 3.

O.

O*bligari sine sua voluntate alter per alterum non potest. par. 3. num. 12.*

Obligatio seu hypotheca bonorum est species alienationis, ib. n. 15.

Obligatio non obligat ultra animum, voluntatem, & intentionem contrahentium. ead. par. 3. c. 4. n. 15.

Oeconomus duntaxat ab Episcopo constituitur, & in rebus ecclesiasticis. par. 2. cap. 1. n. 4.

Officialis electus ab aliis, qui fuerunt deputati à concilio civitatis censetur specialiter nominatus & electus ab ipsomet concilio. par. 1. cap. 3. n. 102.

Oppidum quid sit, & unde dicatur. par. 1. c. 2. n. 44.

Operi publico an, & quando liceat proprium nomen inscribere. par. 3. c. 12. n. 6.

Oppidum largè, & generaliter dicitur qualibet civitas præter Romanam urbem. ib. n. 45.

Onera militaria nullus quovis privilegio suffultus potest detrectare. par. 3. c. 10. n. 28.

Bb 3

Ordo

I N D E X

- Ordo decurionum potest justum pretium frumento, & aliis victualibus statuere. par. 1. c. 3. n. 63.*
- Ordo decurionum, seu concilium civitatis, vel alterius universitatis an, & quando representet totum populum, & totam civitatem. par. 1. c. 3. n. 27.*
- Ordo decurionum an, & quando possit tutorem pupillis constituere. ib. n. 51.*
- Ordo decurionum habet auctoritatem elegendi medicos pro civitate necessarios, salariaque eisdem constituere potest. ib. 61.*
- Ordo decurionum, seu concilium ordinarium an possit alienare bona publica, an verò, hac facultas alienandi competat concilio generali per capita domorum. par. 3. cap. 5. n. 5.*
- Ordo decurionum, seu concilium ordinarium alicujus civitatis, vel alterius universitatis potest ex juris communis dispositione concedere immunitatem ab oneribus, Doctoribus, & Medicis. ead. par. 3. c. 10. n. 6.*
- Ordo decurionum, seu concilium ordinarium universitatis potest ex juris communis dispositione concedere immunitatem ab oneribus, personis gravibus, & in dignitate constitutis. ib. n. 8.*

P.

- P***aria sunt aliquid non fieri, & perperam, seu nulliter fieri par. 3. cap. 10. n. 19.*
- Pater, filius, & plures fratres possunt esse simul decuriones & alter alteri potest dare vocem suam, & suffragium. par. 1. cap. 3. n. 28.*
- Pater licet non teneatur reddere rationem filiis, de bonis, in quibus habet legitimam administrationem, tamen quando non est legitimus administrator, & gerit negotia filii tenetur reddere rationem. par. 3. cap. ult. n. 12.*

Pa-

M A T E R I A R U M.

- Pater non tenetur cavere pro filio publicam administrationem acceptante nec filius pro patre. ib. n. 27.*
- Pater an & quando teneatur pro filio. ib. n. 29.*
- Patientia habetur loco mandati, par. 3. cap. 16. nu. 14.*
- & par. 4. cap. 16. n. 23.*
- Patria potestas non curatur, neque attenditur in his, quæ sunt publici juris, par. 1. cap. 3. n. 27.*
- Pecuniam versam esse in utilitatem universitatis cui incumbat onus probandi, & qualiter hoc probetur, par. 3. cap. 4. n. 17.*
- Pœna presupponit delictum, ubi enim non est delictum, ibi non est pœna. par. 4. cap. 1. n. 4.*
- Pœna suos auctores tenere debent. ib. n. 33.*
- Pœna omnes aut sunt pecuniaria, aut corporales, aut respicientes & non concernentes, famam, dignitatem & existimationem. ib. n. 45.*
- Pœna non debent egredi suos auctores. ib. n. 58.*
- Plebs inest in populo. par. 1. c. 3. n. 7.*
- Plus petere dicitur, qui ante tempus petit. part. 3. c. 6. num. 3.*
- Pollicitatio facta reipublicæ an, & quando valeat, & cogi possit is, qui pollicitus est promissionem adimplere. ead. par. 3. cap. 12. n. 4.*
- Populus constat, & constituitur ad minus ex decem hominibus. par. 1. cap. 2. n. 63.*
- Populus & gens an unum, & idem sint. ib. n. 65.*
- Populus ubi maximus est, ibi difficilis est ejus congregatio. par. 1. cap. 3. n. 4.*
- Possessio longissima habet vim privilegii. par. 3. c. 10. num. 14.*
- Possessio non acquiritur sine animo, & consensu. ead. par. 3. cap. 16. n. 6.*
- Possessio per quas personas nobis acquiri possit. ib. n. 12.*

- Possessio nobis per liberam personam sine mandato speciali non acquiritur. ib. n. 19.*
- Potestas generalis si alicui data fuerit, non per hoc includitur potestas delinquendi, nisi expresse in ipsa concessione potestatis dicatur, vel postea ratificetur. par. 4. c. 1. n. 15.*
- Præfationes quid operentur. par. 1. c. 1. n. 1.*
- Præscriptio sine possessione non procedit. ead. par. 3. c. 16. nu. 1.*
- Præscriptio & usucapio sine bona fide non procedunt. ead. par. 3. cap. 17. n. 2.*
- Præscriptio & usucapio an procedat contra universitatem & respublicas. ib. n. 4.*
- Præscriptio non habet locum in iis rebus, quæ alienari non possunt. ib. n. 5.*
- Præscriptio & usucapio currit contra pupillos. ib. n. 7.*
- Præscriptio & usucapio rerum dotalium est prohibita. ib. n. 9.*
- Præscriptio, & usucapio quanto tempore contra universitates currat. ib. n. 12.*
- Præscriptio centenaria requiritur contra ecclesiam Romanam, quadragenaria autem contra alias ecclesias. ib. n. 15.*
- Privilegia etiam invalida, si sint ex certa scientia Principis confirmata valent. par. 3. c. 10. n. 21.*
- Privilegium generaliter concessum non includit casum publicæ utilitatis contrarium, & si includeret non valeret. ib. n. 30.*
- Privilegium concessum alicui universitati an, & quando trahatur, & extendatur ad castra, villas & terras adjacentes, & subjectas eidem universitati. par. 3. cap. 13. n. 1.*
- Privilegium concessum Romane ecclesie circa præscrip-*

M A T E R I A R U M.

scriptionem centum annorum, extenditur ad omnes ecclesias, qua specialiter sunt sub Romana ecclesia. ib. n. 12.

Privilegia sunt strictissime intelligenda. ib. n. 17.

Privilegium prescriptionis centum annorum, de quo in l. fina. C. de sacros. eccles. an habeat locum in castris, villis, & terris à civitate dependentibus. ib. n. 18.

Privilegium concessum alicui universitati, an extendatur, & porrigatur ad terras, & villas eidem universitati subjectas, varia afferuntur distinctiones. ib. n. 20.

Privilegium concessum comitatui, territorio, seu districtui an extendatur ad civitatem. ib. n. 21.

Privilegium concessum à Principe alicui universitati, an, & quando possit revocari. ib. n. 23.

Privilegia omnia concessa pupillis, & minoribus, censentur etiam concessa universitatibus, qua per administratores reguntur. ead. part. 3. cap. 18. n. 6.

Procurator constitutus ad agendum contra quamcunque personam an intelligatur constitutus, & dicatur habere mandatum contra communitatem, collegium & universitatem. par. 1. c. 1. n. 42.

Pro universitate quis possit agere. par. 2. cap. 1. n. 14.

Procurator proprie est ille, qui à persona singulari constituitur. ibi. n. 39.

Procurator & syndicus in multis pari passu ambulant. ib. n. 44.

Procurator constitutus à singulari persona utitur in procedendo jure communi, tam in agendo, quam in excipiendo. ib. n. 48.

Procurator quis non presumitur, nisi probetur mandatum. ibid. n. 50.

B b 5

Pro-

I N D E X

- Procurator non potest esse testis in causa, in qua extitit procurator, ib. n. 52.*
- Procurator post litem contestatam revocari non potest, nisi cum causa cognitione, ibid. n. 54.*
- Procuratori non datur actio judicati, nec contra eum, nisi in rem suam datus sit. ibid. n. 56.*
- Procuratores ad lites, & negotia regulariter tenentur conficere librum rationum & in eo data, & accepta scribere, finitaque administratione, rationem administrationis reddere, cum reliquatus restitutione, ead. part. 3. c. ult. n. 4.*
- Procurator non potest intervenire in causis criminalibus in quibus agitur de pœna corporali, & que sit hujus conclusionis ratio. par. 4. c. 1. n. 46.*
- Procuratoris officium est voluntarium, & non necessarium. par. 3. cap. 5. n. 30.*
- Provinciarum distinctio, & constitutio quadruplex est. par. 1. cap. 2. n. 2.*
- Provincia appellatione principaliter intelligitur de Italia. ib. n. 3.*
- Provinciarum distinctio de jure gentium introducta, non potest tolli, uniri, seu confundi per Imperatorem. ibid. n. 6.*
- Provincia qualiter de jure civili constituatur. ib. num. 7.*
- Provincia à jure civili introducta & constituta possunt per Principem tolli, dividi & uniri. ibid. num. 9.*
- Provinciarum divisio, & constitutio qualiter emanaverit à jure canonico, ib. n. 10.*
- Provincia dicitur qualibet civitas habens distinctum, & separatum regimen, & territorium, & qua superiorem non recognoscit, & sic per consequens*

M A T E R I A R U M.

sequens habet merum, & mixtum imperium. ibid. n. 11.

Provincia verbum simpliciter prolatum qualiter intelligi debeat. ib. n. 12.

Pupillus quando convenitur in iudicio actor debet petere ut constituatur eidem pupillo tutor, par. 2. c. 1. n. 5.

Pupillus si non habet tutorem iudex supplet, ib. n. 16.

Pupilli, & minores sunt constituti sub regimine, & administratione tutorum & curatorum. par. 3. c. 18. num. 3.

Q.

Qualitates nullae sunt non entis. par. 1. c. 1. nn. 34. & par. 3. cap. 10. n. 20.

R.

Ratihabitio mandato equiparatur. par. 3. c. 16. num. 16. etiam in delictis. par. 4. cap. 1. n. 22.

Ratio eadem, vel major ubi est, idem ius est statuendum. par. 3. c. 17. n. 16.

Ratio edi debet à capite, ead. par. 3. c. ult. n. 17.

Reformationes quae dicantur. par. 1. cap. 3. n. 85.

Reformatio seu decretum factum à concilio civitatis an, valeat si non appareat de propositione facta. ibid. n. 88.

Reformatio seu decretum factum per universitatem seu ipsius concilium an valeat si propositio fuit facta per personam inhabilem, ib. n. 89.

Reformatio, seu decretum factum à civitatis concilio an valeat, si propositio fuit facta super materia prohibita, ib. num. 90.

Reformatio, seu decretum antequàm fiat à concilio civitatis, debet ante precedere propositio, ibid. num. 91.

Re-

I N D E X

Regalia Principis quanto tempore praescribantur,
par. 3. cap. 8. num. 3.

Religionis causa est privilegiata, & favorabilis, ea-
dem par. 3 c. 17 n. 17.

Reorum proprium est fugere. part. 2. cap. 1. n. 70.

Reipublica nomen multis modis in jure nostro acci-
pitur. part. 1. c. 1. n. 34.

Reipublica interest quam plurimos ad defendendam
suam causam admittere. par. 2. c. 1. n. 9.

Reipublica reperitur aliquando magis privilegiata
quam fiscus par 3 c. 6. n. 5.

Reipublica appellatione propriè intelligitur dun-
taxat: de republica, & civitate Romana. ead. par.
3. c. 18. n. 8

Reipublica appellatione largo modo veniunt castra,
& villa. ib. n. 19.

Restitutio in integrum quemadmodum competit
pupillis & minoribus, ita & universitatibus. ead.
par. 3. cap. 18. n. 2.

Restitutio in integrum competit minoribus, & pu-
illis adversus praescriptionem, contractus, pacta,
& rem judicatam, ib. n. 5.

Restitutio in integrum utrum competat duntaxat
reipublica, & civitati Romana, an verò omni-
bus aliis civitatibus, ibid. n. 7.

Restitutio in integrum competit legatis civitatum,
ibid. n. 14.

Restitutio in integrum utrum competat villis, ter-
ris, castris, & aliis locis civitatum inferioribus.
ibid. n. 16.

Restitutio in integrum intra quantum tempus ab
universitate peti debeat. ib. n. 20.

Restitutio in integrum an competat universitati le-
sa contra aliam universitatem. ib. n. 21. Res

M A T E R I A R U M.

Restitutio in integrum competit privilegiato adversus alium privilegiatum. ib. n. 22.

Restitutio in integrum an possit per syndicum universitatis nomine ipsius communitatis sine speciali mandato, an vero requiratur speciale mandatum. ibid. n. 24.

Restitutio in integrum potest peti per legitimum administratorem sine speciali mandato. ib. n. 27.

S.

S*atisfactio, seu cautio rati firmat personam ejus, de cujus mandato dubitatur. par. 2. c. 1. n. 10.*

Sententia non tenet nisi super re certa ib. n. 38.

Sententia lata contra universitatem an, & quando teneat. ib. n. 87.

Sententia lata contra universitatem, qua transivit in rem judicatam an possit citra remedium appellationis retractari ex instrumentis de novo post latam sententiam repertis. ib. n. 88.

Sententia executio non potest fieri contra syndicum actorem, vel contra singulares personas de ipsa universitate, sed tantum contra ipsam universitatem fieri debet. ib. n. 90.

Sententia lata contra universitatem, qualiter contra ipsam mandetur executioni, ib. n. 91.

Sententia lata contra particularem, & singularem personam, qualiter, quo ordine, & modo mandetur executioni. ib. n. 92.

Sententia lata contra universitatem an possit mandari executioni in viis publicis, & aliis rebus similibus. ib. n. 93.

Sententia lata contra universitatem, an retractetur propter instrumentum de novo repertum. par. 3. cap. 18. n. 23.

Sen-

- Sententia quo casu possit, contra absentem proferri, ead. par. 3. cap. ult. nu. 22.*
- Servitus non presumitur, cum qualibet res presumatur libera. par. 1. c. 2. n. 52.*
- Servus manumissus ab universitate non est libertus, singulorum de universitate, sed ipse duntaxat universitatis, par. 1. cap. 1. n. 19.*
- Servi, & socii regulariter tenentur conficere librum rationum, & in eo data & accepta scribere, finitaeque administratione rationem administrationis reddere, cum reliquatus restitutione, part. 3. cap. ult. n. 10.*
- Servus universitatis heres institutus si antequam adeat hereditatem manumittatur, vel alienetur, an possit adire nihilominus hereditatem, par. 5. c. 1. n. 24.*
- Syndici, procuratores, & actores possunt intentare, & movere actiones ipsi universitati competentes, par. 1. c. 3. n. 108.*
- Syndici universitatum dicuntur habere liberam, & generalem administrationem, ib. n. 109.*
- Syndici universitatum possunt vendere rem universitatis sine mandato. ib. n. 110.*
- Syndici universitatum equiparantur tutoribus. ib. num. 111.*
- Syndici, & administratores publici, an & quando possint super re ipsius universitatis transigere, & an & quando tenentur huiusmodi transactio, ib. num. 112.*
- Syndici, procuratores, & administratores publici non possunt ius reipublicae, & debitum liquidum remittere, nec in praedictum universitatis alii gratificari, ib. n. 114.*

Syn-

• M A T E R I A R U M.

Syndici, & alii administratores publici, quando plures sunt simul constituti ab universitate quilibet eorum habet potestatem & mandatum in solidum, licet hoc expressum non fuerit. ib. n. 18.

Syndicus universitatis si de ejus mandato, seu decreto dubitatur, admittitur, cum cautione dato, par. 2. c. 1.

Syndicus, seu actor eligitur ab ordine decurionum ib. n. 12.

Syndicum qualibet universitas approbata potest facere, ib. n. 13.

Syndicus universitatis qualiter constituatur. ib. n. 18.

Syndicum certa pars universitatis potest constituere, ib. n. 19.

Syndicus an possit constitui ab antianis, vel consulis, ib. n. 20.

Syndici constitutio ad hoc ut teneat, & valeat, qua requirantur, ib. n. 21.

Syndici constitutio an requiratur de necessitate decretum & auctoritatem iudicis, ib. n. 22.

Syndici constitutio, ad hoc ut subsistat, an requiratur, ut in instrumento syndicatus describantur, & exprimantur nomina omnium decurionum, qui ipsi constitutioni fuerint praesentes. ib. num. 23.

Syndici constitutio illegitima potest per universitatem ratificari verbo, vel facto. ib. num. 24.

Syndicus constitutus ab universitate si appelletur procurator, an ista nominatio habeat vitare actum constitutionis. ib. n. 25.

Syndicus constituitur tam ad negotia, quàm ad iudicia. ib. n. 26.

Syndicus habet mandatum generale cum libera administratione. ib. n. 28.

Syn.

I N D E X

- Syndicus constituitur ab ipsa universitate. ib. n. 30.*
- Syndicus constituitur ab universitate & ordine decurionum sine decreto iudicis. ib. n. 33.*
- Syndicus constituitur ad lites presentes, & futuras. ibid. n. 35.*
- Syndicus propriè ille dicitur, qui est constitutus ab universitate, & collegio. ib. n. 40.*
- Syndicus & procurator in effectum unum & idem sunt. ib. n. 42.*
- Syndicus est nomen græcum, & defensorem significat. ib. n. 45.*
- Syndicus, vel actor constitutus ab universitate utitur jure communi in agendo, nisi aliud expressum sit, licet in excipiendo utatur jure singulari. ib. num. 49.*
- Syndicus quis non præsumitur, nisi constet de mandato, ib. n. 51.*
- Syndicus in causis in quibus pro universitate intervenit non potest esse testis, ib. n. 53.*
- Syndicus sive actor ab universitate constitutus non potest lite contestata sine superioris auctoritate revocare. ib. n. 55.*
- Syndicus constitutus ab universitate usque ad certum tempus, an finito tempore, & lite contestata, teneatur litem proseguire. ib. n. 90.*
- Syndicus ab universitate constitutus cum auctoritate magistratus, seu alterius superioris; an & qualiter possit agere contra ipsum magistratum & superiorem. ib. n. 61.*
- Syndicus universitatis agens quod nomen debeat in libello ponere, & qualiter libellum concipere debeat tam in civilibus, quàm in criminalibus. ib. n. 65.*

Syn.

M A T E R I A R U M.

- Syndicus universitatis respondit positionibus cum juramento calumnia. ib. n. 69.*
- Syndicus universitatis an, & quando possit deferre adversario juramentum litis decisivum, vel super aliquo emergenti. ib. n. 76.*
- Syndicus, procurator, seu administrator universitatis an, & quando possit alienare rem publicam. part. 3. cap. 5. n. 20.*
- Syndicus procurator, vel administrator universitatis, ad hoc ut possit vendere res, & bona ipsius reipublice, quid requiratur. ib. n. 22.*
- Syndici, officiales, seu administratores publici, qui vendunt bona publica an teneantur de evictione, finito officio, & administratione. ib. n. 26.*
- Syndici & administratoris publici officium est necessarium, & non voluntarium. ib. n. 29.*
- Syndici universitatum dicuntur habere publicum officium, & sic speciale mandatum. ead. par. 3. c. 18. num. 25.*
- Syndicus universitatis equiparatur legitimo administratori. ib. n. 28.*
- Syndicus, actor, & quilibet alius administrator publicus tenetur reddere rationem administrationis, cum reliquatus restitutione. ead. par. 3. cap. ult. num. 13.*
- Syndicus, si legitime non fuerit constitutus, videtur universitas gesta per ipsum ratificare, si expensas per ipsum syndicum in lite factas solvat. par. 4. c. 1. n. 24.*
- Syndici & officiales ad denuntiandum maleficia ab ipsis universitatibus eliguntur. ib. n. 61.*
- Syndici electi ab universitatibus ad denuntiandum maleficia non possunt exercere officium, nisi prius juraverint bene, recte, & fideliter ipsum exercere. ib. n. 62.*

I N D E X

Syndici, & officiales electi ab universitatibus ad denuntiandum maleficia, tenentur de dolo, lata culpa, & de exacta diligentia. ib. n. 63.

Syndicus deputatus ad denuntiandum maleficia, si accipit pecuniam ut aliquem falso denuntiet, punitur poena falsi. ib. n. 54.

Syndici & officiales deputati ad denuntiandum maleficia si ad instantiam malefactorum pecunia accepta, non denuntiant, puniuntur. ib. n. 65.

Syndici electi ab universitate, ad denuntiandum maleficia tenentur duntaxat de evidenti calumnia, non autem de praesumpta. ib. n. 66.

Syndici deputati ad denuntiandum maleficia non tenentur probare contenta in denuntiatione, sed solum nomina testium dare judici. ib. n. 68.

Syndici, & officiales electi ab universitate ad denuntiandum maleficia si reperiuntur in dolo, & evidenti calumnia, qualiter puniantur. ib. n. 70.

Syndici deputati ad denuntiandum maleficia an, & quando excusentur si ad alterius instigationem falso aliquem denuntiaverint. ib. n. 71.

Syndici, qui ex necessitate officii tenentur denuntiare maleficia excusantur à praesumpta calumnia, propter quamlibet coloratam causam. ib. n. 72.

Syndici deputati ad denuntiandum maleficia excusantur si maleficiū denuntiaverunt, de quo erat publica vox, & fama, secus si temerè procedant ad denuntiandum. ib. n. 73.

Syndici, & officiales electi ab universitate ad denuntiandum maleficia, debent ipsa maleficia denuntiare taliter qualiter sciunt, & non aliter. ib. n. 74.

Syndici deputati ad denuntiandum maleficia excusantur, si notarius per errorem in scribendo relationem

ERRAT

M A T E R I A R U M.

erraverit in nomine delinquentis, vel loco. ibid. num. 75.

Syndicus constitutus ad denunciandum maleficia si fuerit praeventus per accusatorem, vel à principali offenso, vel à iudice, qui inquisivit excusatur, neque tenetur denunciare ipsa maleficia. ib. n. 77.

Syndici qui tenentur denunciare maleficia excusantur, si maleficiū stetit occultum, & clandestinum. ibid. n. 78.

Syndici constituti ad denunciandum maleficia, non tenentur denunciare maleficia de nocte, vel alio tempore commissā si impossibile est syndico, siue malefactori. ib. num. 79.

Syndici si ex forma statuti teneantur denunciare percussiones sanguinolentas, non tenentur denunciare percussiones, in quibus est levis cutis scissura. ibid. num. 80.

Syndicus excusatur si propter absentiam iudicis non potuit intra tempus praefixum à statuto denunciare maleficia, cautela tamen traditur, ut compareat intra terminum, in loco tribunalis, & ibi protestetur. ib. n. 81.

Syndicus si denunciavit maleficia compulsus à iudice, an, & quando excusetur à poena. ib. n. 82.

Syndicus, si omisit denunciare unum ex pluribus delinquentibus, an teneatur ad integram poenam in statuto comprehensam, ac si nullum denunciaffet. ib. num. 83.

Syndicus constitutus ad denunciandum maleficia, an teneatur seipsum denunciare, si verè delictum commisit, vel si non commisit, extet tamen publica vox & fama ipsum tale delictum commississe. ib. n. 84.

I N D E X

Syndicus communitalis si ex forma statuti debeat denuntiare maleficia intra certum tempus sub certa pena, & aliquis antequàm esset creatus syndicus denuntiavit, certè postquàm est creatus syndicus, non habet necesse iterum denuntiare. ib. num. 85.

Syndicus non tenetur denuntiare maleficia commissa per personas contra quas non tenetur ferre testimonium. ib. n. 86.

Syndicus tenetur denuntiare maleficium durante ejus officio commissum, licet tempore denuntiationis non sit amplius syndicus. ib. n. 87.

Syndici utriusque loci tenentur denuntiare maleficium commissum in consinibus, & locis limitrophis. ib. num. 88.

Syndici constituti ad denuntiandum maleficia, tenentur etiam denuntiare delicta, licet sint impunita. ib. n. 89.

Societas quid sit, & qualiter differat à collegio. part. 1. cap. 2. n. 54.

Solutio particularis multa affert incommoda, & dispendia par. 3. cap. 9. n. 8.

Solutio unius, ubi plures tenentur ex maleficio, an liberet alios & quid in quasi maleficio. par. 4. c. 1. num. 93.

Statutum indistinctè compellens personas ad compromittendas differentias & controversias, an habeat locum & comprehendat controversiam, qua est cum universitate, ut de illa debeat fieri compromissum & an hujusmodi statutum sit favorabile vel odiosum. par. 1. cap. 1. n. 40.

Statutum vel consuetudo, ut in actibus gerendis non

M A T E R I A R U M.

non fletur majori parti, non valet. par. 1. cap. 3. num. 77.

Statuta condita à civitate, seu ipsius concilio sunt stricti juris, & quare ib. n. 87.

Statuta discentia quòd prius aliquid debeat proponi in concilio minori, antequàm proponatur, & terminetur in concilio majori sunt rationabilia. ib. n. 92.

Statutum conditum ab universitate, ad hoc ut validum sit, debet esse generale, alias si factum sit contra singulares personas non valet. par. 3. cap. 3. num. 10.

Statuta an, & quando possunt fieri, & condi per universitates. ead. par. 3. cap. 15. n. 1.

Statuti condendi potest dependet à jurisdictione. ib. num. 2.

Statuta de quibus rebus possint fieri per universitates. ib. num. 3.

Statuta non solum tota universitas, sed etiam una, & certa pars universitatis potest facere. ibidem. num. 4.

Statuta an possint fieri per totam universitatem vel partem ipsius universitatis, si expulsa sit à proprio territorio, & alibi se congregaverit. ib. n. 5.

Statutis non potest universitas carens jurisdictione pœnam & mulctam adjicere, nisi adsit consuetudo in contrarium. ib. n. 6.

Statutum conditum per universitatem, ut certae duntaxat personae possint aliquam artem, negotiationem, & professionem exercere non valet, tanquam iuri naturali, divino, publicaeq; utilitati contrarium. ib. n. 7.

Statutum an, & quando possit fieri per universitat-

I N D E X

tem in odium singularium, & particularium personarum. ib. num. 9.

Statutum, si fiat per universitatem in odium particularium personarum non valet, potestque ab ipsius iniquitate appellari, & doli exceptio opponi. ib. n. 11.

Statutum licet per universitatem fiat verbis generalibus, si tamen potest probari legitimis conjecturis factum fuisse specialiter in odium particularium personarum, potest ab eo appellari. ib. n. 12.

Statutum potest per universitatem fieri in odium singularium personarum, ubi causa subest, & publica utilitas requirit. ib. n. 13.

Statutum an possit fieri ab universitate habente furnos, & molendina, ut particulares & singulares personae ejusdem universitatis cogantur ire ad molendum, & coquendum in furnis, & molendinis ipsius universitatis in praedictum singularium personarum habentium in eadem universitate furnos, & molendina. ib. n. 14.

Statuta condita à laicis non ligant ecclesiasticas personas ex defectu jurisdictionis, & potestatis. ib. n. 15.

Statuta laicorum condita contra libertatem ecclesiasticam, nullius sunt momenti. ib. n. 16.

Statutum debet esse sanctum, & honestum non concernens propriam utilitatem, cum incommodo alterius. ib. n. 18.

Statutum quando censeatur esse factum contra libertatem ecclesiasticam. ib. n. 22.

Statutum conditum ab universitate, ne quis subditus eidem universitati negotietur, & mercaturam exerceat extra territorium ejusdem universitatis an valeat & subsistat. ib. n. 23.

Statutum non extenditur, extra territorium statuentium. ib. n. 25.

Sta-

M A T E R I A R U M.

Statuta civitatum, vel aliarum universitatum an, & quando extendatur ad castra, villas & alias terras iisdem universitatibus subjectas. ib. n. 27.

*Statutum civitatis an habeat locum in castris, & vil-
lis civitati post statutum conditum unitis. ib. n. 28.*

*Statuta universitatum an egeant confirmatione Prin-
cipis vel alterius superioris, an verò de per se, sine
alia confirmatione sint valida. ib. n. 29.*

*Statuta condita ab universitatibus an sint annalia,
vel perpetua, & an actio ex ipsis statutis competens
sit annalis, & perpetua. ib. n. 30.*

Statuta sunt jus civile. ib. n. 31.

*Statuta disponentia universitates teneri denunciare
maleficia, capere malefactores, & propria custodire
territoria sub pœna emendationis damni dati an
sint valida & iusta, an verò tanquam iniqua ser-
vari non debeant. par. 4. c. 2. n. 57.*

*Statuta quibus disponitur universitates teneri pro de-
lictis in proprio territorio commissis, strictissime
sunt intelligenda. ib. n. 60.*

*Statutum quod denuntiationi maleficii facta per syn-
dicum communitatis, & relationi ipsius stet, qua-
liter debeat intelligi. ib. n. 76.*

*Statutum quod universitas teneatur capere malefacto-
rem sub certa pœna non habet locum, neque intelli-
gitur de clericis, malefactoribus, & delinquenti-
bus. ib. n. 94.*

*Statutum quod universitates teneantur, & obligate
sint resarcire damna data in earum territorio, quo-
modo intelligatur, & an, & quando locum habeat.
ib. num. 98.*

*Statutum, quo cavetur universitatem teneri de deli-
ctis commissis in ejus territorio quando intelligatur.
ib. n. 100.*

I N D E X T.

- T**erra quid comprehendat, & unde dicatur. par. 1. cap. 2. n. 47.
- Territorium, districtus, comitatus, curia, jurisdictio, diocesis, & parochia quid sint, & quid comprehendant. ib. n. 48.
- Testator non censetur elegisse viam, per quam judicium suum impungetur. par. 5. c. 1. n. 58.
- Testes de universitate an, & quando possint deponere, & probent in causa ipsiusmet universitatis. par. 2. cap. 1. n. 79.
- Thesaurarius, seu massarius civitatis, vel alterius universitatis si est debitor ejusdem reipublica, debet à seipso exigere, alias tenetur, & punitur. par. 3. c. 6. num. 14.
- Transactio requirit speciale mandatū. par. 1. c. 3. n. 113.
- Turba hominum, seu cœtus hominum sunt unum, & idem, & fiunt ex centum hominibus. par. 1. c. 2. n. 61.
- Tutor non tenetur de evictione finito officio. par. 3. cap. 5. n. 27.
- Tutoris officium est necessarium, & non voluntarium. ibi. n. 28.
- Tutor & curator non possunt rem pupillorum, & minorum donare, neque debitum liquidum remittere. ead. par. 3. cap. 10. n. 3.
- Tutores & curatores tenentur reddere rationem administrationis, cum reliquatus restitutione. ead. par. 3. c. ult. n. 2.
- Tutores & curatores non tenentur de praesumpta calumnia, sed duntaxat de evidenti. par. 4. c. 1. n. 69.

V.

- V**estigalium generalis impositio est de regalibus Principis. par. 3. cap. 8. n. 2.

Vesti-

M A T E R I A R U M.

Vetigalium publicorum conductor vel emptor non potest ab emptione, vel conductione repelli, si precium statuto tempore solvit. ib. §. 4.

Vetigalium publicorum conductores habent eadem privilegia, quæ habet ipsamet universitas. ib. n. 5.

Vendere rem suam nemo cogitur, salit ubi tractatur de utilitate publica. par. 3. c. 6. n. 17.

Verborum geminatio arguit, & ostendit enixam voluntatem, & actus, qui geritur validitatem. ead. par. 3. c. 10. n. 17.

Vicus quid sit, & unde dicatur. par. 1. c. 2. n. 43.

Villa quot modis accipiat, & unde dicatur. par. 1. cap. 2. n. 39.

Villa consistit ex quinque hominibus patribus familias. ib. n. 40.

Villa unde sumat principium, & finem. ib. n. 41.

Visus testimonium est excellentius omni alio testimonio. p. 3. c. 4. n. 18.

Universitas quid sit. par. 1. c. 1. n. 2.

Universitatis nomen est generalissimum, & extenditur ad universitatem rationabilem, & irrationabilem. ib. n. 3.

Universitas verè & propriè nihil aliud est, quam ipsimet homines universitatis collectivè sumpti. ib. n. 4.

Universitas secundum fictionem juris representat unam personam, quæ est quid aliud diversum ab hominibus universitatis. ib. n. 5.

Universitas mortuis omnibus de ipsa universitate, & populo, & aliis subrogatis, eadem censetur universitas, & idem est populus. ib. n. 6.

Universitas est nomen juris, & non personarum, non habens animum, intellectum, consensum, nec etiam corpus. ib. n. 8.

Universitas legitimè congregata, & convocata vicem personæ sustinet. ib. n. 9.

Uni-

- Universitas consideratur duobus modis , uno modo in abstracto, & alio modo in concreto. ib. n. 10.*
- Universitatis lis non dicitur singulorum, nec è contra, ib. n. 13.*
- Universitatis compromissum, non est compromissum singularium personarum nec è contra, ib. n. 14.*
- Universitatis bona non sunt, nec dicuntur bona singulorum, nec è contra ib. n. 15.*
- Universitatis vasallus, non est vasallus singulorum, nec è contra. ib. n. 16.*
- Universitatis vasallus non præstat servitium , & fidelitatem omnibus & singulis de universitate , sed duntaxat ei , qui universitati præest syndico scilicet, vel consuli, aut etiam procuratori ad id specialiter electo, ib. n. 17.*
- Universitas vasalla qualiter teneatur ad præstationem servitii & fidelitatis. ib. n. 18.*
- Universitatis libertus ipsi universitati tantum, & non singulis de universitate debet reverentiam. ib. n. 20.*
- Universitatis libertus non potest in jus vocare ipsam universitatem sine venia , singulos autem de ipsa universitate sic. ib. n. 21.*
- Universitatis actor non dicitur actor singulorum , sed universitatis, ib. n. 22.*
- Universitatis servus non dicitur servus singulorum, sed duntaxat ipsius universitatis in cujus est potestate , & ideo ipsi universitati tantum & non singulis de universitate stipulari potest. ib. num. 23.*
- Universitati seu reipublica subditus, est subditus omnibus ut universis, & non singulis ipsorum. ib. n. 25.*

Uni.

M A T E R I A R U M.

- Universitatis debitum non dicitur debitum singulorum, nec è contra. ib. n. 26.*
- Universitatis bona non debent capi pro debito particularium personarum, nec è contra. ib. n. 27.*
- Universitatis causa alia est, & alia particularium personarum ejusdem universitatis. ib. n. 28.*
- Universitas eademmet licet mutantur persona. ib. num. 29.*
- Universitatis jus, & nomen conservatur in uno solo, si unus solus remansit de universitate. ib. n. 30.*
- Universitas constituitur ex tribus personis. ib. n. 31.*
- Universitas hominum conservatur in uno, & etiam omnibus de universitate defunctis, secus est in universitate corporum. ib. n. 32.*
- Universitatis privilegia non censentur extincta mortis omnibus de universitate. ib. n. 33.*
- Universitas quando destruitur casu fortuito citra ipsius universitatis delictum, retinet omnia privilegia, & jura, secus si auctoritate superioris propter ipsius delictum universitas destruat, quia tunc amittit omnia privilegia. ib. n. 35.*
- Universitas, seu collegium potest heres institui, & gratiari de restituenda hereditate uni, ac pluribus vel etiam omnibus de eademmet universitate & collegio. ib. n. 36.*
- Universitas an propriè & verè sit & dicatur persona, & an veniat, & comprehendatur sub nomine, & appellatione persona. eod. c. 1. n. 38.*
- Universitatum species quatuor sunt. par. 1. c. 2. n. 1.*
- Universitas provincia habet merum & mixtum imperium ea. par. 1. & cap. 2. n. 8.*
- Universitates parum est habere bona, res, privilegia, & alia jura, nisi sint officiales, qui ipsas uni-*
ver,

I N D E X

- universitates regant, & administrant par. 1. c. 3. n. 1.*
- Universitas consentire non potest. par. 1. c. 3. n. 9.*
- Universitas an, & quando conseatur legitime convocata, licet non fuerint observata solemnitates à iure requisita. ib. n. 70.*
- Universitas seu ipsius concilium an possit in ecclesia convocari. ib. n. 73.*
- Universitatis pars maior, an & quando praedictet minori parti. ib. n. 76.*
- Universitas an, & quando praesumatur legitime congregata. ib. n. 80.*
- Universitas ad hoc, ut legitime dicatur convocata, requiritur ut maior pars omnium decurionum congregatorum consentiant. ib. n. 82.*
- Universitas potest agere, & conveniri. par. 2. c. 1. n. 1.*
- Universitas non potest per se in iudicio stare, sed per suos syndicos seu actores. ib. n. 2.*
- Universitas potest cogi ad constituendum syndicum. ibid. num. 3.*
- Universitas aequiparatur pupillo. ib. n. 4.*
- Universitas si nullum syndicum habeat, per quem possit defendi, admittitur quilibet, etiam extraneus ad defensionem eiusdem universitatis. ib. n. 7.*
- Universitas non solum syndicum sed etiam procuratorem constituere potest. ib. n. 43.*
- Universitatum causa ex eo ordine tractantur quo causa singularium & particularium personarum. ibid. n. 46.*
- Universitas qualiter citari debeat. ib. n. 63.*
- Universitas coram quo iudice conveniri debeat. ib. n. 64.*
- Universitas an & qualiter teneatur de calumnia iurare. ib. n. 67.*
- Uni.*

M A T E R I A R U M.

Universitas caret anima, & est nomen juris, & non personarum ib. n. 68.

Universitas si est contumax qualiter contra ipsam procedatur. ib. n. 71.

Universitas si litigat cum aliquo ejusdemmet universitatis, & fuerit condemnata ex impensis, an is, contra quem litigat universitas teneatur contribuere in expensis litis per universitatem factis. ib. n. 78.

Universitas an possit facere compromissum. ib. n. 81.

Universitas eadem manet, licet aliqui ex ipsa universitate deficient. ib. n. 8.

Universitas si habuit sententiam contra debitorem suum vel ejus heredem potest petere se mitti in possessionem rerum tam heredis, quam hereditariarum. ib. n. 89.

Universitas condemnata si nulla bona habeat in quibus possit fieri executio sententiae, debet. & cogitur collectam imponere ut de ejus exactione solvatur condemnatio. ib. n. 94.

Universitas si nolit imponere collectam, iudex citatis ipsis de universitate eam imponet. ib. n. 93.

Universitas qualibet licita & approbata potest habere bona & res in communi. par. 3. cap. 1. n. 1.

Universitas potest habere rem emphyteuticā. ib. n. 3.

Universitatum bona non sunt bona singulorum separatim, sed omnium, & universorum de universitate. ib. n. 4.

Universitatum res & bona qualiter differant à communibus & publicis rebus. ib. n. 5.

Universitatum pascua & nemora an & quando si e propria ipsarum universitatum, vel etiam communia singularibus personis. ib. n. 6.

Unio

I N D E X

- Universitatum pascua & nemora, quando sunt communia singularibus personis de universitate qualiter unusquisque de ipsis pascuis & nemoribus uti debeat. ib. n. 7.*
- Universitatum pascua, nemora & alia bona quando sunt communia singularibus personis; tunc nec usum, nec usumfructum dicuntur propriè in huiusmodi bonis publicis habere, sed quandam duntaxat facultatem. ib. n. 8.*
- Universitas per proprium statutum introducere potest, ut pascua, & nemora communia in certa parte anni sint prohibita, & an in alia parte anni concessa. ib. n. 9.*
- Universitas potest & per se & per syndicum contrahere, & alia publica negotia expedire. ead. par. 3. cap. 2. n. 1.*
- Universitas an, & quando possit cogi ad constituendum syndicum. ib. n. 2.*
- Universitas potest contrahere non solum cum exteris, & qui non sunt de ipsa universitate, sed etiam cum de iisdem de ipsa universitate. ib. n. 3.*
- Universitas ex propriis contractibus obligari potest. ead. par. 3. c. 3. n. 1.*
- Universitas consentire non potest. ib. n. 3.*
- Universitas legitimè congregata vicem persona sustinet, & ob id contractus aliaque negotia ad rempublicam pertinentia expedire potest. ib. n. 4.*
- Universitas potest consentire, licet non cum eadem facilitate, qua singulares persona. ib. n. 5.*
- Universitas an, & quando vel per se, vel per syndicum legitimè constitutum possit obligare singulares personas, & bonum particularium ipsiusmet universitatis ipsis particularibus non consentientibus. n. 6.*
- Universitas est quid aliud separatum, & diversum à singularibus, & particularibus personis ipsius universitatis. ib. n. 8.*
- Universitas an, & quando possit, & personas, & bona singulorum & particularium de universitate obligare, alia traditur distinctio. ib. n. 9.*
- Universitas quando obligat singulares personas, an intelligatur eas obligare in solidum, an vero tantum pro virili parte. ibid. num. 13.*
- Universitas legitimè convocata, seu ejus concilium si accipit pecuniam mutuo, tunc universitas indistinctè obligatur, ex ipsa*

M A T E R I A R U M.

ipsa mutui datione, neque creditor tenetur probare pecuniam versam esse in utilitatem reipublica. ead. par. 3. cap. 4. numer. 8.

Universitas circa alienationem & administrationem rerum suarum est domina, & moderatrix, & potest liberè de his facere legem quam vult. ib. n. 10.

Universitas quando non accipit pecuniam mutuo, sed ejus administrator, & syndicus habens speciale mandatum ab ipsa universitate ad accipiendam pecuniam mutuo in certam causam vel in genere, tunc ipsa universitas obligatur indistinctè ib. n. 11.

Universitas obligatur si ipsius administrator, vel syndicus non habens speciale mandatum, sed simplicem duntaxat administrationem pecuniam mutuo accepit si in utilitatem ipsius reipublica conversa sit, alias ipse administrator duntaxat obligatur. ib. n. 12.

Universitas an, & quando possit propria bona alienare, ead. par. cap. 5. num. 1.

Universitas circa administrationem, & alienationem rerum suarum potest facere legem quam vult. ib. n. 3.

Universitas an possit renunciare solemnitatibus concernentibus alienationem rerum publicarum. ib. n. 14.

Universitas superiorem non recognoscens, & sic habens potestatem legis condenda potest facere statutum circa formam & modum alienandi reipublicas, & valet, licet discrepet à forma juris communis. ib. n. 18.

Universitas an, & quando possit nova vectigalia imponere. ead. par. cap. 8. n. 1.

Universitas si aliquos immunes, & exemptos faciat à solutione collectarum an hoc debeat accrescere aliis, an verò defalcari & diminui debeat illa pars, quæ spectabat ad hujusmodi exemptos. ead. par. 3. cap. 9. n. 24.

Universitas minoribus & pupillis equiparatur, ead. par. 3. cap. 10. n. 5.

Universitas eadem manet, licet mutantur persona. ead. p. 3. cap. 11. n. 10.

Universitas an propriè dicatur possidere. ead. p. 3. cap. 16. n. 2.

Universitas est persona representata. ib. n. 3.

Universitas dicitur non posse consentire. ib. n. 5.

Universitas habens bona communia, seu publica judicatur in

I N D E X

- in illis bonis tanquam privatus. ead. par. 3. cap. 15. nu. 17.*
- Universitas per se propriè potest possidere, vel etiam per servos, vel per personas liberas, puta per syndicos, vel alios administratores. ead. par. 3. cap. 16. n. 7.*
- Universitas repræsentat personas viventes, ideo potest & dominum, & possessionem, & usufructum sibi acquirere. ib. n. 8.*
- Universitas dicitur posse consentire, licet cum aliquali difficultate. ib. n. 10.*
- Universitatem non posse possidere, sed duntaxat administratores universitatis falsum esse demonstratur. ibid. num. 11.*
- Universitas qualiter dicatur possidere, & an ex actibus possessorii particularium personarum universitatis acquiratur possessio eidem universitati. ib. n. 13.*
- Universitas præscribere, & usucapere non potest. ead. p. 3. cap. 17. n. 1.*
- Universitas non potest præscribere donec aliqui de universitate vivunt, qui habent scientiam rei aliena, & sic sunt in mala fide, sed illis mortuis poterit ab aliis initium sumere præscriptio. ib. n. 3.*
- Universitas pupillo, & minori equiparatur. ead. par. 3. cap. 18. num. 1.*
- Universitas per eas administratores, seu rectores regitur custoditur & gubernatur. ib. n. 4.*
- Universitas an propriè & verè possit delinquere, par. 4. cap. 1. num. 1.*
- Universitas potest metum inferre. ib. n. 2.*
- Universitas potest contrahere, & se ex contractu obligare. ibid. num. 5.*
- Universitas potest mulctari poena banni, & excommunicationis. ib. n. 7.*
- Universitas an possit dolum committere. ib. n. 8.*
- Universitas est nomen juris, & non personarum, & est quoddam corpus intellectuale carens animo, & intellectu. ibid. num. 9.*
- Universitas legitimè convocata, & congregata vicem persona sustinet. ib. n. 11.*
- Universitas non est vera persona, sed ficta, & repræsentata. ibid. num. 12.*

Uni-

M A T E R I A R U M.

- Universitas ad hoc ut dicatur delinquere, & ex delicto teneatur quid requiratur. ib. n. 14.*
- Universitas non debet puniri propter delictum aliquorum particularium. ib. n. 16.*
- Universitas aliud est, & quid diversum à singulis de universitate. ib. n. 17.*
- Universitas quando committit delictum momentaneum ut homicidium, & huiusmodi alia, tunc ad hoc ut teneatur de delicto, requiritur probatio communis, & simultanea deliberationis facta ad delinquendum, secus quando delictum habet tractum, & causam successivam. ibid. n. 19.*
- Universitas quando possit puniri ex delicto commissio per particulares homines ipsiusmet universitatis. ibid. numer. 21.*
- Universitas quando videntur ratificare delictum per singulares, & particulares personas factum, ita ut ex ipso delicto teneatur. ib. n. 25.*
- Universitas ad hoc ut teneatur de delicto, an semper sit necessaria probatio communis, & simultanea deliberationis facta ad delinquendum. ib. n. 26.*
- Universitas delinquens an puniri possit. ib. n. 27.*
- Universitas potest pro delicto conveniri civiliter, de eo, quoad ad ipsam pervenit. ib. n. 29.*
- Universitas an possit pro delicto criminaliter puniri. ibid. num. 30.*
- Universitas si est punita pro aliquo delicto an possint adhuc pro eodem delicto puniri aliqui homines singulares ejusdemmet universitatis, qui etiam delicto perpetrato interveniunt. ibid. n. 35.*
- Universitas an possit excommunicari. ib. n. 41.*
- Universitas an possit interdicti poena puniri. ibid. n. 43.*
- Universitas committens delictum, ex quo infamia irrogatur, an efficiatur infamis. ib. n. 44.*
- Universitas tam in causis civilibus, quam in criminalibus non potest per se in iudicio stare, sed per ejus procuratorem, seu syndicum. ib. n. 47.*
- Universitas proprie non est persona, nec animatum corpus, sed est quoddam corpus intellectuale. ib. n. 50.*
- Universitas legitime congregata, & convocata sustinet vicem persona. ib. n. 51.*

INDEX

- Universitas habet animam, & in animam universitatis iuratur. ib. n. 52.*
- Universitas an possit inquiri de delicto, si publica vox & fama extet universitatem ipsum delictum commisisse, ibid. num. 53.*
- Universitas quando ex quasi delicto obligari, & conveniri possit. ib. n. 55.*
- Universitas an ex dispositione iuris communis teneatur denunciare maleficia, qua in ejus territorio fiunt, teneaturque capere malefactores, & delinquentes, nec non emendare damna data in proprio territorio. ibid. numer. 56.*
- Universitas si ex forma statuti teneantur capere malefactorem sub certa poena, an teneantur capere eum, qui occidit banaitum, vel alium, qui poterat impune offendi. ibid. n. 91.*
- Universitas si unum ex pluribus malefactoribus distinxat praesentavit an & qualiter teneatur, & an omnes de universitate insolidum teneantur ad poenam comprehensam in statuto, & an solutio unius liberet alios. ibid. num. 92.*
- Universitas si ex forma statuti sub certa poena teneatur capere malefactores, si plures fecerunt aliquod delictum & universitas non cepit eos, an teneatur pluribus, & tot poenis, quod sunt malefactores, an vero unica poena tantum. ibid. num. 95.*
- Universitas si ex forma statuti teneatur sub certa poena capere malefactorem, excusatur, si non cepit malefactorem qui deliquit in confinio, seu locis limitrophis, ita ut statim transierit ad aliud territorium. ib. n. 96.*
- Universitas si ex forma statuti teneatur sub certa poena capere malefactorem excusatur, nec in poenam incidit si malefictum sit factum clam vel de nocte, ita ut delinquens auferit, dummodo nulla culpa possit ipsi universitati ascribi. ibid. n. 97.*
- Universitas si ex forma statuti teneatur emendare damnum datum in ejus territorio, non tamen tenetur de damno dato casu fortuito, puta de incendio, vel de damno dato de nocte, vel occulte, vel in multitudine hominum vel per vim hostium. ib. n. 101.*
- Uni-*

M A T E R I A R U M.

Uniuersitas si ex forma statuti teneatur damnum datum in eius territorio emendare, si post condemnationem sequutam, is qui damnum dedit fuit captus, & inde furca suspensus, ad uniuersitas remaneat liberata. ib. n. 102.

Uniuersitas si ex forma statuti teneatur damnum datum in ex territorio emendare, si damnum datum est in via communi inter duas uniuersitates, qualiter teneantur ipsa uniuersitates. ib. n. 103.

Uniuersitates omnes collegiaque licita & approbata possunt ex ultimis voluntatibus hereditatem, fideicommissa, & legata capere. par. 5. cap. 1. n. 11.

Uniuersitas repræsentat personam uiuentem, & ideo est capax ususfructus. ib. n. 7.

Uniuersitas aliud est, & quid separatim, & diuersum à singulis de uniuersitate. ib. n. 28.

Uniuersitas fideicommissogruata detrahit quartam Trebellianicam. ib. n. 29.

Uniuersitas, si est in mora præstandi fideicommissum vel legatum, tenentur ad usuras, à die mora. ibid. n. 30.

Uniuersitates non solum de iure ciuili possunt capere, & acquirere relictæ ex testamento, & aliis ultimis voluntatibus, sed etiam de iure pratorio. ib. n. 32.

Uniuersitas superiorem non recognoscens, est Camera & Princeps sui ipsius. n. 35.

Uniuersitas succedit proprio liberti ab intestato decedenti. ibid. n. 37.

Uniuersitates, collegia, aliaque corpora illicita non possunt neque ex testamento, neque ab intestato succedere, & relictæ capere. ib. n. 36.

Vocem primam habere quis debeat in concilio ciuitatum. p. 1. c. 3. num. 99.

Voluntas hominis melius, & euidentius declaratur factis, quam uerbis. par. 4. cap. 1. n. 20.

Vrbs simpliciter posita intelligitur de Romana. part. 1. cap. 2. num. 28.

Vrbs unde dicatur. ib. n. 29.

Vrbis appellatione non continentur castra & uilla eidem urbi adjacentes. par. 3. cap. 13. n. 14.

Vjura circa appellationis vinculum non debentur. part. 3. cap. 6. num. 10.

Vjura

INDEX MATERIARUM.

Vjura debentur civitatibus ipso jure, & nudo pacto. ibid. numer. 12.

Vfusfructus potest relinqui civitati, vel alteri universitati. par. 5. cap. 1. n. 6.

Vfusfructus relictus civitati, vel alteri universitati quibus modis extinguatur. ibid. n. 9.

Vtilitas publica preferenda est privatorum utilitati par. 5. cap. 1. num. 18.

Vtilitas publica facit, & operatur, ut etiam inhabiles admittantur. par. 1. cap. 3. nu. 20.

Vtilitatis publica gratia multa introducta sunt, quae alias adinventae non fuissent. par. 3. cap. 6. num. 4.

Vtilitas publica est cuiuslibet privilegio preferenda. ead. par. cap. 10. num. 29.

Vulgus facile solet dissentire. par. 1. cap. 2. num. 6.

F I N I S.

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE MADRID

5405237688